

HERMANNI CONTRACTI CHRONICON⁽¹²⁾

EX INEDITO HUCUSQUE CODICE AUGIENSI, UNA CUM EJUS VITA ET CONTINUATIONE
A BERTHOLDO, EJUS DISCIPULO, SCRIPTA.

SUBJICITUR

CHRONICON PETERSHUSANUM

INEDITUM.

Ex mss. codicibus collegit, natis et observationibus illustravit,

P. EMILIANUS USSERMANN

Congregationis S. Blasii monachus et bibliothecarius.

(*Germaniæ sacræ Prodromus*, tom. 1.)

CODEX AUGIENSIS.

1 Anno **xlii** Augusti Cæsaris; ex quo autem **A** Ægyptus in provinciam redacta est, et Cleopatra cum Antonio victa **xxviii** anno; ab urbe vero condita **DCCLII**, olympiadis **cxviii** anno tertio, Dominus noster Jesus Christus in Bethlehem Judæ nascitur, transactis ab initio mundi secundum **2** Hebraicam veritatem annis tribus millibus **DCCCCLII**, secundum septuaginta Interpretes vero quinque millibus **CXCIX** (12').

2 Codices vacant (13).

3 Infantes pro Domino trucidantur ab Herode (13').
Euseb.

5 Asinius Pollio orator moritur. *Eus.*

6 Herodes rex Judææ cum magno cruciatu moritur, pro quo Archelaus regnavit annis **ix** (14).

7 Fames magna Romæ facta est. *Eus.*

9 Tiberius Cæsar Dalmatæ Sarmatæque subegit.
Eus., Dio.

12 Jani portæ, duodecim annis jam ab Augusto clausæ, aperiuntur. *Suet.; Oros.*

13 Messala Corvinus orator moritur. *Eus.*

14 Eclipsis solis facta est (14').

15 (*In marg.* Tiberius privignus Augusti regni annis **xliii**.) Archelaus in Viennam Galliæ urbem ab Augusto relegatur, et Augustus moritur anno ætatis **lxxvi**, imperii **lvi**; pro quo Tiberius regnat annis **xliii**. *Eus. a. præc.*

16 Herodes tetrarcha Judæorum regnum tenuit annis **xxiv**. *Eus. a. 14.*

17 Mathematici urbe pelluntur. *Dio.*

18 Livius historiographus moritur. Ovidius poeta in exsilio moritur. *Eus. a. 17.*

19 Germanicus a Tiberio missus Germanos vicit.
B Tac. a. 16.

20 Tredecim urbes terræmotu corruerunt. *Eus. a. præ.; Dio. a. 17.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

15 Archelaus in Viennam Galliæ urbem ab Augusto relegatur, et Judæa tetrarchis committitur, et Augustus moritur anno ætatis **lxxvi**. Tiberius secun-

us, privignus Augusti, regnavit annis xliii.

20 Addit: *Germanicus Cæsar moritur. Tac. a. 16.*

NOTÆ.

(12) Titulum, quo caret Augiensis codex, recentior sæc. **xiv** manus istum apposuit: *Chronica Hermannii, viri nobilis, comitis de Veringen ac Augiensis monasterii monachi religiosissimi: et scripsit ad tempora papæ Victoris II et Heinrichi imperatoris ad annum ab incarnatione **MLIII**, et obiit anno ætatis **XLIV**, VIII Idus Octobris*. Similem fere titulum editioni suæ, a creatione mundi deductæ, præfixit Canisius; ubi tamen perperam legitur *Victoris XXI*, loco *Victoris II*, uti et utrobique dies emortualis Hermannii, qui in Vita ejus viii Kal. Oct., anno ætatis **xlii**, obiisse notatur.

(12') Chronologiæ hic et deinceps accuratius discutende in tanta auctorum discrepantia diutius im-

C morari operosum nimis foret. Lectores igitur ad subnotatos cuilibet facto, quoad ejus fieri licuit, auctores remittimus, annos quibus illud consignant adnotasse contenti.

(13) Adevitanda spatia vacua, annos illos deinceps omitimus, nullo facto insignitos.

(13') Canisius hoc infanticidium ad annum priorem refert, contra fidem codicis Augustani, uti in sequentibus sæpius.

(14) Eusebius mortem Herodis ad annum quartum, regnum vero Archelai ad hunc annum consignat. Vid. Petav. l. xi, cap. 2 seqq.

(14') Contigit hæc die 18 Aprilis.

CODEX AUGIENSIS.

- 3²¹** Fenestella historiographus et poeta moritur. **A a. 43.** — Fames magna facta est. *Act. xi, 28.; Dio. a. 42.*
- 22** Tiberius multos reges ad se vocatos dolo nunquam remisit. *Eus. a. pr.*
- 23** Pompeii theatrum incensum est. *Eus. a. pr.*
- 24** Tiberius Drusum consortem regni fecit, qui eodem anno veneno periit. *Eus. a. pr.*
- 27** Pilatus præses Judææ a Tiberio mittitur. *Eus.*
- 30** Dominus Jesus Christus a Joanne baptizatur trigesimo anno ætatis suæ secundum carnem inchoante, et prædicare cœpit.
- 31** Joannes Baptista ab Herode tetrarcha decolatur.
- 33** Dominus in Hierosolyma passus est et resurrexit. Eclipsis solis (15) et maximi terræmotus facti sunt. *Eus.*
- 34** Jacobus frater Domini Hierosolymorum episcopus ab apostolis ordinatus, sedit annis xxx. *Eus.*
- 35** Pilatus imaginem Cæsaris in templo statuens seditionem excitavit. *Eus. a. 52.*
- 36** Pilatus Romam venit, et de miraculis Domini Cæsari nuntiavit. *Eus.*
- 37** Tiberius ea, quæ a Pilato audierat, senatui nuntiavit, sed senatus contempsit. *Eus. a. pr.*
- 38** Tiberius populum Romanum graviter afflixit, et ipse veneno periit. *Eus. a. pr. In marg. Gaius ann. iii, mens. x, dies viii. Vir scelestissimus.*
- 39** Herodes Agrippa rex Judææ a Gaio constitutus, regnavit annis vii. *Eus. a. pr.*
- 40** Judæi apud Alexandriam profligantur, pro quibus Philo clarissimus scriptor Gaium interpellans nihil profuit. *Eus. a. 38; Joseph. xviii, 9.*
- 41** Pilatus semetipsum interfecit, magnis a Gaio calamitatibus oppressus. *Eus. chr.*
- 42** Matthæus Evangelium Hebraice scripsit. Gaius occiditur a suis. *In marg. Claudius ann. xiii, mens. viii, dies xxviii. al. a. pr.*
- 44** Petrus apostolus Romam venit, ibique per xxv annos prædicans episcopatum tenuit. *Eus. a. pr.*
- 45** Herodes Agrippa ab angelo percussus expiravit, pro quo filius ejus Agrippa regnavit annis xxvi. *Eus.; Jos. a. 40.* Marcus evangelista in Ægypto prædicavit.
- 46** Claudius Britanniam subegit, *Eus. a. pr.; Dio.*
- 47** Nova insula triginta stadiorum in mari apparuit. *Eus. a. 45.*
- 48** Cives Romani, a Claudio numerati, inventi sunt sexagies novies centena et quadraginta quatuor millia. *Eus. a. 46; Tac.*
- 49** Judæorum in seditione triginta millia necantur in diebus azymorum. *Eus. a. pr.*
- 51** Claudius Judæos urbe expulit. *Beda a. 49; Vid. Act. xviii, 2.*
- 52** Magna fames Romæ facta est. *Eus. a. pr.*
- 53** Claudius Felicem procuratorem Judææ fecit. *Eus. a. pr.*
- 54** His temporibus Simon Magus Simoniacæ hæreseos auctor exstitit. **B**
- 55** Ægyptius quidam pseudopropheta Judæorum plures seducens a Felice opprimitur. *Eus. a. pr.; Vid. Act. xxi, 38.*
- 56** Claudius veneno mortuus est anno ætatis lxi. *Eus. a. pr.*
- 57** (*In marg. Nero ann. xiii, Mens. vii, dies x.viii.*) — Nero flagitiosus primam in Christianos persecutionem exercuit. Seditio in Cæsarea orta plures Judæorum perdidit. *Beda.*
- 58** Paulus apostolus Romam a Festo præside mittitur. *Eus. chr. a. 56.*
- 59** Hucusque librum Actus apostolorum Lucas evangelista perduxit, continentem annos a passione Domini xxvii.
- 60** Statius poeta clarus erat. *Eus. a. 58.*
- 61** Nero Agrippinam matrem suam, et sororem patris interfecit. *Eus. a. pr.*
- 62** Nero infinita luxuria, et lascivia ignavæque bacchatur. *Eus. a. pr.*
- 63** Jacobus frater Domini a Judæis lapidatur. *Eus. chr. a. 61.*
- 64** Marcus evangelista apud Alexandriam passus est. *Eus. a. pr.*
- 65** Neronianæ thermæ a Nerone ædificantur. *Eus. a. 65.*
- 66** Nero ut similitudinem Trojæ ardentis videret, magnam partem Urbis incendit. *Eus. a. pr.; Tac. a. 64.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 29** Dominus Jesus Christus, etc., ut Aug. ann. **D**
- 56** Addit: Nero V, annos xiii, menses vii, dies xxviii. Iste flagitiosus in cunctis, primam in Christianos persecutionem exercuit.
- 57** Seditio in Cæsarea, etc., ut Aug.
- 59** Hucusque liber Actus apostolorum continens annos a passione Domini xxvii.
- 59** Addit: Gaius Caligula tertius, annos iv, menses vi, dies viii. Vir scelestissimus.
- 45** Marcus, etc., hoc deest in B,

NOTÆ.

(15) Unica notatur die 12 Sept. Illam enim in morte Domini præter naturam in plenilunio contigisse, ad **L. a.** Eusebius ex Phlegonte narrat.

- 67 Nero Senecam magistrum suum interfecit. *Eus. A* Sabinos obiit. *Eus. a. pr. In marg.* Titus ann. 11 mens. 11.
- 68 Vespasianus adversus Judæos rebellantes a Nerone mittitur. *Eus. a. seq.; Jos. a. 66.*
- 69 Petrus et Paulus a Nerone propter Simonem Magum trucidantur, et pestilentia Romæ facta est, Neroque seipsum interfecit. *Suet. a. 68; al. a. 66.*— Linus primus a B. Petro sedit annis XII.— Antiochiæ secundus (15*) episcopus ordinatus Ignatius; *al. a. 68.*
- 70 Galba menses VII. Otho menses III. Vitellius menses VIII. Vespasianus 6 in Judæa pugnans, imperator ab exercitu constituitur, vir militari virtute præcipuus. *Eus.; Suet. a. pr.*
- 71 (*In marg.* Vespasianus ann. IX, mens. XI, dies XXII.) Titus Judæos inenarrabili fame cruciatus obiit. *Eus.*
- 72 Hierusalem a Tito expugnata destruitur, anno a passione Domini XL, a prima vero conditione templi sub Salomone MLXXXIX. *Bedu.; al. a. 70.*
- 73 Hoc tempore Josephus historiographus clarus habetur.
- 74 Colossus erectus est habens altitudinis pedes centum et septem. *Dio a. 75.*
- 75 Pestilentia Romæ facta est, et terræmotus tres civitates Cypri subvertit. *Eus. a. pr.*
- 76 Vespasianus profluvio ventris in villa circa
- 77 Titus vir erat omnium genere virtutum mirabilis, ita ut divitiæ et amor humani generis diceretur. Hic amphitheatrum Romæ construxit, in cuius dedicatione quinque millia ferarum occidit. *Eus.; Dio a. pr.*
- 78 Cletus papa secundus annis XII. *Eus. a. pr.; al. a. 78.*— Titus in eadem villa, qua et pater, obiit anno ætatis XLII. *Eus. a. pr.*— (*In marg.* Domitianus frater Titi ann. XV, mens. V.)
- 79 Domitianus infectus omnibus sceleribus secundo persequitur Christianos. *Eus. a. pr.*— Idem etiam eunuchos fieri prohibuit. *Eus. a. seq.*
- 80 Decreto senatus Titus inter deos refertur. *Eus. a. pr.*
- 81 Tres virgines Vestæ ob stuprum damnantur. *Suet. a. 85.*
- 82 Anianus primus post Marcum evangelistam episcopus Alexandriae post annos XXII obiit, pro quo Abilius sedit annis XIII. *Eus. a. pr.*
- 83 Domitianus se Deum et Dominum appellari jussit. *Eus. a. pr.*
- 84 Quintilianus rhetor Romæ clarus habetur. *Eus. a. pr.*
- 85 His temporibus hæresis Menandri magi, et Ebionitarum, et Cerinthiorum et Nicolaitarum exoritur.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 67 Nero, etc., ut Aug. *In margine primæ manu hæc notantur: Hieronymus in libro De viris illustribus (cap. 12): « Lucius Annæus Seneca Cordubensis Sotini (16) stoici discipulus, patruus Lucani poetæ, multas epistolas scripsit ad Paulum apostolum, et Paulus ad illum: qui se talem inter suos esse optavit, qualis Paulus haberetur inter Christianos. »* Opp. t. IV, p. II, p. 106 nov. ed. Maur.
- 68 Vespasianus dux exercitus adversus, etc., ut Aug.
- 69 Petrus et Paulus... trucidantur III Kal. Jul. cætera ut Aug. Linus I. a B. Petro sedit annis XII, passus est VI Kal. Dec. Antiochiæ, etc., ut Aug. Galba VI, menses VII. Otho, menses III. Vitellius, menses VIII. Nota marginalis Bernoldi: Hæc chronica in successione Romanorum pontificum sequitur Eusebium, non pontificalem librum, cui tamen magis in hac descriptione esset credendum, ut puta quem Damasus papa rogatu S. Hieronymi diligentissime descripsit (16').
- 70 Vespasianus... constituitur. Vespasianus VII, regnat annos IX, menses XI, dies XXII. Vir militari virtute præcipuus.
- 71 Titus Judæos, etc., ut Aug.
- 72 Hierusalem... a passione Domini XLII, a prima, etc., ut Aug.
- 80 Vespasianus profluvio, etc., ut Aug. — Titus VIII, Vespasiani filius annos duos, menses duos, vir omnium genere virtutum mirabilis, ita ut deliciæ (17) et amor humani generis diceretur.
- 81 Titus amphitheatrum, etc., ut Aug.
- 82 Anacletus papa II, sedit annis XII, passus VI Kal. Maii. — Titus in eadem villa, etc., ut Aug. — Domitianus IX, frater Titi, annis XV, mensibus V. Hic, omnibus infectus sceleribus, secundo persequitur Christianos. — Nota marginalis Bernoldi: Post Linum papam quidam libri habent Cletum, et post Clementem Anacletum; sed historia Eusebii Cletum papam omnino præterit (17').
- 83 Domitianus eunuchos fieri prohibuit.

NOTÆ.

(15*) Scilicet post Petrum, alias tertius, Evodii successor.

(16) Seneca epist. 49 magistrum suum Sotionem vocat, uti et Eusebius in Chronico. Cæterum Hieronymus hic indicat epistolam undecimam Senecæ, quæ est sexta ad Paulum, quem ita alloquitur: *Qui meus, tuus apud te locus, qui tuus, velim ut meus.* Vid. Fabricii cod. apocryph. Nov. Test. p. II, p. 880,

et p. III, p. 710.

(16') Longe aliter sentiunt critici. Vid. Pag. in Damaso.

(17) Ita ex editis legendum, quamvis codices habeant divitiæ.

(17') Nempe quod ex ejus et Græcorum sententia idem fuerit cum Anacleto, quos tamen Epiphanius et plerique Latinorum distinguunt.

CODEX AUGIENSIS.

92 Romani plurima mala a Cæsare et ab hostibus pertulerunt. *Eus. a. 89.*

93 Domitianus de Dacis et Germanis triumphat. *Eus. a. pr.*

94 Clemens papa III, sedit annis ix. *Eus. a. 91.* — Cornelia virgo Vestalis ob stuprum viva defossa est. *Eus. a. 92; al. a. 91.*

95 Domitianus multos nobilium occidit. (18) *Eus. a. pr.*

96 Hoc tempore Joannes apostolus in Pathmos insulam a Domitiano in exsilium missus Apocalypsin scripsit. *Eus. a. pr.*

97 Domitianus Flaviam Domitillam cum multis aliis in exsilium pro fide Christi relegavit. *Eus. chr. h. a.*

98 Domitianus cum multa mala egisset. a suis crudeliter interfectus est, anno ætatis xxxv. (18*) *Eus. a. 97; vid. Pag. crit.*

99 (In marg. Nerva ann. i, mens. iv, dies viii.) — Nerva primo edicto suo omnes exsules revocavit. Sanctus Joannes apostolus ab exsilio rediens Evangelium scripsit. *Iren. a. 97.* — Nerva confectus morbo obiit, pro quo Trajanus regnavit. *Eus. a. pr.*

100 (In marg. Trajanus ann. xix, mens. vi, dies xv.) — Trajanus genere Hispanus, vir reipublicæ utilis, sed errore deceptus, tertius persequitur Christianos. *Beda.* — Alexandriæ Cerdo tertius episcopus

A pus sedit annis xii. *Eus. a. 97.* — Joannes apostolus apud Ephesum dormivit in pace, anno a passione Domini lxxviii. *Beda; Eus. a. seq.; Hier. a. pr.*

103 Evarestus papa sedit annis viii. *Eus. a. 100.* — Trajanus de Dacis et Scythiis triumphat. *Eus.*

104 Trajanus multas gentes Romano subiecit imperio. *Eus. a. pr.*

106 Aurea domus Neronis incendio conflagravit. *Eus. a. pr.*

107 Terræmotu multæ urbes subversæ sunt. *Eus. a. pr.*

108 Alexandriæ Ecclesiæ quartus episcopus ordinatur, nomine Primus. *Eus. a. pr.; al. a. 409; Pag. h. a.*

109 Simon, filius Cleophæ, qui in Hierosolymis episcopatum tenebat, crucifigitur anno ætatis cxx; pro quo Justus. *Eus. a. 107, Pag. a. 116.*

110 Ignatius, Antiochiæ episcopus, Romam perductus, bestiis traditur, pro quo constituitur episcopus Oron. (19) tertius. *Eus. a. 108; Pag. a. 116.*

111 Alexander papa V sedit annis x. *Eus. a. 109.*

112 Pantheum Romæ fulmine concrematum. *Eus. a. 111.*

113 Post Justum Hierosolymæ episcopum Zachæus (19*) sedit quartus. *Eus. a. pr., al. 110.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

92 Hoc tempore Romani mala plurima, etc., ut Aug.

14 Ut Aug. In margine nota Bernoldi: Repugnantia videntur, Clementem papam trigesimo secundo anno post mortem Jacobi fratris Domini inthronizari apostolicæ sedi, et ad eundem aliqua decreta constituisse (20).

98 Addit: Nerva X, senex anno xno, mensibus iv, diebus viii. Hic primo edicto suo omnes exsules revocavit.

99 Sanctus Joannes, etc., ut Aug. Nerva confectus morbo obiit. — Trajanus XI, genere Hispanus, annis xix, mensibus vi, diebus xv. Vir reipublicæ utilis, sed errore deceptus tertio persequitur Christianos (20*).

100 Alexandriæ tertius, etc., ut A.

101 Joannes apostolus apud, etc., ut. A. an. pr.

102 Liber S. Hieronymi de viris illustribus (2*) asserit Clementem papam hic obiisse viii Kal. Dec.

et quartum a B. Petro fuisse. *Eus. a. 100.*

103 Evaristus papa IV, sedit annis viii, passus vi, Kal. Nov. Trajanus, etc., ut Aug.

105 Hoc tempore Simeon Cleophæ filius Hierosolymis episcopus crucifigitur, (21*) pro quo Justus ordinatur *Eus. a. 107.* — Ignatius Antiochiæ episcopus clarus doctor habetur.

107 Terræmotus magnus. Adhuc floruit Polycarpus Smyrnæ episcopus, apostolorum discipulus.

108 Hoc tempore Plinius secundus philosophus clarus pro Christianis Trajanum mitigat; al. a. 102 (22).

109 Terræmotus multas urbes subvertit, et aurea domus Neronis incendio perit, et Pantheum fulmine concrematum. *Eus. a. 111.*

111 Addit: Qui quinto Nonas Maii martyrio coronatus est.

112 Alexandriæ Primus, quartus, episcopus sedit annis xii; al. a. 109.

NOTÆ.

(18) Ad hunc annum Eusebius revocat secundam persecutionem, cujus vero initium Pagius in critica ad ann. 93 statuit, id simul (ad an. 90) monens, in chronico Eusebii res sæpe aliis, quam contigerint, annis consignatas esse.

(18*) Ex Suetonio hoc contigit anno 96, anno ætatis xlv.

(19) Oron Eusebio et aliis dicitur Heron, seu Heros, uti et in Martyrologio Romano d. 17 Oct.

(19*) Epiphania dicitur Zacharias.

(20) Decretalis Clementis intelligitur, quæ ab illo ad Jacobum scripta fertur. Exstat in Labb. collect.

D concil. t. I, p. 82.

(20*) Idacius in fastis ad an. 112; Eusebius ad an. 108.

(21) Scilicet cap. 15, ubi tertio Trajani seu hoc anno obiisse memoratur, die tamen haud expresso. Quotus a S. Petro fuerit Clemens, præter alios disquiri Cotelarius ad constitut. apost., l. vii, c. 46, t. I, p. 383. *Vid. Pag. crit. an. 100.*

(21*) Pagius in critica Baronii, an. 107, Simeonis martyrium ad an. 116 referendum censet.

(22) *Vid. ejus epist. 98. l. x, conf. Pag. crit. an. 102.*

CODEX AUGIENSIS.

- 114 Terræmotus pene totam Antiochiam subruit. *A. Eus. h. a.*
- 115 Trajanus Assyriam, Armeniam et Mesopotamiam provincias facit. *Eus. a. 115.*
- 117 Judæi commoti magnas cædes hominum faciunt, sed, in Alexandria victi, ab omnibus ubique trucidantur. *Eus. a. 115.*
- 118 Trajanus apud Selenciam profluvio ventris moritur anno ætatis Lxiv. *Eus. a. pr.*
- 119 Adrianus ann. xxi. Hic per Quadratum discipulum apostolo um, et Aristidem virum sapientem libris apologeticis edoctus, mitis efficitur Christianis. *Hier.* — Adrianus Alexandriam publicis restauravit expensis. *Eus. a. pr.*
- 120 Adrianus iterum Judæos profligat. *Eus. a. pr.*
- 121 Xistus papa VI sedit annos xii. *Eus. a. pr.; al. a. 119.*
- 122 Adrianus bellum in Sauromatas gessit. *Eus. a. 120.* — Terræmotus factus est. *Eus. a. pr.*
- 123 Adrianus in Libyam, quæ a Judæis vastata fuerat, colonias deducit. *Eus. a. pr.*
- 124 Justinus (22*), episcopus Alexandriæ, sedit annis xi; *al. a. 122.* — Adrianus legem dedit Atheniensibus. *Eus. a. pr.; def. in B.*
- 125 Hierosolymis post Philippum (23) Seneca decimus constituitur. *Eus. h. a.*
126. Hoc tempore Aquila interpretis habetur. *Hier. a. 128.*
- 127 Adrianus, apologeticis nostrorum acceptis, litteras pro Christianis misit. *Eus. h. a.*
- 129 His temporibus Saturninus, et Basilides, et Carpocrates hæresin condiderunt. *Eus. a. 123.*
- 130 Adrianus pater patriæ primus appellatur. *Eus. a. 127.*
- 131 Antiochiæ ordinatur Cornelius episcopus. *Eus. a. 129; al. a. 136.* — Nicopolis et Cæsarea terræmotu corruerunt. *Eus. a. 129.*
- 133 Thelesphorus papa VII sedit annis vii. *Eus. a. 129; al. a. 127.*
- 134 Judæi in arma versi Palestinam depopulantur. *Eus. a. pr.*
- 135 Alexandriæ Eumenies (24) episcopus sedit annis xiii.
- 136 Judæi iterum commoti magnis ubique cædibus enecantur; *al. a. 152 et 135.*
- 137 Hierusalem ab Ælio Adriano reparata est, et ex ejus nomine Ælia nuncupata, et Judæis ne intrerent interdicta. *Eus. a. 135 et h. a.*
- 138 Primus ex gentibus Hierosolymis episcopus Marcus ordinatur, cum jam quindecim de Judaica gente obissent. *Eus. a. 125 et 136.*
- 139 Adrianus morbo intereuntis aquæ moritur, major sexagenario. *Eus. a. pr.*
- 140 (*In marg.* Antoninus ann. xxv, mens. iii.) — Antoninus, cognomento Pius, per apologeticum Justinini, Christiani philosophi et postea martyris, edoctus, clemens efficitur nostris. *Beda. Epiiph. Hyginus papa VIII sedit annis iv. Eus. h. a; al. a. 139.*
- 141 Antoninus pater patriæ appellatur. *Eus. a. pr.*
- 142 Valentinus et Cerdo, et post Marcion et Marcus Ecclesiam hæresi impugnant. *Eus. a. pr.*
- 143 Justinus philosophus pro Christianis apologeticum Antonino scripsit. *Eus. a. pr.*
- 144 Pius papa IX sedit annis xv. *Eus. a. pr.; al. 142.*
- 145 Antiochiæ constituitur episcopus Heros (25). *Eus. a. 143.*
- 148 Alexandriæ Marcus VII episcopus sedit annis x. *Eus. a. 144.*
- 149 Valentinus hæreticus agnoscitur. *Eus. a. 144.*
- 152 Apollonius et Basilides philosophi illustres habentur. *Eus. a. 147.*
- 156 Crescens cynicus philosophus Justino nostro persecutionem commovit, in qua ille gloriose pro Christo sanguinem fudit. *Eus. a. 151; al. 167.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 116 Ignatius Antiochiæ episcopus martyrizatur. *Pag. b. a.*
- 118 Addit: Ælius Adrianus XII, annis xxi. Hic per Quadratum, etc., ut A. an. seq.
- 121 Adrianus plurima tributa relaxat. *Eus. a. 119.*
- 152 Sixtus papa sub Adriano imperatore passus est vii Idus Aprilis; *al. a. 127.*
- 133 Addit: juxta Eusebii historiam annis xi. Passus est vi Non. Januarii,
- 139 Addit. Antoninus XIII, cognomento Pius, annis xxii, mensibus iii. Iste per Apologeticum, etc., ut A. an. seq.
- 140 Hyginus papa VIII sedit annis iv. Hic discessit iv Idus Jan.
- 144 Addit: obiit iv Idus Julii.
- 149 Pius papa juxta baptisterium S. Prædixis consecravit titulum S. Hermæ, de quo Apostolus ad Romanos: Salute Phlegontam (et) Hermen, cujus creditur esse liber ille Pastoris, licet apocryphus, qui apud Græcos multum usitatur (26).

NOTÆ.

- (22*) Eusebius Justum eum appellat. ad an. 120.
- (23) Zachæum secuti sunt Tobias, Benjamin, Joannes, Mathias, Philippus, Seneca, hunc Justus II. Levi, Ephrem, Joseph, Judas II, omnes ex Judæis.
- (24) Eusebio ad an. 131 dicitur Hymenæus.
- (25) Heros seu Heron notatur supra a. 110, mortuus an. 136. Unde hic alter est ejus nominis, prioris post Cornelium circa an. 150 successor.
- (26) Vid. de hoc libro Cotelerii judicium p. 177. cod. apocryph. N. T. Fabricii p. 763, ubi etiam habetur editus.

CODEX AUGIENSIS.

157 Alexandria Celadion octavus episcopus sedit A
annis xiv. *Eus. a. 150; al. a. 154.*

158 Anicetus papa decimus sedit annis xiii *Eus.*
a. 154; al. a. 157.

12159 Hierosolymis post Marcum factus est episcopus
Cassianus XVII. *Eus. a. 157.*

160 Antoninus Pius apud Lorium obiit anno ætatis
LXXVII. *Eus. a. seq.*

161 Marcus Antoninus Verus cum fratre Lucio
Aurelio Commodo æquo jure administraverunt imperium.
Eus. a. seq. (In marg. Marcus et Lucius ann. xix, mens. i.)

162 Lucio Cæsari Athenis sacrificanti ignis ab
Oriente in Occidentem in cælo ferri visus est. *Eus.*
a. seq.

163 Fronto orator insignis habetur. *Eus. a. seq.*

164 Cæsares de Parthis triumphant. *Eus. a. 166.*

165 Quarta persecutio, orta apud Asiam, Polycar-
pum cum plurimis, et in Gallia (27) multos sancto-
rum coronavit. *Eus. a. 168.*

167 Lues maxima multas vastavit provincias, et
exercitum Romanorum pene delevit. *Eus. a. 169; Capitol. a. 168.*

168 Soter papa XI sedit annis viii. *Eus. a. 169, an. h. a.*

169 Antiochiæ Theophilus episcopus ordinatur,
vir sapiens. *Eus. h. a; al. a. 176.*

170 Lucius Cæsar apoplexi extinctus est. *Eus.*
*h. a. — Alexandria Agrippinus episcopus sedit an-
nis xii. Eus. a. 167.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

158 Anicetus papa decimus sedit annis xi, martyrio C
coronatus est xvi Kal. Maii, cujus temporibus memorat
Hegesippus se Romam venisse, ibique ad Eleutherium
papam permansisse. *Eus. hist.*

160 Hierosolymis, etc., ut Aug. a. pr.

161 Antoninus Pius, etc., ut A. an. præc.

162 Marcus Antoninus Verus cum fratre Lucio
Aurelio Commodo annis xix, mense uno.

163 Hi; primum æquo jure administraverunt im-
perium.

164 Lucio Cæsari, etc., ut Aug. a. 162.

165 Fronto orator, etc., ut A. an. 163.

166 Cæsares, etc., ut Aug. an. 164.

167 Sub his principibus quarta persecutio, etc., ut
A. an. 165.

169 Hoc tempore lues mazima, etc., ut A. an. 167. D

170 Soter papa XI sedit annis viii. Hic discessit
xi Kal. Maii, a. 177.

171 Antiochiæ Theophilus episcopus vir sapiens or-
dinatur.

172 Alexandria Agrippinus episcopus nonus sedit
annis x. Lucius Cæsar, etc., ut, an. 170.

13171 His temporibus Hegesippus, Dionysius Co-
riinthi episcopus, et Pynitus Cretæ episcopus clari
habentur. *Eus. a. 172.*

173 Cataphrygarum hæresis oritur. *Eus. a. 172.*

174 Hoc tempore Tatianus hæresin Encraticarum
(28) condit. *Eus. a. 172.*

175 Maxima per totum orbem pestilentia fuit.
Eus. a. 173.

176 Antoninus multa bella per se et per duces
suos faciebat. *Eus. a. 174. — Eleutherius XII papa
annis xv. Eus. a. 177.*

177 Antoninus Commodum filium consortem regni
fecit. *Eus. a. 178.*

178 Imperatores dona largiti sunt, debita relaxant
et severiores leges temperant. *Eus. a. 179. — Lucius
Britanniæ rex ab Eleutherio papa Christianus efficitur. Beda.*

179 Antoninus in Pannonia morbo periit, et Com-
modus a senatu Augustus appellatur. *Eus. a. 180.*

180 Commodus post mortem patris Germanos fel-
liciter vicit. Hic obscenus et pravus fuit. *Eus. a. 181.
— (In marg. Commodus XV, ann. xiiii.)*

181 Alexandria templum Serapis incensum est.
*Eus. a. 182. — 14 Julianus X Alexandria episcopus
sedit annis x. Eus. a. 180.*

182 Irenæus Lugdunensis episcopus insignis habe-
tur. *Eus. 183. — Panthenus et Clemens Alexandria
clari habentur. Eus. a. 193.*

183 Commodianæ thermæ Romæ factæ sunt.
Eus. a. 184.

173 His temporibus Hegesippus, Dionysius Corinthi
episcopus, Modestus, Melito, Pynetus Cretæ episco-
pus, Theophilus Antiochiæ episcopus, Apollinaris et
alii plurimi doctores clari habentur.

176 Hoc tempore Tatianus Encraticarum hæresin
condit. Antoninus imperator multa prælia per se et
per duces suos contra Romanos inimicos exegit. An-
tiochiæ VII episcopus Maximus (29) constituitur.
al. 186.

177 addit: Eleutherius papa XII sedit annis xiiii.

178 Imperatores de hostibus triumphant, et debita
plebi relaxant.

179 Lucius Britanniæ rex ab Eleutherio papa, ut
Christianus efficitur, impetrat.

180 Antoninus in Pannonia moritur.

181 L. Antoninus Commodus XV, post mortem pa-
tris, annos xiiii regnavit. Hic Germanos feliciter vicit.
Cæteram obscenus et pravus fuit.

182 Alexandria Julianus X episcopus sedit an-
nis x.

183 Templum Serapis, etc., ut. A. an. 181.

NOTÆ.

(27) Teste Sulpitio Severo, l. II, Hist. sacr. c. 46,
primum an. 177 intra Gallias martyria visa sunt; cui
consentit Paulus Orosius hist. l. VII, c. 15.

(28) Leg. Encraticarum.

(29) Hic aliis Maximinus dicitur

CODEX AUGIENSIS.

- 184 Commodus Septembrem mensem nomine suo appellavit. *Eus. a.* 185.
- 185 Hierosolymis XXVI ordinatur Maximus episcopus. *Eus. a.* 186. — Origenes apud Alexandriam nascitur. *Def. in B., h. a.*
- 186 Montanus quidam hæresin Calaphrygarum condit. *Eus. a.* 172.
- 188 Capitolium Romæ et bibliotheca fulmine cremantur. *Eus. a.* 189.
- 189 Alexandria Demetrius episcopus sedit annis XLIII. *Eus. a. seq.* — Commodus colossi capite sublato suæ imaginis caput jussit imponi. *Eus. a.* 190.
- 190 Commodus multos nobilium interfecit. *Eus. a.* 191. — Serapio VIII Antiochiæ episcopus ordinatur. *Eus. h. a.; al. a.* 199.
- 191 Quæstio de Pascha oritur, et in Dominica die celebrari jubetur. *Eus. a.* 197 (30).
- 192 Commodus cunctis incommodus in domo Vestali strangulatur. *Eus. a.* 103; *sed legit* : Vestiliani.
- 193 Pertinax major septuagenario ex senatus consulto jussus est imperare. *Eus. h. a.* (*In marg.* Pertinax, XVI, mens. VII.) Victor XIII papa sedit 15 annis x. *Eus. h. a.* — Pertinacem occidit in palatio Julianus jurisperitus, et regnavit pro eo VII menses. *Eus. h. a.*
- 194 Severus genere Afer Julianum apud Molvium pontem interfecit, et in honorem Pertinacis, quem idem Julianus occiderat, Pertinacem se cognominari jussit. *Eus. h. a.* *In marg.* Severus XVII ann. XVII.

196 Hoc tempore Narcissus Hierosolymorum episcopus, et Theophilus Cæsariensis, Polycarpus (31)

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 184 Hoc tempore Panthenus, ut. A. an. 182.
- 186 Commodianæ, etc., ut. A. an. 183.
- 187 Origenes, etc., ut. A. an. 185.
- 188 Hoc tempore Montanus, etc., ut. A. an. 186.
- 189 Irenæus Lugdunensis episcopus et alii doctores claruerunt.
- 190 Capitolium, ut. A. an. 188.
- 191 Commodus Colossi, etc., ut. A. a. 189. — Victor papa XIII sedit annis XI. — Alexandria Demetrius XI episcopus annis XLIII.
- 193 Magna quæstio de pascha, etc., ut Aug. a. 191.
- 194 Commodus cunctis, etc., ut in Aug. a. 192. — Aelius Pertinax XVI menses VI. Hunc Julianus jurisperitus occidens regnavit menses septem. — Severus XVII, genere Afer, annis XVII. Hic Julianum civili bello vicit, et se Pertinacem appellavit.
- 197 Hoc tempore Narcissus Hierosolymitanus, etc., ut Aug. a. pr.

NOTÆ.

(30) Non una est omnium de tempore hujus concilii Romani sententia, quod plerique ad annum 196, aut sequentem reponunt. *Pag.*

(31) *Eus. Chr.* Polycarpum melius Polycratem vocat.

(32) Alexander hic antea fuerat episcopus Cappa-

doque et Bachilus Asiani, et alii episcopi insignes habentur. *Eus. h. a.*

198 Judaicum et Samariticum bellum motum est. *Eus. h. a.*

199 Severus Parthos et Adiabenos, Arabasque superavit. *Eus. a. seq.*

201 Thermæ Severianæ apud Antiochiam factæ sunt. *Eus. h. a.*

202 Zephyrinus papa XIV sedit annis XVIII. *Eus. h. a.*

203 Severus quinta persecutione plurimos sanctorum coronavit, inter quos pater Origenis Leonides cum multis aliis martyrizatur. *Eus. h. a.*

205 Perpetua et Felicitas hac persecutione bestiis deputantur apud Carthaginem.

206 Symmachus et Theodotion interpretes habentur his temporibus.

207 Severus vallum apud Britannos per cxxxv millia passuum a mari ad mare fecit. *Eus. h. a.; Spart. a.* 209.

208 Tertullianus Afer clarissimus habetur. *Eus. h. a.*

209 Origenes Alexandriae studiis eruditur. *Eus. h. a.*

210 Severus in Britannia moritur. *Eus. a.* 211.

211 Antiochiæ Asclepiades IX episcopus ordinatur. *Eus. a.* 212. (*In marg.* Antoninus XVIII ann. VII.)

212 Alexander XXXV Hierosolymorum episcopus ordinatur vivente Narcisso, Deo per visum jubente (32). *Eus. a.* 215.

213 Antoninus Caracalla propter genus vestis, quod Romæ erogabat, cognominatur (33). *Eus. a.* 214; *Sext. Aur. Vict. a. pr.*

CODICE BERNOLDI.

199 Judaicum, etc., ut Aug. a. pr.

200 Severus Parthos, etc., ut Aug. a. pr.

202 Thermæ Severianæ, etc., ut Aug. a. pr. — Victor papa martyrizatus est XII Kal. Maii.

203 Zephyrinus papa XIV, sedit annis XVIII; qui discessit VII Kal. Sept.

204 Severus quinta persecutione, etc., ut Aug. a. pr.

206 Perpetua, etc., ut Aug. a. pr.

207 Hoc tempore Symmachus, etc., ut Aug. a. pr.

208 Severus vallum, etc., ut Aug. a. pr.

210 Tertullianus, etc., ut Aug. a. 208.

211 Severus in Britannia moritur. Antoninus Caracalla XVIII, annis septem.

212 Antiochiæ nonus episcopus Asclepiades ordinatur.

213 Hoc tempore Alexander episcopus Cappadociae a Narcisso Hierosolymitano episcopo constituitur. *Vid. Aug. a.* 212.

dociae, anno 212. Narcisso Hierosolymitano successor datus, de quo vid. Bolland. 18 Mart., t. II. Narcissus vero colitur 29 Oct.

(33) Caracalla indumenti genus erat, ad talos usque demissum. *Vid. Sext. Aurel. in Antonino.*

CODEX AUGIENSIS.

- 214 Antonianæ thermæ dictæ sunt Caracallæ ex A lytus, et Beryllus episcopus Bostrenus clari scriptic-
nomine Antonini.
- 215 Antoninus Romæ thermas sui nominis ædifi-
cavit. *Eus. a. 216.*
- 216 Antoninus impatientia libidinis novercam
suam Juliam duxit uxorem. *Eus. a. 217.*
- 217 Antoninus interficitur anno vitæ XLIII. *Eus.
h. a.*
- 218 (*In marg. Macrinus ann. 1.*) Romæ amphi-
theatrum incensum. *Eus.* — Antiochiæ episcopus
constituitur Philetus X. *Eus. h. a. ; al. a. seq.* —
Macrinus cum filio Diadumeno occiditur in Arche-
laide. *Eus. h. a.*
- 17** 219 (*In marg. Aurelius Antoninus ann. iv.*)
Aurelius Antoninus adeo impudice in imperio vixit,
ut nullum genus obscenitatis omiserit. *Eus. h. a. B*
Callistus papa XV annis v. *Eus. a. 220; al. h. a.*
- 220 Hippolytus episcopus clarus habetur. *Beda.*
- 221 In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus
vocabatur, condita est. *Eus. a. seq.*
- 222 Aurelius tumultu militari Romæ occiditur.
Eus. h. a.
- 223 (*In marg. Alexander XXI ann. xiii.*) Ale-
xander Xerxem regem Persarum vicit. *Eus. h. a.*
- 224 Hic militaris disciplinæ severus corrector fuit.
Eus. h. a.
- 225 Urbanus papa XVI sedit annis ix. Hic multos
nobilium ad fidem Christi convertit. *Eus. h. a. ; al.
a. 223*
- 226 Ulpianus jurisconsultus insignis habetur. *Eus. C*
h. a.
- 227 Thermæ Alexandrinæ Romæ ædificate. *Eus.
h. a.*
- 228 Geminus presbyter Antiochenus, et Hippo-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 214 Antoninus Caracalla, etc., ut Aug. a. pr.
- 216 Antoninus Romæ, etc., ut Aug. a. pr.
- 217 Antoninus impatientia, etc., ut Aug. a. pr.
- 218 Antoninus interficitur anno vitæ XLIII. —
Opilius Macrinus XIX, annum unum regnavit.
- 219 Macrinus cum filio Diadumeno occiditur. —
M. Aurelius Antoninus XX, annis quatuor.
- 220 Callistus papa XV sedit annis v. Passus est
sub Alexandro imperatore, secundo Idus Octobris.
- 221 Hippolytus episcopus clarus habetur.
- 222 In Palæstina, etc., ut Aug. a. pr.
- 223 Aurelius tumultu militari Romæ occiditur. —
Aurelius Alexander XXI annis xiii. Hic in matrem
suam unice pius fuit, et cunctis charus.
- 224 Alexander Xerxem regem Persarum vicit.
- 225 Urbanus papa XVI sedit annis ix. Hic mul-
tos nobilium ad fidem Christi convertit; octavo Kal.
- (37) Julii obiit.
- 227 Neronianæ thermæ Alexandrinæ vocantur.
- 232 Pontianus papa XVII sedit annis sex, passus
est sub Maximino imperatore XII Kal. Dec.
- 253 Alexandria Hierocles XII episcopus, vir sa-
piens, sedit xiii.
- 255 addit: Maximinus XXII, annis tribus. Hic
Christianos, et maxime rectores Ecclesiæ, sexto post
Neronem persequitur.
- 256 Alexander Hierosolymorum episcopus XXXV;
al. a. 212.
- 257 Pontianus papa et successor ejus Anterus
XVIII papa post primum mensem pontificatus mar-
tyrizantur, tertio Nonas Januarii. (58) *Eus. a. 239.*
- 258 Fabianus papa XIX sedit annis xiv. Maxi-
minus Aquileiæ occiditur, Gordianus XXIII annis
sex.

NOTÆ.

- (34) Hic Eusebio Geminianus dicitur.
- (35) Aliis Zibenus dicitur ad an. 250.
- (36) Murensis codex addit cognomen Gregorium,
Neocæsariensem scilicet postea episcopum. *Vil.
an. 266.*
- (37) Pro Julii legendum Junii; colitur enim 23
M. ii.
- (38) Pontianus sedit ab a. 250 usque 255, et An-
terus uno mense.

19 243 Gordianus, cum victor Parthis revertetur, haud longe a Romano solo interficitur. *Eus. a. seq.*

244 Milites Gordiano tumulum ædificant, et ossa ejus Romam reportant. *Eus. h. a. (In marg. Philippus XXIV, cum filio ann. vii.)*

245 Philippus primus omnium imperatorum Christianus fuit. Hic filium suum Philippum consortem regni fecit. *Eus. h. a.*

246 Regnantibus Philippis millesimus annus Romanæ urbis expletus est. *Eus. h. a.*

247 Millesimus annus a Christiano imperatore variis ludis celebratus est. *Eus. h. a.*

248 Theatrum Pompeii Romæ incensum. *Eus. a. 246.*

249 Philippus urbem nominis sui in Thracia construxit. *Eus. a. pr.* — His temporibus Origenes multa scripsit.

250 Alexandriae Dionysius XIII episcopus sedit annis xvii. *Eus. a. pr.*

251 Philippus senior Veronæ, Romæ vero junior occiditur. *Eus. h. a. (In marg. Decius ann. 1, mens. iii; al. a. 249.)*

20 252 Decius, cum Philippos patrem et filium interfecisset, ob eorum odium in Christianos perse-

cutiōnem movet. — Antonius in Ægypto nascitur. Decius cum filio occiditur. *Eus. h. a.* — Fabianus martyrizatur, pro quo Cornelius papa sedit annis iii (41), qui et ipse martyrio coronatur. *Eus. h. a; al. a. pr.*

253 (*In marg.* Gallus cum Volusiano ann. ii, mens. iii.) Origenes anno ætatis lxx, moritur. Novatus presbyter auctor hæreseos exstitit. Maxima pestilentia facta est. *Eus. h. a.*

254 Lucius papa XXI, mensibus viii; post quem Stephanus annis ii. Gallus cum filio interficitur. *Eus. h. a.*

255 (*In marg.* Valerianus et Gallienus ann. xv.) Valerianus octavam persecutionem in Christianos exercuit. *Eus. a. 257.*

257 Cyprianus doctor eximius, Carthaginensis episcopus, martyrio coronatur. *Eus. h. a; alii an. seq.*

258 Valerianus a Sapore Persarum rege capitur. *Eus. h. a.* **21** Xistus papa sedit annis vii. *Eus. a. 256, annis viii.*

259 Valeriano in Persas ducto, et oculis privato, Gallienus pacem reddit nostris. *Eus. a. seq.*

261 Gallienus in omnem lasciviam dissolvitur. *Eus. h. a.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

244 Gordianus cum victor, etc. ut Aug. a. pr. — Philippus XXIV cum filio Philippo annis septem. Hic primus omnium imperatorum Christianus fuit. Nota Bernoldi in margine superiore. De hoc Philippo legitur in eccles. Hist. quod in ipsa die Paschæ cum communicare vellet, ab episcopo loci non permitteretur, usque dum præmissa confessione peccatorum inter pœnites satisfacere (59).

245 Philippus Philippum filium suum consortem regni sui fecit.

247 Alexandriae XIII Dionysius episcopus clarus doctor sedit annis xix, qui suo tempore Sabellianam hæresin apud Ptolemaidam asserit exortam. *Eus. a. 249.*

248 Millesimus annus ab urbe condita festivo celebratur.

249 Origenes presbyter his temporibus tanta scripsit, ut Hieronymus quodam loco (40) quinque millia librorum ejus se legisse dicat

251. Philippus Senior Veronæ, Junior vero Romæ occiditur. Decius XXV, anno uno, mensibus tribus. Iste septimus in Christianos persecutionem excitavit.

252 Fabianus xiii Kal. Feb. martyrizatur, pro

quo Cornelius papa XX sedit annis tribus. Decius cum filio suo in Thracia a Gothis occiditur Gallus XXVI cum Volusiano filio annis duobus, mensibus iii. al. a. 251.

255. Origenes anno ætatis, etc., (42) ut Aug. Novatus presbyter Romanæ Ecclesiæ (43) hæresis Novatianorum auctor: qui se Catharos dixerunt. in margine nota Bernoldi: Novatiani in crimine lapsi veniam denegant, et si digne pœniteant.

254 Gallus et Volusianus interfecti sunt Interamnæ. Valerianus XXVII cum Gallieno annis xv. Iste octavo persecutionem in Christianos exercuit.

255 Cornelius papa martyr efficitur xviii Kal. Oct. Lucius papa XXI sedit menses viii, passus iv Non. Martii.

256 Stephanus papa XXII sedit annis duobus. Martyrio coronatus est iv Non. Augusti.

258 Sixtus papa XXIII sedit annis undecim, qui pro Christo decollatus est viii Idus Aug. — Valerianus commota persecutione, a Sapore rege Persarum captus et oculis privatus, in servitute miserabili consenescit, et Gallienus territus pacem Christianus reddidit.

NOTÆ.

(39) Eusebius duos tantum annos Cornelio tribuit.

(40) Factum id a S. Babyla episcopo Antiocheno refert Eusebius, Hist. eccles. l. vi, c. 27; quo tamen testimonio non obstante, Pagius in Critica Baronii, ad an. 244., n. IV, Philippum Christianum suisse negat cum aliis eruditis.

(41) Forte in epistola ad Paulam, in qua se ope-

rum Origenis catalogum textuisse testatur cap. 54 de Viris illustr. quæ tamen intercidit.

(42) Murensis addit: et in Tyro sepelitur, notamque marginalem textui inserit.

(43) Novatus erat presbyter Carthaginensis Ecclesiæ, qui cum Novatiano Romano presbytero prædictam hæresin conflagavit.

CODEX AUGIENSIS.

262 Germani Italiam, Alamanni Gallias et Italiam A populantur. *Eus. h. a.; Eutrop. a. 264.*

263 Macedonia, Græcia, Pontus, Asia et aliæ provincie depopulantur per Gothos. *Eus. a. pr.*

265 Dionysius papa sedit annis ix. *Eus. a. seq., al. a. 259.*

266 Hoc tempore Theodorus, qui et Gregorius, Neocæsareæ episcopus virtutibus claruit.

267 Hierosolymis Hymenæus episcopus ordinatur. *Eus. h. a.*

269 Gallienus Mediolani occiditur. *Eus. h. a.*

270 (*In marg.* Claudius ann. i, mens. ix.) Claudius Gothos jam per annos xv Illyricum Macedoniamque vastantes superat *Eus. a. seq.* — Paulus Samosatensis Antiochiæ episcopus hæreticus esse convincitur. *Eus. a. 267.* 22 Claudius Sirmio moritur, pro quo frater ejus Quintillus regnavit dies xvii, et Aquileiæ occiditur. *Eus. a. seq.*

271. (*In marg.* Aurelianus ann. v, mens. vi.) Aurelianus publicæ rei utilis, primo clemens Christianis, postea persecutor fuit. *Trebel. a. pr.*

272 Zenobia regina Orientis vincitur. Eusebius Laodicensis episcopus insignis habetur. *Eus. a. seq.*

273 Aurelianum Romæ triumphantem Tetricus et Zenobia captivi præcesserunt. *Eus. a. seq.*

274 Imperator soli templum ædificat, et nonus Christianos persequitur. *Eus. a. seq.*

275 (*In marg.* Tacitus mens. vi.) Aurelianus divino fulmine territus, interficitur a militibus, pro

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

265 Alexandria Maximus XIV episcopus sedit annis xviii, al. a. 264.

268 Dionysius papa XXIV sedit annis ix. Discessit vi Kal. Jan. Paulo Samosateno hæretico deposito, Dominus XVI Antiochiæ episcopus ordinatur, al. a. 270, *Eus. a. 267.*

269 Addit: Claudius XXVIII, anno uno, mensibus ix. Iste Gothos, etc., ut A. an. seq.

270 Paulus de Samosata Antiochenus episcopus hæreticus esse convincitur. Nota marginalis Bernoldi: Illic Antiochiæ episcopus seminarum consortio delectabatur, quod et clericis suis concessit, ne sibi hoc crimen possent imputare, quippe astricti eodem crimine. Illic etiam Christum hominem communis naturæ esse asseruit. Hic cum damnatus nollet ab ecclesia discedere, ad cumulum sui dedecoris publica manu expellitur ab ecclesia, ut narrat ecclesiastica Historia (46).

274 Claudius Sirmio moritur, pro quo frater Quintillus regnavit dies xvii, et Aquileiæ occiditur. Aurelianus XXIX annis quinque, mensibus sex. Hic reipublicæ utilis, primo, etc., ut Aug.

275 Zenobia regina Orientis vincitur.

274 Aurelianum Romæ, etc., ut Aug. a. pr.

275 Aurelianus templum soli ædificat, et nonam persecutionem in Christianos excitat.

quo regnavit Tacitus mensibus vi. Quo apud Pontum occiso, Florianus regnavit dies lxxxviii, et occiditur. *Eus. a. seq.*

276 Felix papa XXV, sedit annis v. *Eus. a. seq., al. a. 269.*

277 (*In marg.* Probus ann. vi, mens. iv.) Probus Gallias a barbaris occupatas ingenti virtute restituit. *Eutrop.*

278 Anatolius Laodicæ episcopus clarus habetur. *Eus. a. seq.*

279 Manes quidam, genere Persa, insanam Manichæorum hæresim condit. *Eus. a. pr.*

23 280 Antiochiæ episcopus constituitur Quirillus XVIII. *Eus. h. a. vocat Cyrillum.*

281 Eutychianus papa sedit menses viii (44). B Cui successit Gaius papa annis xvi. *Eus. h. a.*

282 Probus apud Sirmium tumultu militari occiditur. Alexandria episcopus Theonas annis xix. *Eus. h. a.*

283 (*In marg.* Carus cum filiis Carino et Numeriano ann. ii.) Carus, victor de Parthis, super Tigridem fulmine ictus interiit. *Eus. h. a.*

284 Numerianus insidiis Apri soceri sui occisus est. *Eus. h. a.* — Carinus, apud Margum a Diocletiano prælio victus, interficitur. *Eus. a. seq.* — Hucusque ab incarnatione Domini supputantur secundum Dionysium anni cclxxxiv.

285 (*In marg.* Diocletianus ann. xv.) Ab hoc anno Græci paschales circulos inchoant (45).

C 276 Aurelianus divino fulmine territus, inter Byzantium et Heracleam a militibus occiditur. Tacitus XXX mensibus vi. Quo apud Pontum occiso, Florianus regnavit dies lxxxviii, et apud Tharsum occiditur.

277 Felix papa XXV sedit annis quinque; martyrio coronatus est iii Kal. Junii. — Probus XXXI annis sex, mensibus quatuor.

278 Gallia a barbaris vastata a Probo Romano restituuntur imperio.

279 Anatolius, etc., ut A. a. pr.

280 Manes quidam... condidit, ut Aug. a. pr.

281 Antiochiæ, ut A. an. pr.

282 Eutychianus papa XXVI sedit mensibus x, passus pro Christo viii Kal. Aug. Vid. not. an. præc.

285 Gaius papa XXVII, sedit annis xv. Alexandria Theonas episcopus XV, annis xviii. — Probus apud Sirmium tumultu militum occiditur. — Carus XXXII cum filiis Carino et Numeriano annis duobus.

284 Carus victor, ut A. a. pr.

285 Numerianus occiditur. Carinus apud Margum a Diocletiano interficitur. Hucusque, etc., ut Aug. a. pr. — Diocletianus XXXIII annis viginti.

NOTÆ.

(44) Sedit annis viii, mens. xi; Gaius vero annis xii, mens. iv.

(45) Est hæc celebris Æra Diocletiana seu Martiæ PATROC. CXLIII.

tyrum, ejus initium repetitur a 29 Aug. anni 284.

(46) *Eus. l. vii, c. 23, 24.* Murensis cod. hanc notam in contextum reposuit.

CODEX AUGIENSIS.

- 286 Diocletianus Herculianum Maximianum in A consortium regni assumit. *Eus. a. 288.*
- 287 Maximianus in Gallia Amandum cum rusticis vicit. *Eus. a. seq.*
- 24 288 Hoc tempore Carus [*Eus. Carausius*] Britanniam, Narseus rex Persarum Orientem, Achilleus Ægyptum, Quinquegentiani Africam infestaverunt; ob quæ Constantinus [*leg. Constantius*], Galerius et Maximianus in regnum assumuntur. *Eus. a. seq.*
- 290 Diocletianus Constantium Constantini patrem Cæsarem fecit, qui regnavit annis xvi. *Eus. a. pr.*
- 291 Imperator Galerium Maximianum Cæsarem fecit. *Eus. a. 289.*
- 292 Hoc tempore Phierius presbyter, et Achilles et Melitus Alexandriæ claruerunt.
- 293 His temporibus diversis et multis præliis hostes diversi vincuntur. *Eus.*
- 295 Diocletianus se ut deum adorari iussit. *Eus. h. a., al. a. 295.*
- 296 Gaio papæ per martyrium coronato Marcellinus XXVIII successit. *Eus. a. seq.*
- 297 Diocletianus victo Achilleo Alexandriam et Ægyptum recepit. *Eus. a. seq.*
- 298 Idem plurimos per totam Ægyptum proscriptionibus et exsiliis damnavit. *Eus. h. a.*
- 299 Constantius sexaginta millia Alamannorum juxta Lingonas occidit. *Eus. a. 301. Estr. a. 297.*
- 25 300 Galerius Maximianus, victus a Narseo, ante carpentum Diocletiani purpuratus cucurrit. *Eus. a. 301.*
- 301 Maximianus Narseum superavit, et uxorem ejus ac liberos captivavit. *Eus. a. 303. Estr. a. 297.*
- 302 Diocletianus et Maximianus insigni pompa de hostibus triumphant. *Eus. a. seq.*
- 303 Diocletianus et Maximianus ecclesias subvertunt, libros divinos incendunt, et Christianos cruciant. *Eus. a. seq.*
- 304 Diocletianus Nicomediæ, et Maximianus Mediolani purpuram et regnum deponunt. *Eus. a. seq.* — Eusebius papa sedit menses viii, post quem Miltiades annos iv (47). *Eus. a. seq.*
- B 305 Maximinus et Severus Cæsares facti sunt. *Eus. a. seq.* — Constantius Augustus obiit, post quem Constantinus filius ejus. *Eus. a. 307.* — Constantinus Constantii ex concubina Helena filius primus imperator, excepto Philippo, Christianus fuit, et ab hoc Christiani imperatores esse cœperunt. *Eus. a. 307.*
- 306 (*In marg.* Constantinus ann. xxx, mens. x.) Maxentius Maximiani Herculli filius Augustus appellatur. *Eus. a. 308.*
- 26 307 Maximianus apud Massiliam turpiter interficitur. *Eutrop. a. 310.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 286 *Ab hoc anno, ut A. a. pr.*
- 287 *Diocletianus Herculium Maximianum in consortium regni assumit, al. a. 285.*
- 288 *Maximianus, etc., ut a. pr.*
- 289 *Hoc tempore Carausius... vastaverunt, ut A. a. pr.*
- 291 *Diocletianus Constantium, etc., ut in Aug. a. pr.*
- 292 *Diocletianus, ut A. a. pr.*
- 293 *Hoc tempore Phierius, ut A. a. pr.*
- 294 *His temporibus, ut A. a. pr.*
- 296 *Diocletianus se, ut A. an. pr.*
- 298 *Gaio papæ x Kal. Maii martyrizato Marcellinus XXVIII successit annis novem, qui item pro Christo passus est vi Kal. Maii. Nota marginalis Bernoldi: Hucusque ecclesiastica Historia Eusebii successiones præsulum Romanorum, sive Alexandrinorum apte describit, sicut et hic descriptæ habentur (48).*
- 299 *Diocletianus victo Achilleo, etc., ut A. an. 297.*
- 300 *Constantius sexaginta millia Alamannorum occidit.*
- C 301 *Alexandriæ XVI Petrus episcopus sedit annis xii. Eus. a. 303, al. a. 300.*
- 302 *Galerius Maximianus Narseum, etc., ut A. an. præc.*
- 303 *Diocletianus... triumphant, ut A. an. præc.*
- 304 *Diocletianus in Oriente, et Herculius Maximianus in Occidente ecclesias subvertunt, libros divinos incendunt, et Christianos decima persecutione post Neronem cruciaverunt.*
- 305 *Diocletianus Nicomediæ et Maximianus Mediolani purpuras et regnum, ob senectutis defectum, sponte deponunt. — Galerius et Constantius Augusti. — Maximinus persecutor Christianorum et Severus Cæsares eliguntur.*
- 306 *Constantius augustus vir mansuetus in Britannia Eboraci obiit. Paul. Oros. h. a. — Constantinus Constantii XXXIV ex concubina Helena filius, annis triginta, mensibus decem. Hic primus imperator... cœperunt, ut A. an. præc.*
- 307 *Maxentius, Maximiani Herculli filius, Augustus appellatur. — Marcellus XXIX (49) papa sedit annis quinque, passus est xvii Kal. Febr.*

NOTÆ.

(47) Marcellinus quidem hoc anno obiit, cui non Eusebius, sed Marcellus post trium annorum interpontificium a. 308 successit. *Pag.*

(48) In col. Murenst hæc nota textui inserta le-

giur.

(49) Marcellus papa, a. 308 electus, altero post anno 310 defunctus successorem habuit Eusebium quatuor tantum mensium pontificem.

CODEX AUGIENSIS.

308 Occiso Severo, Licinus Cæsar efficitur. *Eus. a. seq.* — Galerius Maximianus moritur. *Eus. a. 311.*

309 Silvester papa sedit annis xxv (50). *Eus. a. 312.* — Maximinus Christianos persequitur et apud Tharsum moritur. *Eus. a. 312.*

311 Maxentius juxta Molvium pontem a Constantino superatus occiditur. *Eus. a. 313.*

312 Persecutio tandem post decem annos finita est.

314 Diocletianus in prædio suo moritur et solus omnium privatus inter deos refertur. *Eus. a. 317, al. a. 313.*

315 Murimi persecutorum et magorum trucidantur.

318 Licinius Christianos de palatio suo pellit et eos persequitur. *Eus. a. 321.*

319 Hoc tempore Arius Alexandriæ presbyter nefandam Arianorum hæresim condit. *Epiph. a. 361.*

320 Alexandriæ ordinatur episcopus Alexander (51). *Eus. a. 322.*

321 Arius presbyter, ab ecclesia a suo episcopo Alexandro ejectus, multos suæ impietati sociat. *Eus. a. seq.*

322 Concilium in Nicæa congregatur cccxviii episcoporum sub Silvestro papa (52).

323 Constantinus (53), filius Constantini, Cæsar efficitur. — Licinius occiditur. *Eus. a. seq.*

324 Hoc tempore crux Dominica ab Helena, Constantini matre, Hierosolymis reperitur sub Macario ejusdem urbis episcopo. *S. Paulin. epist. 11, al. a. 326.* — Nazarius rhetor insignis habetur. *Eus. a. seq.*

325 Vicennalia Constantini Nicomedie acta, et sequenti anno Romæ edita. *Eus. a. 327.*

326 Ilucisque historiam scribit Eusebius. Hinc Hieronymus, *al. an. seq.*

327. 28 Constantinus Drepanam Bithyniæ civitatem instaurans, in honorem matris suæ Helenopolim appellavit. *Hier. a. seq.*

328 Ariani episcopi ecclesiam obtinuerunt, quorum tempora non digeruntur, quia hostes Christi judicantur. *Hier. an. seq.*

329 Juvencus presbyter claruit. Porphyrius hæreticus a Constantino de exsilio liberatur. *Hier. a. seq.*

330 Alexandriæ ordinatur episcopus Athanasius. Dedicatur Constantinopolis. *Hier. a. seq.*

331 Edicto Constantini gentilium templa subversa sunt. *Hier. a. seq.*

332 His temporibus Eusebius Cæsariensis episcopus, et alii multi doctores claruerunt.

333. Antonius monachus clarus habetur.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

308 *Maximianus Hercules*, etc., ut A. an. præc. C

309 *Occiso Severo*, etc., ut A. an. præc.

310 *Galerius Maximianus Christianorum persecutor*, divina ultione tactus, parcere Christianis jussit.

311 *Maximinus Cæsar persecutionem restaurat et ipse moritur.*

312 *Petrus Alexandriæ episcopus martyrio coronatur, pro quo Achillus XVII sedit*, al. a. 311. *Magna fames et lues in persecutores facta est.*

313 *Persecutio*, ut A. an. præc.

314 *Constantinus Maxentium civili bello, Deo juvante, apud pontem Molvium vicit.*

315 *Maximinus Cæsar cum magno cruciatu miserabiliter et digne moritur*, al. a. 313.

316 *Plurimi*, etc., ut A. an. pr.

318 *Licinius Cæsar primo bonus Christianorum D* altor, prava contra Constantinum machinans, et Christianos persequens, victus bello interit (54). *Melchiodes papa XXXI sedit annis iv, obiit iv Idus Januarii (55).*

320 *Hoc tempore Alexandriæ presbyter Arius nefandam hæresim Arianorum condit sub Alexandro episcopo cui Achilleæ successit.*

321 *Silvester papa XXXII (53) sedit annos xxiii, menses x, qui discessit pridie Kal. Jan.*

322 *Concilium in Nicæa congregatur cccxviii episcoporum sub Silvestro papa, in quo Arius condemnatur, et septuaginta capitula constituuntur, sicut Athanasius dicit, qui eidem synodo interfuit. Nota marginalis Bernoldi: Sunt ex Nicæo decies septena statuta, sicut Athanasius scribit simul et papa Marcus.*

325 *Vicennalia Constantini Romæ acta.*

327 *Constantinus Sarmatas, Gothos et multas nationes Romano subdit imperio*, al. a. 322.

328 *Constantinus Byzantium urbem reparavit, et ea suo nomine Constantinopolim appellavit et sedem Romani regni eam esse voluit*, al. an. 329.

329 *Alexandriæ Athanasius episcopus ordinatur*, al. a. 328.

330 *Hoc tempore Indi et Iberi efficiuntur Christiani.* *Socr. a. 327*

331 *His temporibus Eusebius Cæsariensis episcopus et Juvencus poeta et plurimi doctores claruerunt.*

332 *Antonius*, ut A. an. seq.

333 *Constantia, Constantini soror, uxor Licinii moritur.*

NOTÆ.

(50) Initium pontificatus Silvestri spectat ad an. 314, quo Melchiodi seu Miltiadi successit. *Pag.*

(51) Alexander an. 312 pontificatum cœpit.

(52) Concilium istud omnium consensu an. 325 fuit celebratum.

(53) Eusebius rectius habet *Constantius*. Constanti-

nius enim junior jam an. 318 Cæsar fuit renuntiatus.

(54) Initium persecutionis Licinii hoc anno fuit, sed interitus anno 324.

(55) Melchiodes a. 311 electus obiit a. 314.

(56) Jam a. 314 papa factus.

CODEX AUGIENSIS.

334 Constantinus cum liberis suis honorificas ad Antonium litteras mittit. *Hier. a. 337.*

335 Tricennialibus Constantini Dalmatius Cæsar appellatur. *Hier. a. 337.*

29 336 Constantinus, dum bellum in Persas pararet, apud Nicomediam obiit anno ætatis LXVI. *al. an. 337.*

337 (*In marg.* Constantius XXXV, Constantinus et Constans ann. xxiv, mens. v, dies xiii.) Dalmatius Cæsar factione Constantii patruelis, et tumultu militari interficitur. *Hier. a. 339.*

338 Constantius Ariana hæresi per Arianum presbyterum, et Eusebium Nicomediensem pollutus, Athanasium episcopum, et omnes non suæ partis episcopos persequitur. *Hier. a. 340.*

339 Constantinus bellum fratri Constantio inferens, juxta Aquileiam occiditur. *Hier. a. 341, al. a. 340.*

340 Terræ motus multas urbes subvertit. *Hier. a. 342.*

341 Franci a Constante perdomiti in pacem recepti sunt. *Hier. a. seq.*

342 Constantinopoli ejecto ab Arianis Paulo episcopo, Macedonius hæresiarches in locum ejus substituitur. *Hier. a. 343.*

343 Hoc tempore Maximinus Trevirorum episcopus claruit, a quo Athanasius a Constantio profugus suscipitur. *Hier. a. seq.*

344 Athanasius ad Constantis litteras Alexandriam regreditur. *Hier. a. 346.*

345 Eclipsis solis facta est, et terræ motus multas urbes subvertit. *Hier. a. seq. et 348.*

30 346 Tribus diebus ac noctibus Roma natavit, et Campaniæ urbes vexatæ. *Hier. h. a. habet natavit.*

347 Bellum contra Persas geritur gravi Romano-romo damno. *Hier. a. 349.*

348 Romæ ordinatur Liberius, quo ab Arianis expulso Felix in ejus locum substituitur (57). *Hier. a. 350.*

349 Constans interficitur anno ætatis xxx. Magnentius et alii multi conturbant rempublicam. *Hier. a. 351.*

350 His temporibus ossa Timothei et S. Andreæ apostolorum, et Lucæ evangelistæ Constantinopolim invecta sunt. *Hier. a. 357, 359.*

351 Gallus Constantii patruelis Cæsar factus. Magnentius seipsum occidit. *Hier. h. a.*

352 Antonius monachus cv ætatis suæ anno in eremo moritur. Multi eremite claruerunt, *al. a. 356.*

353 Gallus Cæsar occiditur. Victorinus rhetor et Donatus grammaticus insignes habentur. *Hier. a. 355.*

354 Julianus Cæsar efficitur a Constantio. Eusebius Vercellensis et Dionysius Mediolanensis cum aliis exsulantur. *Hier. a. 356.*

355 Magnæ Alamannorum copiæ apud Argentarium (58) deletæ sunt a Juliano Cæsare. *Zos. a. 357.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

334 Constantinus in Arianum dogma labitur (59). *C*

335 Constantinus, dum bellum in Persas pararet, apud Nicomediam obiit, anno ætatis 66. *Hier. a. 338.* — Constantius filius Constantini cum Constantino et Constante fratribus annis xxiv, mensibus v, diebus xiii regnaverunt.

336 Constantius per Arianum presbyterum et Eusebium Nicomediensem fit Arianus et catholicos persequitur.

337 Jacobus Nisibinus virtutibus claruit. *Hier. a. 339.* — Dalmatius Cæsar occiditur.

339 Terræ motus multas urbes diruit.

340 Franci, etc., ut Aug. a. seq.

341 Constantinopoli... substituitur, ut A. an. seq.

342 Hoc tempore Maximinus Trevirorum episcopus clarus habetur, a quo Athanasius, Alexandriæ episcopus, a Constantio profugus honorifice suscipitur. *D*

343 Marcus papa XXXIII (60) sedit annis duobus, discessit Nonis Octobris.

345 Addit: Julius XXXIV papa annis quindocim, *al. a. 337.*

346 Bellum, etc., ut A. an. seq.

347 Constans haud longe ab Hispania interficitur anno ætatis xxx, *al. a. 350.*

349 His temporibus ossa... illata sunt, ut Aug. a. seq.

351 Antonius monachus centesimo quinto suæ ætatis anno in eremo moritur; quo tempore multi eremite virtutibus claruerunt. *Hier. a. 358.*

352 Victorinus rhetor et Donatus grammaticus Romæ insignes habentur. *Hier. a. 355.*

353 Julianus, etc., ut A. an. seq.

354 Magnæ, etc., ut Aug. an. seq.

355 Julianus Rheno Germanos vicit.

NOTÆ.

(57) Ordinatio Liberii contigit an. 352, et substitutio Felicis a. 355. *Pag.*

(58) Id. hodiernum est Argentoratum. Vid. Ammian. Marcell. l. xvi, c. 12; *Entrop.* l. x.

(59) Ab hac hæreseos labe, quam Constantino S. Hieronymus in Chronico ob susceptum extremo vitæ

suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi Ariano haptissima perperam inussit, illum egregie vindicat Pagius in Critica Baronii ad an. 324, n. 14, alijque.

(60) Marcus Silvestro an. 356 successit, post septem menses Julium habuit successorem an. 357.

CODEX AUGIENSIS.

31 356 Julianus Rheno-Germanos vicit. *Ammianus* Hilarius Pictaviensis et Athanasius Alexandrinus ab Arianis multa mala passi sunt.

357 Apud Ariminum synodus Arianorum contra fidem facta est. *Hier. a.* 360. — Paulinus Treverensis episcopus in exilio moritur. *Hier. a.* 359.

358 Julianus Augusti nomen usu pat. Constantius in Parthos bellum parat. *Amm. a.* 360.

359 Constantius Parthico bello dimisso contra Julianum arma sumit. *Ammian.*

360 Constantius moritur anno ætatis XLV. *Hier. a.* 362.

361 (*In marg.* Julianus XXXVI, ann. I, mens. VIII.) Julianus ex Christiano lectore paganus factus persequitur Christianos. Athanasius, Eusebius, et Lucifer de exilio revertuntur. *Hier. a.* 363. — Pagani apud Sebasten sepulcrum S. Joannis Baptistæ invadunt.

32 362 Julianus, ad bellum Parthicum profectus et Christianorum sanguinem diis suis vovens, Dei judicio a quodam hoste occisus interficit anno ætatis XXXII. Post quem Jovianus imperator factus, cum omni exercitu ad Christianitatem redit. *Amm. a.* 363. — Antiochiæ synodus hæresiaca collecta est. *Hier. a.* 365, *al. a.* 361.

363 Jovianus, in nova domo recubans suffocatus odore prunarum et calcis, moritur; pro quo Valentinianus regnat, qui ob fidem Christi tribunatu mili-

tuma Juliano privatus fuit. *Hier. an.* 365. — (*In marg.* Jovianus XXXVII, mens. VIII.)

364 (*In marg.* Valentinianus XXXVIII, ann. XI.) Valentinianus Valenti fratri suo Orientis imperium dedit. *Hier. a.* 365.

365 Romæ Damasus papa ordinatur (61). *Hier. a.* 367. — Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatus Christianos persequitur. *Hier. a.* 368.

366 Gratianus, Valentiniani filius, imperator efficitur. Vera lana pluvix mista de nubibus fluxit. *Hier. a.* 368.

367 Athanaricus rex Gothorum Christianos persequitur (62). Hilarius episcopus Pictaviensis moritur. *Hier. a. seq.* Nicæa terræ motu corrumpitur. *Hier. a.* 369.

33 368 Eusebius Vercellensis moritur. *Hier. a.* 371. — Hoc tempore Apollinaris episcopus hæresim condit. *Hier. a.* 376.

369 Magna fames in Phrygia. *Hier. a.* 371.

370. His diebus post Auxentii Ariani mortem Ambrosius episcopus Mediolanensium ordinatur (63). *Hier. a.* 376.

371 Didymus Alexandriæ cæcus claruit. *Hier. a.* 373. — Valentinianus Saxones cæde perdomuit. *Hier. a.* 374; *Ammian. a.* 370.

372 Eunomius agnoscitur, a quo hæresis Eunomiana. *Hier. a.* 373. — Burgundiones juxta Rhenum conederunt.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

356 Hoc tempore Hilarius Pictaviensis episcopus, et Athanasius Alexandrinus et omnes catholici episcopi multa ab Arianis malu perpassi sunt. *Hier. a. seq.*

357 Apud Ariminum synodus 400 episcoporum Arianorum contra fidem facta est, *al. a.* 359.

358 Julianus, bellorum successu elatus, Augusti nomen usurpat. Constantius in Parthos bellum parat. — Nota marginalis Bernoldi: Liberius papa XXXV sedit annos sex. Quo expulso locum ejus Felix papa XXXVI uno anno occupavit, et iterum Liberius suæ sedi restituitur. *Hier. a. pr.* — Sanctus autem Felix Constantium imperatorem hæreticum esse declarans, martyrizatus est iv Kal. Aug. (64).

359 Constantius. . . . sumens moritur. *Hier. a.* 362. — Julianus XXXVI apostata anno uno, menses octo. Hic ex Christiano lectore paganus factus persequitur Christianos.

360 Pagani. . . . invadunt, ut Aug. an. seq.

361 Julianus ad bellum. . . . anno ætatis XXXII, ut Aug. a. seq. — Jovianus XXXVII, menses VIII. Iste iterum cum omni exercitu ad Christianitatem rediit. *Hier. a.* 364.

362 Synodus heretica Antiochiæ facta est. — Jovianus. . . moritur, ut Aug. an. seq. — Valentinianus XXXVIII regnavit annis undecim. *Hic, etc., ut A. an. seq.*

363 Valentinianus Valenti, ut A. an. seq.

364 Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo ductus et baptizatus, post mortem fratris orthodoxos persequitur.

365 Gratianus, Valentiniani filius, Ambianis imperator efficitur. Vera lana, etc., ut A. an. seq.

366 Athanaricus, rex Gothorum, Christianos in sua gente persequitur. *Hier. a.* 370. Damasus papa XXXVII sedit annis XVII.

367 Hoc tempore Apollinaris Laodicæ episcopus plura scripsit, sed postea hæresin condidit.

368 Magna fames in Phrygia.

369 His diebus post Auxentii, etc., ut Aug. a. seq.

370 Valentinianus Saxones in regione Francorum cæde perdomuit.

371 Burgundionum octoginta fere millia juxta Rhenum conederunt. *Amm. a.* 372; *Hier. a.* 374.

372 Post Auxentium Arianum Ambrosio ordinato Italia ad rectam fidem redit.

NOTE.

(61) Factum id a. 366. *Pug.*

(62) Persecutio Athanarici, qui primum a. 369 regnare cœpit, posterior est.

(63) Ambrosii ordinatio pertinet ad an. 374.

(64) De hac damnatione, uti et de martyrio Felicis II, vid. Pagius in Brev. Rom. Pont. et Bollandiani tom. VII Julii, ad diem XXIV; de Liberio autem tom. VI Sept., ad diem XXIII.

CODEX AUGIENSIS.

373 Hoc tempore docente An'rosio Italia ad A et religione præcipuum, Orienti imperatorem præfecit; qui xvii annis regnans Gothos, Hunnos, Alanosque et alias gentes plures coercuit deque tyrannidis Romanorum sæpe imperium vindicavit. *Idat.* — Priscillianus de Galliis (66) episcopus hoc tempore sui nominis hæresim condit. *Oros. Prosp.*

374 Valentinianus subita sanguinis eruptione moritur, pro quo Gratianus filius eum patre Valente regnavit. *Hier. a. 376.*

375 (*In marg.* Valens eum Gratiano et Valentiniano ann. iv.) Gratianus XXX millia Alamannorum delevit. *Ammian. a. 378. Oros.*

376 Valens legem dedit, ut monachi militarent, nolentes fustibus jussit interfici. *Soz. a. 375; Hier. h. a.*

377 Gothi, datis a Valente Arianis doctoribus, Ariani efficiuntur. *Chron. Goth.*

378 Valens, Arianus imperator, post multa mala sua, in Thracia trucidato a Gothis Romano exercitu, ipse sagitta sauciatus, fugiens, et in vilem casam, cum sæpe equo laboretur, deductus, insequentibusque hostibus vivus in ipsa casa incensus, sepultura etiam caruit. Post quem Gratianus XXXIX, fratris ejus filius, cum fratre suo Valentiniano regnavit annos vi. *Hier. a. 379; al. h. a. — Hucusque Chronica Eusebii Hieronymus perduxit. Hinc Hermannus (65).*

379 Gratianus imperator ob perturbatum imperium statum Theodosium, genere Hispanum, armis, fide

et religione præcipuum, Orienti imperatorem præfecit; qui xvii annis regnans Gothos, Hunnos, Alanosque et alias gentes plures coercuit deque tyrannidis Romanorum sæpe imperium vindicavit. *Idat.* — Priscillianus de Galliis (66) episcopus hoc tempore sui nominis hæresim condit. *Oros. Prosp.*

380 Ab hoc anno Theophilus Alexandrinus episcopus paschales cyclos inchoat (67). Ambrosius Mediolanensis archiepiscopus multa hoc tempore sublimiter scripsit. *Prosp. h. a.*

381 Synodus secunda universalis (68) cl. episcoporum Constantinopoli agitur contra Macedonium hæresiarcham, ipsius urbis episcopum, sub Theodosio Augusto et Damaso papa. *Prosp. Idat.*

382 Athanaricus, rex Gothorum persecutorque Christianorum, Constantinopoli receptus a Theodosio, moritur (69).

383 Arcadius, filius Theodosii Augusti, a patre in consortium regni assumptus, regnavit annis xvi. *Prosp.*

384 Theodosio Augusto natus Anonorus nascitur. Romæ post Damasum papam Siricius, qui in Chronico Prosperi Ursinus (70) dicitur, papa XL sedit annis xiv. *Prosp. Cassiod.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

373 Valentinianus bellum in Sarmatas parans C apoplexi moritur. Valens XXXIX post mortem fratris cum Gratiano et Valentiniano annis quatuor regnavit, al. a. 375.

374 Gratianus triginta millia Alamannorum delevit. *Hier. a. 378.*

375 Valens legem dedit, etc., ut Aug. a. seq. — Gothi datis, etc., ut Aug. a. 377.

377 Valens a Gothis, occiso exercitu, fugiens, in domo quadam vivus crematur, al. a. seq.

378 Post mortem Valentis Arianus imperatoris Gratianus cum Valentiniano fratre suo annis sex regnavit. — Hucusque Chronica Eusebii Hieronymus per-

duxit. Hinc autem usque ad annum millesimum quinquagesimum quartum ab incarnatione Domini dominus Heremannus sua Chronica perduxit (71).

379 Gratianus imp. Theodosium Orienti imperatorem præficit. Priscillianus, etc., ut Aug.

380 Ab hoc tempore... paschales circulos inchoat.

381 Synodus secunda... Damaso papa: et post damnationem prædicti hæretici tres canones constituuntur.

384 Maximus sibi regnum usurpans Gratianum Lugduni occidit (72).

NOTÆ.

(65) Abhinc orditur codex novus Urstisianæ editionis, seu San-Georgianus, qui cum Bavarico Bernoldi autographo ad verbum concordat. Initium hic pariter ponit codex San-Emmeramensis, ad Augiensem magis exactus. Quod vero hinc potissimum exordiantur memorati codices, haud alia videtur ratio, quam quod Hermannus abhinc Chronicon suum auspiciatus memoretur, quamvis priora æque ac sequentia ex aliorum scriptorum Chronicis collegerit.

(66) Ita quidem coeletes, sed Prosper melius habet de Gallæcia; Priscillianus enim non Gallus, sed Hispanus fuit.

(67) Vid. Leo M. epist. XLIV.

(68) Nova æque ac antiqua Prosperi editio clxxxv is opus numerat; cæteri communiter cum nostro f. cunct. Vid. Labbei collect. Concil. tom. II, p. 914.

(69) Prosper habet occiditur. Idatius et Marcellinus id ad annum superiorem referunt, ac posterior naturali eum morte periisse scribit.

(70) Ast hoc in quibusdam tantum codicibus; in nova enim operum ejusdem editione pariter Siricius appellatur. Discrepans vero codicum lectio inde orta videtur, quod una cum Siricio Ursinus vel Ursicinus sedem Romanam occupare tentavit; quos alio ambo in unam personam conflavit. Siricius præfuit a die 22 Dec. an. 384 usque 25 Nov. an. 398, adeoque annis fere xiv, quamvis Prosper xv pontificatus annos eidem tribuat. Cæteram optime hic notat codex Murensis: seriem præsulum Romanorum, et eorum annos diversissime scriptos in quibusdam libris inveniri.

(71) Hæc clausula in Bavarico codice post annum 577 habetur, conformiter nempe prioribus annis, ubi plerumque integro anno Augiensem subsequitur, ut tamen ab anno 579 in computo rursus cum eo concordet. Vel inde tamen discimus, quomodo Hermannus suum Chronicon scripserit.

(72) Ita pariter ad hunc annum Socrates et Prosper, sed Marcellinus et cæteri id anno priorè referunt.

CODEX AUGIENSIS.

- 385 Maximus in Britannia a militibus imperator A creatus, ad Gallias transfretans, Gratianum Augustum, a suis proditum, bello victum fugavit, et Lugduni captum occidit; Valentinianumque Augustum fratrem ejus de Italia ad Theodosium in Orientem pepulit, Victoremque filium suum imperii consortem fecit (73). *Marcellin. a.* 383.
- 36 388 Maximus tyrannus a Theodosio et Valentiniano Augustis victus et captus, juxta Aquileiam purpura privatus capite plectitur, et Victor filius ejus ab Arbogaste magistro militum in Galliis peremptus est, et Valentinianus imperio restitutus. *Prosp. Idat.*
- 389 Ithacius et Ursacius episcopi ob necem Priscilliani, quem accusaverant, Ecclesie communiione privantur. *Prosp. Isid. De Viris illust.*
- 392 Valentinianus Augustus, nimia, ut aiunt, Arbogastis austeritate vitæ pertæsus, apud Viennam laqueo vitam finivit. Pro quo Arbogastes insimulatus Eugenium in Gallia imperatorem creat. *Prosp.* — Hieronymus librum, quem de viris illustribus Ecclesie scripsit, hucusque perduxit. *Marcell.*
- 393 Theodosius imperator cum filiis Arcadio et Honorio tribus amis regnavit. *Prosp.*
- 394 Joannes anachoreta, cujus Vitam Hieronymus edidit (74), Theodosium 37 imperatorem contra Eugenium tyrannum victorem fore prædixit. *Prosp.*
- 395 Theodosius imperator divinitus adjutus Eugenium tyrannum pugna victum peremit; et ipse eodem anno Mediolani vita decessit, et apud S. Laurentium sepultus est; pro quo filius ejus Arcadius cum fratre Honorio annos tredecim regnavit. *Prosp.* — Augustinus Ecclesie propugnator facundissimus a Maximo veterano episcopo Hippone-regionis Africae, adhuc vivente, ipsius urbis episcopus, quamvis invitus, ordinatur (75). *Possid.* Claudianus poeta clarus habetur. Joannes eremita migravit ad Dominum. — Hucusque Rufinus ecclesiasticam Historiam Eusebii Casariensis episcopi, a se translata, per-
- B duxit.
- 396 Gildo comes Africae tyrannidem inibi invasit, eam sibi usurpare præsumens. *Zos.*
- 397 Concilio Carthagini habito Hipponiense concilium roboratur. Sanctus Martinus Turonorum episcopus post multas virtutes migravit ad Dominum anno ætatis LXXXI, episcopatus vero XXVI, cujus vitam et virtutes Sulpitius Severus egregio edidit stylo (76). *Greg. Tur.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 385 *Hi. r. nymus presbyter, jam in Bethlehem habitans, clarus habetur.* *Prosp. h. a.* — *Priscillianus hereticus in synodo Burdegalensi damnandus fugit, sed Trevis ab Evodio præfecto interficitur* (77). *Prosp. h. a.*
- 386 *Hoc tempore Siricius papa scripsit decretalia quindecim capitula Himerio Tarraconensi episcopo* (78).
- 388 *Theodosius Augustus Maximum tyrannum Aquileie occidit.*
- 389 *Ut Aug.*
- 390 *Hoc tempore S. Martinus, Ambrosius episcopi, Hieronymus presbyter, Joannes Chrysostomus, Augustinus et Severus utique quam plures doctores claruerunt.*
- C 392 *Valentinianus dolo Arbogastis laqueo vitam finivit* (79). *Hieronymus, etc., ut Aug.*
- 393 *Ut Aug.*
- 394 *Joannes... Hieronymus descripsit, etc., ut Aug.*
- 395 *Theodosius imp. Eugenium tyrannum vicit, et ipse eodem anno Mediolani in pace quievit: pro quo Arcadius et Honorius filii ejus annis XIII. Augustinus Hippone ordinatur episcopus. Joannes eremita migravit ad Dominum.*
- 396 *Gildo comes Africam sibi tyrannice usurpavit.*
- 397 *Sanctus Martinus Turonorum... Severus egregie composuit.*

NOTÆ.

(73) Marcellinus et Socrates necem Gratiani an. 383 consignant: Valentiniani autem expulsio ad annum 387 spectat.

(74) Vid. S. August. l. v de Civit., c. 26, et Rufinus, l. II hist., c. 19 et 32. Vitam vero hic indicatam in operibus S. Hieronymi haud reperio. Baronius equidem in notis ad Martyrologium Rom., die 27 Mart. factum, id ait in epistola ad Ctesiphontem (Opp. t. IV, p. 476.) verum Joannem ibi laudatum, Chrysostomum esse, contendit editor Martianæus. Conf., t. III, Mart. Bolland., die 27.

(75) Hæc in mendo cubant; quamvis enim S. Augustinus hoc anno sit ordinatus episcopus, id tamen haudquaquam a Maximo, sed a Megalio Numidie primate factum, ipse prodit Augustinus in breviculo collationis diei tertii cap. 7, Opp., t. IX, p. 558.

(76) Vid. Petav. l. XI, c. 47. Pagius vero in po-

D culiari dissertatione Martinum an. 400 obiisse contendit.

(77) S. Hieronymus de Script. eccles., Sulpitius et Prosper Priscillianum ab Evodio quidem auditum, sed a Maximo gladio addictum scribunt.

(78) Scripta est hæc decretalis epistola v Idus Februarii, Arcadio et Bautoe coss., adeoque ad annum priorem pertinet. Hanc primam authenticam decretalem statuunt vulgo eruditi, quibus tamen haud consentit P. Constant, antiquiores adhuc genuinas jam inde a S. Clemente proferens in sua collectione, edita Parisiis an. 1721.

(79) Incertum est hoc mortis genus, quod aliter narrat Zosimus, aliter Epiphanius, cæteri. Vid. S. Ambrosii epist. 34 et oratio funebris in Valentinianum, unde mors ei violenter illata habetur.

CODEX AUGIENSIS.

398 Sanctus Ambrosius Mediolanensis archiepi- A scopus, doctor Ecclesie mirificus, ad Dominum migravit. *Marcell.* — Romæ Anastasius papa XLI sedit annis iv. *Idem.* — **38** In Africa Gildo comes a fratre Masezele, Deo juvante, pugna victus interiit. *Marcell. Jorn.*

399 Templâ idolorum jussu imperatorum in diversis partibus orbis destruuntur, et ludî gladiatorum tolluntur. *Aug., l. xviii de Civ., capite ult.* Eutropius eunuchus, qui hoc anno cum Theodoro consulatum invaserat, honore et vita privatus interiit. *Prosp. Marcell.*

400 Gothi Alarico et Radagaiso regibus Italiam ingredientibus devastant. *Prosp. Cass.* — Hoc tempore Anastasius papa sua etiam decreta constituit, inventes in Urbe Manichæos damnavit, et basilicam, B quæ Crescentiana dicitur, viâ Mamurtina construxit. *Anast.*

401 Joannes Constantinopolitanus et Theophilus episcopi clarissimi habentur, sed adeo inter se discordes, ut molimine Theophili Joannes in Pontum exsilio relegatus sit. *Prosp.*

402 Pollentiæ Romani, Stilicone duce contra Gothos gravi utrorumque clade pugnantes, tandem victi terga vertunt (80). *Cass. Jorn. Oros.* — Romæ Innocentius papa XLII sedit annis xiv.

403 Carthaginî concilium contra Donatistas habitum.

39 404 His temporibus Innocentius papa plari-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

398 Sanctus Ambrosius Mediolanensis archiepiscopus, doctor egregius, migravit ad Dominum v. K. J. Maii (84). — Romæ Anastasius, etc., ut *Aug.* — Gildo comes pugna victus interiit.

399 Templâ idolorum destruuntur, et ludî gladiatorum tolluntur.

400. Gothi Italiam devastant. Hoc tempore Anastasius papa sua decreta constituit, et inventos in Urbe Manichæos damnavit. Corpora prophetarum Habacuc et Michææ a Domino revelantur (85).

401 Joannes. Theophilus clarissimi habentur, sed adeo discordes, ut, etc., ut *Aug.*

402 Gothi Stiliconem duce cum Romano exercitu fugaverunt. Innocentius papa XLII sedit an. xiv (86), qui LVII capitula decretalia scripsit. *Prosp. Marc.*

NOTÆ.

(80) Claudianus de sexto consulatu Honorii, et Clarus l. iv de bello Getico, Gothos fuisse a Stilicone fugatos scribunt. Facta est autem hæc pugna 29 Mart. a. 403, quamvis Prosper et alii nonnulli eam hoc anno referant.

(81) Restituenda est ex Bavarico depravata Augiensis codicis lectio *Radagaisus* et *millibus*.

(82) Prosper *pridie Kal. Jan.* et Suevos omittit, perinde ac Cassiodorus.

(83) In codice pro *in* legendum videtur *iii*, ut eadem lectio prodeat, quæ habetur in Bernoldo, quæve ex ipso Idatio genuina est, qui hanc invasionem *feria tertia* factam scribit, qualis nec iv Kal. nec iii Id. Oct. ab ipso assignati fuere hoc anno 409; bene vero tertia dies ejusdem mensis.

ma in Ecclesia constituit decreta, et ecclesiam SS. Protasii et Gervasii martyrum Romæ constructam dedicavit, et titulum in Urbe constituit. *Anast. Bed.*

405 Romanis duce Stilicone in Thuscia pugnantibus Radagaistis (81) cum cc militibus Gothorum facili victoria, Deo donante, victus et captus est. *Marcell. Prosp.*

406 Wandali, Snei et Alani trajecto Rheno in Kal. Januarii (82) Gallias hostiliter ingressi. *Chron. Goth.*

407 Constantinus in Britannia, tyrannide invasa, ad Gallias transit. *Prosp.*

408 Arcadius imperator Constantinopoli moritur, relicto pro se filio Theodosio, cum quo dehiac patruus Honorius annos xv regnavit. *Cass. Prosp.* — Stilico dux fortis una cum filio Eucherio ab Honorio Augusto occiditur. *Oros. Marcell.*

409 Wandali, Alani et Suevoi in die Oct. (83) Hispanias occupant. *Idat.* Attalus, imperator Romæ per tyrannidem factus et mox pulsus, Gothis coheresit. *Prosp.*

40 410 Alaricus rex Gothorum Romam obsedit multasque cades ibi et prædas faciens, locis tantum sacris et ad ea profugis, quia Christianus erat, pepercit anno ab Urbe condita MCLXIV. Placidia, soror Honorii Augusti, a Gothis in Urbe inter alios capta. *Idat.* Gothorum pars Venetiam captam possedit, qui postea Ostrogothi vocati et cum Romanis confederati sunt. *Jorn. a. 409.*

C 403. Carthaginî... habetur. *Cod. eccl. Afr.*

404 His temporibus Innocentius papa multa decreta fecit. Orosius presbyter clarus habetur. *Prosp. a. 396.*

405 Hoc tempore Radagaisus cum cc millibus Gothorum, Deo donante, est victus.

406 Wandali... ingressi sunt.

407 Innocentius papa Arcadium imperatorem excommunicat, qui consensit ut expelleretur Joannes Chrysostomus (87).

408 Arcadius... annis xv regnavit. — Stilico dux fortis ab Honorio Aug. occiditur.

409 Wandali, Alani, Suevoi tertio die Octobris, etc., ut *Aug.*

(84) *Marcell.*, xv Kal. Maii; sed leg. *pridie Non. Aprilis*; qui dies fuit Sabbatum sanctum in quo juxta Paulinum obiit S. Ambrosius, quæ nota chronica annum priorem indicat. *Vid. Vita, t. II Opp., edit. Maur.*

(85) Teste Sozomeno, *Hist. l. vii, cap. ult.*, contigit hoc sub Theodosio Seniore, perperam adeo hoc anno notatur. *Vid. Bolland., 15 Jan., t. I.*

(86) Pagius Innocentii ordinationem ad d. 21 Dec. an. 401 rejicit.

(87) Epistola Innocentii ad Eudoxiam, et dæ Arcadii ad Innocentium, unde hæc hausit Bernoldus, ab eruditis spurie censentur. *Vid. Pagius in Vita hujus pontificis Brev. Rom. pontif., t. I, n. 28.*

CODEX AUGIENSIS.

411 Constantinus tyrannus apud Arelatum victus ab Honorio captus est, filiusque ejus Constans in Hispania a Gerontio comite peremptus, et Maximus ab eo in regnum levatus est. *Prosp. Marcell.* — Constantius dux ab Honorio constitutus est. Alarico rege Gothorum mortuo Ataulfus successit, qui Placidiam captivam uxorem accepit. Pestilentia, fames, bestiae, et gladius barbaricus miserum late vastant et comprimunt orbem. *Zos. Idat., al. a. 411.*

412 Maximo in Hispania regno ablato vita concessa est. Gothorum pars maxima rege Ataulfo Gallias ingressa. *Prosp.* — Heros S. Martini discipulus, Arelatensis episcopus sanctus, innocens sede sua pulsus est, et pro eo Patroclus ordinatus. *Prosp.* — Wandali et Suevi Gallæciam, Alani Lusitaniam et Carthaginensem provincias, Silingi Bæticas sortiuntur. *Idat. a. 411.*

413 Herodianus, hujus anni cum Lucio consul, novarum rerum in Africa reus, honore et vita privatur. *Prosp. sed consulem vocat Heraclianum.* Burgundiones partem Galliae Rheno contiguam obtinuerunt (88). *Prosp.* Jovinus et Sebastianus fratres, Galliae tyranni, Narbonæ ab Honorio perempti sunt. *Prosp. Idat.* — His temporibus Pelagus Brito, adnitentibus Cælestio et Juliano, liberum arbitrium plus justo extollens, et hominem sine gratiæ Dei auxilio proprio nisu perfectum fieri posse asserens, fidem Ecclesie turbat. Ejus hæresim S. Augustinus singulariter præ cæteris expugnat, et papa Innocentius cum aliis hæreticis condemnat. *Prosp.*

414 Attalus Gothis auctoribus in Gallia tyrannidem invasit. *Prosp.*

415 Gothi Hispanias petunt, quorum præsidio Attalus destitutus, a Romanis captus est (89). *Marcell.* — Ataulfus rex Gothorum a quodam sociorum

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

410 Alaricus rex Gothorum Romam obsedit et irrupit, anno ab Urbe condita MCLXIV, et quia Christianus erat, locis sacratis et ad ea profugis tantum pepercit.

411 Pestilentia, fames et gladius barbaricus miserum late devastant orbem.

412 Gothorum maxima pars Gallias ingressa. — Heros... ordinatur, ut Aug.

413 His temporibus Pelagus, etc., ut Aug. — Burgundiones... obtinuerunt, ut Aug.

414 Ut Aug.

415 Gothi... est captus, ut Aug. — Corpora SS...

A vulneratus interiit, et pro eo Wallia regium nomen invasit. *Prosp.* — Hierosolymis corpora SS. Stephani protomartyris, Gamalielis et Nicodemi Luciano presbytero divinitus revelata, inveniuntur, et innumeris miraculis glorificantur. *Idat.*

416 Wallia, rex Gothorum, pacem cupiens, viduam Ataulfi Placidiam fratri Honorio Augusto reddidit. Ejus nuptias dux Constantius promeruit (90). *Prosp. Marcell.* — Romæ Zosimus papa XLIII sedit annis tribus, qui sua etiam ad Ecclesie statum decreta promulgavit. *Anast., al. a. 417.*

417 Honorius Augustus Romam triumphans ingreditur, Attalo curram ejus precedente et post in exilium misso. *Prosp.* — Quæstio et dissensio de hujus anni Pascha (91) oritur sub Zosimo papa Romano. 42 Constantius Fredibalanum regem Wandalorum sine bello arte captum Honorio imperatori misit. *Idat. a. 415.*

418 Carthagini concilio episcoporum ccxvii collecto et a Zosimo papa confirmato, Pelagus aliique hæretici damnantur. *Prosp.* — Eclipsis solis xiv Kal. Augusti (92) facta, et cometa abhinc usque ad mensem Septembrem visa. *Marcell.* — Pugna inter Gundericum Wandalorum regem et Ermenricum [al., Hermericum] Suevorum regem facta. *Idat. a. seq.*

419 Honorius Augustus Constantium ducem in consortium imperii assumit. *Idat. a. 421.* — Romæ Bonifacius papa XLIV sedit annis iv, cum quo ab aliis papa ordinatur Eulalius. Quo ab Augustis dejecto, Bonifacius in sede firmatus sua etiam decreta constituit, et ecclesiam S. Felicitatis et S. Silvani in Urbe construxit (93). *Anast. Prosp.* — Constantius imperator pacem cum Wallia rege Gothorum

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

Hierosolymis inventa sunt.

416 Romæ Zosimus (94) papa XLIII sedit annis tribus, qui etiam sua ad Ecclesie statum decreta promulgavit Ysicio episcopo sub quatuor capitalis.

417 Honorius... et in exilium postea misso. — D Quæstio... sub Zosimo papa, ut Aug.

418 Carthagini... damnantur, ut Aug. — Eclipsis solis xiv Kal. Augusti facta est

419 Honorius Aug. Constantium ducem consortem facit imperii. Romæ Bonifacius papa XLIV sedit annis quatuor, qui etiam quatuor decreta fecit: cum quo ab aliis papa ordinatur Eulalius, qui tamen ab Augusto deponitur.

NOTÆ.

(38) Ex Olympiodoro hæc Burgundionum irruptio in Germaniam primam jam an. 411 facta colligitur.

(89) Philostorgius id rectius ad annum sequentem refert.

(90) Et hoc Olympiodorus primum anno seq. habet.

(91) Zosimus ex Marcellino primum, anno sequente die 18 Mart., Innocentio die 12 ejusdem mensis defuncto successit, cui unus duntaxat regiminis

annus cum novem mensibus totidemque diebus tribuitur. Ysicius vero hic nominatus Hesyehius est Salonitanus episcopus. Vid. Labbei Collect. concil. t. II, p. 4556.

(92) Idatius male ad annum 417 quo 19 Jul. erat feria v, sed juxta Chronicon Alexandrinum eclipsis accidit feria vi, igitur hoc anno 418.

(93) Bonifacius ordinatus est a. 418, die 29. Dec.

(94) Vid. Paschasini episcopi Lilybetani epistola ad Leonem papam inter hujus Opera ad an. 443.

firmat, data ei cum aliquot urbibus ad inhabitandum Aquitania secunda. *Prosp. Idat.*

420 Walla rege Gothorum mortuo Theodericus successit. *Idat. a. 419.* — Bethlehem Hieronymus presbyter, doctor et interpres incomparabilis Scripturarum anno ætatis xci obiit. *Prosp. Bed.* — Alani a Gothis adeo cæde domiti ut, regio nomine neglecto, Gunderico regi Wandalorum se tuendos submitterent. *Greg. Tur., Idat. a. 418.*

43 421 Constantius imperator Ravennæ moritur. *Idat. Prosper.* — Bellum inter Wandalos et Gothos oritur. *Idat.*

422 Exercitus contra Wandalos duce Castino ad Hispanias Gothis auxilium mittitur; a quo offensus Bonifacius, vir bellicosus, secedens ad Africam se contulit. Wandalis vero ad desperationem coacti, Castino incaute manum conserente, victores effecti sunt. *Prosp. Idat.*

423 Placidia Augusta, a fratre Honorio pulsa, cum filio Valentiniano ad Theodosium Augustum in Orientem proficiscitur. *Prosp.* — Romæ Cælestinus papa XLV sedit annis novem, qui plurima in Ecclesia fecit statuta, et basilicam Julii in Urbe constructam dedicavit. *Anast. Marcell. mel. a. 421.* — Honorius imperator Occidentis Ravennæ moritur, et Joannes tyrannus regnum ejus occupat. Theodosius imperator Orientis post mortem patris sui Honorii regnavit annos xxvi. *Prosp. an. xxvii.*

424 Theodosius Valentinianum amicæ suæ Placidie filium Cæsarem faciens, ad regnum Occidentis cum matre possidendum remittit. *Prosp. Cass.* — Joannes tyrannus Africam contra Bonifacium petiit. *Idat.*

425 Valentinianus cum matre Joannem a suis extinctum oppressit, regnum Occidentis recepit, Castinum Joanni faventem exsilio damnavit, Aetio patricio, quia Hunnos evocatos reverti fecerat, veniam dedit. *Prosp. Marcell.*

426 Patroclus Arelatensis episcopus a tribuno quodam barbaro innocens trucidatus est. *Prosp.* —

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

420 Bethlehem Hieronymus presbyter, egregius interpres, anno ætatis xci obiit (95).

421 Constantius imp. Ravennæ moritur.

423 Romæ Cælestinus papa XLV sedit annis ix, qui xxii capitula decretalia episcopis Galliarum scripsit. — Placidia Augusta a fratre Honorio pulsa, ad Theodosium in Orientem proficiscitur. Honorius imperator Occidentis moritur, et Joannes tyrannus regnum ejus occupavit.

424 Theodosius... remittit, ut Aug.

425 Valentinianus cum matre Joannem tyrannum Ravennæ oppressit.

A Gundericus rex Wandalorum Dei judicio percussus moritur, eique Geisericus [*al.*, Gensericus] tyrannus Arianusque hæreticus et catholicorum crudelis persecutor successit. *Idat. a. 428.*

44 427 Bonifacius in Africa pollens duces quosdam contra se dimicantes occidit; contra quem evocatis barbaris mare ad id tempus ignotum pervium efficitur. Unde gens effera Wandalorum, de Hispaniis exclusa a Gothis, freto trajecto Africam invadens, gladio, præda et igne miserabiliter debacchatur, interfecto prius Ermengario [*Idatio Hermigarius*] rege Suevorum, postquam in Hispania xix annis debacchati sunt. *Idat., al. a. 429.*

428 Nestorius, episcopus Constantinopolitanus, duas in Christo personas prædicans hominemque purum ex Virgine natum dicitatem postea accepisse affirmans, a Cyrillo Alexandrino episcopo et papa Cælestino hæreseos arguitur. *Prosp.* — Aetius comes Romanus, multis Francorum casis, partem Galliarum, quam pervasam tenuerant, recepit. *Prosp. Idat.*

429 Aetius magister militum et patricius factus est. *Prosp.* — Agricola hæreticus Pelagianista Britannias suo inficit errore; unde S. Germanus Antisiodorensis episcopus, a Cælestino papa illo missus hæresim expugnavit plurimisque salutis fuit. *Prosp. Bed. hist. Angl.*

430 S. Augustinus Hypponenensis episcopus, Ecclesie Christi et catholice fidei propugnator et defensor invictissimus, in civitate sua a barbaris obsessus, cum inter ipsas obsidionis angustias pro Ecclesia sollicitus Juliani argutiis pro gratia Dei oppugnans respondisset, ipsa Dei gratia, ne ruinam suorum videret, subtractus, v. Kal. Sept. migravit ad Dominum anno ætatis lxxvi, episcopatus vero seipresbyteratus xl. *Prosp. Bed. chr.*

431 Tertia synodus universalis cc episcoporum apud Ephesum congregatur sub Cælestino papa, ubi inter alias hæreses Nestorius cum secta sua damnatur.

D 426 Patroclus... trucidatur, ut Aug.

427 Bonifacius... pervium efficitur, ut Aug.; cætera desunt.

428 Nestorius... arguitur, ut Aug.

429 Agricola... inficit errore.

430 S. Augustinus Hipponensis episcopus, in civitate sua a barbaris obsessus, cum intra ipsas angustias obsidionis pro Ecclesia sollicitus, Juliani argutiis pro gratia Dei pugnans, etc., ut Aug.

431 Tertia synodus... damnatur, et duodecim capita contra eandem scribuntur.

NOTÆ.

(95) De ætate S. Hieronymi discrepant scriptores, quos inter Baronius in Hist. eccles. ad an. 372 et 420 ei solummodo lxxviii. Fleurius vero, Pagius aliique passim xc circiter vite annos tribuunt. Cæ-

terum ad hunc annum Prosper in Chronico a Pithæo edito revocat initium regni Francorum sub Pharamundo primo eorum rege.

CODEX AUGIENSIS.

45 Palladius ad Scotos, Christo credentes, a Cœlestino papa primus episcopus mittitur (96). *Prosp. Beda. hist. Angl.*

452 Romæ Xistus papa XLVI sedit annis viii; qui accusatus a Basso quodam, ventilata in synodo causa, ab episcopis LVI purgatus et Bassus damnatus est. Bonifacius, de Africa reversus et magister militum factus, cum Aetio pugnavit et vicit, et post paucos dies morbo absumptus est. Aetius vero inimicos fugiens Dalmatias Pannoniasque petiit et Hunnorum auxilio gratiam principum pristinamque dignitatem recepit. *Prosp. Marcell.*

453 Burgundiones ab Aetio pugna victi sunt. *Idat. a. 456.* — Hoc tempore Xistus papa eclesiam sanctæ Mariæ, quæ Liberii dicebatur, et ecclesiam sancti Laurentii in Urbe construxit, confessionem sancti Petri itemque sancti Laurentii adornavit. Valentinianus quoque Augustus multa ecclesiis dona dedit et confessionem sancti Pauli construxit. Petrus etiam episcopus sanctæ Salinæ ecclesiam fecit. *Beda. chr. Anast.*

454 Wandali jam nono anno Africam infestantes, pactam a Romanis postulant. *Prosp.*

455 Pax cum Wandalis facta, data eis ad habitandum Africæ portione Aetius Gundicharium regem Burgundionum bello obtinuit, supplicanti- que pacem concessit, qua tamen non diu politus ab Hunnis cum gente sua peremptus est. *Prosp.*

456 Gothi pacem turbantes inter alia mala Narbonam obsessam fame premunt; sed Litorius dux Romanus superveniens, et hostes vi repulit et civitatem adjecto frumento fame liberavit. *Prosp.*

457 Bellum a Romanis contra Gothos Hunnis

A auxiliatoribus geritur. Geisericus, rex Wandalorum, Arianus, catholicos in Africa persequens, quosdam

46 Ecclesiis suis pepulit, quosdam exilio damnavit, quosdam etiam variis pœnis affectos martyrio coronavit. Barbari piraticam exercere aggressi. *Prosp.* — Valentinianus Augustus, ad Theodosium Augustum avunculi sui filium Constantinopolim veniens, filiam ejus accepit uxorem. *Prosp.* — Ergenricus rex Suevorum, morbo oppressus, Richilam filium pro se regem constituit. *Idat. a. 458.*

458 Gothi Richilam regem Suevorum, pugna victum, thesauris spoliaverunt. *Idat.*

459 Julianus Atelenensis episcopus Pelagianista jactantissimus, ecclesiæ communioni subripere (97) tentans, a Xisto papa denuo damnatur. Romani Hunnis auxiliatoribus adversum Gothos et regem Theodoricum infausta pugna configunt in Gallia, et Litorius dux Romanus vulneratur, et post ab eis capitur et occiditur. Quibus tamen non multo post suppliciter petentibus pax cum eis a Romanis pacta est. *Prosp.* — Ipso anno Aetio et (98) Romanis contra Gothos intento, Geisericus rex Wandalorum, qui fidus et amicus Romani populi putabatur, dolo sub specie pacis, xiv Kal. Novemb., Carthaginem cepit, cives et maxime nobiles trucidavit, opes omnes diripuit sacerdotibus cæsis et pulsis, ecclesias in usus suorum vertit, omniaque divina et humana jura confudit, ibique xxxvii annis regnum obtinuit, sub quo plurimi sanctorum martyrio ob fidem catholicam coronati sunt. *Prosp.*

47 440 Romæ defuncto Xisto, Leo, vir doctrina insignis et moribus, papa XLVII, sedit annis xxii, qui plurima ad utilitatem Ecclesiæ sublimiter scripsit

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

452 Romæ Xistus papa XLVI sedit annis viii.

455 Valentinianus Aug. multa ecclesiis dona dedit.

454 Wandali jam novem annos Africam, etc., ut Aug.

455 Pax cum Wandalis facta.

456 Gothi Narbonam obsessam fame premunt.

457 Bellum a Romanis contra Gothos geritur.

458 His temporibus S. Prosper, Regiensis episcopus, contra fibrum Cassiani de Protectione Dei scri-

psit, in quo eundem liberum arbitrium nimis extulisse probavit (99). *Marcell.*

459 Julianus Arelatensis (100) episcopus, Pelagianista jactantissimus, Ecclesiæ communioni subre- pere tentans, a Xisto papa denuo damnatur. *Prosp.*

440 Romæ defuncto Xisto, Leo, vir doctrina et moribus insignis, papa LXVII sedit annis xxii, qui Eutychianam et Nestorianam hæreses condemnavit et XLIX decreta conscripsit.

NOTÆ.

(96) Beda hist. Angl. l. i, c. 15, il anno octavo Theodosii Junioris ascribit, quod a morte patris Honorii intelligendum. Alii Palladium ad Hibernos missum fuisse contendunt. Qua de re legendus Usserius de Britann. Eccl. primordiis, cap. 16, alii- que scriptores Anglici.

(97) Canisiana editio *subrepre*.

(98) Pro et, leg. cum.

(99) Confunditur hic S. Prosper Regiensis in Lombardia episcopus cum S. Prospero Aquitanico, qui episcopus nunquam fuit, cujusque liber contra Cassianum exstat in ejus Operibus edit. Venet. a.

1744. Vid. ibid. præf., p. xxi.

(100) Nullus tunc erat Arelatensis episcopus Julianus. Novissimi Operum S. Prosperi editores ponunt Eclanensis, uti eum quoque vocat Card. Norisius in sua Pelagianismi Historia. Vid. Baronius ad annos 459 et 444, nec non Ughellus Ital. Sæc. t. VI, p. 502. Præplacet tamen lectio codicis Augiensis, ut hic intelligatur Atellanensis, veteris scilicet in Campania Felice sedis episcopalis antistes, cujus aliquot præsules exhibet idem Ughellus l. c. t. X, p. 16, quibus et hic Julianus post. S. Epi- dium annumerandus videtur.

et constituit; Eutychem et Nestorianam hæreses A condemnavit. Ejus tempore, Demetrias, ancilla Christi, Romæ S. Stephani ecclesiam fecit. — Geisericus Siciliam pervasam graviter affligens, timore Sebastiani ducis ad Carthaginem tuendam rediit. Richila rex Suevorum Bæticam provinciam et Carthaginensem Hispaniam cepit. *Prosp. Marcell. Anast. Idat.*

441 Theodosius imperator contra Geisericum et Wandalos per duces suos bellum movet; sed ipsi negotium cunctando differentes, Sicilia magis oneri, quam præsidio fuisse. *Prosp. Cass.*

442 Hunnis Thracias et Illyricum sæva populatione vastantibus, exercitus contra Wandalos missus, ad tuitionem Orientalium revocatur. Valentinianus imperator cum Geisericum rege Wandalorum B pacem firmat, Africa inter utrumque certis spatiis divisa. *Prosp. Cass.*

443 Sanctus Brictius Turonorum episcopus decessit, cui S. Eustochius successit. *Greg. Tur.* Leo papa multos in urbe Manichæos inveniens publicavit et libros eorum incendit. *Prosp.*

444 Attila rex Hunnorum Bledam regem fratrem suum regniq[ue] consortem interemit, et ejus regnum populumq[ue] sibi subiecit. De hujus anni Pascha Proterius et Paschasinus (101) Leoni papæ scribunt. *Prosp.*

445 His temporibus, Leo papa inter alia bona basilicas apostolorum Petri et Pauli renovavit, et ecclesiam S. Cornelii papæ et martyris via Appia construxit. *Anast.*

446 Britanni ab Actio et Romanis contra Scotos et Pictos auxilium implorant, nec impetrant. *Bed. hist. Angl.* — Apud Ephesum Septem Dormientes, qui sub Decio multa pro Christo tormenta passi in

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

441 Theodosius imp. contra Wandalos per duces suos bellum movet.

443 Sanctus... successit. Leo papa multos in urbe Manichæos publicavit, et libros eorum incendit. Idem constituit ut monacha velamen capitis ab episcopo benedictum nullatenus acciperet, nisi prius virginitas illius probata foret. Unde et Augustinus asserit, nec illam inter virgines consecrandam fore, si qua esset et ante baptismum corrupta. *Anast.*

444 Attila rex Hunnorum Bledam fratrem suum regniq[ue] consortem interemit. De hujus anni Pascha, etc., ut Aug.

445 His temporibus Leo papa inter alia bona basilicas SS. Petri et Pauli renovavit.

expergefacti sunt, et confirmata fide resurrectionis mortuorum iterum obdormierunt (102).

447 Eutyches presbyter et abbas Constantinopolitanus, confusa in Christo divinitatis et humanitatis substantia, unam in eo naturam dogmatizans, adnitente Theodosio Augusto et Dioscoro Alexandrino episcopo, resistentem sibi Flavianum Constantinopolitanum archiepiscopum expulsam usque ad mortem persequuntur. Contra quam hæresim Leo papa legatos misit. *Prosp. a. 449.* — Richila rex Suevorum moritur, eique Richarius (103) filius successit.

448 Theodosius imperator Leonem papam pro defensione Eutychetis ad se vocat, qui a populo Romano venire prohibitus, legatos pro se misit. Richarius rex Suevorum, ducta in conjugium Theodori (104) regis Gothorum filia, Wasconiam devastavit. *Idat. a. seq.* — Hoc tempore Angli-Saxones, a Britannis contra Pictos et Scotos auxilio asciti, insulam petunt et hostibus fugatis in socios arma convertunt, et post multa bella magna ex parte insula subacta potiti sunt. *Beda hist. Angl.*

449 Iterum catholici ab imperatore Theodosio ad audientiam evocati. 449 Attila rex Hunnorum Gallias aliasque circum provincias vastat, et arte Aetii magno inter eum et Gothos prælio concitato, Theodorus rex Gothorum cecidit eique Torismodo [al., Thorismund] filius ejus successit. *Idat. a. 451. Jorn.*

450 Leo papa legatos ad confutandam hæresim mittere curavit. Theodosius imperator moritur, et a Placidia Augusta, et Leone totoque senatu ingenti pompa deductus in Mausoleo apud S. Petrum sepelitur; pro quo Martianus Orientis imperium adeptus,

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

446 Apud Ephesum Septem Dormientes, etc., ut Aug.

447 Eutyches... Theodosio Juniore Aug... legatos misit, ut Aug.

448 Theodosius imp..., pro se misit.

449 Iterum catholici ab imperatore Theodosio ad audientiam vocati.

450 Leo papa... curavit. Theodosius imperator moritur, pro quo Martianus Orientis imperium adeptus et septem annis regnans, Eutychetem cum suis sequacibus damnat. Placidia Augusta obiit. Romani Actio duce Gothis auxiliatoribus Attilam vicerunt regem Hunnorum.

NOTÆ.

(101) Exstat hæc epistola inter illas S. Leonis scripta anno priore de Paschate hujus anni 444 die 23 Aprilis celebrando.

(102) Hæc ex Gregorio Tur. de Gloria martyrum, e. 95, desumpta habent quoque Græci; Nicephorus hist. l. xiv, c. 45; Cedrenus in compendio, anno xxiii Theodosii; quæ tamen vero similibus de inventionem illorum corporum sunt intelligenda. Vid. Bol-

land. ad diem 27 Julii t. VI.

(103) Idat. a. 448 Recharium vocat, aliis Richarius dicitur.

(104) Idatii quædam exemplaria habent Theodori regis, alia Theodora, regis Gothorum filii; sed verior codicis lectio, ut tamen pro Theodoro substituendus sit Theodoricus, quamvis et hic subinde Theodorus appellatur.

CODEX AUGIENSIS.

et vii annis regnans Eutychetem cum suis damnat A sequacibus. Placidia Augusta moritur. — *Prosp. Romani* (105), Aetio duce Gothis auxiliatoribus, contra Attilam regem Hunnorum grandi utrinque cæde pugnantes, in campo Catalaunico acie victima superiorem Galliam fugere compellunt. Qui in regnum timide reversus non multo post arma commovit in Italiam. *Prosp. Cass. Idat. Jorn. an. seq.*

451 Attila recollectis viribus Aquileiam vi magna diu obsessam cepit et circumquaque prædis et cædibus furibundus bacchatur. Ad quem Valentinianus imperator, Leonem papam mittens, pacem cum eo fecit, exercitusque ejus fame, peste, morbo cædibusque insuper ab Aetio attritus eum reverti fecit. *Prosp. Marcell. an. seq.*

452 Attila rex Hunnorum in sedibus suis moritur. B Torisimodo regi Gothorum perempto Theodoricus frater successit. *Prosp. Idat. a. seq.* — Hoc tempore quarta synodus universalis dcxxx episcoporum in Chalcedone contra Eutychen et omnes hæreticos congregatur (106). *Prosp. a. seq.*

50 453 Valentinianus imperator in palatio Aetium patricium, qui multa pro republica laboraverat, manu sua fraudulenter occidit, et a circumstantibus Boetius præfectus, amicus ejus, interemptus est. *Prosp. et cæteri a. seq.*

454 Valentinianus imperator in campo Martio ab amicis Aetii peremptus interiit; pro quo Maximus invadens imperium, infra ii menses a militibus interemptus et in Tiberim projectus est. *Prosp. a. seq.* — Post quem Avitus in Galliis, auxilio fidens Gothorum, item imperium arripuit. Ipso anno, Geisericus rex Wandalorum, de Africa trajiciens, Romam quia sine imperatore erat, invasit, eamque opibus cui etis exspoliavit. Hucusque Prosper chronica sua perduxit. *Idat. Marcell. an. seq.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

451 Attila rex collectis viribus Aquileiam magna vi cepit; ad quem Valentinianus imperator, Leonem papam mittens, pacem cum eo fecit.

452 Attila rex Hunnorum in suis sedibus moritur. Hoc tempore quarta synodus... congregatur, ibique damnatis hæreticis xxvii canones statuerunt.

453 Valentinianus imp. Aetium patricium manu sua in palatio fraudulenter occidit.

454 Valentinianus imp. in campo Martio ab amicis Aetii interimitur; pro quo Maximus invadens imperium, infra duos menses a militibus occiditur. Post

455 Richario rege Suevorum in Hispaniis vastationibus instante, consilio Aviti Theodericus rex Gothorum, contra eum veniens, inita pugna graviter cæde protrivit vulneratumque fugavit, et postea captum occidit, vastataque impie et crudeliter Hispania et ipsa quam possederant provincia. Suevos sibi subjugavit. *Idat. a. seq.* — Avitus Gothorum auxilio destitutus, jubente Martino Augusto, Placentiæ imperium deposuit. *Marius Av. a. seq.* — Hoc tempore apud Francos, mortuo Meroveo (107) rege, filius ejus Childericus regnavit annis xxiv. Qui ob luxuriam regno pulsus, in Thuringiam fugit, sed astu Viomadi amici revocatus est. *Greg. Tur. a. seq. Gesta reg. Franc.*

456 Ab hoc anno Victorius paschales cyclos inchoat, jubente papa 51 Hilario (108). *Bed. chr.* — Martino imperatore defuncto in Oriente Leo imperator annis xvii Romæque Majorianus imperator annis iv regnaverunt. *Cass. a. seq.* — Theodericus rex Gothorum, multis in Hispania ecclesiis et civitatibus vastatis, Emeritam obsidet urbem. Suevo Maldram sibi statuunt regem. *Idat.*

457 Majorianus imperator contra Wandalos in Africam movit procinctum. *Cass. a. seq.* — Theodericus nuntiis territus, relicta Emerita, Gallias repetit, et pace fugata (109), cæde furens, ecclesias, urbes, villas vastavit et incendit. *Jorn. a. seq. Idat. h. a.*

458 Suevi Galliciani, et Gotbi Bæticam provincias vastant. *Idat. h.*

C 459 Item Suevorum alii cum Maldra rege Lusitaniam, alii cum Richmondo (110) Galliciam deprædantur. Hærule Bæticam invadunt. Majorianus imperator, facta cum Theoderico et Gothis pace, contra Wandalos et Suevos suo eos ascrivit auxilio. *Idat. a. seq.*

quem Avitus sumpsit imperium. — Ipso anno Gensericus rex Wandalorum Romam cunctis opibus exspoliavit.

455 Avitus imperium Placentiæ deposuit, pro quo Majorianus regnavit annis quatuor.

D 456 Martinus imp. Orientis obiit, pro quo Leo imp. annis xvii regnavit. Ab hoc anno Victorius paschales cyclos, sed errore plenos, inchoat, jubente papa Hilario.

457 Majorianus imp. Occidentis in Africam contra Wandalos movit procinctum.

NOTÆ

(105) Editi pugnam hanc ad an. 451 consignant, uti et plura subsequentium annorum facta integro anno promovent. Forte hic notandus fuisset an. 451 et sic porro, quod tamen contra codices mutare nolumus.

(106) Evagrius aliique hoc Chalcedonense concilium recte ad annum 451 revocant.

(107) Prima hic mentio regni Francorum occurrit in Hermanno, a Meroveo scilicet, qui primæ stirpis

regionis nomen dedit. *Fredeg.* Illos deinceps in margine notabimus.

(108) Pagius hic Baronium notat, qui hoc ad an. 463 refert, cum factum sit Constantino et Rufo coss., ut liquet ex præfatione Victorii, adeoque an. 457, quo Hilarius adhuc archidiaconus erat.

(109) Idatius ad h. a. habet *pace facta*.

(110) Idatius *Remismundum* appellat.

CODEX AUGIENSIS.

460 **Maldras** rex Suevorum occiditur. Suevi a **Cotlus** prædati pacem postulant. Majorianus imperator, Hispanias petens, classem contra Wandalos paravit; quæ tamen ab ipsis invasa et direpta est. Rursum cum ad Africam contra eos trajicere moliretur, Geisericus territus pacem postulat. Majorianus Romam reversus, cum rempublicam disponderet, fraude Richmeris [Ricimeris] patricii, Suevorum, ut aiunt, consilio fulti peremptus est. *Cass. Idat. h. a. et seq.*

461 Severus Ravennæ a Richmere imperator effectus iv annis regnavit. *Cass. Idat.* Atrabenus (111) in Gallia comes, Theoderico regi Gothorum confederatus, Narbonam ei tradidit. *Idat.* — 52 Turonis beatus Perpetuus episcopus factus est, qui basilica sancti Martini adaucta, corporis ejus translationem fecit. *Greg. Tur. a. 469.* — In Gallicia villæ, homines et greges mirum in modum fulmine tacti comburuntur, et duo juvenes concretis in unum adustione cadaveribus inveniuntur.

462 Romæ Hilarius (112) papa XLVIII sedit annis vi, mensibus iii; qui pro statu Ecclesiæ nonnulla decrevit et constituit; hæreses Eutychnam et Nestorianam damnavit, et multis metallis plures in Urbe basilicas oratoriaque construxit; monasterium S. Laurentii ad balneas (113) fecit, itemque aliud ad Lunam et duas bibliothecas in Urbe condidit. *Anast.*

463 Rex Alanorum Beorgor, Italiam petens, apud Pergamum a Richmere patricio pugna victus interiit. *Cass. a. seq. Jorn.*

464 Severus imperator fraude, ut aiunt, Richmeris Romæ in palatio veneno interiit. *Cass. a. seq. Jorn.*

465 Wandali per Marcellinum in Sicilia victi, cæsique sunt et fugati. *Idat.*

466 Leo imperator Anthemium de Constantinopoli ad regendum Occidentis imperium Romam misit, qui suscepto imperio regnavit annis vi. *Marcell. a. seq.; Idat. an. pr.*

467 Marcellinus in Sicilia occiditur. Tolosæ, ubi sedes regni Gothorum erat, in medio civitatis sanguis e terra prorumpens tota die una fluxit. *Idat. Fred. a. seq.*

53 468 Arabundus (114) imperium tentans, jussu Anthemii imperatoris exsilio deportatur. *Cassiodorus.* — Romæ Simplicius papa XLIX sedit annis xv, mensibus iii. Qui basilicam S. Stephani in Celio monte dedicavit. Item basilicam S. Andreae juxta S. Mariam construxit. Item basilicam S. Fibianæ (115) juxta palatium Licinianum. *Anast.*

469 Romanus patricius imperium affectans capitaliter punitus est. *Cass. a. seq.*

470 Constantinopoli Aspar, affectata tyrannide, a Leone imperatore occidi jussus est. *Marcell. a. seq.* — In Gallia S. Remigius cœlitus, antequam nasceretur, prænuntiat a cella, in quam se adolescentulus, Deo militans, incluserat, vi abstractus, Remorum archiepiscopus ordinatur (116).

471 Romæ Richmer patricius, Olybrium faciens imperatorem, Anthemium imperatorem contra jus affinitatis (117) et imperii cum gravi clade Urbis occidit. Sed non diu scelere lætatus ipse xl post die, et Olybrius vii mense, vitam exegerunt. *Marcell. a. seq. Jorn.*

C 472 Gundebadq hortante Glycerius Ravennæ sumpsit imperium. *Jorn. a. seq.* — Constantinopoli Leo imperator Leonem nepotem suum imperii consortem fecit. *Cass. a. seq.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

460 Majorianus imperator a Richmere patricio fraudulenter perimitur.

461 Severus Ravennæ... regnavit. — Turonis B. Perpetuus episcopus factus corpus S. Martini transtulit.

462 Romæ Hilarius papa XLVIII sedit annis vi, mensibus iii; qui hæreses Eutychnam et Nestorianam damnavit, et inter alia bona etiam duas bibliothecas in Urbe condidit et sex synodica capitula constituit.

463 Rex Alanorum Italiam petens apud Pergamum a Richmere patricio pugna interiit.

464 Severus imp. fraude, ut aiunt, Richmeris veneno periit.

466 Leo imp. Anthemium... misit, qui regnavit annis quinque.

467 Tolosæ... tota die profluxit.

468 Arabundus... deportatur. Romæ Simplicius... mensibus tribus, qui duo decreta promulgavit.

469 Romanus patricius imperium affectans decolatur.

470 In Gallia S. Remigius... archiepiscopus fit.

D 471 Richmer Anthemium imperatorem cum magna clade urbis Romæ occidit, et Olybrium imperatorem constituit ipseque periit. *Jorn.*

472 Ravennæ Glycerius sumpsit imperium. Constantinopoli Leo Leonem consortem regni fecit, quippe nepotem suum.

NOTÆ.

(111) Idem, a. 463, Atrepennum, seu Agrippinum vocat.

(112) Hilarius sive Hilarus jam anno præcedente, die 22 Nov., ordinatus est papa.

(113) In libro Pontificali, unde hæc desumpta sunt, legitur: *Fecit monasteria ad S. Laurentium, et balneum, etc.*

(114) Cassiodoro Ardaburius dicitur.

(115) Liber Pontif. B. martyris Bibianæ.

(116) Hoc Gallia Christiana, t. X, p. 10, jam ad annum 459 consignat, et quidem ætatis anno xxii, ut habet codex Murensis.

(117) Fuerat enim ejusdem generis, juxta Marcellinum.

473 Constantinopoli Leo senior imperator obiit; A post quem Leo junior 54 paucis regnans mensibus, et ipse decessit; et post hunc Zeno imperator factus regnavit annis xvii. Romæ quoque Glycerio Nepos in imperio successit. *Marcell. a. seq.*

474 Romæ Orestes patricius, Nepote imperatore in Dalmatias fugato, filium suum Augustulum imperatorem constituit. *Cass. a. seq. Jorn.*

475 Odoacer rex Torcilingorum et Rugorum cum multis Barbarorum auxiliis pervasa Italia, Romam obtinuit anno a conditione ejus MCCXXX. Orestem, et Paulum fratres patricos occidit, Augustulum imperatorem exsilio damnavit, et pro eo regis nomen arripuit; cum tamen nec purpura, nec regni insignibus uteretur. *Cass. et alii a. seq.*

476 Odoacer possessa Roma maximam Italiæ partem sibi subjugavit. B

477 Geisericus rex Wandalorum, post xxxvii et paulo plus invasæ Carthaginis annos, tandem moriens tyrannidi suæ finem fecit. Post quem non melior filius Hunnericus regnavit annis fere viii. *Procop. Vict. a. præc.*

478 Hujus tempore Zenonis imperatoris corpus Barnabæ apostoli, et Evangelium Matthæi evangelistæ, stylo ipsius scriptum, ipso revelante inventa sunt (118).

479 His temporibus (119) Simplicius papa Petrum Alexandrinum episcopum hæreticum Eutychianum, ab Acatio Constantinopolitano accusatum damnat. *Anast.*

480 Hoc tempore mortuo Childerico rege Francorum, Ludovicus filius ejus, quem Clodoveum dicunt, regnavit annis xxx. *Greg. Tur. 55 an. seq.* — Ipso anno Odoacer Romæ regnans in Dalmatia Odavam regem vicit et peremit. *Cassiod. Jorn.*

482 Theodoricus Theodmari filius (120) rex Ostrogothorum, id est, qui olim in Italia remanserant, Gothorum, Zenoni Augusto familiaris effectus, cum suis cî Gothis militavit. *Marcell. a. seq.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

473 Leo senior imperator obiit, post quem Leo junior paucis mensibus regnans et ipse moritur. Post hunc Zeno imp. regnavit annis xvii. Romæ Glycerio successit Nepos in imperio.

474 Orestes patricius Nepotem imperatorem fugavit filioque suo Augustulo imperium dedit.

475 Odoacer rex Torcilingorum et Rugorum pervasa Italia... et Paulum patricos occidit, Augustulum imp. exsilio damnavit.

476 Odoacer Romæ invito Zenone regnat.

477 Tempore Zenonis... ipso revelante reperta sunt, ut Aug. an. seq.

483 Zeno Augustus Theodoricum hujus anni consulem (121), et magistrum militum fecit. *Cass. a. seq.* — Romæ Felix III papa L sedit annis fere ix, qui basilicam beati Agapiti juxta S. Laurentium construxit. *Anast.* — Cyrola Arianus episcopus in Africa, adversus Eugenium Carthaginensem archiepiscopum aliosque catholicos miraculis claros zelo ductus, quemdam e suis pecunia corruptum cæcitatem simulare jussit, ut eum coram rege se invocantem, quasi per fidem suam illuminaret; cui cum coram omnibus manus imposuisset, vera mox divinitus cæcitate percussus, dolum aperuit, conversusque a sanctis episcopis Eugenio, Vindemiale et Longino [*al.*, Longino] rursus illuminari promeruit. Ab hoc Cyrola Hunnericus rex instigatus, catholicos persequitur, et plurimis martyrio coronatis, ipsum Eugenium cum cccxxv episcopis exsilio relegavit, et catholicas ecclesias clausit. *Greg. Tur. a. seq. Marcell.*

484 Hunnericus, rex Wandalorum, divinitus percussus, scatenis vermibus exspiravit. Post quem fratris ejus filius Gundamundus regnavit annis fere xii, qui non multo post Eugenium episcopum revocavit. *Jorn.* — Ludovicus rex Francorum juvante Raganhario [*al.*, Ragnachario] cognato suo, Siagrium regem Galliæ Ægidii filium bello victum ad Alaricum regem Gothorum fugere compulsi sibi reddidit, et totum regnum illius ac thesauros sibi subjecit. *Greg. Tur. a. 486.*

485 Hoc tempore Acatius Constantinopolitanus, hæresi favens, Petrum 56 Alexandrinum revocat: quo audito Felix papa utrumque cum sequacibus erroris condemnat (122). *Felcis epist. 5.*

486 Odoacer Fœbam [*al.*, Phœbam seu Fovam] qui et Feletheus (123), regem Rugorum vicit et apprehendit. *Cassiod. a. seq.*

487 Gundamundus rex Wandalorum Carthaginensi ecclesiam sancti Agilei catholicis reddidit, petente sancto Eugenio episcopo. *Prosp. append.*

D 478 Simplicius papa Petrum... damnat, ut Aug. a. seq.

480 Hilderico rege Francorum mortuo... regnavit xxx annis.

482 Theodoricus... familiaris efficitur, et cum suis ei Gothis militavit. Zeno Augustus Theodoricum... fecit, ut Aug. a. seq.

483 Romæ Felix tertius, papa L, sedit annis fere novem et canonum xxvii capitula constituit.

485 Hoc tempore... revocat, quem quondam accusabat; quo audito, etc., ut Aug.

NOTÆ.

(118) Hac de re agit Baronius ad an. 485, Cedrenus vero ad an. 477.

(119) Pagius cum Bernoldo hoc refert ad annum præcedentem.

(120) Ex Jornande et Paulo Diac. Theodoricus iste erat Triarii nobilis Gothi filius.

(121) Theodoricus ann. 484 consul fuit, unde hæc ad annum sequentem spectant.

(122) Factum hoc est in concilio Romano an. 484. *Pag.*

(123) De hoc pluribus agit Eugippius in Vita S. Severini Noricorum apostoli apud Bolland., t. I,

CODEX AUGIENSIS.

488 Theodoricus rex Ostrogothorum permissu A Ipse dedicavit ecclesiam S. Euphemie Tiburtina urbe, aliasque basilicas sanctorum Nicandri, Eleutherii, et S. Andreæ via Lavicana. Fecit etiam basilicam sanctæ Mariæ via Laurentina. *Anast.*

489 Theodoricus ad fluvium Alduam Odoacrum tertio certamine vicit fugientemque apud Ravennam obsedit. *Jorn. a. seq. Mar.* — Ludovicus rex Francorum, Thuringos petens, gravi eos cæde prostravit ipsosque cum terra eorum sibi subiecit. *Greg. Tur. a. 491.*

490 Odoacer, noctu a Ravenna cum Herulis egressus, collectis viribus quarto cum Theodorico conflixit, et itidem victus ab eo captusque est (124). *Citati ad a. seq.* — Ipso anno Gundamundus rex B Wandalorum pacem cum Romanis fecit. Constantinopoli Zenon imperator moritur; post quem Anastasius imperium Orientis xxviii annis tenuit. *Cassiod. a. seq.* — Hoc tempore Ludovicus rex Francorum intercurrente Aureliano legato suo de Burgundia Ilruodhildem [al., Chlotildem seu Crotildem] uxorem Christianam accepit, filiam scilicet Hilperici (125), quem frater suus Gundobaldus cum uxore et filiis trucidaverat. *Greg. Tur. a. 495.*

57 491 Romæ defuncto Felice papa concilium a presbyteris et diaconibus actum (126).

492 Theodoricus Ravennæ Odoacrum insidias sibi molientem peremit, ac ipse Occidentis imperium xxx annis obtinuit. *Cass. Marius a. seq.* — Romæ Gelasius papa LI sedit annis iv, mensibus vii, vir C doctus, et pius, qui pro Ecclesiæ statu nonnulla decreta fecit, multa sublimiter scripsit, hæreticos damnavit, clerum Romanum auxit, pauperes dilexit.

493 His temporibus in Africa beatus Fulgentius episcopus, qui Ruspensem xxvi annis rexit Ecclesiam, doctrina, et actibus clarus effulsit; qui et ipse plurima inter alios catholicos mala, et exilia perpeusus est. *Victor Vit. Isid.* — Hac etiam tempestate Ludovicus rex Francorum Gallias usque Sequanam, et deinde usque Ligerim fluvios suo regno subegit. Hunc multa instantia Chrodhild uxor sua ad fidem Christi cohortatur. *Greg. Tur. an. seq.*

494 Gundamundus rex Wandalorum, persuadente Eugenio archiepiscopo, tandem post x annos omnes B catholicos episcopos de exilio revocavit et diaclasas ecclesias pace reddita aperuit. *Procop. a. seq.* — Ludovicus rex Francorum contra Alamannos pugnans, cum exercitus ejus periclitaretur, Deum cæli invocans, et fidem suam Christo vovens, ipso juvante victor Alamannos subjugavit. *Greg. Tur. a. 496.*

495 Ludovicus, seu Clodoveus rex Francorum instante Hrodhilde (127) 58 conjuge sua, a sancto Remigio Remensi archiepiscopo fide Christi imbutus, cum gente sua baptizatur. *Greg. Tur. a. seq.*

496 Gundamundo rege Wandalorum defuncto, Trasamundus xxvi paulo plus annis pro eo regnavit. Qui item catholicis infestus ecclesias post aliquot annos clausit, et inter alios persecutionis labores ccxl episcopos exilio in Sardinia et aliis insulis affixit. *Hist. miscell. Procop. ad ann. seq.*

497 Boetius, patricius et consul, multa his temporibus ingenii sui monumenta in sæculari philo-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

488 Theodoricus rex... petiit: cui Odoacer occurrens bello confixit, sed victus aufugit.

489 Theodoricus Odoacrum jam tertio devicit eumque fugatum Ravennæ obsedit.

490 Odoacer quarto conficiens cum Theodorico victus et captus est. Constantinopoli Zenon imperator moritur, post quem Anastasius imperium Orientis xxviii annis rexit.

491 Romæ defuncto... et diaconis agitur.

492 Theodoricus Ravennæ Odoacrum sibi insidiantem peremit... obtinuit. Romæ Gelasius papa LI sedit annos iv, menses vii, vir doctus et pius, qui omnes hæreticos damnavit clerum Romanum auxit,

multa decreta fecit.

493 Hoc tempore in Africa beatus Fulgentius episcopus claruit doctrina et moratis actibus.

494 Ludovicus rex Francorum Alamannos bello vicit, Deo juvante, cui, cum in eodem bello periclitaretur, se crediturum promisit.

495 Ludovicus... conjuge sua Christiana... baptizatur.

496 Trasamundus rex Wandalorum in Africa, catholicis infestus, ecclesias clausit et ccxl episcopos in Sardinia exilio affixit.

497 Boetius patricius... edidit. Romæ Anastasius... annis fere duobus, et capita decretalia octo fecit.

NOTÆ.

Jan. die viii, et Paulus Diac. in Historia Longobardorum, l. i.

(124) Rem fusius describit Cassiodorus Variar. l. iv. ep. 2; it. Histor. Miscell. l. xv, et Ammianus.

(125) Chilperici, scilicet regis Burgundiæ, a fratre et successore suo Gundebaldo occisi circa an. 491.

(126) Felix anno 492 defunctus est, ex Anastasio; de hoc autem concilio seu constituto vid. *Baronius* ad annum 492.

(127) Vid. Vita S. Chlotildis apud Mabill., sæc. i, Bened. p. 98, et Bolland. l. i Junii, ad diem 5.

CODEX AUGIENSIS.

sophia excellenter edidit. Romæ Anastasius papa A LII (128) sedit annis fere II. Hic confessionem S. Laurentii exornavit; et, quia quibusdam hæreticis communionem clam reddere velle videbatur, quidam æ ab ejus communionem sequestrant. *Anast. a. 496.*

498 Isauri, occiso Lilingo duce suo, ab Anastasio imperatore victi trucidati sunt. *Marcell.* — Hoc tempore Ludovicus rex Francorum Gundebaldum et Condegiselum fratres, Burgundionum reges, pugna [vicit] et fugavit, et Gundebaldum Avenione obsessum tributarium fecit, et cum magna præda redit. *Greg. Tur. Marius. a. 500.*

499 Theodoricus rex Romæ et alibi multa per hæc tempora mirifica construxit ædificia. *Cassiod. a. seq.* — Romæ Symmachus papa LIII sedit annis xv, mensibus fere viii, cum quo simul per nimiam B dissensionem ordinatus est (129) Laurentius, et magna Romæ inter clerum et populum discordia facta, donec judicio Theodorici regis et majoris multitudinis Symmachus in sede confirmaretur. *Anast. Vict. Tun. an. 498.*

500 Symmachus papa, synodo Romæ acta, inter alia Laurentium æmulum suum Nuceriæ episcopum constituit. *Anast. Pag. h. a.*

501 Theodoricus rex aquæductum Ravennæ fecit. *Cassiod. a. seq.* — His temporibus sanctus Mammerus Viennensis archiepiscopus virtutibus claruit, qui, propter luporum et ursorum immanitatem, aliasque plagas triduanas ante Ascensionem Domini litanias primus instituens, Domini misericordiam plazarmque cessationem promeruit (130).

502 Theodoricus rex victis Vulgaribus, [al., Bulgaribus] Sirmium regno Italiæ restituit. *Marcell. a. 504.*

503 Quidam ex Romanis, Symmachum papam falso criminantes et apud regem accusantes Lauren-

tiumque revocantes, magnum Romæ schisma fecerunt, et Petrus Altinæ urbis episcopus permissu Theodorici sedem apostolicam invasit. *Anast. Pag.*

504 Synodo cxv episcoporum collecta, beatus papa Symmachus de illatis purgatur et sedi suæ cum gloria restituitur, et pervasores sedis ejus Laurentius Nucerinus et Petrus Aktinas, condemnantur. *Anast. a. pr.* — Ludovicus rex Francorum, per suffragia sancti Petri sanctique Martini et aliorum sanctorum divinum implorans auxilium, Gothos petiit, eosque juxta Pictavis urbem in campo Voglensi (131) pugna vicit, et regem eorum Alaricum, qui jam xxii annis regnavit, occidit, regnumque ejus, quod in Galliis habebat, ac thesauros accepit. Amalricus [al., Amalaricus] vero filius Alarici fugiens, regnum patris sui in Hispaniis recepit. *Procop. de bell. Goth. a. 507. Jorn.*

505 Ludovicus rex Francorum Parisius beati Petri basilicam ædificat. *Greg. Tur. a. 508.*

506 Hoc tempore Ludovicus rex Francorum Ragnacharium (132) cognatum suum regniq; participem, ignavum et luxuriosum, a suis proditum, bello victum fugavit, et comprehensum sua manu cum fratre Richario occidit et ejus sibi populum subjecit. *Greg. Tur. a. 509.* — Theodoricus rex Italiæ contra Francos in Galliam exercitum misit. *Cassiod. a. 508.*

507 His temporibus, Romæ iterum dissensione contra Symmachum papam et Ecclesiam orta, nonnulli ex parte ejus fustibus et diversis plagis afflicti, nonnulli trucidati et necati, et multa indigna et nefaria contra Ecclesiam et religionem commissa sunt. *Anast.*

508 Hoc anno (133) Romæ Boetius vir eruditissimus consulatum administravit. *Cass.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

498 Isauri, occiso Lilingo duce suo, ab Anastasio imperatore trucidantur.

499 Theodoricus rex... ædificia. Romæ Symmachus... donec judicio Theodorici regis Symmachus in sede confirmatur.

500 Symmachus papa, synodo Romæ acta, Laurentium æmulum suum Nuceriæ ordinavit episcopum.

501 Theodoricus rex... fecit. His temporibus... promeruit, ut Aug.

503 Quidam ex Romanis, etc., ut Aug.

504 Synodo cxv episcoporum, etc. ut Aug.

505 Ludovicus rex, etc., ut Aug.

506 Theodoricus rex... exercitum movit.

507 Dissensio iterum inter Symmachum papam et Ecclesiam oritur.

508 Hoc anno Romæ, etc., ut Aug. — Hoc quoque tempore Avitus abbas Aurelianensis virtutibus et prophetiæ spiritu clarus effulsit. *Greg. Tur. de glor. conf. c. 99.*

NOTÆ.

(128) Anastasius papa ordinatus est 24 Nov. anni 496.

(129) Symmachus, ordinatus 22 Nov. a. 498; æmulum habuit Laurentium, a Festo patricio subornatum. Vid. Pagius in ejus Vita.

(130) Ado Viennensis hoc jam ad an. 452 habet, communis vero sententia cum Sigeberto Gemblacensi ad an. 468 refert. Vid. Bollandiani ad xi Maii, et Baronius ad an. 475, nec non Mabillon. l. II

PATROL. CXLIII.

de Liturg. Gallic.

(151) Gregorio Tur. l. II, c. 37 ad an. 507, campus Vogladensis dicitur.

(132) Ragnacharius Cameracensis regulus. Vid. an. 484, cujus frater erat Richarius cum eo occisus.

(133) Boetius juxta Fastos consulares anno 510 consul fuit; ut adeo anni hic et in præcedentibus æque ac subsequentibus minus accurate sint notati

CODEX AUGIENSIS.

509 Ludovicus, qui et Clodoveus Magnus, Francorum rex post multas victorias totam pene Galliam possidens, Parisius, ubi sedem regni instituit, moritur, et in basilica S. Petri a se constructa sepelitur anno regni xxx, post transitum S. Martini, ut in gestis Francorum habetur, anno cxii (131). Post quem quatuor filii ejus diviso regno, Theodericus, Metis sedem habens annis xxiii, cum strenuo filio suo Theodeberto regnavit; Chlodomeris Aurelianus, Childebertus Parisius, et quartus Chlotarius Suesionis sedem statuens annis li regnavit. Horum soror Hrodhildis, æquivoce matris, et æque religiosa, Amalrico regi Gothorum Ariano in Hispaniis nupsit, materque vidua apud S. Martinum Turonis in orationibus et eleemosynis permansit. *Greg. Tur. Aimoin. cæteri recte ad an. 511.*

61 510 His temporibus Symmachus papa inter alia bona Manichæos in urbe inventos damnavit, ecclesiam S. Andreæ ad S. Petrum construxit, oratorium S. Thomæ, confessionem S. Cassiani itemque sanctorum Proti et Hyacinthi, oratorium S. Apollinaris, itemque S. Sosii, item S. Crucis, item S. Joannis Baptistæ, item S. Joannis Evangelistæ, basilicam S. Petri, et porticum marmore stravit et multis modis ornavit. Xenodochia instituit, et singulis annis catholicos, a Trasamundo rege Wandalorum Ariano per exsilia dispersos, alimonia et vestibus juvit. Construxit etiam basilicam S. Agathæ via Aurelia, item S. Pancratii, item S. Silvestri, item S. Martini, item SS. Cosmæ et Damiani, et alias nonnullas struxit, renovavit et ornavit. *Anast. Bed. chron.*

611 Hoc tempore reges Francorum Chlodomeris, Childebertus, et Clotharius, Burgundionum reges Sigismundum et Golumarum petunt, et pugna victos fugant. E quibus Sigismundus rex religiosus ad sanctos Agaunenses (155) confugiens, insequente Chlodomere, ibidem captus et Aurelianus in carcerem missus una cum uxore ac filiis trucidatus est; et secuto tempore Chlodomeris iterum Burgundiones

A petens pugna fugavit, et ipse, inter hostes equo delatus, ab ipsis jugulatur, et Burgundia a Francis subjungatur. *Greg. Tur. Marius Av. a. 515. seq.*

512 Amalaricus in Hispaniis rex Gothorum Arianus Hrodhildem uxorem suam catholicam multis modis afflixit. Qui postea a fratre ejus Childeberto pugna victus et peremptus est; et pro eo Theuda regnavit (136). *Greg. Tur. a. 531.*

513 Cassiodorus hujus anni consul fuit, qui postea conversus et monachus effectus cœnobium construxit, et in sæculari divinaque litteratura **62** clarus effulsit. Psalmos exposuit, libros institutionum et chronica fecit. Romæ tandem, dissensione cessante inter clerum et populum, optata rediit concordia, et Symmachus papa beatus obiit (137). *Anast. Cass.*

514 Theodericus rex Italiæ filiam suam Amalamsindam Eutharico Cillicæ in matrimonium junxit. *Cassiod. an. seq. Jornand.* — Romæ Hormisda papa **LIV** sedit annos ix, qui inter alia bona Eutychianos itemque Manichæos damnavit, clerum erudit, has licas adornavit. *Anast.*

515 Hoc tempore Vitalianus quidam servus dignitatibus elatus Anastasio imperatori rebellat, et Scythis adjunctus crebris præliis milites ejus victos fugans, magno reipublicæ dedecori et detrimento fuit. *Marcell.*

516 His diebus Hormisda papa, pro fide catholica ad imperatorem Anastasium Constantinopolim legatos mittens et nihil proficiens, alios itidem cum epistolis legatos mittit. Quos Anastasius cum corrumpere non posset, exsilio deputavit et inter alia domino papæ rescripsit dicens: *Nos jubere volumus, non nobis juberi.* *Anast.*

517 His temporibus Theodericus rex Francorum Danos se invadentes per filium Theodebertum una cum rege suo ad internecionem delevit. *Greg. Tur. a. pr.; al., circa an. 515.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

509 Ludovicus, qui et Clodoveus, Francorum rex **D** Parisiis obiit, ubi sedem regni instituit.

510 His temporibus Symmachus papa inter alia bona Manichæos in urbe inventos damnavit; basilicam S. Petri et porticum marmore stravit et alia hujusmodi.

513 Cassiodorus hujus... chronica fecit, et tripartitam historiam ordinavit. Romæ tandem dissensione cessante, Symmachus papa obiit in pace.

514 Romæ Hormisda... adornavit, et quatuor decreta fecit.

515 Vitalianus quidam servus cum Scythis Anastasio imperatori rebellat.

516 Hormisda papa Anastasio imperatori pro fide catholica Constantinopolim legatos misit, cui imperator inter alia rescripsit ita: *Nos jubere volumus, non nobis juberi.*

NOTÆ.

(134) Annus xxx regni Clodovei ab anno 481 est annus 511, quo etiam obiit, quamvis anni cxii a morte S. Martini a. 397 defuncti convenirent anno 509 hic notato.

(155) Hac ex Gregorio Tur. et Mario Aventicensi desumpta posterioris sunt temporis; Agaunense siquidem monasterium constructum est anno 515 a Sigismundo, qui an. 516 pro defuncto patre Gundo-

baldo rex factus, an. 523 victus ac demum a. 524 occisus est a Chlodomere, qui et ipse in pugna interiit. Vid. t. i. Maii Bolland., ad d. 1.

(156) Vid. Procopius de bello Gothico, et Jornandes de Getarum origine.

(137) Spectant hæc ad annum 514, quo etiam Cassiodorus const. fuit.

CODEX AUGIENSIS.

518 Anastasius imperator, cum hæresi Eutychetis favisset et catholicos persequeretur, fulmine ictus interiit, major octogenario. Pro quo Justinus imperator catholicus Constantinopoli regnavit annis VIII; qui nonnullos imperio inhiantes occidit, et cum Vitaliano tyranno pace prius facta, eundem postea peremit. *Marcell.*

63 519 Justinus Augustus legatos apostolicæ sedis, ab Hormisda papa Constantinopolim pro fide missos, summo honore suscepit, eisque in damnatione hæreseos per omnia consentaneus plurima per eos donaria Romam misit. *Anast.*

520 Hac tempestate Theodericus rex Francorum cum filio Theodeberto Thuringos petens, immensa eos cæde protrivit, et Ermenfridum regem eorum fugavit; quem postea fide data ad se venientem suscipiens e muro præcipitavit, et filios ejus occidi fecit. *Greg. Tur. an. 530.*

521 Justinus Augustus hæreticis infestus Arianos etiam Constantinopoli persequitur; unde iratus Theodericus rex Italiæ Arianus exitium in Italia catholicis minatur. *Hist. miscell.*

522 In Africa mortuo tandem Trasamundo rege Wandalorum Ariano, Heldericus pro eo regnavit annis VIII; qui statim in principio regni ecclesias diu clausas aperuit, et omnes catholicos de exiliis revocare studuit, et optatam Ecclesiæ pacem restituit. *Procop. Victor. Tun. an. seq.*

523 Romæ Joannes papa LV sedit annis II, mensibus IX; qui, cæmeteria in urbe restaurans et aliis bonis instans, a Theodorico Constantinopolim legatus mittitur, et summo honore et gaudio a Justino Augusto et cunctis civibus susceptus ad portam, quæ dicitur Aurea cæcum illuminat, et coronato a se Augusto Justino, et pro quibus venerat impetra-

tis, donariis et muneribus donatus revertitur. *Marcell. an. 525.*

524 Theodericus rex Gothorum et tyrannus Romanorum inter alia 64 mala Boetium patricium et philosophum diu carceratum occidit; nec multo post socerum ejus Symmachum patricium itidem peremit; Joannem quoque papam beatum de Constantinopoli reversum Ravennæ una cum comitibus carceris afflictione necavit XV Kal. Junii, qui non multo post Romam relatus, apud S. Petrum sepultus est (138). *Beda. Hist. miscell.*

525 Theodericus tyrannus, post III menses ab obitu papæ Joannis, post multa mala sua Dei judicio subitanea morte Ravennæ interiit, et, sicut solitario cuidam revelatum est, a Joanne papa et Symmacho patricio in ollam Vulcani dejectus est anno regni Italici XXXII. Post quem nepos ejus Atharicus [Athalaricus] puer cum matre Amalsuinda regnavit annis VIII. *Hist. miscel. Procop. Jorh.*—Romæ Felix quartus papa LVI sedit annis IV, mensibus II; qui fecit basilicam sanctorum Cosmæ et Damiani via Sacra, et S. Saturnini via Salaria (139). *Anast.*

526 Constantinopoli Justinus imperator, Justinianum regni consortem et successorem faciens, obiit; pro quo Justinianus ex sorore nepos ejus imperavit annis XXXVIII multa pietate et prudentia conspicuus, nisi in quibusdam hæreticis favisset. *Marcell. an. seq.*

527 Justinianus Augustus Belesarium amicum suum principem militiæ fecit, per quem et de Partis triumphavit et magna ex parte rempublicam recuperavit. *Hist. miscel.*—Gens Winilorum sive Longobardorum, rege Odwino, [al., Audoinus] Pannoniam invasit, ibique habitare cœpit. *Paul. Diac. hist. Longob. Procop.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

518 Anastasius imp., hæresi favens Eutychetis et catholicos persequens, ictus fulmine interiit, major octogenario; pro quo Justinus imperator catholicus Constantinopoli regnavit annis octo, et cum Vitaliano tyranno pacem fecit, quem postea tamen peremit.

519 Justinus Augustus legatos Hormisdæ papæ pro fide missos honorifice suscepit, eisque in damnationem hæreseos consentiens, multa per eos donaria Romam misit.

521 Justinus Augustus... exitium catholicis in Italia minatur.

522 In Africa mortuo Trasamundo rege Wandalorum Ariano, Hildericus pro eo regnavit annis octo; qui statim ecclesias diu clausas aperuit, et omnes catholicos de exilio revocavit.

523 Romæ Joannes papa LV sedit annos duos, menses novem, qui a Theodorico Constantinopolim

missus, et a Justino Aug. et cunctis civibus honorifice susceptus, ad portam quæ dicitur Aurea cæcum illuminat et, coronato a se Justino Augusto, cum multis muneribus rediit.

524 Theodericus rex Gothorum et tyrannus Romanorum Boetium... itidem interemit. Joannem quoque papam beatum carceris afflictione necavit XV Kal. Junii.

525 Theodericus... ab obitu Joannis papæ subitò Ravennæ obiit, et sicut... dejectus est. Post quem nepos ejus, Athalaricus, puer cum matre regnavit annis octo.—Romæ Felix... mensibus II.

526 Constantinopoli Justinus imp. obiit; pro quo Justinianus nepos ejus imperavit annis XXXVIII.

527 Justinianus Aug... militiæ fecit. Gens Winilorum... invasit, et ibi habitavit.

NOTÆ.

(138) Mortem Boetii pariter huic anno ascribit Marius Avent., Symmachi autem anno 525. Joannes papa primum anno 5-6 obiit.

(139) Cuncta hoc anno notata ad sequentem spectant.

CODEX AUGIENSIS.

65 528 His temporibus beatus abbas Benedictus immensa virtutum gloria claruit. Priscianus quoque grammaticus his fuit temporibus. *Bed. chr.*

529 Exercitus Romanus sabbato Paschæ a Parthis superatur.

530 In Africa occiso male Helderico rege Wandalorum catholico, Geilamer regnum invadens tanta feritate in catholicos et in omnes debacchatur, ut nec parentibus suis parceret. *Procop. Vict. Tun.*—Romæ Bonifacius secundus papa LVII sedit annis II, mense ferme I, cum quo per dissensionem ordinatus est Dioscorus, et paucis post diebus mortuus; quem tamen Bonifacius collecta synodo damnare molitus est. *Anast.*

531 Bonifacius papa Vigilium diaconum in synodo post se papam eligi sub chirographo decrevit; quod tamen postea rescindens, quia contra canones erat, combussit. Ipse in periculo famis clerum et pauperes alimonia juit. *Anast.*

532 Ab hoc anno, scilicet Justiniani imperatoris sexto, Dionysius Romanus abbas, utriusque linguæ peritissimus, cyclum magnum paschalem inchoat, qui jam semel ab incarnatione Domini in annis 533 exactus, totidem in se annos continet. Incipit autem a primo Diocletiani anno, unde Græci cyclos suos inchoabant, cyclis decennovennialibus XIII exactis, id est, an. CCXLVII. *Bed. chr.*—Romæ Joannes secundus, qui et Mercurius, papa LVIII sedit annis II, mensibus IV. Ad hunc Justinianus Augustus de fide sua litteras et donaria sancto Petro transmisit. *Anast. an. 535.*—Theodoricus rex Francorum anno regni XIII moritur, et Metis sepelitur: pro quo filius ejus Theodebertus regnavit annis XIV. *Greg. Tur. an. 534.*

533 Romæ mortuo Athalarico rege Gothorum, Amalsuinda Theodatam **66** in consortium regni assumit; qui ipsam non multo post occidi jussit, et regnum sibi soli usurpavit. *Marcell. an. seq.*

534 Belisarius patricius a Justiniano imperatore missus Wandalarum gentem in Africa bello victam

A delevit, Geilamerum regem eorum captum Constantinopolim abduxit, et Carthaginem reipublicæ restituit post annos XCIV ex quo a Geiserico capta est. Geilamer quoque post aliquot annos a Justiniano Augusto comes effectus, et in terminos Parthorum ad eos arcendos constitutus est. *Marcell. Marius. Procop.*

535 Romæ Agapitus papa LIX sedit anno fere I. Hic a Theodato tyranno, pro gratia Justiniani Augusti, propter occisam Amalsuindam sibi infensi, Constantinopolim missus, constanter cum Augusto pro fide Christi decertavit; Anthemium ejusdem urbis episcopum hæreticum convictum damnavit, et in locum ejus favente Augusto Mœnam (*al.*, Menam) ordinavit; ipseque ibidem morbo tactus obiit, B et in loculo plumbeo Romam relatus ad Sanctum Petrum sepultus est. *Anast. Marcell. Vict. Tun.*

536 Romæ Silverius, Hormisdæ papæ dudum filius, contra voluntatem cleri a Theodato tyranno pecunia corrupto (140) LX papa violenter promotus, sedit anno I, mensibus V. *Marcell. Anast.*—Theodatus tyrannus abhinc post II menses a Witigiso peremptus, et Witigis (*al.*, Witiges) rex Gothorum factus est. *Aimoin.*—Belisarius patricius a Justiniano Augusto in Italiam contra Gothos missus, per Siciliam transiens, et Sunderat duces ejus vincens Africamque de tyrannis **67** eruens, Neapolim transfretavit ipsamque urbem sibi resistentem obsessam vi cepit, et tam cives quam Gothos, nulli parcens, trucidavit. Inde cum urbem Romam ingressus esset, C Gothi omnes qui ibi fuerant, nocte egressi, Ravennam fugientes petierunt, quos insecutus, conserto prælio septem millia ex eis occidit. Witigis vero collecto grandi exercitu Belisarium urbemque Romam uno anno obsedit, omniaque circum devastans, urbem bello et fame graviter oppressit. Postea vero egresso Belisario, pugna commissa victus, Ravennam aufugit. *Procop. Mar. Jorn.*—Fames tanta facta est, ut in Liguria quædam mulieres parvulos suos comederent. *Marcell. h. a.*

CAMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

528 His temporibus, etc., ut Aug.

530 In Africa occiso Hilderico... invadens, in catholicos et in omnes debacchatur. Romæ Bonifacius II, papa LVII, sedit annis II, mense ferme uno.

531 Bonifacius papa Vigilium... combussit.

532 Ab hoc anno... Romanus abbas cyclum... in se annos continet. Romæ Joannes... sedit annos duos, menses quatuor, cui Justinianus Aug. de fide sua litteras transmisit.

533 Romæ mortuo Athalarico rege Gothorum Amalsuinda mater ejus Theodatam in consortium regni sumit: qui tamen eam postea occidi jussit, et ipse solus regnavit.

534 Belisarius patricius a Justiniano imp. missus,

D gentem Wandalarum in Africa bello victam delevit, captoque rege eorum Geamero (Gelimer) Carthaginem Romano populo restituit.

535 Romæ Agapitus papa LIX sedit anno fere uno. Hic a Theodato tyranno pro gratia Justiniani Augusti missus Constantinopolim, Anthemium ejusdem urbis episcopum hæreticum damnavit, ordinatoque alio episcopo, id est, Menete catholico, ipse ibidem obiit, in ecclesiasticis rebus apprime eruditus.

536 Romæ Silverius, Hormisdæ dudum papæ filius, contra voluntatem cleri, a Theodato tyranno, pecunia corrupto, LX papa violenter promotus, sedit annum unum, menses quinque.

NOTÆ.

(140) Pagius in Brev. Pont. Rom., tom. I, pag. 284, Silverium ab hac labe solide vindicavit.

CODEX AUGIENSIS.

537 Silverius papa, cum in restitutione Anthemii et communione hæreticorum Augustis nollet parere, jussu ipsorum a Belisario patricio falso criminatus, et secreto positus monachique habitu indutus, indictione xv a Vigilio diacono exsilio afflictus, et, deficiens xii Kal. Julii, post obitum etiam miraculis claruit; ipseque Vigilus papa LXI ordinatus sedit annis xvii, mensibus vii. *Anast. Aimoia.* — Ipsis diebus Belisarius Theodebertum regem Francorum cum grandi exercitu Italiam ingressum vicit, et inde reverti cœgit (141). Ipse Romæ S. Petro dona obtulit. *Marcell. Vict. Tun. Procop.*

538 Belisarius patricius, commissa cum Gothis pugna iterum victor, Witigisum regem eorum in ipsa fuga a Joanne Sanguinario magistro militum comprehensum et Romam adductum, ipse, et Vigilus papa Constantinopolim cum uxore et thesauris ad Justinianum Augustum perduxerunt; a quo patricius et comes factus, in Orientem contra Parthorum seu Persarum excursions constitutus, ibidem vitam finivit. Gothi in Liguria 68 manentes Helebadum (scilicet, Meldehadum) sibi regem elevarunt, iterumque Romanis rebellant. *Procop. Mar. Hist. miscell. an. 540.*

539 Parthi rupta pace Antiochiam totamque Syriam invadentes devastant, donec a Belisario tandem repulsi ad terminos suos redierunt. Posteaque a Martino duce pax cum eis facta est, Belisario ad Italiam contra Totilam revocato. *Mar. an. seq.* — Gothi Helebado post unum annum perempto, Eraricum regem faciunt. *Procop. an. 541 seq.*

540 In Italia occiso post unum annum Erarico rege, Gothi Totilam, qui et Baduilla dictus est, regem sibi statuunt; qui successibus bellorum fretus Romanum exercitum ducesque aliquoties superavit, et per multos annos Italiam totam ipsamque urbem Romam captam pluribus malis attrivit et vastavit. *Procop. an. 541.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

537 Silverius papa... falso criminatus, a Vigilio diacono afflictus exsilio, obiit xii Kal. Julii, et postea miraculis claruit. Ipseque Vigilus papa LXI ordinatus sedit annos xvii, menses vii.

538 Belisarius patricius et Vigilus papa Witigisum regem Gothorum pugna victum, Constantinopolim perducunt ad Justinianum Augustum.

539 Belisarius patricius Parthos Antiochiam et Syriam vastantes redire cœgit.

541 Totila rex Gothorum Romam Campaniamque

541 Totila per hæc tempora apud Faventinum Æmilie oppidum Romanum exercitum superat; nec multo post iterum Romanos duces fugans, partim vi, partim donis exercitum sibi consociat, et tyrannidi instans ipsam etiam Romam et Campaniam vastat. *Hist. miscell. Procop. Marcell. an. 543.*

542 Hujus Justiniani temporibus corpus S. Antonii monachi divinitus revelatum et Alexandriam translatum, in ecclesia S. Joannis Baptistæ tumultatum est. *Bed. chr. Vict. Tun.* — Hoc etiam tempore quinta synodus universalis Constantinopoli contra Theodorum et omnes hæreticos sub Vigilio papa collecta est (142).

543 Per hæc tempora, cum Belisarius a Parthorum finibus ad auxilium 69 Italiae revocatus et diu impeditus, tandem cum modica classe Romam jam pene vastatam ingressus esset, Totilæ superirruentis exercitum commisso prælio fudit et in Tiberi mensit, ipsumque in Campaniam repulit. *Marcell. an. 547.* — Hoc tempore, cum Benedictus abbas discipulum suum Maurum ad Gallias transmisisset, migravit ipse post multas virtutes ad Dominum. *Leo. Ost., al. an. 544.*

544 Sanctus Remigius, Remorum archiepiscopus et gentis Francorum apostolus, anno episcopatus lxxiv, Idibus Januarii plenus virtutibus migravit ad Dominum (143). Arator subdiaconus Romanus librum suum, quem de Actibus apostolorum heroico metro edidit, Vigilio papæ oblatum publice cum magno favore recitavit (144). *Paul. Diaç. hist. Longob. l. 1, c. 25.*

545 Hoc tempore cum Belisarius a Sicilia jussu Augusti Constantinopolim revocatus esset, Totila jam securus iterum Romam invasit, et secuto tempore collectis viribus Siciliam etiam invasam cepit, totamque, insultans Romanis, qui diversis occasionibus subducti erant, devastat Italiam. *Procop. Marius an. 547.*

D devastat.

542 Hujus Justiniani tempore corpus S. Antonii monachi divinitus revelatum Alexandriam transfertur.

Hoc tempore quinta synodus... collecta xiv capitula constituit.

543 Hoc tempore Benedictus abbas, cum... migravit ad Dominum. S. Remigius... migravit ad Dominum, ut Aug. an. seq.

544 Arator subdiaconus... oblatum publice recitavit.

545 Totila rex iterum Romam invasit.

NOTÆ.

(141) Gregorius Tur. an. 539, victoriam Theodeberto tribuit, uti et Procopius, ut tamen tertia exercitus pars dysenteria interiret, et sic reverti cogetur.

(142) Concilium hoc perperam huc locatur, utpote anno demum 553 celebratum; quamvis causa trium capitulorum circa hæc tempora fuerit incepta. Vid. Norisius in dissert. de quinta synodo cap. 3, et Pagius in Brev. t. 1, p. 292.

(143) Recte quidem, juxta computum Hermanni, qui Remigium an. 470 episcopum ordinatum scribit: at juxta calculum Gallie Christianæ, in qua jam an. 459 ordinatus legitur, obitus ejus circa an. 533 aut 550 consignandus est.

(144) De hoc egit Gallandius in nova sua Patrum Bibliotheca t. XII, cap. 5 in prolegomenis, et pag. 93 ipsum Opus in duos libros divisum sistit.

CODEX AUGIENSIS.

546 Theodebertus rex Francorum strenuus et fortis moritur, et filius Theodpaldus, multum patre nequior et ignavior, pro eo regnavit annis vii. *Mar. Greg. Tur. an. seq.*

547 His temporibus Vigilius papa, cum ad consensum hæreseos et 70 restitutionem Anthemii episcopi nullatenus adduci posset, jussu imperiali Romæ vi captus et Constantinopolim perductus, cum constanter in incepto persistisset, nec Augusto cessisset, cum comitibus affectus [injuriis] et exsilio addictus, per annos aliquot graviter afflictus est (145). *Marcell.*

548 Per hæc tempora Justinianus Augustus inter alia magnifica basilicam Salvatoris, quæ Agiæ Sophiæ dicitur, incomparabili opere Constantinopoli construxit. Ipse leges Romanas infinitas abbreviatis collegit et leges, quæ Justinianæ dicuntur, composuit. *Paul. Diac. hist. Longob. l. 1, c. 25.*

549 Hoc tempore gens Gepidorum [Gepidarum] a rege Alboino et Longobardis, qui in Pannonia tunc habitabant, prælio victa et pene deleta est, et Chumundus rex eorum occisus est, de cujus capite auro incluso Alboin sibi Praciæ (145) fecit, filiamque ejus Rosmodam [Rosamundam] inter alios multos captivam, postea, defuncta conjuge Lotharii regis Francorum filia, in sui perniciem duxit uxorem. *At. an. 547; alii an. 568.*

550 Victor episcopus (147) Capuanus de hujus anni Pascha scribens, erroneos Victorii cyclos arguit. *Bed. chr.* — Hoc tempore Totila rex Gothorum iterum Romam obsessam et fame nimis oppressam cepit, et quibusdam senatoribus Constantinopolim

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

546 Hoc tempore fuit S. Liberatus (151) Carthaginensis archidiaconus, qui de auctoritate Chalcedonensis concilii multa utilia conscripsit, et Vigilium papam aliquando hereticis favisse monstravit.

547 Vigilius papa cum ad consensum hæreseos et restitutionem Anthemii episcopi nullatenus adduci posset, Constantinopolim vi perductus, exsilio graviter est afflictus.

548 Justinianus Aug. basilicam Salvatoris, quæ Sanctæ Sophiæ dicitur, incomparabili opere Constantinopoli construxit. Ipse leges, quæ Justinianæ dicuntur, composuit.

550 Victor... cyclos arguit.

551 Hucusque Jornandes episcopus... perduxit.

(145) Hæc quidem de Vigilii captivitate habet Anastasius, sed falsa esse monstrant Baronius et Fagius: exsiliium vero ejus ad an. 553 referendum.

(146) Paulus Diac. Hist. Longob. l. 1, c. 27, potius habet, quod *scala* unde germ. *Schalen*, seu *platera* dicitur. Vid Muratorii Script. rer. Ital., t. 1, p. 11, p. 424.

(147) Deperiit hoc Victoris opus, cujus meminit Beda de Ratione temporum, ad finem cap. 49, de controverso Paschate anni 550.

(148) Egimus de Jordane vel Jornande in disser-

atione prævia.

(149) Omnirugus dicitur Marcelino, ex quo Hermannus sua usque ad an. 558 ad verbum fere desumpsit.

(150) Vigilius, die 10 Jan. a. 555, apud Syracusas obiit.

(151) Liberati Breviarium de causa Nestorianorum et Eutychanorum idem Gallandus l. vi, p. 119, edidit, de quo in proleg. cap. 7, pluribus disserit.

(152) Ad ann. seq. spectant.

NOTÆ.

552 Hoc tempore, Justinianus Augustus Narsetem eunuchum, chartularium et cubicularium suum, principem militiæ fecit et in Italiam misit, qui commissa pugna Dei gratia victor Totilam regem occidit, et gentem Gothorum auxiliantibus etiam Longobardis in Italia exterminavit. *Marcell. n. app.* Per hæc etiam tempora cum Buccelinus comes, cum sociis a Theodeberto rege Francorum dudum missus, per annos aliquot Italiam Siciliamque infestaret et Romanum sæpe exercitum superaret, tandem exercitus ejus, profluvio ventris attritus et attenuatus, a Narsete pugna victus et profligatus, ipse dux occisus est; nec multo post socius ejus Ammingus (149) dux cum reliquis Gothorum, quibus se junxit, peremptus est. *Marcell. app. ann. seq.*

553 Theodpaldus rex Francorum moritur, et regnum ejus uxoremque Wanderadam [al., Vuldetradam] Clotharius rex, patris ejus Theodeberti patruus accepit, qui jam xliiv anno regnabat. Ipso anno, Clotharius ipse Saxones rebellantes juxta Wiseram fluvium magna cæde domuit, et Thuringiam pervasam devastavit. *Marcell. app.*

554 Vigilius papa, tandem impetrantibus Romanis et Narsete, de exsilio relaxatus, cum Romam redire cœpisset, in Sicilia morbo calculi tactus decessit (150): sed tamen Romam relatus apud S. Marcellum via Salaria sepultus est. Pro quo ordinatus

552 Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem eunuchum principem militiæ faciens in Italiam misit.

554 Vigilius... in Sicilia morbo calculi decessit. Pro quo Pelagius... contra Vigilium culpatus, ascenso apud S. Petrum ambone et Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit (152). Hic ordinatus est a Perusino et Ferentina episcopis, et Andrea Ostiensi archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ ut episcopus ejus et archipresbyter (si episcopus ejus non adfuerit) Romani pontificis ordinationi perpetuo interesse debeant. Et episcopus, si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit, quod nulli alii cardinali episcopo licebit. Anast.

552 Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem eunuchum principem militiæ faciens in Italiam misit.

554 Vigilius... in Sicilia morbo calculi decessit.

Pro quo Pelagius... contra Vigilium culpatus, ascenso apud S. Petrum ambone et Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit (152). Hic ordinatus est a Perusino et Ferentina episcopis, et Andrea Ostiensi archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ ut episcopus ejus et archipresbyter (si episcopus ejus non adfuerit) Romani pontificis ordinationi perpetuo interesse debeant. Et episcopus, si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit, quod nulli alii cardinali episcopo licebit. Anast.

552 Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem eunuchum principem militiæ faciens in Italiam misit.

554 Vigilius... in Sicilia morbo calculi decessit.

Pro quo Pelagius... contra Vigilium culpatus, ascenso apud S. Petrum ambone et Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit (152). Hic ordinatus est a Perusino et Ferentina episcopis, et Andrea Ostiensi archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ ut episcopus ejus et archipresbyter (si episcopus ejus non adfuerit) Romani pontificis ordinationi perpetuo interesse debeant. Et episcopus, si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit, quod nulli alii cardinali episcopo licebit. Anast.

552 Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem eunuchum principem militiæ faciens in Italiam misit.

554 Vigilius... in Sicilia morbo calculi decessit.

Pro quo Pelagius... contra Vigilium culpatus, ascenso apud S. Petrum ambone et Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit (152). Hic ordinatus est a Perusino et Ferentina episcopis, et Andrea Ostiensi archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ ut episcopus ejus et archipresbyter (si episcopus ejus non adfuerit) Romani pontificis ordinationi perpetuo interesse debeant. Et episcopus, si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit, quod nulli alii cardinali episcopo licebit. Anast.

552 Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem eunuchum principem militiæ faciens in Italiam misit.

554 Vigilius... in Sicilia morbo calculi decessit.

Pro quo Pelagius... contra Vigilium culpatus, ascenso apud S. Petrum ambone et Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit (152). Hic ordinatus est a Perusino et Ferentina episcopis, et Andrea Ostiensi archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ ut episcopus ejus et archipresbyter (si episcopus ejus non adfuerit) Romani pontificis ordinationi perpetuo interesse debeant. Et episcopus, si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit, quod nulli alii cardinali episcopo licebit. Anast.

552 Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem eunuchum principem militiæ faciens in Italiam misit.

554 Vigilius... in Sicilia morbo calculi decessit.

Pro quo Pelagius... contra Vigilium culpatus, ascenso apud S. Petrum ambone et Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit (152). Hic ordinatus est a Perusino et Ferentina episcopis, et Andrea Ostiensi archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ ut episcopus ejus et archipresbyter (si episcopus ejus non adfuerit) Romani pontificis ordinationi perpetuo interesse debeant. Et episcopus, si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit, quod nulli alii cardinali episcopo licebit. Anast.

552 Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem eunuchum principem militiæ faciens in Italiam misit.

554 Vigilius... in Sicilia morbo calculi decessit.

Pro quo Pelagius... contra Vigilium culpatus, ascenso apud S. Petrum ambone et Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit (152). Hic ordinatus est a Perusino et Ferentina episcopis, et Andrea Ostiensi archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ ut episcopus ejus et archipresbyter (si episcopus ejus non adfuerit) Romani pontificis ordinationi perpetuo interesse debeant. Et episcopus, si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit, quod nulli alii cardinali episcopo licebit. Anast.

552 Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem eunuchum principem militiæ faciens in Italiam misit.

554 Vigilius... in Sicilia morbo calculi decessit.

Pro quo Pelagius... contra Vigilium culpatus, ascenso apud S. Petrum ambone et Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit (152). Hic ordinatus est a Perusino et Ferentina episcopis, et Andrea Ostiensi archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ ut episcopus ejus et archipresbyter (si episcopus ejus non adfuerit) Romani pontificis ordinationi perpetuo interesse debeant. Et episcopus, si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit, quod nulli alii cardinali episcopo licebit. Anast.

CODEX AUGIENSIS.

Pelagius papa LXII sedit annis XI, mensibus X; qui a populo Romano factionis contra Vigilium inculpatus, celebratis una cum Narsete litanis apud S. Petrum, ambone ascenso Evangelioque super 72 caput suum posito, juramento se crimine purgavit. *Marcellin. app.*

555 Hoc tempore, Saxones iterum Clothario rebellantes, cum ab eo peterentur hostiliter eique pro satisfactione dimidium rerum suarum offerrent, idque exercitus Francorum refutans eo invito pugnam iniisset, magna ab eis cæde prostritus fugæ præsidium petiit. *Marcell. app.*

556 His diebus, Chramnus patri suo Clothario, adniente patruo Childeberto, rebellans, regnum Francorum domestica seditione perturbat. Saxones factione Childeberti in Francia prædas egerunt. Childebertus Remensem Campaniam populatur. *Marcell. app.*

557 In Britannia Bredius [*al.*, Bredus] rex Pictorum efficitur. Childebertus rex Francorum circa hæc tempora moritur, et Parisius in basilica S. Vincentii a se constructa sepelitur; regnumque ejus Clotharius frater assumens totam paterni regni monarchiam obtinuit. *Marcell. app., al. a. seq.*

558 Chramnus patrem Clotharium, quem multis offenderat, hoc tempore in Britanniam fugiens, insequente eo ibidem cum Conobro rege, pugna victus et captus, cum uxore et filiabus vivus incensus est (153). Quo etiam tempore, Turonis basilica S. Martini, rebellibus ad eam fugientibus, igne crematur. *Marcell. app.*

559 Clotharius rex, de sceleribus et peccatis suis pœnitentiam agens, basilicam S. Martini hoc tempore studiose reparans stanno texit. *Greg. Tur. a. seq.* Sanctus Medardus episcopus plenus virtutibus migravit ad Dominum, et a Clothario rege Francorum Suessionis magna cum gloria sepultus est. *Greg. Tur. a. seq.*

73 560 Clotharius major, filius Clodovei Magni, rex Francorum, anno regni LI Compendii moritur, et

A Suessionis apud S. Medardum sepelitur. Post quem quatuor filii ejus, diviso regno, Sigebertus Metis et Remis sedem habens, annis XIV, Charibertus Parisius, Hilpericus Suessionis XXV annis, Guntramnus Aurelianis et in Burgundia XXIII annis regnavit. *Marius Greg. Tur. an. seq.*

561 In Britannia Edilbertus rex Anglorum regnavit annis LVI. *Bed. hist. Ang. a.* 560. Hunni cum rege suo Chagano Gallias petentes, a Sigeberto rege pugna victi et humiliati, vix impetrata pace, fœdere pacto reverterunt. *Greg. an. seq.*

562 Chilpericus rex regnum fratris sui Sigeberti et urbem Remensem invasit, Campaniamque vastavit. Quo audito Sigebertus a Hunnis reversus, e contra Suessionis urbem cepit, Theodebertum filium Hilperici ibidem captum in exilium misit, ipsumque Chilpericum pugna victum fugavit, et civitates suas recepit. Postea vero, accepto ab eo pacis sacramento, filium ei reddidit, pacemque cum eo firmavit. *Greg. Tur. an.* 563, l. IV, c. 25.

563 Charibertus rex libidini deditus, cum, Ingoberga uxore sua repudiata, duas ancillas germanas sibi in matrimonio junxisset, a sancto Germano Parisiorum episcopo excommunicatus, non multo post interiit (154). Quo etiam tempore, Sigebertus rex Brunam, quæ et Brunihildis, filiam Athanagildi regis Gothorum de Hispania uxorem accepit (155), et secuto tempore Chilpericus frater ejus Gielswinda [*al.*, Galeswintha] sororem Brunæ conjugem accepit, quam postea suasu Fridegundis concubinæ noctu strangulavit; ejus etiam astu Audoveram reginam, comatrem suam factam, repudiavit, et multa mala fecit. *Greg. Tur. a.* 566, *seq.*

74 564 Constantinopoli Justinianus imperator anno imperii XXXVIII decessit; pro quo Justinus minor annis XI regnavit, homo iniquus et avaritiæ ultra modum deditus. *Evagr. l. v, c. 1, a. seq.* His temporibus immensa pestilentia et mortalitas totam Italiam et maxime Liguriam incredibiliter vastavit. *Paul. Diac. hist. Longob.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

557 Hildebertus rex Francorum moritur et Parisiis in basilica S. Vincentii sepelitur.... obtinuit.

558 Hoc tempore Turonis basilica S. Martini, rebellibus ad eam fugientibus, igne crematur; *al.*, a. 560.

559 Lotharius rex, de malis suis pœnitentiam agens, basilicam S. Martini reparans, stanno texit. S. Medardus.... cum magna gloria sepelitur. Fortunat.

in Vita.

560 Clotharius rex, filius Clodovei Magni, Compendii moritur anno regni LI.

563 Charibertus rex, libidini deditus, a S. Germano Parisiorum episcopo excommunicatus obiit. *Greg. Tur. a.* 557.

564 Constantinopoli... Justinianus minor LI, homo iniquus et avarus, annis undecim regnavit.

NOTÆ.

(153) Hæc ex Gregorio, l. IV, c. 20, contigerunt uno ante mortuum patrem anno, adeoque a. 560.

(154) Mortem Chariberti Gregorius Tur. ad an. 567 consignat, de qua etiam agit cap. 19, De gloria

confessorum.

(155) Factum id an. 566, uti posterius matrimonium an. 567.

CODEX AUGIENSIS.

565 Sanctus Columba presbyter et abbas, de Hi-
bernia veniens, Britannis verbum Dei prædicat.
Bedæ epit. His temporibus Narses patricius Sindwal-
dum regem de reliquiis Herulorum in Italia sibi
rebellantem pugna vicit et captum alta trabe sus-
pendit. *Mar. Av. a. seq.* Qui divitiis auctus magnam
a Romanis passus invidiam, apud Augustum crimi-
natus, et ad id adductus est ut relicta Roma in
Campaniam subsecuti (156) secederet, eique Longinus
successor in Italiam mitteretur. *Paul. Diac. Mar.
a. 568.*

566 Romæ Joannes tertius papa LXIII sedit annis
ere XIV. Qui ecclesiam Philippi et Jacobi apostolorum,
quam decessor ejus Pelagius cœperat, perfecit
et dedicavit (157). *Anast. Bed.*

567 Narses eunuchus et patricius, qui Italiam a
Gothis aliisque hostibus liberaverat, et multum pro
republica laboraverat, a Justino Augusto et Sophia
uxore ejus injuriis lacessitus, Longobardos, qui in
Pannoniis habitabant, ad vastandam et possidendam
Italiam invitavit, missis eis de ubertate Italiæ fru-
ctibus terræ atque maneribus. *Paul. Diac. l. II, c. 5.*
— Multa prodigia, et præcipue igneæ acies in cælo
visæ, sanguisque coruscans Italiam terrent. *Greg.
M. l. III, Dial., c. 38.*

75 568 Longobardi rege Alboino mense Aprili
Venetiam et fines ejus ingressi sunt, eamque, paucis
civitatibus exceptis, captam subjicientes, apud Aque-
legiam, seu Forum Julii, electam partem copiarum
cum duce Gisulfo relinquentes, ad totam Italiam
capiendam animos intendunt. *Paul. Diac. l. II, c.
7.* — Ingens hoc anno nix cecidit, et insolita fru-
gum copia subsequuta est. *Paul. Diac.*

569 Hoc tempore Hunni rupta pace iterum Fran-
ciam petentes, dolis instructi Sigebertum regem cum
Francis acie victum fugant. *Greg. Tur. 566.* — Al-
boinus rex cum Longobardis Liguriam invasit, Me-
diolanum et alias plerasque urbes cepit, et circum-
quaque prædis et cædibus furibundus, Papiam plus
triennio obsedit. *Paul. Diac.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

565 *His temporibus, immensa pestilentia et morta-
litas totam Italiam, maxime Liguriam, devastavit.
Narses patricius divitiis auctus, et ob id a Romanis
invidiam passus et apud Augustum criminatus, Roma
in Campaniam discessit eique successor Longinus in
Italiam mittitur. S. Columba.... prædicat.*

566 Romæ Joannes, etc., ut Aug.

567 Narses patricius, qui multum pro republica
laboraverat, a Justino Aug. injuriis lacessitus, Longo-
bardos in Pannoniis habitantes ad vastandam et pos-
sidendam Italiam invitavit.

Multa prodigia, et præcipue igneæ acies in cælo
visæ sunt.

(156) *Leg. subsecuto tempore.*

(157) Joannes hic jam a. 560 Pelagio substit-
utus est.

570 Alboinus plerasque in Tuscia citraque civita-
tes, exceptis Roma, Ravennaque et paucis castris,
cepit. Ingens etiam fames post ubertatem Italiam
pestilentia attritam invasit. *Mar.* — Sanctus Vedas-
tus episcopus decessit. *Paul. Diac.*

571 Papienses cives, ultra resistere non valentes,
regi Alboino se tradunt: qui, civitatem ingressus,
corrrente et jacente intra portam equo suo, divinitus
mitigatus, contra votum quo omnes se puniturum
minitabatur, civibus pepercit, et, sedem ibi regni
statuens, tres annos et VI menses in Italia regnavit.
Quo etiam tempore Narses patricius, cum e Cam-
pania Romam reversus esset, non multo post mor-
tuus et in loculo plumbeo cum thesauris suis Con-
stantinopolim relatus est (158). *Paul. Diac.*

B 572 Hoc tempore Chilpericus rex Clodoveum fi-
lium suum hostiliter in regnum Sigeberti fratris sui
misit; qui cum juxta Burdegalensem resideret ur-
bem, Sigulfus dux ex parte Sigeberti super eum
irruit, fugientemque, **76** cum tubis et buccinis veci-
ferando, quasi cervum Parisius usque, ubi pater
ejus fuerat, persequitur. *Greg. Tur.*

573 His diebus Chilpericus filium suum Theode-
bertum item ad vastandum Sigeberti regnum trans
Ligerim misit; qui cum vastationibus crudelissime
instaret, et civitates nonnullas cepisset, tandem cum
ducibus Sigeberti pugna incaute conserta, decisus
interiit. *Greg. Tur. a. 575.*

C 574 Alboinus rex Longobardorum apud Veronam
insidiis Rosmodæ conjugis suæ a Helmichiso armi-
gero suo peremptus est: ipseque Helmichis frustra
regnum attentans, cum ad mortem quæreretur, cum
eadem Rosmoda conjuge sua et thesauris filiaque
regia Albswinda Ravennam fugit, ibique venenum
ab ipsa acceptum, ipsam quoque bibere cogens, cum
ipsa pariter interiit. *Paul. Diac. l. II, c. 29.* — Si-
gebertus rex Francorum, cum, suas ulciscens inju-
rias, fratris Chilperici regnum invasisset, eumque
contra velitum S. Germani Parisiorum episcopi
mortifero odio fugientem persequeretur, missis dolo

CODICE BERNOLDI.

568 Longobardi, rege Alboino, mense Aprili Venetiam ingressi, eam, paucis civitatibus exceptis, sibi subjiciunt.

D 569 Alboinus rex cum Longobardis Liguriam inva-
sit, Mediolanum et alias plerasque urbes cepit, Pa-
piam plus triennio obsedit.

570 Alboinus plerasque in Tuscia urbes cepit. S.
Vedastus episcopus obiit.

571 Papienses regi Alboino ad deditionem veniunt.

572 Narses patricius obiit.

574 Alboinus rex Longobardorum per insidias con-
jugis suæ ab armigero suo occiditur.

NOTÆ.

(158) Narsetis obitum ad an. 569 spectare multis
probat Muratorius, in notis ad Paulum Diaconum,
t. I, Script. Ital. p. 430.

CODEX AUGIENSIS.

Fridegundis jam reginæ duobus adolescentibus, ab eis peremptus interlit, ipsique pariter extincti sunt; Brunihild uxor ejus cum filio Childeberto capta et custodiæ mancipata est. Sed Childebertus puer clanculo a suis ereptus, et rex pro patre promotus, regnavit annis xxiii, rex admodum fortis et strenuus. Hujus soror Ingundis Hirmingildo regi Gothorum filio Leovigildi nupsit. *Greg. Tur., l. iv, c. 46. a. 575.*

575 Constantinopoli Justinus imperator post multa mala et cupiditates suas in amentiam versus moritur; pro quo Tiberius Constantinus, qui et ipso mente capto palatium rexerat, regnavit annis vii, vir Deo devotus et elemosynis pauperum omnium largissimus, atque in acquirendis facile divitiis omnium fortunatissimus (159). In Italia Clep (Clepho) Longobardorum rex, qui pro Alboino electus fuerat, cum anno et mense uno crudeliter regnasset, et multos Romanorum peremisset, a proprio servo suo interemptus est; post quem Longobardi sine regibus per annos x sub ducibus 77 militantes, pluribus per totam Italiam debacchantur sceleribus, Burgundiamque (sicut sanctus Hospitius (160) reclusus prædixerat) ingressi, Amatum (161) ducem Guntramni regis pugna victum occidunt, et multa cæde facta prædis ditati in Italiam revertuntur. *Greg. Tur., Paul. Diac., Mar. a. 576.*

576 Hoc tempore Meroveus Chilperici filius, a patre contra Pictavos missus, et inde revertens, Brunihildem accepit uxorem; a qua statim a patre separatus, cum suspectus haberetur, non multo post attonsus et presbyter ordinari jussus est. *Greg. Tur. l. v, c. 2, 3.* — Per idem tempus S. Germanus Parisiorum episcopus migravit ad Dominum. Circa hoc tempus Longobardi iterum Burgundiam ingressi, a Mummulo patricio Guntrammi, qui Amato successerat, circumventi, pluribus trucidatis et captis vix refugerunt. *Greg. Tur., Paul. Diac.*

577 His diebus Chilpericus Clodoveum filium suum, et Desiderium ducem contra fratrem suum Guntramnum transmisit, sed a Mummulo patricio Guntrammi pugna victi terga verterunt. *Greg. Tur.,*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

575 Constantinopoli Justinus imperator post multa mala sua in amentiam versus obiit. Pro quo Tiberius Constantinus, qui et ipso mente capto palatium rexerat, regnavit annis septem, vir Deo devotus.

576 S. Germanus Parisiorum episcopus migravit ad Dominum.

578 Romæ Benedictus papa LXIV sedet annos iv,

A Paul. Diac. an. 572. — Hoc item tempore Saxones, qui cum Alboino Italiam intraverant, Gallias invadunt; sed a Mummulo cæsi et humiliati impetrata pace redeunt; et post annum item patriam repetere volentes Gallias petunt, viso Mummulo territi, auro se redimunt. Postremo a Suevis, qui locum eorum possederant, pugna victi et pene deleti sunt. *Paul. Diac., l. iii, c. v., al. a. 572.*

578 Romæ Benedictus papa LXIV sedit annis iv, mensibus ii (162), a quo beatus Gregorius de monasterio ablati et diaconus ordinatus, Constantinopolimque apocrisiarius missus, Eutygium ejusdem urbis episcopum in fide resurrectionis errasse, Tiberio Augusto præsentem, convicit; ubi etiam egregium opus *Moralia in Job*, venientibus ad eum monachis suis, scribere compulsus est. *Beda.* — Hoc tempore Guntrammus (163) rex Dracolenum ducem superbe sibi vincula munitantem pugna victum occidit. *Greg. Tur.*

579 Chilpericus rex Francorum inauditis exactio-nibus populum suum et descriptionibus afflixit; sed exactor ejus occisus, et pictacia census incensa sunt. *Greg. Tur. a. seq.* — Magna aquarum inundatio et illuvies, fulmina, et terræmotus, et prodigia sequens pestilentia Gallias aliasque provincias afflixere. — Tres filii Chilperici dysenteria periire, quartus, ab ipso in custodia positus, molimine novercæ Fridegundis cultro fixus interiit. *Greg. Tur., Hist. epit. a. seq.* — In Hispaniis Leovigildus rex Gothorum Arianus, instigante Goesinda uxore, catholicos persequitur. His diebus magnæ Longobardorum copiæ cum tribus ducibus Galliam ingressæ, diversis modis et præliis a Mummulo attritæ, vix tandem in Italiam refugerunt. *Paul. Diac. l. iii, c. 8., al. a. 576.*

580 Cometa in die Paschæ visus. Suessionis cælum ardere visum est. Parisius sanguis de nubibus fluxit. Pestilentia et mortalitas ingens facta. *Greg. Tur. a. 582.* — Leovigildus rex Herminigildum filium catholicum cum exercitu persequitur. *Idem. h. a.* — Rodinus [al., Chrodinus] dux Childeberti pius et religiosus obiit. *Aim. a. 582.*

menses duos... præsentem convicit; ubi etiam ab episcopis Moralia in Job, venientibus... compulsus est.

579 Magna aquarum inundatio et illuvies, fulmina, terræmotus homines terruere. *Mar. Greg. Tur. a. seq.*

580 Cometa die Paschæ visus. Suessionis cælum ardere visum est. *Pestilentia ingens fit.*

NOTÆ.

(159) Justinus a. 574, amens effectus Tiberium Cæsarem creavit, ipse primum an. 578 mortuus. *Paul. Diac. hist. Longob. l. iii, Evagr. l. v, c. 13.*

(160) Colitur die 21 Maii. Vid. Gregorius Turon. hist. Franc. l. vi, c. 6.

(161) Amatus dux regis Guntrammi jam ab anno 570, aut seq. a Longobardis fuerat occisus vivente adhuc Clephone rege.

(162) Benedictus papa hoc anno obiit, electus an. 574. Quæ vero hic de ordinatione Gregorii habentur, non Benedicto tribuenda sunt, sed Pelagio ejusdem hoc anno successori.

(163) Guntrammus iste non rex Francorum fuit, sed Guntrammus Boso ex proceribus Chilperici regis. *Aimoin.*

531 Hoc tempore exercitus Tiberii imperatoris missus Persas potenter superavit, et inter innumerabiles prædæ copiam xx elephantos imperatori reddit. Ipse imperator, cum Italia et ipsa Roma bello Longobardorum, pestilentia et insuper fame graviter laboraret, naves frumento onustas Romam misit, et annonæ copiam populo subministravit. *Paul. Diac. l. III, c. 12.*

79 532 Constantinopoli Tiberius imperator omni laude dignissimus, morbo tactus, filiam suam et imperium Mauricio tradidit, et ipse ex hac vita feliciter discessit. Pro quo idem Mauricius genere Cappadox regnavit annis XXI. *Greg. Tur.* — Romæ Pelagius secundus (164) papa LXV sedit annis x, mensibus II. Hic templum S. Petri tabulis argenteis deauratis textit, donum suam xenodochium fecit, basilicam S. Laurentii construxit, et sepulcrum ejus tabulis argenteis ornavit. *Anast.*

583. Childebertus rex Francorum cum hoc tempore L millia solidos auri a Mauricio imperatore accepisset, quatenus Longobardos ex Italia pelleret, valido cum exercitu Italiam petiit; sed Longobardis potentibus, et munera offerentibus, pacem cum eis pactumque confirmans, sine bello rediit, Mauricioque pecuniam repetenti nec responsum dedit. *Greg. Tur.; Paul. Diac. a. 584.*

584 Guntramnus rex, in suburbano Cavillonensi summo studio monasterium S. Marcelli construens, ad exemplum Agaunensis instituit. *Greg. Tur.* — Gundoaldus (165) quidam, cum auxilio Mummuli et Desiderii regnum affectans, contra Guntramnum tyrannidem invasit. Sed a ducibus ejus Leudiselo et Egilano fugatus, cum latebram Cambanis (166) urbe foveret, a Bosone de rupe præcipitatus interiit. *Greg. Tur.*

80 585 Chilperico rege Francorum, post multa

scelera et mala sua, insidiis perempto (167) et Parisius in basilica S. Vincentii sepulto, Clotharius puer filius ejus a Guntramno rege patruo suo baptizari jussus (168) et de sacro fonte susceptus, inque regno patris sublimatus, regente matre Frigegunde et Landerico majore domus, regnavit annis XLV. *Greg. Tur. a. pr.* Mummulus patricius, reus majestatis convictus, jussu Guntrammi regis interficitur, et thesauri ejus in fiscum rediguntur. *Greg. h. a.*

586 In Italia Longobardi post x annos, quibus duces præerant, Autharium Flavum Clephonis filium regem statuunt; qui bellica clarus virtute regnavit annis VI, qui inter alia Brexillam urbem diruit, et totam pene Italiam secuto tempore bello peragravit. *Paul. Diac.* Leovigildus, rex Gothorum in Hispania Arianus, Herminigildum regem filium suum die sancto Paschæ XVII Kal. Maii (169) securi jussit interfici. Guntramnus rex exercitum in Hispanias misit, qui infirmatus statim redit. *Greg. Tur. a. 585.*

587 Leudisolos [Leudegiselus] a Guntramno patricius promovetur. *Greg. Tur. a. 586.* — Magna aquarum inundatio facta. Globus igneus scintillas et quasi rugiens de cælo in terram cecidit. *Id. h. a.* — In Hispania Leovigildus rex Gothorum moritur, et Reccaredus filius ejus rex pro eo efficitur; qui, instante Leandro Hispalitano episcopo, a quo frater ejus Herminigildus conversus fuerat, cum tota gente Gothorum non multo post ad catholicam fidem convertitur. *Greg. Tur. a. 586 et 588.*

588 Guntramnus, et Childebertus reges inter se pacem et pactum mutuo confirmant, regnumque Guntrammi post obitum ejus Childeberto 81 promittitur. Nonnulli principum et ducum Childeberti, conjurationis contra eum convicti, puniti sunt. *Fredeg. a. 587.* — In Hispania hæresis destructa et synodus Tolctana collecta est industria Leandri præ-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

81 Hoc tempore exercitus Tiberii imperatoris Persas potenter superavit.

582 Constantinopoli Tiberius omni laude dignissimus obiit, pro quo Mauricius regnavit annis XXI. Romæ Pelagius secundus papa LXV sedit annis x, mensibus II. Hic templum S. Petri tabulis argenteis deauratis textit, aliaque multa bona fecit.

583 Childebertus rex Francorum, acceptis L millibus solidorum auri a Mauricio imp. ut Longobardos de Italia pelleret, cum eisdem pactum firmavit, et imperatori pecuniam requirenti nec responsum dedit.

584 Guntramnus rex in suburbano Cavillonensi monasterium S. Marcelli construxit.

585 Chilpericus rex Francorum, per insidias interemptus, Parisius sepelitur.

586 Longobardi Autharium regem sibi constituunt.

587 Globus igneus... cecidit. In Hispania Richaredus, Levigildi regis Gothorum Ariani filius, post mortem patris effectus rex, a Leandro Hispalitano episcopo cum tota gente Gothorum ad catholicam fidem convertitur.

588 In Hispania hæresis Ariana... regis. Cæsara regina, uxor Aunalfi regis Persarum, occulte baptizata, postmodum etiam maritum suum cum tota gente apud Antiochiam baptizari persuasit.

NOTÆ.

(164) Pelagius II jam a. 578 papa fuit electus.

(165) Hic erat Gundohaldus præteritus Clotharii regis filius, de quo pluribus agit Gregorius Tur., Hist. Franc., l. VI, c. 24 et 26, l. VII, c. 36, 38, etc., nec non Aimoinus in Hist. Franc., et alii.

(166) Urbem Convenarum habet Gregorius Turon., qui etiam Guntrammi duces Leudegisilum et Egilam vocat, et pro Bosone Ollouem ponit, l. VII,

c. 38.

(167) Mors Chilperici a Gregorio ad an. 584 revocatur.

(168) Clotharius primum a. 590 baptizatus est. *Greg. Tur., l. X, c. 28.*

(169) Hæc note chronicæ annum 586 indicant, quanquam alii priorem statuant.

CODEX AUGIENSIS.

sulis et Reccaredi regis (170). — Cæsara regina, A
xor Anulfii regis Persarum, Constantinopolim dissi-
mulato nomine regio profuga veniens, se baptizari
impetravit. Postea a marito inventa, ipsum quoque
cum multis de gente sua Antiochiam venientem
baptizari et Christianitatem aggredi effectit (171)
Fredeg.

589 Exercitus Guntrammi, ad Hispanias missus,
negligentia Bosonis ducis graviter a Gothis trucidatus est. *Fredeg.* — Hoc tempore Childebertus rex
sororem suam, quam Authario regi Longobardorum
promiserat, regi Gothorum (172), qui nuper catholicus factus fuerat, in matrimonium tradidit. *Paul. Diac., l. III, c. 27; al. a. 588.*

590 Tunica Domini Salvatoris a Simone quodam
Judæo tormentis coacto monstrata, a Gregorio An- B
tiocheno, Joanne Constantinopolitano, et Thoma (173)
Jerusalymitano et aliis episcopis multis, jejuniis tri-
civano celebrato, in arca marmorea in oppido Zaphad
(174) inventa, summo cum honore Hierosoly-
nam allata est. *Greg. Tur. Fred.* — 82 Inter Fran-
cos et Britannos pugna commissa est. *Fred.* — Hoc
quoque tempore Childebertus petitione Mauricii im-
peratoris iterum Longobardos in Italia cum exercitu
petiit; sed, victo ab Authario rege caesoque graviter
exercitu suo, cum paucis rediit. *Paul. Diac. Greg. Tur.: al. a. 588.*

591 His diebus rex Longobardorum (175) Theodelin-
dam filiam Garibaldi regis Bajoariorum pulchram,
prudentem et piam accepit uxorem. *Paul. Diac. a. 590; al. a. 589.* — Quo tempore magnus Franco- C
rum exercitus, cum xx ducibus a Childeberto rege
contra Longobardos missus, diversis casibus, præcipue morbo afflictus, parumque hostibus intra munitiones septis nocere prævalens, parvo effectu fame

afflictus, ægre tandem revertitur. *Paul. Diac., Greg. Tur. a. 590.*

592 Immensa pluviarum inundatio et illuvies facta,
ingensque mortalitas subsecuta est. *al., a. 590.* —
In qua primo Pelagius (176) papa, dein innumeri
catervatim extincti sunt. Et beatus Gregorius tunc
Romanæ Ecclesiæ archidiaconus, constitutis litaniis
et plaga cessante, papa LXVI ordinatus, doctrina et
actibus cunctis merito præferendus apostolicis, sedit
annis XIII, mensibus VI, diebus X. Qui statim inter
alia bona librum Pastoralem egregio edidit stylo.
Hic quoque super corpus beati Petri ciborium fecit
et missas celebrare instituit; itemque sancti Pauli
similiter. *Paul. Diac. Anast.* In Italia cum Authario
rex ad Francos pro pace petenda misisset, ve-
neno, ut aiunt, mortuus est; et Theodelinda regina
ejus vidua Agonem ducem, qui et Agilulfus, [al.,
Agilulfus] maritum et regem elegit; qui, rex Longo-
bardorum factus, regnavit annis XXII. Longobardi
pacem cum Francis peragunt. *Fredeg. a. 591. Paul. Diac.*

593 Guntramms rex Burgundiæ in omni bonitate
præcipuus anno regni 83 XXXIII, v Kal. April.
obiit, et in monasterio Sancti Marcelli a se con-
structo sepultus est, regnumque Childebertus fratris
ejus Sigeberti filius accepit, et post eum IV annis
tenuit. *Fredeg.* — In Britannia Edilfridus rex super
Anglorum partem constitutus est. Siccitas magna
et fames facta est, et insolita locustarum magnarum
multitudo. *Paul. Diac., l. IV, c. 2.*

594 Quinrio dux Gallicæ Campaniæ, regnum Clo-
tharii regis filii Chilperici hostiliter ingressus, ab ipso
Clothario cruenta utrinque pugna victus aufugit.
Fred. a. 593. — Item locustarum multitudo frugibus
nocuit. *Paul. Diac.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

589 Childebertus rex sororem suam, Authario regi
Longobardorum promissam, regi Gothorum, qui nuper
catholicus factus est, in matrimonium tradidit.

590 Tunica... et aliis pluribus episcopis... allata
est.

591 Rex Longobardorum Theodelindam, regis Ba-

joariorum filiam, pulchram et piam duxit uxorem.

592 Ingens mortalitas facta est, in qua primo...
diebus X, qui statim inter alia multa librum... item-
que S. Pauli, et sex capitula synodica scripsit.

593 Siccitas magna, etc., ut Aug.

594 Item locustarum, etc., ut Aug.

NOTE.

(170) Synodus hæc habita est æra Hispanica DCXVIII, seu an. 589.

(171) Factum hoc, ex Historia miscella et Pauli Diac. Hist. Longob. l. IV, c. 52, depromptum, Muratorius (t. I Script. Ital., p. 474.) fabulis adnumerat. Vid. note Ruinarti ad hunc Fredegarii locum.

(172) Reccaredo scilicet in Hispania, qui Clodovindam sororem a rege petiit, teste Greg. Tur., l. IX, c. 16 et 25. Ast vel breve fuit hoc matrimonium, vel nullum; hoc ipso enim anno Baddo regina subscribitur in Reccaredi professione fidei; nisi cum Mariana Rer. Hisp., l. VI, c. 4, dicamus Clodovindam primum Baddone hac defuncta regi fuisse nuptam.

(173) Nullus hoc tempore Thomas Jerusolymi

episcopus erat, sed Joannes IV ab an. 574 usque 594, ut probat le Quien in Oriente Christiano, t. III, p. 242, adducta quoque hac ipsa narratione. Vid. Pag. ad. an. 593.

(174) Aliis Saphad, quæ nunc est Jafa, olim Joppe.

(175) Autharis rex, a. 590 defunctus, prius jam nuptias inire debuit. Vid. Paul. Diac., l. III, c. 34. De ejus morte exstat epistola S. Gregorii, p., indict. IX, sive a. 591 data.

(176) Pelagius peste sublatus est 8 Febr. a. 590, cui Gregorius, 3 Sept. eodem anno, suffectus est, ad quem adeo hæc spectant, uti et obitus Autharici seu Autharis regis.

CODEX AUGIENSIS.

595 Gregorius papa synodum xxiv episcoporum A pro utilitate Ecclesiae ad Sanctum Petrum collegit in iudictione xiv (177). Franci et Britanni gravi utrinque caede pugna confingunt. His diebus Tassilo rex Bajoariorum a Chikleberto constituitur, qui mox Sclavis superatis, magnam exinde praedam deportavit. *Paul. Diac. l. iv, c. 4, 7, 42.*

596 Sanctus Columba presbyter et abbas, post multa miracula in insula Ilii juxta Hiberniam, migravit ad Dominum anno aetatis lxxiii. *Beda hist. Angl.* — Hoc tempore beatus papa Gregorius, missis doctoribus Augustino, Mellito, Joanne et aliis servis Dei, Anglorum genti in Britannia verbum vitae praedicare jussit eamque cooperante Dei gratia ad fidem Christi per eosdem convertit. *Ibid.* — Cometa et multa signa apparuerunt in caelo. Exercitus Childeberti Varnos rebellantes pugna victos pene delevit. *Fred. a. 595.*

597 Childebertus rex Francorum fortis et strenuus, filius Sigeberti, xxiii regni anno, aetatis vero xxv (178) veneno, ut aiunt, a conjuge **84** accepto moritur (179); pro quo duo filii ejus, Theodebertus in Austrifracia annis xvii et Theodericus in Burgundia cum avia Brunihilde xviii annis regnaverunt; ipsoque anno Fridegundis cum filio Clothario regnum eorum invasit, et eos cum exercitu resistentes, gravi caede protritros fugavit. *Fred. a. 596, Paul. Diac.*

598 Fridegundis regina mater Clotharii regis moritur. *Fred. a. pr.* — His temporibus cum Romanus patricius aliquot urbes a Longobardis dudum captas, uti cum deditioe recepisset, idque Agilolfus rex ultum ire molitus, Italiae ipsique Romae infesto cum exercitu immineret, studio sancti papae Gregorii et suffragio Theodelindae religiosae reginae pax utrinque effecta est. *Paul. Diac. l. iv, c. 8, seq.*

599 Quintrio (Wintrio) dux instigante Brunihilde

peremptus est. *Fred. a. pr.* — Per haec tempora Agilolfus rex nonnullos duces Longobardorum sibi rebelles, alios occidit, alios aliis modis perdomuit: ipse etiam perpetuum cum Theoderico rege Francorum pacem fecit. *Paul. Diac. Fred. a. 598.* — Circa haec etiam tempora monasterium Sancti Benedicti in castro Cassino situm, fugientibus ex eo monachis, a Longobardis omnino destructum et desolatum est (180). *Paul. Diac. c. 48.*

600 Gregorius papa Lindunae et Eboraci episcopus in Britannia, misso pallio, metropolitanos esse decernit iudictione iv. *Greg. epist. lxxv, ad an. 601.* — Clades glandularia Massiliam aliasque partium illarum civitates et Italiam graviter attrivit; *al. a. 599.* — In lacu Dunensi aqua repente bulliens et fervens magnam piscium partem decoxit. Warinarius [*al.*, Warnharius] major domus Theoderici, omni substantia sua distributa, obiit. *Fred. a. pr.*

85 601 Brunihildis de regno Theodeberti ob scelera sua depulsa, a quodam paupere sola inventa, et ad Theodericum regem, ut rogabat, perducta benigneque suscepta eidem pauperi episcopatum Antiodorensem impetravit (181). *Aimon. l. iii, c. 87, al. a. 599.*

602 Mauricius imperator Phocam, reipublicae utilem, principem militiae faciens, eumque cum exercitu mittens, de Persis et aliis nonnullis gentibus triumphavit. *Hist. miscel.* — Globi ignei, et alia signa in caelo visa. *Fred. a. 600.* — Theodebertus et Theodericus fratres, ingenti pugna Clothario rege superato et exercitu ejus trucidato atque fugato, regnum ejus diripiunt et inter se dividunt; modica tantum parte illi, id est, xii comitatibus juxta littus Oceani, cum pacto pacis relicta. *Fred. a. 600; Paul. Diac.*

603 Constantinopoli Phocas victor de Persis reversus Mauricium Imperatorem, peccata sua in praesenti, ut ipse semper orasse fertur, exsolventem,

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

595 Gregorius synodum xxiv episcoporum ad S. Petrum collegit iudictione xiv.

596 S. Columbanus presbyter et abbas, post multa mirabilia... aetatis lxxiii. Hoc tempore B. Gregorius papa, missis... Joanne et aliis, Anglorum gentem in Britannia ad fidem Christi convertit.

597 Childebertus rex Francorum obiit.

598 His temporibus, cum Romanus... captas per deditioem recepisset, et ob id Agilolfus rex Italiae et

ipsi Romae... pax utrinque facta est.

599 His temporibus monasterium, etc., ut Aug.

600 Gregorius papa Lundoniae... iudictione iv. Clades glandularia multas civitates afflixit.

602 Mauricius imp. Phocam, reipublicae utilem, principem militiae fecit. Globi ignei in caelo visi.

603 Constantinopoli Phocas Mauricium imp. interfecit, et ipse pro eo annis viii regnavit. Corpus S. Vicovis... et miraculis declaratur.

NOTAE.

(177) Beda in Chronico melius habet iudictione xiii, quae mensi Julio hujus anni concordat.

(178) Alii anno regni xx. aetatis xxvi, id factum scribunt, ipsumque cum conjuge, non vero ab illa veneno fuisse interfectum. *Paul. Diac. l. iv, c. 42.*

(179) Laudes eius prosequitur Greg. M. Epist. l. vi, ep. 6.

(180) Missas hic facimus auctorum de tempore hujus destructionis sententias, de quibus fuse agit Muratorius in suis ad Paulum Diaconum notis. Ma-

hillionius Annal. Ben. t. 1, p. 176, illam circa an. 580 statuendam probat, quamvis communior hucusque opinio an. 589 adoptarit.

(181) Haec ex Fredegario ad an. 599 desumpta in nova Bibliotheca Msc. P. Labbe ad Desiderium episcopum Antiodorensem referuntur, qui tamen in Gallia Christiana, t. XII, p. 168, nobilissimus et Brunihildis propinquus dicitur; unde et a Coinutio ad an. 599 narratio haec ceu commentitia rejicitur.

CODEX AUGIENSIS.

inrpter interfecit, et ipse imperium arripiens VIII annis tenuit. *Fredeg. a. 602.* — Egilan [al. Ægila] dux, Brunihilde instigante, sine causa propter divitias tantum suas occisus est. *Fred. a. 602.* — Theodebertus et Theodorici misso exercitu Wascones victos subjiciunt. *Ibid.* — Corpus sancti Victoris (182) martyris, qui cum beato Urso Solodori passus est, apud Genuensem [seu Genavensem] urbem divina revelatione in loculo argenteo invenitur, et multis miraculis declaratur. *Fredeg. a. 602.* — Filius Agilolfi regis Adaloaldus baptizatur, et a servo Dei Secundo (183) Tridentino episcopo de fonte suscipitur. *Paul. Diac. l. 4, c. 28.*

604. In Britannia Edilfridus, rex Anglorum, Etlauum regem Scotorum, insulam petentem, forti profligato exercitu pugna vincit. *Bed. hist. Angl.* — Etherius Lugdunensis episcopus obiit eique Secundinus successit, ipsique Aridius (184). *Fred. a. 602.* — Agilolphus rex Cremonam et Mantuam captus diruit, aliasque urbes et provincias vastavit; et Romani, reddita illi, quæ prius capta erat, filia ejus, pacem ab eo ad tempus acceperunt. *Paul. Diac.*

605 Beatus papa Gregorius et doctor sanctissimus migravit ad Dominum indictione VIII (185) post quem, cessante episcopatu mensibus plus v, Fabianus [leg. Sabinianus] papa LXVII ordinatus, sedit anno s, mensibus v. Et post hunc item cessavit episcopatus anno ferme uno, quia de Constantinopoli legatio imperialis expectabatur. *Anast.* — Et hoc anno synodus nefaria Cavillonis (186) congregata, et beatus Desiderius Viennensis archiepiscopus, machinante Brunihilde, quia scelera ejus arguebat, depositus et exilio deputatus, et in locum ejus Domnulus subrogatus est. Sol obscuratus est. Hiems sæva magnam vinearum partem perdidit. *Fred. a. 605.*

606 Fames Romæ facta, et pax cum Longobardis in annum unum pro XII millibus solidorum condita

est. *Paul. Diac.* — Protadius, qui cum Brunihilde inter alios plures concubuerat, dux effectus est. Clotharii exercitus, contra pactum, regnum Theodorici invasit, et Berthoaldum, majorem domus, virum strenuum et pium, fugatum Aurelianis obsedit. *Fred. a. 604.* — Filius Agilolfi Adaloaldus coram patre rex a Longobardis electus, et, desponsata ei filia Theodeberti, pax perpetua cum Francis facta est. *Paul. Diac. a. 604.* — Mense Aprili et Maio, cometa visus est.

87 607 Theodoricus exercitum Clotharii pugna invita victum fugavit; in qua tamen Berthoaldus, major domus, audacius inter hostes progressus occubuit, pro quo Protadius molimine Brunihildis promovetur. Theodebertus et Clotharius cum exercitibus collectis hostiliter convenirent, facta invicem pace digressi sunt. *Fred. a. 605.* — Theodoricus, instigante Brunihilde et Protadio, contra fratrem Theodebertum arma movit; cumque infestis exercitibus concurrere pararent, cæterisque pacem suadentibus solus obisteret Protadius, eo impetu militum in tentorio regis trucidato, fratres ab invicem facta pace discedunt. *Fred. a. 605.*

608 Romæ Bonifacius tertius papa LXVIII sedit mensibus fere IX. Post quem item cessavit episcopatus mensibus X. Hic, quia Constantinopolitana Ecclesia primam se scribebat, apud Phocam Augustum obtinuit ut Romana Ecclesia omnium caput Ecclesiarum decerneretur. Hic quoque synodum LXXII episcoporum Romæ collegit. *Bed. chr. Paul. diac. a. 607.* In regno Theoderici Claudius, vir prudens et pius, pro Protadio efficitur major domus. *Fred. a. 606.*

609 Romæ Bonifacius quartus papa LXIX sedit annis VI, mensibus VIII; et post hunc episcopatus cessavit mensibus VII. Hic apud Phocam Augustum templum omnium idolorum, quod Pantheon vocabatur,

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

604 Etherius Lugdunensis archiepiscopus obiit, eique Secundinus successit.

605 Beatus papa... mensibus. Sabinianus papa LXVII sedit anno... expectabatur. Hoc anno synodus nefaria Cabillonis congregata, et B. Desiderius Viennensis archiepiscopus injuste deponitur, et exilio damnatur.

606 Fames Romæ facta, et induciæ cum Longobardis ad annum unum; mense Aprili et Maio cometa videtur.

607 Romæ Bonifacius tertius papa LXVIII sedit

menses ferme novem. Post quem item cessavit episcopatus mensibus decem. *Al. a. 606.*

608 Bonifacius papa, quia Constantinopolitana... Romæ collegit.

609 Romæ Bonifacius... post hunc cessavit episcopatus mensibus ferme septem. Hic apud... et in honore S. Mariæ... constituit. — B. Desiderius Viennensis archiepiscopus, de exilio revocatus, factione Brunihildis et Theoderici lapidatus, post obitum miraculis claruit.

NOTÆ.

(182) De hac inventione fise disquirunt Bollandiani, t. VIII Sept., die 30 a pag. 272.

(183) Secundus vel Secundinus, testimonio S. Gregorii M. celebris, nullibi alias inter episcopos Tridentinos legitur, sed tantum servus Christi de Tridento appellatur. Vid. Muratorius, t. I Script. Ital., p. 461, in notis ad Paulum Diaconum. Alii abbatem fuisse dicunt.

(184) Etherius sive Ætherius obiit a. 602; Secun-

dinus a. 603, cui eodem anno Aridius vel Aredius successit. *Fredeg.*

(185) Ex Anastasio, Pagio aliisque certum est Gregorium obiisse d. 12 Mart., a. 604, quo adhuc currebat indictio VII, adeoque hæc ad annum priorem referenda.

(186) Cabillonensis synodus ex Fredegario et Aimoino an. 605 collecta est ab Aridio Lugdunensi contra S. Desiderium.

obtenuit, et in honore (*suppl.* S. Mariæ) et omnium A Sanctorum dedicavit in Id. Mai, et S. Mariæ ad Martyres illud appellavit, festivitatemque omnium sanctorum Kal. Nov. celebrari constituit (187). Cujus tempore fames, et pestilentia et inundatio aquarum immensa acciderunt. *Anast. al. a.* 608. Uncilenus (188) dux ob mortem Protadii, instigante Brunihilde, a Theodorico pede truncatus et facultatibus spoliatus; itemque Volfus patricius occisus est. **88** *Fred. a.* 607.—Ipse Theodericus Ermenbergam de Hispaniis, filiam Betterici [*al.*, Vittericus] regis Gothorum, conjugem sibi adductam, ejusdem Brunihildis suavis, ne honor suus vilesceret timentis, non uxorem accepit; sed repudiatam et exspoliatam post annum remisit. *Fred. a.* 607. Beatus Desiderius Viennensis archiepiscopus de exilio revocatus, factione Brunihildis, et Theoderici et Aridii (189) Lugdunensis lapidatus et martyrio coronatus, plurimis post mortem claruit miraculis. *Ibid.*

610 Bettericus rex Gothorum, aliis tribus regibus auxilio sibi ascitis, contra Theodericum bellum parat. *Fred. a.* — 608. His temporibus Persæ bello furentes multas provincias Romanis abstulerunt; inter quas ipsam Hierosolimam auferentes, et loca sancta destruentes, inter alia ornamenta et thesauros ecclesiarum crucem Dominicam abstulerunt. *Paul. Diac. sed Theophanes a.* 614.

611 Heraclianus, qui Africae præerat, Phocæ Augusto rebellans, et cum exercitu veniens, regno eum vitæque privavit, et filium Heraclium imperatorem promovit; qui accepto imperio regnavit annis xxvi. *C Paul. Diac. a.* 610. Beatus abbas Columbanus, qui cum discipulis suis sancto Gallo aliisque, temporibus Sigeberti regis de Hibernia veniens, Luxoviense cœnobium multis coruscans virtutibus construebat, cum sæpe Theodericum, pro sceleribus suis et

maxime adulteriis increpans, ad legitimum hortaretur conjugium, molimine Brunihildis reginas ambitiose execrantis, jussu Theoderici regis exinde pulsus sanctum ibi Eustasium pro se reliquit abbatem (190). *Fred. a.* 609, *Mar. Avent.*

89 612 Circa hæc tempora beatus Augustinus, Anglorum apostolus, et archiepiscopus, et doctor mirificus migravit ad Dominum (191).—Sanctus Columbanus de Luxovio propulsus ad Clotharium regem, inde ad Theodebertum venit, eoque optionem manendi in regno suo dante, tandem in Alamannia Brigantium (192) venit, ibique triennio mansit.—Contentione inter Theodebertum et Theodericum de regno exorta, Theodebertus Alsatiam violenter accepit. Alamanni Aventicum (193) pagum et ultra Jurantum petentes, victores cum præda reversi sunt. Theodebertus conjugem suam peremit, et aliam duxit. *Fred. an.* 610.

613 In Hispania mortuo Betterico (194) Sisebodus rex Gothorum factus est, vir fortis et pius, qui sæpe Romanis militibus congressus victor pepercit, et captis plerisque urbibus regnum Gothorum nobiliter ampliavit. *Fred. a.* 607, *al.* 613.—Theodericus contra fratrem Theodebertum bellum parans Clotharium regem patrelem suum promissa quadam provincia ab auxilio ejus avocare satagit. *Fred. a.* 611.—Circa hæc tempora Hunni, qui et Avars, Venetiam petunt, et totam provinciam ferro, igne prælaque vastantes, ipsum Forum-Julii, a Romhilda Gisulfi vidua proditum, evertunt, et depopulata provincia redeunt. *Paul. Diac. l. iv, c.* 38, *al. a.* 610.

614 Heraclius imperator Constantinum filium imperii consortem fecit. **90** *Al. a.* 613.—Theodericus et Theodebertus cum infestis exercitibus apud Tulense territorium forti pugna confligunt, et magna utrinque cæde patrata Theodebertus victus Coloniam

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

610 *His temporibus Persæ, multas provincias Romanis auferentes, Hierusalem cruce Domini spoliaverunt.*

611 *Heraclianus Phocam Aug. regno privavit, filioque suo Heraclio illud concessit, qui regnavit annis xxvi. — B. abbas Columbanus, S. Galli magister, a Luxoviensi cœnobio a se constructo, molimine Brunihildis pulsus, sanctum ibi Eustasium pro se reliquit abbatem.*

612 *B. Augustinus Anglorum archiepiscopus migravit ad Dominum. S. Columbanus, a Luxovio pulsus, concessu Theodeberti regis Brigantium venit, ibique triennio mansit.*

613 *In Hispania, mortuo Betterico, Sisebodus rex efficitur Gothorum.*

614 *Heraclius.... consortem fecit. B. Columbanus de Brigantio... rege susceptus, cœnobium... incolere cepit.*

NOTÆ.

(187) Sed id Romæ tantum; in Ecclesia enim universali hoc festum sub Gregorio IV fuit institutum. Vid. Sigebertus in Chron. ad an. 855.

(188) Uncilenus hic confundi hand debet cum illo qui a. 588 dux Alamannorum a Childoberto rege constitutus est, ex Fredegario cap. 8.

(189) Nihil Jonas de Aridio, unde eum Cointius ab hoc facinore purgat, quamvis longe aliter sentiant scriptores cœvi aut suppres; Fredegarius et Aimoinus, supra a. 605. Vid. Gall. Christ., t. IV, p. 40. De S. Desiderio autem, t. V. Maii Bolland. die 25.

(190) Factum id an. 610. Vid. Vita S. Columbani;

Act. SS. ord. S. Bened., sec. II, p. 22.

(191) Mabillonius in notis ad ejus Vitam, sæc. I Bened. p. 532, illius obitum circa a. 607 reponit; ali ad an. 609.

(192) Brigantia ceu statio militaris ad Rheni fluminis caput notatur in itineralio Antonini Pii, nec non apud Strabonem et Ptolemæum.

(193) De celebri olim hoc Helvetiorum pago, juxta Guillimanum nunc Uchtlandia, vid. Paulini comment. de Pagis Germaniæ antiquæ.

(194) Vitterico regi an. 919 occiso successit Gondemar, et huic a. 612 Sisebutus.

CODEX AUGIENSIS.

aufugit. Quem cum Theodericus odio, et insuper venerabilis viri Leunisi (195) Mogontiacensis episcopi instigatione persequeretur, ille denuo collectis undique viribus, apud Tulbiacum occurrens conflixit, et immensa hominum strage facta iterum victus fugit. Theodericus vero Coloniam ingressus thesauros ejus ac regnum rapuit, filiumque ejus parvulum necari jussit, et ipsum comprehensum ac detonsum Cavillonis misit, nec multo post suspectum habens instigante Brunihilde occidi præcepit. *Fredeg. a. 612, Mar. Av.*— Quibus diebus beatus Columbanus de Brigantio pulsus, febricitantem Gallum ibi reliquit, ipseque in Italiam veniens, et benigne ab Agilolfo rege et Theodelinda susceptus, cœnobium Bobiense construxit. *Jonas in Vita, Mabill. sac. n. Bened.; al. a. 612.*— Sanctus quoque Gallus solitudinem celtæ suæ (196) incolere cœpit. *Ratpert. S:rabo.*

615 Theodericus contra Clotharium arma parans, profluvio ventris, et, ut quidam aiunt, fraude Brunihildis veneno Metis interiit; et Sigebertus, ex concubina filius ejus, a Brunihilde et principibus rex pro eo factus est. Nec multo post Clotharius rex regnum ejus invasit anno regni sui xxx. *Fredeg. a. 615, Mar. Av. Paul. Diac.*

616 In Britannia Ethilbertus, primus Anglorum regum Christianus, anno regni lvi obiit; pro quo Eatpolt [al., Ebaldu] regnavit annis xxiv. *Bed. hist. Angl. a. 615.*— Hoc tempore Isidorus Hispalensis episcopus clarus in Hispaniis habetur, qui hucusque (197) temporum abbreviationem perduxit, et multa egregia 91 opuscula edidit. In Italia Agilolfus rex Longobardorum moritur, pro quo filius Adaloaldus cum matre Theodelinda regnavit annis x. *Paul. Diac. l. iv, c. 93.*— Apud Francos Sigebertus rex, cum contra Clotharium exercitum collegisset, a suis desertus et ab hostibus captus, una cum fratribus jussu Clotharii peremptus est; a quo etiam ipsa Brunihildis indomitis equis alligari jussa et ab eis discerpta, digna tandem morte periiit, et Clotharius monarchiam regni accepit. *Fred. a. 615. Mar. Avent.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

616 Isidorus hoc tempore Hispalensis episcopus cæras habetur. Brunihildis iniquissima, equis indomitis alligata, jussu Sigeberti (200) regis Francorum digna morte periiit. Prædictus Isidorus hucusque abbreviationem temporum perduxit.

617 Romæ Deusdedit papa LXX sedit annis tribus, mense fere uno.

618 His temporibus Hierosolyma... abducta.

(195) Hic aliis Leonisius dicitur, quem Trithemius virum in Christo magnarum virtutum appellat, de cujus factis hic narrato consulendus Aimoinus hist. Francor. l. iii, c. 98.

(196) Scilicet in saltu Rhaeticas Alpes inter et lacum Brigantium sita, quæ postea in celeberrimum sui nominis monasterium excrevit.

(197) Nempe usque ad annum quintum Heraclii et æram Hispanicam 654, quæ est annus Christi 616. Exstat sub nomine Chronici Isidori in nova Operum

617 Romæ Deusdedit (198) papa LXX sedit annis iii, mense fere i; qui clerum et sacerdotes dilexit eisque sumptus auxit; cujus tempore Eleutherius patricius, Ravennam veniens, Joannis patricii peremptores occidit. Item Neapoli et in aliis locis tyrannis occisis pacem Italiæ reddidit. *Anast. a. 615.*— In Britannia Ediuinus occiso Edilfrido, et filiis ejus in Iiberniam fugatis, regnum illius per annos xvii egregie rexit. *Beda hist. Angl.*

618 Terræmotus magnus factus est, et clades scabiosa subsecuta populum foeda morte attrivit, ita ut mortui non possent agnosci. *Anast.*— Hierosolyma inter alias Palestine urbes a Chosroe rege Persarum capta, et crux Dominica in Persidem abducta est (199).

619 Clotharius rex Warnbarium [al., Warnacharium], cui aliquantum infensus erat, suffragantibus multis, in gratiam recipiens, in principatu majoris domus confirmavit. *Fredeg. a. 615.*

620 Romæ Bonifacius quintus papa LXXI sedit annis v, vir valde 92 mitis et pius. *Anast. a. 618, recte.*— Eleutherius patricius tyrannidem et regnum affectans in Italia a militibus peremptus est, et caput ejus Constantinopolim missum. *al. a. 619.*— In Britannia defuncto archiepiscopo Laurentio Mellitus successit. *Bed. hist. Angl.*— Magundat magus, genere Persa, ad fidem Christi conversus et Anastasius dictus, Hierosolymis miræ sanctitatis monachus effectus est.

621 Clotharius rex, acceptis amplis muneribus, Longobardis petentibus, xii millia solidorum auri, quos annuatim pro invasa quondam Burgundia Francis persolvebant sub nomine tributi, quibusdam consiliantibus, dimisit. *Fred. chr. a. 618.*

622 Berthrudis regina, uxor Clotharii regis, ipsi et omnibus pro pietatis et morum excellentia nimium amabilis, obiit. *Fred. Chr. a. 619.*

625 His temporibus beatus Attala et post hunc Bertolfus, Bobiensis abbat, in Alamannia quoque beatissimus Gallus virtutibus claruerunt. *Jonas.*

620 Romæ Bonifacius, etc., ut Aug. — In Britannia, etc., ut Aug. — Magundat magus... monachus efficitur.

622 Gertrudis (201) regina, uxor Lotharii piissima, bonæ memoriæ, obiit.

625 His temporibus... abbat, et S. Gallus claruerunt.

NOTÆ.

ejus editione Madrid. a. 1773, t. I, p. ii, p. 121.

(198) Deusdedit ad minimum jam an. 615 Bonifacio IV papæ successit.

(199) Vid. ann. 610, sed ad neutrum annum hoc spectat; contigit enim juxta Chronicon Alexandrinum indictione ii seu ann. 614.

(200) Non a Sigeberto id factum, sed a Clothario, ut recte habet Aug.

(201) Ita etiam Casiana editio, sed omnino legendum Bertrudis.

624 In Britannia defuncto Mellito archiepiscopo A Justus substitutus est; qui sequenti anno beatum Paulinum Iordanis episcopum, Anglis illis qui adhuc pagani erant prædicatorem et doctorem misit. *Beda. hist. Angl.* Clotharius rex Francorum anno regni sui xxxix Dagobertum filium consortem (regni) fecit, et, beato viro Arnolfo (202) Pippinoque duci commendatum, ad regendum Austrifrançia dirigit regnum. *Fred. chr. a. 622.*

625 Romæ Honorius papa LXXII sedit annis xiii, qui multis bonis studens ecclesias plures adornavit, renovavit, exstruxit. Fecit basilicam S. Agnetis via Numentana. Item S. Apollinaris in porticu S. Petri. Item S. 93 Quiriaci via Ostiensi. Item quatuor Coronatorum. Item S. Severini Tyburtina urbe. Item S. Pancratii via Aurelia. Item S. Lucie. Item S. B Adriani et alia multa laudabilia patravit. *Anast.*

626 Samo quidam, Francus negotiator, dum cum aliis ad Sclavos venisset, eisque contra Hunnos, qui et Avars, bellum moventes fortissime pugnans adjuvasset, ipsi victoriam nacti super se regem illum eligunt; ubi multis claris victoriis xxxv annis feliciter regnum tenuit. Hic ibi xii uxores, et ex eis filios xxii filiasque xv accepit. *Fred. chr. a. 623.* — In Italia Adalaldus, rex Longobardorum, cum in amentiam, Græci cujusdam legati malefico unguento, versus nonnullos principum peremisset, depositus de regno nec multo post veneno extinctus est; post quem Hariallus [al., Arioaldus] rex factus annis vii regnavit. Hic Gundabergam filiam Agilolfi habuit uxorem. *Paul. Diac. a. 625 al. a. 623.*

627 In Britannia Edwinus rex Anglorum a Paulino episcopo conversus, cum gente sua baptizatur anno adventus Anglorum in Britanniam circiter cxxx. *Beda. hist. Angl.* — Discordia inter Clotharium regem et filium ejus Dagobertum incepta, beato Arnolfo aliisque principibus mediantibus sedatur. *Fred. chr. a. 625.*

628 Beatus Anastasius monachus, multa pro Christo tormenta passus, tandem in Perside, a rege Chosdroe cum aliis lxx strangulatus, martyrium complevit. *Beda. chr.* — Ipso anno Heraclius imperator Persidem petiit, victoque et occiso Chosdroe,

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

624 In Britannia defuncto Mellito archiepiscopo D successit Justus, etc., ut Aug.

625 Romæ Honorius papa LXXII sedit annis xiii, qui multis bonis operibus abundavit.

627 In Britannia... in Britanniam pene centesimo octogesimo.

628 B. Anastasius multa... martyr efficitur. Ipso anno Heraclius... victo et occiso Chosdroe, Dominicam crucem Hierosolymam revexit.

cum infinita præda crucem Dominicam triumphans Hierosolymam revexit. *Theophan. h. a.* — Apud Francos Warnharius [seu Warnacharius] major domus moritur, et Godinus filius ejus novercam suam uxorem accipiens, Clothario persequente per diversa fugitans, postremo peremptus est. *Fred. a. 626*

629 Clotharius rex magnum de toto regno suo Clippiaci habuit conventum; ubi magna dissensio et tumultus exortus vix tandem studio regis sedatur. *Fred. chr. a. 627.*

630 Clotharius rex Francorum fortis, pius et religiosus anno regni 94 xlv defunctus, et Parisius in basilica S. Vincentii sepultus est; cujus regnum Dagobertus filius accipiens, cum jam vi annis regnaret, x annis postea rexit, modica tantum parte juxta Wascones et Pirenæum fratri Charit. e. to concessa. *Fred. chr. a. 628.*

631 Dagobertus rex sancto Arnolfo Metense episcopo, et Pippino duce, majore comus, Chunibero^o que Coloniense archiepiscopo utens consiliariis, nimio amore justitiæ flagravit, et rex per omnia laudabilis exstitit. Postea vero, propria secutus consilia, multum ad deteriora defluere cœpit, uxoreque Gomatruda repudiata, Nanthildem quamdam de monasterio (203) puellam accepit uxorem. *Fredeg. chr. a. 629.*

632 Charibertus regulus, frater Dagoberti, Wasconiam invadens suo eam regno adjecit. Dagobertus ex quadam concubina (204) Sigebertum filium genuit. *Fred. chr. a. 630.* — Pax perpetua inter Heraclium imperatorem et Dagobertum, legatis mediantibus, pacta est; et, petitione imperatoris, qui imperium suum a gente circumcisa vastandum præcognoverat, Judæi multi in regno Francorum, sicut et alibi in Romano imperio, profligati sunt (205). Nec multo post secutis temporibus crudelissima gens Sarracenorum, et ipsa circumcisa, multas provincias inundans vastavit, et Romanum exercitum crebris præliis trucidatum vehementer attrivit. *Fred. chr. a. 630.*

633 In Britannia Edwinus, rex Anglorum pacificus et pius, a Ceadwalda, [al., Cedowalla] et Peida paganis regibus victus et peremptus est. Post cujus mortem filii Edilfridi de Scotis reversi, regnum

630 Lotharius rex Francorum fortis, pius et religiosus obiit an. regni xlv.

631 Dagobertus rex Francorum S. Arnolfo Metense episcopo, et Pippino majore domus utens consiliariis, nimio amore justitiæ flagravit.

632 Pax perpetua inter Heraclium imperatorem et Dagobertum, legatis mediantibus, pacta est.

633 In Britannia Edwinus, rex Anglorum pacificus et pius, a paganis regibus interimitur.

[NOTÆ.

(202) S. Arnolfi Metensis episcopi genealogiam Hermannus jam præmisimus. Pippinus vero dux Austrasiæ et major domus erat, Laudensis cognominatus.

(203) Fredegarius in Chronico cap. 58, melius

habet de ministerio, aulæ scilicet, seu reginæ.

(204) Raginrudem vocat Fredegarius.

*(205) Idem Judæos ad baptismum a Dagoberto adactos scribit.

CODEX AUGIENSIS.

gnoniam patris sui arripiunt; e quibus duo a fide Christi, quam apud Scotos didicerant, apostatantes, intra unum annum pereunt. *Beda, hist. Angl.* — **95** Apud Francos Charibertus regulus, frater Dagoberti, moritur, et regnum ejus ac thesauros Dagoberti frater accepit. *Fredeg. chr. a. 631.* Tres exercitus a Dagoberto contra Samonem et Sclavos diversis partibus missi, unus Francorum victus, duo Suevorum et Longobardorum victores redierunt. *Fred. chr. a. 631.*

634 Calamitosus iste annus fuit Anglis tam reum apostasia et perditione quam barbarica et crudeli, quam a Ceadwalda pertulerant, vastatione. Sed statim Oswald tertius filius Edilfridi christianissimus, paucis collectis in Donino confisus, et adorata, quam exererat, lignea cruce, audacter cum Ceadwalda pugnam inicit; eoque victo, provincia et fratribus vindicatis, paternum regnum viii annis plenus pietate nobiliter rexit. *Beda, hist. Angl.* — Samo cum Sclavis Thuringiam vastat. Saxones, Sclavis se resistere pollicentes, tributo d vaccarum, quas Francis annuatim solvebant, a Dagoberto, absolvuntur. *Fred. chr. a. 631.* — In Italia mortuo Harialdo, rege Longobardorum, Rotharius [al., Rotharis], a Gundeberga maritus assumptus et rex electus, regnavit annis xiii. *Paul. Diac. a. 636.*

635 Per hæc tempora, cum Sergius Constantinopolitanus, admittente Cyro Alexandrino hæresim Acephalorum instaurans, unam in Christo divinitatis et humanitatis voluntatem et operationem dogmatizasset, ipsumque imperatorem seduxisset, ab apostolica sede damnatus est. *Bed. chr., al. a. 634.* — Sclavis cum Samone Thuringiam et confines pagos incurstantibus, Dagobertus filium suum parvulum Sigebertum, Pippino et Adalgiso ducibus, et Chuniberto archiepiscopo Coloniensi commendatum, Austrifrantia regem fecit, eique sedem Metis dedit, principibusque ut terminos regni Orientalis deinceps tuerentur persuasit. *Fred. chr. a. 633.*

636. Dagoberto regi Clodoveus, seu Ludovicus

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

634 Oswaldus filius Edilfridi Christianissimus, paucis collectis, et adorata cruce quam exererat, interfectores Eduini regis superavit iuseque octo annos regnavit.

635 His temporibus cum Sergius... damnatus est.

637 Constantinopoli Heraclius... episcopo in hæresim Acephalorum inductus obiit, pro quo Hera-

clius ex Nanthilde regina nascitur; cui non multo post regnum suum occidentale destinavit et confirmavit. *Fred. chr. a. 633.* — Ratolfus [al., Radulfus] dux Thuringiæ **96**, Sclavis sæpe congregans, victor eos fugabat. Unde elatus, ut regi suo rebellare tentaret, sensim animos attollebat. *Fred. chr. a. 633.*

657 Constantinopoli Heraclius imperator, a Sergio Constantinopolitano episcopo in hæresim, ut aiunt, prius inductus, moritur. Pro quo filius ejus Heraclonas [al., Heracleonas] cum matre Martina annis ii imperat. *Theoph.; al. a. 641; vid. a. 639.* — Per hæc tempora Rotharius rex Longobardorum quamvis Arianus, justitiæ tamen amator leges Longobardorum scripsit. Ipse etiam nonnullas Romanorum urbes cepit, et Ravennatibus pugna confingens, viii ex eis millia occidit, reliquosque fugavit. *Paul. Diac. a. 643.*

638 Romæ defuncto papa Honorio, cessavit sedes apostolica annum i, menses vii, dies xiv, quia Constantinopoli auctoritas imperialis morte principum nutabat (206). *Anat.* — Quo tempore Lateranensis thesaurus a Mauricio chartulario, et Hisacio [al., Isaacio] patricio exarcho Italiae direptus et distractus est. — Wascones rebellare tentantes, misso a Dagoberto exercitu, perdomiti sunt. Britonum rex ad Dagobertum veniens humiliter ei satisfacit, et pace impetrata rediit. *Fred. chr. a. 635.*

639 Constantinopoli mortuo Heraclona imperatore, frater ejus Constantinus regnavit menses vi (207). *Paul. Diac.* In Britannia Eadbold rex Cantuariorum Anglorum decessit, eique filius Erchanbertus successit annis xxv. *Beda, hist. Ang.* — Wascones a Dagoberto pro rebellione sua veniam precantur et impetrant. *Fred. a. 636.*

97 640 Constantinopoli post mortem Constantini imperatoris filius ipsius Constantinus, qui et Constantinus, regnavit an. xxviii a. seq. — Romæ Severinus papa LXXIII sedit mensibus ii, diebus iv, vir sanctus, mitis et pius; post quem cessavit episco-

clonas cum matre Martina annis regnavit duobus.

638 Romæ defuncto Honorio... nutabat. Quo tempore Lateranensis thesaurus distractus est.

639 Constantinopoli... menses sex.

640 Constantinopoli... annis xxviii. Romæ Severinus papa... diebus quatuor, post quem cessavit episcopatus mensibus quinque.

NOTÆ.

(206) Cum Honorius triennio fere ante Heraclium obierit, causa dilatae tandiu consecrationis non in morte principum, sed in eo reponenda videtur, quod electus Severinus Heraclii Ecthesin probare nollet, ut habet Anastasius in collectaneis a Sirmondo editis.

(207) Hæc quidem Hermannus ex fide Pauli Diac. Hist. Longob. l. iv, c. 41, sed ab eo deceptus; ex Nicephoro enim habemus, mortuo 11 Febr. a. 641

Heraclio, Constantinum filium ejus seniore[m] successisse, qui tamen post centum ac tres dies, seu 25 Maii, mortuus locum fecit fratri suo Heracleonæ ex Martina Heraclii filio. Hic post sex regiminis menses in exilium cum matre actus successorem accepit Constantem, suum ex prædicto fratre Constantino nepotem. Hinc etiam corrigenda sunt quæ supra ad an. 637 habentur, et quæ mox sequuntur.

CODEX AUGIENSIS.

patris mensibus v. *Anast.* — Dagobertus rex anno regni xvi moritur, et in suburbano Parisiaco in monasterio S. Dionysii summo studio a se constructo, ornato et ditato, et ad institutionem Agau-nensis monasterii ordinato sepelitur; cum quo pariter regni Francorum virtus et dignitas collapsa paulatim deficiebat, et pro eo duo filii ejus Sigebertus et Ludovicus regnum patris obtinuerunt. *Fred. chr. a. 658.*

641 Romæ Joannes quartus (208), papa LXXIV, sedit anno i, mensibus fere x, qui missa multa pecunia multos captivos in Histria et Dalmatia a barbaris redemit, et basilicam sanctorum martyrum Venantii, Anastasii et Mauri construxit et ornauit. *Anast.* — Ludovicus, seu Clodoveus infans, regnante matre Nanthilde, regno occidentali præponitur. *Fred. a. 638.* — In Hispania Sentila [*al.*, Chintila] rex Gothorum moritur, pro quo Tolga puer regnum accepit. Quo non post multum deposito et detonso, Chindasindus [*al.*, Chindasuindus] regnum assumens, superbiam Gothorum, trucidatis primoribus, nimis humiliavit. *Fred. a. 640 et seq.*

642 Romæ Theodorus papa LXXV sedit annis vi, mensibus fere vi. Hic corpora sanctorum Primi et Feliciani levavit et in basilica S. Stephani protomartyris sepelivit; ecclesiam sancti Valentini via Flaminia, oratorium sancti Sebastiani Lateranis, oratorium S. Eupli ante portam S. Pauli fecit et inter alia bona constans in fide hæreticos damnauit. *Anas.* — 98 In Britannia Oswald rex Anglorum piissimus pro patria contra Pendanium regem Merciorum paganum pugnans occubuit, et plurimis post mortem miraculis claruit; pro quo frater ejus Oswi regnavit annis xxviii. *Beda, hist. Angl.*

643 Hoc tempore Mauricius chartularius tyrannidem affectans, missis ab Hisacio [*al.*, Isaacio] patricio militibus, Romæ comprehensus et abductus juxta Ravennam decollatus est. Nec multo post ipse

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

641 Romæ Joannes quartus papa, LXXIV, sedit annorum unum, menses fere decem, qui missa pecunia multos captivos in Histria et Dalmatia a barbaris redemit.

642 Romæ Theodorus papa LXXV sedit annos sex, menses fere sex. Hic corpora SS. Primi et Feliciani levavit, et hæreticos damnauit. In Britannia, Oswaldus rex Anglorum piissimus, contra Pendanium regem pagunum, etc., ut Aug.

(208) Ordinatus est Joannes 24 Dec. a. 640.

(209) Juxta seriem exarchorum Ravennatensium Isaac a. 638 obiit, cui Plato suffectus est, et huic ad an. 648 Theodorus Calliopa, qui mox infra rediit.

(210) Scilicet Landensis, pater S. Gertrudis, de qua anno 646, qui inter sanctos colitur. Vid. Bollandi t. III, Febr. die 21.

(211) Abjuratio Pyrrhi ad annum 646; ejus vero condemnatio, Romæ in synodo facta, ad an. 648 spectat.

A Hisacius morte apud Ravennam periit, et pro eo Theodorus Italiæ exarchus ab imperatore missus est (209). Æga. major domus Ludovici, vir strenuus et religiosus, obiit, post quem Erchonaldus [*al.*, Erchinoaldus, item vir laudabilis major], domus efficitur. *Fred. chr. a. 640.*

644 Sanctus Paulinus Eboracensis episcopus, et doctor Anglorum, anno episcopatus xx migravit ad Dominum vi Id octob. *Beda, hist. Angl.* — Pippinus (210), major domus, et dux Sigeberti, justitiæ et pietatis amator eximius obiit, post quem filius ejus Grimoaldus major domus effectus est. *Fred. chr. a. 639.*

645 Hoc tempore Pyrrhus Constantinopolitanus, Sergii et in sede et in hæresi successor, cum a Theodoro papa dudum damnatus ex Africa Roman venisset, et fictam pœnitentiam satisfactionemque simulasset, benigne susceptus et reconciliatus est. Postea vero domum reversus et errorem repelens, denno ab ipso papa depositus, damnatus et anathematizatus est (211). *Beda, chr. Paul. Diac.*

646 His temporibus beata virgo Gertrudis, filia Pippini, soror Grimoaldi majoris domus, Nivalensis [*al.*, Nivalensis] cœnobii mater, virtutibus 99 claruit. Hujus soror Begga, et ipsa femina religiosa, Ansgiso sancti Arnolphi filio nupsit, cui etiam Pippinum juniorem (212) peperit. *Vita S. Sigeberti tom. II Script. Franc.; al. an. seq.*

647 His temporibus cum Paulus Constantinopolitanus Pyrrhi successor hæresim non solum non dimitteret, sed augmentaret, ipsumque imperatorem cum aliis seduceret, nec, a domino papa admonitus et increpatus, resipisceret, et ipse identidem damnatus est. *Bed. chr. Anast. a. 648.* — In Italia, mortuo Rothario rege Longobardorum, Rodoaldus filius ejus regnavit annis v (213) *Paul. Diac.*

648 His Constantis imperatoris temporibus (214) gens Sarracenorum crudelissima Palestinam ipsam-

644. S. Paulinus. . . vi Idus Octobris.

645 Hoc tempore Pyrrhus. . . depositus et anathematizatus est.

D 646 His temporibus. . . et ipsa religiosa Angiso. . . peperit.

647 His temporibus cum Paulus . . . damnatus est.

648 Tempore Constantis imp. gens Sarracenorum crudelissima multas provincias vastavit.

NOTÆ.

(212) Cognomento Heristallum, Caroli Martelli patrem. Vid. Vita S. Gertrudis, sæc. ii Bened. p. 462, et Bolland., t. II, Mart. die 17; S. Begga colitur 17 Dec.

(213) Rotharius nonnisi a. 652 obiit, filiusque ejus Rodoaldus quinque tantum mensibus, non annis, regnavit, uti habet antiquum Chronicon Longobardorum, a Muratorio, t. II Script. Ital., p. 1, p. 270, editum.

(214) Imo jam sub Heraclio a. 637 Jerusalem ab ipsis capta est.

CODEX AUGIENSIS.

que Hierosolymam, utramque Ægyptum, Alexandriam urbem et magnam Africæ partem aliasque plures provincias Romani imperii vastavit atque diripuit. *Fréd. chr. a.* 639.

649 Romæ Martinus papa LXXVI sedit annis vi, mensibus fere ii. Quo tempore Paulus Constantinopolitanus, ipso imperatore Constante seducto, legatos apostolicæ sedis se pro hæresi arguentes carceribus, exsiliis et diversis modis affixit, catholicisque, ubicunque potuit, non modicam persecutionem concitavit. *Anast.*

650 Martinus papa indictione ix (215) synodum Romæ cv episcoporum colligit, in qua Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum cum sequacibus erroris condemnat. *Beda. a.* 649.

651 In Britannia Oswi rex pius ab Oswi rege pugna fugatus, ad quemdam 100 suorum, cui fidem habebat, venit, a quo statim proditus, ab Oswi rege cognato interfici jussus est. Ipso anno beatus Aidanus Scotigena, episcopus et doctor Anglorum, ii Kal. Septemb. decessit. *Beda, hist. Angl.* — In Italia, mortuo Ro. loaldo rege Longobardorum, Haribertus [al., Aripertus], filius Gundoaldi fratris Theodelindæ reginæ, regnavit annis ix. *Paul. Diac., al. a.* 653.

652 Hoc tempore Olympius exarchus, a Constante imperatore in Italiam missus, cum dominum papam et cæteros in fide catholica unanimes depravare eisque nocere non posset, frustra ipsi papæ divinitus protecto insidias paravisset, cum eo tandem pacificatus, collecto exercitu Siciliam contra Saracenos ingreditur; ubi, victo cæsoque ab ipsis exercitu Romano, tædio morboque confectus moritur. *Anast. Paul. Diac.*

653 In Britannia Honorius Anglorum archiepiscopus obiit, pro quo Deusdedit annis x præfuit. *Beda, hist. Angl.*

654 In Britannia mediterrane (216) Angli ad fidem Christi conversi sunt. Beatus papa Martinus jussu Constantis hæretici imperatoris a Theodoro exarcho

A ad hoc misso, Romæ in basilica Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, comprehensus et Constantinopolim adductus, cum flecti nullatenus posset, exsilio in Chersonam damnatus est. *Beda, chr. Anast. al. a.* 653.

655 Martinus papa in exsilio migravit ad Dominum, ibique sepultus multis postea miraculis claruit: pro quo Romæ Eugenius papa LXXVII ordinatus (217) sedit annis ii, mensibus fere x, vir benignus et mitis et pius. *Anast.* — In Britannia Pendan rex Merciorum paganus ab Oswi rege sancti Oswaldi fratre pugna victus interiit, et gens Merciorum Christi fidem accepit. *Beda, hist. Angl.*

101 656 Petrus Constantinopolitanus, quasi satisfaciens pro fide sua, misit Romam synodicam epistolam valde obscuram et dubiam, sed a domino papa et Ecclesia Romana non est accepta. *Anast.*

657 Romæ Eugenio papa defuncto cessavit episcopatus mensibus ii. *Anast.*

658 Romæ Vitalianus papa LXXVIII sedit annis xiv, mensibus vi; qui, litteris ex more Constantinopolim missis in sede confirmatus, Ecclesiam Romanam insigniter rexit. *Anast. a.* 657.

659 In Britannia Vulphere [al., Wolpher], filius Pendani, rex Merciorum effectus regnavit annis xvii. Constantinus, qui et Constans imperator, sancto Petro donaria pretiosa Romam misit. *Anast.*

660 In Italia, defuncto Hariberto rege Longobardorum, duo filii ejus Godabertus et Pertharich regnum inter se dividebant; Godabertus Ticini, et Pertharich Mediolani regnum statuentes. Sed non multo post, factione pravorum odio infando alterutrum regno pellere cupientes, dissentiunt; et Godabertus misso Gunbaldo duce (218) perfidissimo, Grimoaldum virum strenuum, qui jam xxv annis dux Beneventi erat, auxilio sibi contra fratrem ascevit; qui ab ipso Gunbaldo instigatus Godabertum occidit, et Pertharich ipso terrore fugatus ad Hunnos secessit post unum annum et iii menses regni

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

649 Romæ Martinus papa . . . pro hæresi eum arguentes carceribus et exsiliis afflixit, et catholicis, ubicunque potuit, persecutionem excitavit.

650 Martinus . . . collegit, in qua . . . damnavit.

651 Beatus Aidanus . . . decessit.

652 Hoc tempore Olympius . . . nocere non posset, tandem cum papa pacificatur.

653 In Britannia . . . decem annos præfuit.

654 Beatus papa Martinus jussu Constantis hæretici imperatoris in basilica . . . perductus cum flecti . . . in Chersona damnatus est.

655 Martinus papa . . . sepultus miraculis claruit . . . sedit annos duos, menses ferme decem, vir benignus

et pius. In Britannia . . . fratre victus interiit. . . accepit.

656 Petrus, etc., ut Aug.

657 Romæ . . . mensibus sex, perperam ex Anastasio.

658 Romæ, etc., ut Aug.

659 Constantinus, etc., ut Aug.

660 In Italia defuncto rege Longobardorum Hariberto duo filii ejus Godubertus et Pertharich regnum inter se dividebant, quorum uno occiso, id est, Godaberto, alteroque fugato ad Hunnos, Grimoaldus dux Beneventanus regnum eorumdem obtinuit.

NOTÆ.

(215) In Beda notatur indictio viii, adeoque annus præcedens.

(216) Ita codex, sed legendum *Mediterranei*.

(217) Factum id 8 Sept. a. 654, cum prius jam absente Martino Ecclesiam rexisset.

(218) Is erat Garibaldus, dux Taurinensis

CODEX AUGIENSIS.

sui, Grimoaldusque arrepto Longobardorum regno **A** annis ix strenue regnavit. *Paul. Diac. a. 661. seq.*

661 Hoc tempore Pertharich, dudum rex Longobardorum, cum de exsilio reversus Grimoaldi regis gratiam petiisset, benigne susceptus esset, factione pravorum proxima nocte ab ipso rege observari jussus est, sequenti **102** die perimendus. Sed astu, imo fide Hunoldi amici sui et cujusdam fidelis vestiarii sui eductus ex urbe Ticinensi, ad Francos confugit ibique latuit. *Paul. Diac. a. 664.* — Hac etiam tempestate Francorum exercitus Italiam ingressus, cum in castris Grimoaldi regis, simulata ab ipso fuga relictis, epularetur, ipso irruente ad internecionem deletus est. *Idem. al. a. 665.*

662 Constantinus, qui et Constans imperator, **B** Italiam contra Longobardos petiit, et, aliquot oppidis eorum captis, Rumoaldum ducem filium Grimoaldi regis apud Beneventum obsedit. Sed, adventante cum exercitu Grimoaldo, territus Neapolim repetit, magnaue exercitus sui parte, duce Saburro, cum Rumoaldo pugna configente et victa trucidataque, nihil contra Longobardos profecit. *Paul. Diac. a. 663.*

663 Constantinus imperator Romam venit, et, a Vitaliano papa honorifice susceptus, toto exercitu cum cereis ecclesiam intrante, beato Petro pallium auro textile obtulit; et, actus ibi xii diebus, cuncta pene Urbis ornamenta abstulit. Inter quæ etiam tegulas æreas quibus basilica sanctæ Mariæ ad Martyres, quæ Pantheon antiquitus vocabatur, tecta **C** fuerat, diripiens in Siciliam præmisit, ipseque [cum] suis in Italia deprædatis ipsam insulam vii indictione (219) intravit, ibique quinquennio multa infamis avaritia et nequitia mansit. *Bed. chr. Angl.*

664 Eclipsis solis v Non. Maii facta est hora quasi decima, vii indictione (220). *Bed. chr.* In Britannia conventu ab Anglis et Scotis actio quæstio de Pascha ventilata, et Scoti a Wilfrido presbytero rationaliter victi sunt. **103** Sæva lues et pestilentia Bri-

tanniam et Hiberniam nimium vastat. Deusdedit archiepiscopus Anglorum obiit. Cealla [*al.*, Ceadda] et Wilfridus Nordanumbrorum episcopi ordinantur. *Bed. hist. Angl.*

665 In Britannia, Erchanberto rege Cantuariorum mortuo, Egbertus filius ejus regnavit annis ix. Angli ad Vitalianum papam pro episcopo et doctore postulatam Romam mittunt. *Beda, hist. Ang.* — His diebus apud Francos Clodoveus, seu Ludovicus rex, iners et infamis filius Dagoberti, frater Sigeberti, cum Parisius manens brachium sancti Dionysii auferre ausus esset, in amentiam versus est. *Fred. chr. a. 654.*

666 Hoc tempore cum Lupus, dux Foro-Julianus, regi Grimoaldo rebellaret, Hunni, qui et Avares, ab ipso rege invitati Venetiam petunt, et ter pugna victi quartoque certamine victores, ipso Lupo cum suis occiso, Provinciam vastant, donec arte Grimoaldi territi, tandem redire coacti sunt. *Paul. Diac. a. 665.*

667 Circa hoc tempus Selavi de Carunto, quod Carentanum (221) dicimus, cum exercitu Venetiam vastantes, duce Nuectario cum xxv suorum super eos irruente, pauci ex quinque millibus effugere vix potuerunt. *Paul. Diac.*

668 In Sicilia Constantinus imperator, qui et Constans, post multas exactiones et deprædationes per provincias actas, tandem a suis in balneo occisus interiit indictione xii (222). Post quem Meze-cius [*al.*, Mizizius], imperium ibi arripiens, ab Italico exercitu cum complicitibus suis peremptus est, et Constantinus (223) filius Constantis, Constantinopoli imperator factus, regnavit annis xvii; imperator sane catholicus et pius. *Paul. Diac.* — Hoc anno Theodoricus [*leg.* Theodorus] archiepiscopus a Vitaliano papa **104** ordinatus, et cum Adriano abbate ad Anglos missus, multis et verbo profuit et exemplo. *Beda, hist. Angl.* — Apud Francos, mortuo Clodoveo (224) seu Ludovico, rege infami, filius ejus Clotharius puer regnavit annis iv. *Fred. a. 656.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

661 Hoc tempore Pertarich de exsilio reversus, iterum in exsiliu ire compulsus est. **D** et Scoti a Wilfrido presbytero rationaliter victi sunt; qui postea episcopus ordinatur.

662 Constantinus, qui et Constans, Italiam contra Longobardos venit, sed nihil profecit.

663 Constantinus imperator Romam venit, et, a Vitaliano papa honorifice susceptus, S. Petro pallium auro textile obtulit; sed cuncta pene ornamenta Urbis abstulit

664 Eclipsis solis quinto Nonas Maii facta. In Britannia a Scotis et Anglis quæstio de Pascha ventilatur,

665 Angli ad Vitalianum papam pro episcopo et doctore postulatam Romam miserunt.

668 In Sicilia Constantinus imperator, qui et Constans, post multas deprædationes per provincias factas, tandem a suis in balneo peremptus est. Pro quo Constantinus ejus filius regnavit annis xvii, imperator sane catholicus et pius. Hoc anno Theodorus... et exemplo.

NOTÆ.

- (219) Hæc indictio annum 661 indicat.
 (220) Indictio vii hunc quidem annum notat, in quo tamen ista eclipsis non tertia, sed prima die Maii contigit.
 (221) Hodie Carinthia, veteris Norici provincia.
 (222) Peremptus est ad finem Septembris, quo

- jam currebat indictio xii.
 (223) Cognomento Pogonatus.
 (224) Clodoveus II jam a. 656 obiit, succedente filio Clothario, tunc quatuor annorum, qui regnavit annis xiv.

CODEX AUGIENSIS.

669 Sarraceni, qui jam multis depopulatis provinciis Ægyptum tenebant, Siciliam hoc tempore invadentes, magnas hominum strages faciunt, et, deprædatis insula, hisque quæ Constans imperator ibi co.egerat ablatis, Alexandriam redeunt. *Paul. Diac.*

670 In Britannia, Oswi rex Anglorum, frater sancti Oswaldi, obiit: pro quo Egfridus regnavit xv annis. *Beda, hist. Angl.* — In Italia, mortuo Grimoaldo Longobardorum rege, Pertharich, de exilio reversus, regnum paternum magno Longobardorum favore recepit, et per annos xvii magna pietate insignis obtinuit. *Paul. Diac. a. 671.*

671 Per hæc tempora in Italia regnum Longobardorum Pertharich adeptus summa pace et probitate regebat. His temporibus Childericus, frater Clotharii regis, filius Ludovici, cum, ad Austrifrançie regnum vocatus, leviter in eo et crudeliter ageret, a Francis una cum uxore et filiis trucidatur. *Fred. a. 673.*

672 Romæ, Vitaliano papa indictione xv defuncto, post ii menses Adeodatus papa LXXIX sedit annis iv, mensibus ii, vir valde mitis et pius; qui et ecclesias renovavit et ornavit, et ædificia nova construxit. *Anast.* — Apud Francos, post Clotharium puerum frater ejus Theodoricus regnavit annis xix; sub quo Ebroinus, major domus, tyrannidem exercuit. *Fred. contin. an. seq.*

673 In Britannia, Egberto Cantuariorum rege mortuo, frater ejus Luthere [al., Lotharius] regnavit annis xi, mensibus iv. Quo anno Theodorus archiepiscopus Anglorum synodum utilem collegit. *Beda, hist. Angl.*

105 674 Circa hæc tempora Alachis dux Tridentinus, de comite quodam Norico victoria nacta

elatus, adversus Pertharich regem suum rebellat; sed per Chunibertum regis filium sæpius reconciliatus et honoribus auctus est. *Paul. Diac., al. a. 680.*

675 In Britannia, Vulfhere rex Merciorum obiit; pro quo frater ejus Edilred xxxv annis regnavit, quæ sequente anno Cantiam vastavit. *Beda hist. Angl. a. 677.*

676 Romæ, defuncto Adeodato, post menses iv Donus papa LXXX sedit anno uno, mensibus v. Qui, inter alia bona studia, porticum sancti Petri marmore stravit. Qua ætate immensa vis tonitruorum et pluviarum homines afflixit; et legumina, quæ propter pluviam colligi non poterant, quibusdam in locis renata et ad maturitatem reducta sunt. Cometa per iii menses visa, et magna hominum pestilentia in Oriente subsequuta est. *Anast. Beda, hist. Angl. a. 678.*

677 In Italia, Pertharich rex Longobardorum Chunibertum filium suum regni consortem fecit; cum quo x postea annis regnavit. *Paul. Diac.* — Ecclesia Ravennas, quæ Autocephaliam sibi usurpans a Romana desciverat, Dono papæ denuo se subiecit. *Anast.*

678 Romæ, defuncto Dono, post duos menses Agatho papa LXXXI **106** ordinatus, sedit annis ii, mensibus vi, vir mansuetus et benignus. *Anast.* — Wilfridus Anglorum episcopus, ab Egberto rege sede sua pulsus, multos in peregrinatione sua ad Dominum prædicando convertit. *Beda hist. Angl.*

679 Constantinus Augustus legationem Romam misit, et ut pro confutandis hæreticis synodus apostolica auctoritate Constantinopoli fieret postulavit. Agatho papa synodum cxx episcoporum Romæ collegit, et hæreticos unam in Christo operationem dogmatizantes damnavit. *Bed. chron., al. a. 680.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

669 Sarraceni Siciliam vastant.

670 In Italia, mortuo Grimoaldo Longobardorum rege, Pertharich regnum paternum xvii annis obtinuit.

672 Romæ Vitaliano . . . mitis et pius, qui multa ædificia Romæ construxit.

673 Hoc anno Theodorus . . . collegit.

674 Dagobertus rex Francorum, præcipuus Ecclesiarum Dei venerator, obiit. Regnavit annos xliv. Parisiis sepelitur (225).

676 Romæ, defuncto Adeodato papa post menses quatuor, Donus papa LXXX sedit annum unum, menses quinque; qui porticum S. Petri marmore stravit.

Cometa per tres menses visa.

677 Ecclesia Ravennas . . . se iterum subiecit.

678 Romæ . . . LXXXI sedit annis ii, mensibus v. Hic papa apud imperatorem effecit ut quantitas relevaretur, quæ pro ordinatione pontificis solita erat dari, ita tamen ut decretum generale de electione prius ad imperatorem mitteretur, quam ille consecraretur (226). *Anast.* — Wilfridus Anglorum episcopus, a Guiberto [al., Ecberto] rege sede sua pulsus, multos in exsilio ad Dominum convertit.

679 Constantinus, etc., ut Aug.

NOTÆ.

(225) Confusa hæc sunt, nec hujus anni; Dagobertus primus enim, de quo hic sermo, anno 638 post xvi regiminis annos obiit, Dagobertus autem II hoc anno 674 e Scotia revocatus regnare cepit, anno 679 defunctus. Sed plurimum veterum scripto-

rum hic error est, qui ambos hos Dagobertos in unum confarunt.

(226) Hæc quidem codex Bernoldi in margine a. 676 Dono papæ adscribit; melius tamen ea ad Agathonem refert Urstisius.

CODIX AUGIENSIS.

680 Eclipsis Lunæ (227) et magna mortalitas Romæ per æstivos menses facta. *Anast.* — Agatho papa legatos Constantinopolim misit indictione ix (228), qui, honorifice ab Augusto suscepti atque tractati, sextæ synodo universali c. episcoporum præfuerunt, et convictos rationabiliter hæreticos unam in Christo voluntatem et operationem asserentes damnaverunt. *Anast.* — Theodorus archiepiscopus Anglorum item synodum collegit (229). *Beda, hist. Angl.*

681 Constantinopoli, sexta synodus c. episcoporum, indictione ix, mense Febr., acta, et Macarius Antiochenus sequacesque erroris damnati sunt. Quibus damnatis, subito plurimæ araneorum telæ in basilica coram 107 omnibus ceciderant, hæreticas videlicet nugas dejectas esse portendentes. *Anast.*

682 Romæ, defuncto Agathone papa, cessavit episcopatus anno i, mensibus vii (230). *Anast.*

683 Romæ, Leo secundus, papa LXXXII, sedit mensibus fere xi, vir per omnia eruditissimus, eloquentissimus atque piissimus; qui aliquot ecclesias renovans dedicavit atque ornavit, sua decreta fecit, et plurima egregie scripsit, docuit atque constituit. *Anast.* — Hoc anno xvi (231), die Aprilis in Parasceve, tota pene nocte Luna eclipsin passa. Egfridus rex Anglorum, misso exercitu, Hiberniam insulam sine causa crudeliter vast. Sanctus Cudberthus [al. Cuthbertus] Lindufarnensis [al. Lindisfarnensis] Ecclesiæ episcopus ordinatur, qui plurimis Britanniam virtutibus decorabat. *Beda, hist. Angl.*

684 Romæ, defuncto Leone, cessavit episcopatus anno fere i, post quem Benedictus secundus, papa LXXXIII, sedit mensibus x, vir doctus, et omnibus pius et beneficus, ecclesias restaurans et exornans,

et bona jugiter studia sectans. *Anast.* — Comete apparent, et mons Campaniæ Bobius, ultra modum flammæ eructans, circumposita exussit. *Paul. Diac.* — In Britannia, Egfridus rex, cum, dissuadente sancto Cudberto, Pictos incaute bello peteret, ab ipsis victus et peremptus interiit; pro quo Aldfridus rex pius et prudens regnavit annis xix. *Beda, hist. Angl.*

685 Romæ, post Pascha defuncto Benedicto, exactis plus duobus mensibus, 108 Joannes V papa LXXXIV sedit anno uno, vir item eruditus et discretus; qui prius archidiaconus legatus in vi synodo apostolicæ sedis fuerat. *Anast.* — Constantinopoli, Constantino imperatore defuncto filius ejus Justinianus regnavit annis x, qui, hæresi pollutus, orthodoxis fuit infensus et pravus. Hic etiam cum Saracenis, provincias plures devastantibus, data eis multa pecunia, pacem in decennium condixit. *Paul. Diac.* — In Britannia, Luthere rex Cantuariorum interiit. *Beda, hist. Angl.*

686 Romæ, defuncto Joanne, post iii menses Conon papa LXXXV ordinatus sedit mensibus xi, vir præcæ ætatis, summæ innocentiæ sanctæque simplicitatis; qui, dissentiente in duorum presbyterorum electione clero et populo, tertius postremo ab utrisque electus est. *Anast.* — In Britannia, sanctus Joannes Hagustaldensis Ecclesiæ episcopus ordinatus multis claruit virtutibus. *Beda, hist. Angl.*

687 Romæ, defuncto Conone, exactis fere iii mensibus, Sergius papa LXXXVI sedit annis xiii, mensibus fere ix. Hic quoque, dissentientibus in duorum electione partibus, tertius Dec volente electus est; qui in fide catholica fortis persecutionem ab Augusto Justiniano passus est, et ecclesias multas construxit, renovavit et exornavit atque ditavit; vir videlicet sanctus et omnibus bonis intentus. *Anast.* — In Italia,

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

680 Eclipsis lunæ, et magna mortalitas Romæ facta. Agatho papa... suscepti sextæ... præfuerunt, et cunctos hæreticos... damnaverunt, et novem capitula conscripserunt. Theodorus, etc., ut Aug.

681 Constantinopoli sexta synodus... portendentes. Agatho papa decessit. an. seq.

682 Romæ defuncto Agathone, etc., ut Aug.

683 Romæ Leo secundus, papa LXXXII, sedit ferme mensibus xi, vir per omnia eruditissimus et piissimus, qui sua decreta fecit, plurima egregie scripsit, docuit et constituit. S. Cudbertus, Lindisfarnensis Ecclesiæ episcopus, Britanniam multis virtutibus decoravit.

684 Romæ defuncto... annum fere unum... mensibus decem, vir satis laudabilis. Cometæ apparent.

685 Romæ post Pascha... sedit annum unum, qui prius archidiaconus, legatus in sexta synodo sedis apostolicæ fuerat. Constantinopoli, Constantino imp. defuncto, filius ejus Justinianus regnavit annis x, qui hæresi pollutus, orthodoxis est infestus.

686 Romæ defuncto... menses xi, vir item laudabilis. In Britannia S. Joannes Hagustaldensis episcopus clarus habetur.

687 Romæ defuncto... fere ix, qui in fide catholica fortis persecutionem ab Aug. Justiniano passus est, vir quippe sanctus et omnibus bonis intentus.

NOTÆ.

(227) Scilicet 17 Jun. et 11 Dec.

(228) Legati apostolici die 10 Nov. Constantinopolim pervenerunt, ubi jam numerabatur indictio ix, qua durante, hoc et sequente anno celebrata est synodus.

(229) Capitula hujus synodi exhibet Labbeus in sua collectione, t. VI, p. 1875. Vid. Spelmannus Concil. Angl., t. I, p. 168.

(230) Pagius in Leone II sedem duntaxat septem mensibus vacasse probat, mortemque Agathonis et Leonis II ordinationem eidem anno 682 illigat.

(231) Pascha hoc anno evenit die 19 Aprilis, et Parasceve die 18 acciderat; igitur eclipsis illa nocte diem 17 sequente contigit, quanquam alias die 16 Aprilis facta noletur.

CODEX AUGIENSIS.

defuncto Pertharicho rege Longobardorum, Cunibertus filius ejus rex strenuus, mitis et bonus, regnavit annis xii. *Paul. Diac. a. 686.*

688 Ceadwald, rex occidentalium Saxonum, ad fidem Christi conversus, Romam venit, et in sabbato sancto Paschæ a Sergio papa baptizatus et Petrus vocatus, inibi in albis defunctus, ab ipso papa summo honore tumulatus et epitaphio decoratus est. *Bed. hist. Angl. a. 689.* — In regno Francorum, Pippinus, filius Ansgisi filii sancti Arnolphi, Theodericum **109** regem filium Ludovici in Testritio pugna vicit, et potestatem regni Francorum adeptus, dux et major domus regnavit annis xxvii, interim tamen Ludovico, Childeberto et Dagoberto regale nomen, non dignitatem, habentibus. *Fred. cont. a. 687. Annal. Met.*

689 Circa hoc tempus in Italia Alachis dux tyranni lem invasit, et, Papiam occupata, regeque Cuniberto in insula Comacina, quia copia militum impar erat, se communiante, cunctos et maxime clericos crudelis insequitur. *Paul. Diac. an. 690.*

690 Theodorus, venerabilis Anglorum archiepiscopus, anno adventus sui in Britanniam xxiii, ætatis vero lxxxviii decessit; qui, inter alia bona, librum penitentialem magna discretionem conscripsit. *Beda, hist. Angl.*

691 Apud Francos, Theodoricus rex anno regni xix moritur; pro quo filius ejus Ludovicus puer, a Pippino et Francis rex solo nomine factus; regnavit annis ii (232). *Fred. cont. Annal. Met.*

692 Hoc tempore Cunibertus rex Longobardorum, recepto Dei gratia regno, votis omnium pugna victo et perempto Alachiso tyranno, optata suis deinceps pace regnavit. *Paul. Diac. a. 690.*

693 Apud Francos, post Ludovicum frater ejus Childebertus, regis nomen adeptus, regnavit annis xvii. *Fred. cont. a. 695. An. Met.*

694 His diebus duo Angli presbyteri, niger et albus Hewaldi, studio divini verbi accensi, dum Saxonibus prædicarent, a quibusdam rusticis mar-

tyrio coronati, et divinis miraculis declarati, a Pippino Coloniae tumulati sunt. *Beda, hist. Angl.*

695 Constantinopoli, Justinianus imperator hæreticus, a Leone et Tiberio aliisque conjuratoribus injuriis affectus, abscissis naribus regno pulsus, **110** exsul in Pontum secessit, et Leo arreptum imperium annis iii obtinuit. *Paul. Diac.*—Vir sanctus Wilibrordus a Sergio papa archiepiscopus ordinatus, et Clemens vocatus, genti Fresonum verbum vitæ prædicans, plurimis salutem fuit. *Bed. hist. Angl. an. 690, Alcuinus.*

696 In Britannia provincia, Nordannbrorum quidam Truthelinus corpore raptus, et horrendis jocundisque visis, vite redditus, districtissimam et sanctam deinceps duxit vitam. *Beda, hist. Angl.*—**B** Hoc tempore Sergius papa, Domino revelante, capsum cum portione Dominicæ crucis invenit. *Anast. Bedæ chr.*

697 In Britannia, sanctus Culbertus, ex anachoreta episcopus, post multas virtutes migravit ad Dominum; cujus vitam Beda presbyter et prosa et hexametris versibus edidit. *Bed. chr.*—Ipso anno Ostrica [al., Ostrida] regina a suis precepta est. *Beda, hist. Angl.*

698 Constantinopoli, Tiberius imperium invadens, Leonem imperatorem vii annis, quibus ipse post hunc regnabat, in carcere tenuit. *Paul. Diac.*

699 Hoc tempore synodus Aquileiensis facta, et quidam, qui concilium quintum universale noluerant recipere, a Sergio papa correcti sunt. *Bed. chr. C Angl. an. 698.*

700 In Italia, Cunibertus rex Longobardorum fortis et pius, moriens filio parvulo Luitperto regnum reliquit, eique tutorem Asprandum, virum prudentem et strenuum, dedit; sed post viii menses Raginbertus dux, Gotaberti [al., Godeberti] dudum regis filius, Luitperto cum suis pugna victo, regnum sibi usurpavit, sed eodem anno mortuus est. Cujus filius Haribertus [al., Aripertus] susceptum a patre regnum xii fere annis obtinuit. Qui denuo Luitpertum cum suis pugna vicit, fugavit, cepit atque peremit. *Paul. Diac.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

688 Ceadwald.... decoratus est.

689 In Italia Alachis dux tyrannidem invasit, et maxime clericos insequitur.

690 Theodorus... decessit, qui librum penitentialem satis utilem conscripsit.

694 His diebus duo Angli presbyteri, cum Saxonibus prædicarent, martyrio coronati et miraculis declarati, a Pippino Coloniae sunt tumulati. Bolland. 3 Oct.

695 Constantinopoli Justinianus imp. hæreticus, a

D Leone et Tiberio abscissis naribus, regno expulsum est, et ipse Leo regnum tres annos obtinuit. Vir S. Wilibrordus... Fresonum prædicans, virtutibus claruit. Vita apud Mabill. sæc. iii Bened. p. 1, p. 601.

696 Sergius papa... invenit.

697 In Britannia... ad Dominum post multas virtutes, cujus vitam Beda presbyter descripsit.

698 Constantinopoli, etc., ut Aug.

699 Hoc tempore synodus Aquileiensis, etc., ut Aug.

NOTE.

(232) Frelegarii contin. recte, annis iv: obiit enim an. 695.

111 704 Romæ, defuncto Sergio, Joannes VI, A possessionem Abpium Cottiarum, dudum a Longobardis captam atque detentam, per privilegium aureis litteris scriptum sancto Petro Joannique papæ reddidit. *Paul. Diac.*

702 In Italia, his diebus, cum Haribertus, reliquis inimicis victis et subactis, Asprandum infestus sequeretur, ille, viribus impar, primo Ravennam, inde ad Theodebertum Bajoariæ ducem confugit, ibique ix annis mansit. *Paul. Diac. l. vi, c. 22.*

703 Beda presbyter Anglus, vir doctus, usque huc Chronica minoris libri De Temporibus (233) perduxit. — Hoc tempore cum Gisulfus dux Beneventi Campaniam vastaret et captivos abduceret, eique nullus resisteret, a Joanne papa pacem postulante donaria accipiens captivos reddidit pacemque fecit. *Paul. Diac. Anast.*

704 In Britannia, Edilred, rex Merciorum, regnum suum Coenredo tradidit, et ipse factus est monachus. B *Beda, hist. Angl.*

705 Constantinopoli, Justinianus imperator, auxilio Terbelli regis Vulsarum imperium recipiens, Leonem et Tiberium imperii pervasores cum aliis multis occidit. Gallicinum [Gallanicum] patriarcham exsecratum Romam misit, et in loco ejus Cyrum abbatem, qui se in Ponto exsulem aluerat, promovit. De hoc imperatore fertur quod quoties de truncis naribus profluvium terserit, pene toties aliquem de inimicis suis perimi jusserit. *Paul. Diac.*—Romæ, Joannes VII, papa LXXXVIII, sedit annis ii, mensibus fere viii, vir facundus et eruditus. *Anast.*—In Britannia, Aldfridus rex Nordandunorum, vir pius et prudens, obiit, et pro eo filius ejus Osredus annis **112** xi regnavit. Sanctus Heddi episcopus occidentaliū Saxonum obiit; pro quo Daniel et Aldhelmus episcopi facti sunt. *Beda, hist. Angl.*

706 Joannes papa oratorium sanctæ Mariæ ad sanctum Petrum construxit et ornavit, et plures ad ecclesias ornatus impendit. *Beda chr. Angl.*

707 Hoc tempore Haribertus rex Longobardorum

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

701 Romæ defuncto, etc., ut Aug.

703 Beda... perduxit. Hoc tempore... captivos abduceret, a Joanne papa pacem postulante dona accipiens captivos reddidit.

704 In Britannia Edilred rex Merciorum, relicto regno monachum se fecit.

705 Constantinopoli... regis Bulgarorum... pervasores occidit. Gallicinum patriarcham... quoties a detruncatis naribus profluvium terserit, toties aliquem... jusserit. Romæ Joannes... et eruditus. S. Heddi episcopus migravit ad Dominum. Vita apud Mabill. sæc. iii Bened., p. 1, et Bolland. 7 Jul.

706 S. Joannes papa... construxit et multas ecclesias ornavit.

707 Hoc tempore Haribertus, etc., ut Aug.

possessionem Abpium Cottiarum, dudum a Longobardis captam atque detentam, per privilegium aureis litteris scriptum sancto Petro Joannique papæ reddidit. *Paul. Diac.*

708 Romæ, Sisinnius papæ LXXXIX ordinatus, ingravescente podagra, xx tantum diebus supervixit; post quem Constantinus papa XC effectus sedit annis vii, diebus xv, vir valde mitis et pius, et omnibus bonis studiis intentus et stabilis. *Anast.*—Aldhelmus episcopus, vir doctus et eloquens, prosa metroque facetus, obiit. *Mabill. sæc. iii, Bened. p. 1; Bolland. 25 Maii.*

709 Coenredus, rex Merciorum, et cum eo Offa regius juvenis, filius Sigilheri regis, relictis regnis Romam veniunt, ibique monachi effecti mortalem non multo post vitam finierunt. *Bed. epit.*—Wilfridus episcopus venerabilis, anno episcopatus xlv, post exsilia multosque labores obiit, eique Acca in Hagustaldensi episcopatu successit. *Beda, hist. Angl.; Mabill. l. c.; Bolland. 24 April.*

710 Adrianus, abbas venerabilis, anno, ex quo a Vitaliano papa in Britanniam cum Theodoro archiepiscopo missus est, xli obiit. Childebertus rex Francorum, filius Theodorici, moritur anno regni xvii; pro quo Dagobertus filius annis v. *Fred. contin. Annal. Met. an. seq.*

113 711 Constantinopoli, Philippicus imperator factus Justinianum imperatorem occidit, et ipse annum i et vi menses regnavit, catholicos persecuens et hæreticis favens. *Bed. chr. Paul. Diac.*

C 712 Haribertus rex Longobardorum moritur; post quem Luitprandus (234). *Paul. Diac.*

713 Constantinopoli Anastasius Philippicum oculis et regno privavit, et ipse annis iii regnavit. *Paul. Diac.*

714 Anastasius imperator, missis Constantino papæ litteris, se catholicæ fidei fautorem declaravit. *Bed. chr.*—Pippinus filius Ansgisi, nepos sancti

708 Romæ Sisinnius... diebus xv.

709 Coenredus rex... non multo post coierunt. Wilfridus Anglorum episcopus obiit, cui Acca successit.

D 710 Adrianus abbas... obiit. In Vita S. Theodori, sæc. ii, Bened.—Hildebertus rex Francorum obiit, pro quo Dagobertus annis quinque.

711 Constantinopoli... favens; unde et a Constantino papa anathematizatur; quapropter, regni principibus eum pro excommunicato devitantibus, regium diadema deponere compellitur.

712 Haribertus, etc., ut Aug.

714 Anastasius... se catholicum declaravit. Pippinus... Carolus regnavit annis xxvii.

NOTÆ.

(233) Est ejus liber *De temporibus* inscriptus.

(234) Ex Paulo Diacono Hariberto successit Ans-

prandus, et huic eodem anno defuncti filius ejus Luitprandus.

CODEX AUGIENSIS.

Arnoldi, major domus et dux Francorum, anno regni **A** xxvii obiit (235); pro quo filius ejus Carolus, ex superducta uxore (236) Alpheide natus, regnat annis xxvii. *Annal. Fuld.* — Romæ defuncto Constantino papa Gregorius secundus sedit annos xv, menses ix (237). *Anast.*

715 Carolus e custodia, in quam eum Plectrudis vidua patris sui conjecerat, divino auxilio liberatus, contra Radpodum Fresonium regem cum sui damno exercitus pugnauit. *Annal. Fuld. h. et seq. n.* — Dagobertus junior filius Childeberti rex Francorum moritur; pro quo Chilpericus, qui et Daniel (258). *Fred. cont. Annal. Met.*

114 716 Egbertus vir sanctus, natione Anglus, inter alia bona sua, Scotos legitime Pascha celebrare docuit. *Beda chr.* — Constantinopoli, Theodosius **B** imperator factus annum unum regnavit; qui Anastasium imperatorem, pugna victum, presbyterum ordinari fecit. *Paul. Diac.* — Chilpericus rex et Reginfridus [*al.*, Reginfredus] major domus regiones Rheno contiguas vastantes, a Plectrude vidua Pippini muneris sui avo antur. *Annal. Fuld.* — Apud Anglos, Osred Nordanunbrorum rex anno regni xi occubuit. *Beda, hist. Angl.*

717 Romæ, Tiberis supra modum inundans multa subvertit ædificia. *Paul. Diac.* — Carolus Chilpericum et Reginfredum apud Vinciacum Dominica Palmarum (259) pugna victos fugavit. *Annal. Fuld.* — Hoc tempore Winfridus, qui et postea Bonifacius, genere Anglus, Germaniæ gentibus verbum salutis prædicat auctoritate Gregorii papæ. *Annal. C Fuld. Othlon. Pag. a. 716.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

715 Romæ, defuncto Constantino papa, Gregorius secundus, papa XCI, sedit annos xv, menses ix, qui xvii capitula conscripsit. *Dagobertus, qui et Daniel.*

716 Egbertus vir sanctus, natione Anglus, Scotos legitime Pascha celebrare docuit. *Constantinopoli... ordinari fecit.*

717 Romæ... ædificia subvertit. *Hoc tempore Winfridus, qui et Bonifacius... Gregorii papæ.*

718 Constantinopoli Leo imp. annis ix regnavit; cujus temporibus Sarraceni Constantinopolim obsidentes triennio, tandem divino auxilio fame, peste, ferro repelluntur.

719 S. Bonifacius... Moguntiæ... multis gentibus

NOTÆ.

(235) Hoc anno a Carolo Martello incipiunt Annales Fuldenses, unde plurima hausit Hermannus, quibus sæpe etiam patriæ gesta inserit, multa quoque ex Heptadanno, qui breves suos Annales ab a. 708 orditur.

(236) Pippinus circa a. 688, repudiata Plectrude legitima conjuge, Alpaidem duxerat. *Fred. cont. Mabill. Annal. l. xvii, c. 70.*

(237) Constantinus anno sequente obiit, quo etiam ejus mortem refert Bernoldus.

(238) Filius is erat Childerici regis an. 672 occisi, in monasterio interim delitescens. *Mabill. sæc. iii, p. ii, v. 564.*

A 718 Constantinopoli, Leo imperator annos ix regnavit; cujus tempore Sarraceni, qui jam multas pervaserant provincias, triennio urbem ipsam obsidentes, divino tandem auxilio fame, peste, ferro naufragioque repelluntur. *Paul. Diac. al. a. 717.*

— Carolus, receptis a Plectrude patris sui thesauris, Clotharium quemdam sibi regem constituit (240), et, inita rursus pugna, Chilpericum et Reginfredum, una cum Eudone duce Aquitanie auxilium eis ferente, victos fugavit. *Fred. cont. Annal. Fuld. a. 717.*

115 719 Chilpericus ab Eudone, ad quem confugerat, Carolo reposcenti redditus, et Clotarius rex mortuus est. *Annal. Fuld. Met. an. 719 et 720.* — Sanctus Bonifacius, a Gregorio papa Moguntie archiepiscopus ordinatus (241), multis populis et gentibus verbo et exemplo profuit. *Annal. Fuld.*

720 Mortuo Chilperico, Theodericus filius Dagoberti rex a Carolo constituitur. *Annal. Fuld.* — Sanctus Othmarus, cellæ sancti Galli primus abbas constitutus, cœnobiale inibi vitam instituit, et xi. per annos nobiliter rexit. *Hepidannus. Walaf. in Vita.*

721 Carolus item Reginfredum vicit, Andegavis urbem vi cepit, Saxones bello superavit. *Annal. Fuld. a. 724.* — Sanctus Joannes Hagustaldensis episcopus obiit. *Beda.*

722 Carolus Alamanniam et Bajoariam armis subegit. *An. Fuld. a. 725.*

723 Alamanni et Bajoarii item Carolo rebellant. *An. Fuld. Fred. a. 728 et 730.*

C 724 Carolus transito Ligere Aquitaniam vastat; Eudonem ducem pugna victum fugat. *Annal. Fuld.*

profuit verbis et exemplis.

720 Mortuo Chilperico... constituitur. *S. Othmarus, cellæ S. Galli primus abbas constitutus, xl annos rexit.*

721 Carolus... vi cepit. *S. Joannes, etc., ut Aug.*

722 Carolus Alemanniam et Bajoariam subegit.

723 Hoc tempore corpus S. Augustini de Sardinia Ticinum a Luitprando translatum est. *Bed. chr.*

724 Carolus transito Ligeri Aquitaniam vastat. *S. Pirminius et chorepiscopus, a Carolo Augie insule præfectus, serpentes inde fugavit, et cœnobiale inibi instituit anno tertio.*

D (239) Pugna hæc ex Fredegarii continuatione contigit die Dominica in Quadragesima, xii Kal. April. quæ illo anno non erat Dominica Palmarum, sed Passionis. *Annal. Petav.*

(240) Hoc anno 717 factum, victoria vero contra Hilpericum a. 719. Clotarius vero hic ex Dagoberti II stirpe prognatus dicitur. *Vid. Breviar. Reg. Franc.*

(241) Ordinationem hanc Mabillonius sæc. iii Bened. p. ii, ad annum 722. revocat; verum ex ipsius Gregorii litteris, indictione vi datis, liquet id anno 723 factum esse, ac Bonifacium tunc non pro Moguntina Ecclesia, sed veluti episcopum nulli adhuc sedi adiectum fuisse ordinatum.

CODEX AUGIENSIS.

51. — Sanctus Pirminius, abbas et chorepiscopus, (242) a Bertholdo et Nebi principibus **116** ad Carolum ductus, Augiæque insulæ (213) ab eo præfectus, serpentes inde fugavit, et cœnobialem inibi vitam instituit (244) *Hepid.*

725 Sarraceni, ab Eudone in auxilium evocati, Gallias præda et incendio vastant. *Annal. Fuld. a. 732.*

726 Carolus, inita pugna, magnam Sarracenorum multitudinem una cum rege eorum victor prostravit. *Annal. Fuld. a. 732.*

117 727 Carolus, Burgundiam petens, sibi eam subiecit. *An. Fuld. a. 733.* — Sanctus Pirminius, ob odium Caroli a Theodebaldo Gotifridi ducis filio ex Augia pulsus, Etonem pro se constituit abbatem, et ipse Alsatiæ, alia instructurus cœnobia, petiit. *Fragment. incert. apud Urstis. p. 11, p. 76:*

728 Eudo dux moritur, et Carolus Aquitaniam sine bello recipit. *Annal. Fuld. a. 735.*

729 Carolus Fresiam invadit, Popenem ducem

pugna victum occidit, fana incendit et victor rediit. *Annal. Fuld. a. 735 seq.* — Sanctus Egbertus, presbyter Anglus, obiit ætatis anno *x*, die Paschæ, id est, viii Kal. Maii. *Vid. Vita sæc. in Bened. p. 1.*

730 Sarraceni collecto exercitu Avinionem urbem capiunt, regionesque circumquaque devastant; *al. a. 737.* — Lanfridus (245) dux Alamanniæ moritur. *Annal. Nazar. h. a.*

731 Carolus Avinionem, victis et cæsis Sarracenis, vi expugnatam recipit. *Ann. Fuld.; al. a. 739.* — Beda presbyter et monachus, natione Anglus, doctor mirificus obiit. *Mabil. sæc. iii Bened. p. 1. Romæ Gregorius III papa sedit annos x, menses ix. Anast.* — Tria cœnobia, id est, Alaha, Morbach et Favarias, ex Augiensibus fratribus instructa sunt, B duodenis ad singula fratribus deputatis, et totidem Augiæ remanentibus.

118 732 Carolus, Gothiam invadens, regem Sarracenorum Narbonæ inclusum obsidet. *Ann. Franc. al. a. 737.* — Eto Augiæ abbas, a Theodebaldo ob

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

725 Sarraceni Gallias vastant præda et incendio *Hepid.*

726 Carolus Sarracenos una cum rege eorum prostravit (246).

Carolus Pippini filius, cum jam principatum majoris domus xii annis tenuisset, posthac eundem principatum xv annis obtinuit, regibus tamen in Francia, sæd parva dignitate regnantibus.

727 Carolus, Burgundiam petens, eam sibi subegit. S. Pirminius ex Augia pulsus, Etonem... petiit. *In Vita sæc. iii Bened. p. 11.*

(242) Scilicet Regionarius, *Meltesis* in Vita dictus a Castello *Melteshem* prope Gamundium in ducatu Bipontino, ubi ultimum vitæ exegit. *Gerberti disquisit. 1 in Liturg. Alem., t. 1, p. 37, et Hist. Silv. N., t. 1, p. 75.*

(243) Hæc prius *Sintlacis Augia* ex possessore, ac dein *Augia dives* ex amplis donationibus dicta.

(244) Recentior manus addidit *annis tribus*, pro quo Bernoldus habet *anno tertio*, scilicet ab introitu S. Pirminii in Alamanniam circa an. 722. Quanquam alias ex Hermanno certum sit illum tribus tantum annis, ab an. 724 usque 727, in Augia substitisse, exinde a Theodebaldo pulsum. Aliter sensisse videri posset Bouquet, qui in excerptis Hermanni (t. III collect. p. 330) ejus Chronologiam alteravit, Pirminii ejectioni annum 735 in margine apponendo. Sed illam annorum mutationem Caroli Martelli facta tantum concernere, præmissis huic tomo index chronologicus prodit, ubi, quæ Pirminium ejusque successorem Etonem seu Hettonem spectant, iisdem cum Hermanno annis adnotantur; quod haud advertit Cl. Grandidier, cui Bouquetius dicti Hettonis initium Argentoratensis episcopatus ad annum 739 reposituisse visus est (*Histoire de l'Eglise de Strasbourg, t. 1, p. 270*), quamvis hic *Addas* dictus jam n. emoretur in epistola Gregorii III (Mabill. Act. SS. iv p. 42, an. 738). Theodebaldus vero hic notatus, Gothefridi ducis Alamannorum an. 709 mortui filius (non autem Luitfridi seu Lanfridi, ut scribit Heppidannus in *Annal.*) utrum propria, seu Lanfridi tunc ducis, a. 730 juxta Hermannum defuncti, auctoritate, quod videtur Schœpplino, Pirminium Augia expulerit,

728 Carolus Aquitaniam sine bello recipit.

729 S. Egbertus... viii Kal. Maii.

730 Sarraceni Avinionem urbem capiunt, et circumquaque regiones devastant.

731 Carolus Avenionem, cæsis Sarracenis, vi expugnatam recipit. Beda presbyter et monachus, natione Anglus, doctor eximius, obiit viii Kal. Junii (247). Romæ Gregorius III papa sedit annis x, mens. ix. Tria cœnobia, id est, Alaha, Murbach, Favarias ex Augiensibus fratribus instructa sunt.

732 Carolus Gothiam invadit.

NOTÆ.

variant scriptores. Cointius (*Annal. Franc.*) factum hoc ad an. 730 refert, quo Theodebaldus, mortuo Lanfrido in ducatu et odio contra Carolum Martellum successerit, unde et Pirminio sex regiminis annos tribuit, Ettoni vero quatuor tantum. Verum contra communem Hermanni aliorumque sententiam aliis argumentis agendum fuisset Cointio; potuit enim Theodebaldus cum Lanfrido tunc rebellante contra Carolum conspirasse, etiam si dux necdum fuerit, nisi ut ducis filius; quo forte sensu etiam hic ab Hermanno Bertholdus et Nebi, qui aliis perperam Vehi dicitur, principes appellantur, tanquam alicui districtui Alemanniæ dominantes. Bertholdus certe a Bernone in Vita S. Meginradi (*Mabil. sæc. iv. p. 11*) nobilissimus Alamannorum dux appellatur. Nebi vero, quod testatur Theganus de Vita Ludovicii Pii, c. 2, filius erat Houcingi, qui patrem pariter habebat Gothefridum ducem, ut adeo Theodebaldi fratruelis fuerit Nebi, qui Pirminium in Augiam induxit, ille vero expulit. Nebi quoque dux appellatur a Walafrido de Mirac. S. Galli l. 2, c. 11.

(245) Est hic ipse Lanfridus a Carolo an. 725 et h. a. devictus, teste Alberico monacho in Chronico, in Leibnitii accession. hist. Aliis Luitfridus dicitur Adalberti ducis filius.

(246) Hic incipit codex Gottwicensis minor ab his verbis, quæ in editis quoque leguntur: *Hucusque regnum Romanorum, ex hinc Francorum supputatur, secundæ scilicet stirpis.*

(247) Gottwicensis addit: *indictione xiv*, quæ hunc annum indicat.

CODEX AUGIENSIS.

- olium Caroli in Uraniam (248) relegatus, sed eodem anno, pulso Theodebaldo, a Carolo restitutus est.
- 735 Exercitus Sarracenorum de Hispaniis Narbonam superveniens, a Carolo commissa pugna ad internecionem deletur. *Ann. Franc. a. 737.*
- 734 Sarraceni item a Carolo pugna victi fugientesque naufragio perierunt. *Ann. Franc. a. 739.* — Augiæ Eto (249) abbas post vii annos Kebam successorem relinquens, ipse Argentina: Ecclesiæ episcopus a Carolo promotus, non longe post sui nominis, id est, Ethenheim (250) cœnobium construxit.
- 735 Carolus item, victis et prostratis Sarracenis, cum præda magna et captivorum multitudine victor revertitur. *Ann. Franc. a. 739.*
- 736 Carolus Gothos petiit, et nonnullas urbes eorum et castella diruens victor rediit. *Ann. Franc. a. 737.* — Audoinus (251) episcopus obiit. Augiæ defuncto post ii annos Keba, Ernfredus monachus, Augiæ abbas et Constantiæ episcopus factus, præfuit annis x.
- 737 Carolus Saxones victos tributarios facit. *Ann. Fuld. Metens. a. 738.*
- 119** 738 Carolus Provinciam petens Maurontum ducem, qui Sarracenos invitaverat, fugavit. *Ann. Fuld. a. 739.*
- 759 Carolus totam Provinciam suæ subjicit ditioni. *Ann. Fuld. Nazar.*
- 740 Victis circumquaque hostibus, pax et quies regno Francorum per Carolum facta. *Ann. Fuld.*
- A** 741 Romæ Zacharias papa sedit annos x, menses iv. *Anast.* — Carolus post multa fortiter facta moritur Carisiaci, et apud Sanctum Dionysium sepelitur; pro quo filii ejus, diviso inter se regno Francorum, majores domus præfuerunt, Carlomannus annis vi, Pippinus annis x. *Ann. Fuld. Fred. cont. c. 110.*
- 742 Carlomannus et Pippinus rebellare molientem Hunaldum Aquitanix et Theodebaldum Sueviæ ducem celeriter comprimunt. *Ann. Fuld.*
- 743 Ipsi duces Odilonem Bajoariæ ducem, sibi rebellantem, prælio vincunt. *Ann. Fuld.*
- 744 Carlomannus cum Odilone duce pacem f. cit. Fuldense cœnobium in saltu Bochohia a sancto Bonifacio archiepiscopo fundatum est. *An. Fuld.*
- B** 745 Carlomannus cum fratre Saxoniam rebellantem vastavit. Huseburg (252) castrum cepit. *Ann. Fuld. al. 745.*
- 746 Carlomannus Alamannos iterum rebellare conantes comprimit. *Annal. Fuld. a. 745.* — Sanctus Bonifacius, annuente Carlomanno, auctoritate Zachariæ papæ duos in parochia sua episcopatus facit: Wirzburgensem scilicet, cui sanctum Burchardum, et Eichstetensem, cui sanctum Wilibaldum comprovinciales **120** suos primos episcopos ordinavit (253) *Ann. Fuld.* — Sidonius Augiæ monachus, quintus ei loco abbas, Constantiæque episcopus factus, præfuit annis xiii (254); qui, cellam quoque sancti Galli ambiens, iniquis principibus in damnatione sancti Othmari abbatis consensit.
- C** *Hepid.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 733 Carolus exercitum Sarracenorum de Hispaniis tenentem deletit. *Roderic. hist. Arab. a. 732.*
- 734 Augiæ Eto abbas Kebam successorem relinquens, ipse Argenterati episcopus promotus, non longe post sui nominis Ethenheim cœnobium construxit.
- 735 Carolus item delatis Sarracenis victor rediit.
- 736 Carolus Gothos petiit, et inde victor rediit. *Audoinus episcopus obiit. Augiæ defuncto post duos annos Keba, Ernsfridus Augiæ abbas et Constantiæ episcopus effectus, decem annis præfuit.*
- 737 Carolus Saxones victos fecit tributarios.
- 739 Carolus, etc., ut Aug.
- 740 Victis... facta est per Carolum.
- 741 Romæ Zacharias... menses iv, Carolus Carisiaci moritur... annis x.
- 742 Carlomannus et Pippinus duces Aquitanix et Sueviæ rebellantes cito comprimunt.
- 744 Fuldense cœnobium... fundatum est.
- 745 Carlomannus... vastavit.
- 746 Sanctus Bonifacius annuente... episcopus ordinavit. *Sidonius Augiæ, etc., ut Aug.*

NOTÆ.

- (248) Pagus seu vallis in majore Alemanniæ pago Durgaugiensi in Helvetia, hodie Canton Uri.
- (249) Hic *Adda* vocatur in epistola Gregorii III inter Bonifacianas 129, et Eddanus in præfatione concilii Germanici an. 742: *Concil. Germ., tom I, p. 48.*
- (250) In marca Brisgoviæ et Ortenoviæ ad radices Nigræ silvæ. *Hist. ejusdem silvæ, t. I, p. 56, seqq.*
- (251) Hic primo Hermannus episcoporum Constantiensium seriem orditur. In Gallia Christiana, t. V, p. 894, inter Audoinum et Ernsfridum Radottus episcopus ponitur, in epistola Gregorii III an. 738 ad Bonifacium notatus.
- (252) Varie castri hujus nomen expriment auctores, quod *Osnabrugam* esse plerique existimant, alii arcein *Hochsburg* in *Meidensi* ad *Weseram* intelligunt. *Fabric. Orig. Sax., l. 1.*
- (253) Antiquior nonnihil est horum episcopatum erectio, cum ambo hi, Burchardus et Wilibaldus, jam episcopi interfuerint synodo Germanicæ a S. Bonifacio. xi Kal. Maii a. 742, celebratæ.
- (254) Pistorius ex codice antiquo hoc ad an. 748 reponit, uti et Gottwicensis codex. Recte id quidem, si primum an. 738 Ratoldo Erinfridus successerit. Sed ubi tunc tredecim regiminis anni Sidonii, jam an. 739 defuncti? Verum recte se habent, si ejus obitus cum Gottwicensi ad an. 761 referatur.

CODEX AUGIENSIS.

747 Carlomannus, divino amore tactus, mundo abrenuntiavit, et; Romam pergens, mutato habitu monachum se in castro Cassino (255) ad sanctum Benedictum fecit. *Ann. Fuld.*

748 Gripho ex concubina frater Pippini, tyrannidem affectans, ad Saxones se contulit, Pippinoque adveniente, pacificari cum eo nolens, in Bajoariam fugit. *Ann. Fuld.*

749 Pippinus, Bajoariam adiens, Tassilonem sororis suæ Hiltrudis filium ducem ibi constituit, Griphone et Lantfrido (256) inde abductis. *Annal. Fuld. Fredeg. cont.*

750 Pippinus Griphoni XII comitatus in partibus Neustriæ dedit; sed ille rursus diffidens ad Walfarium ducem Aquitanie transfugit. *Annal. Fuld. a. 749.*

751 Pippinus, missis Romam legatis (257), Zachariam papam de regno Francorum et ignavis regibus ejus Merovingis, nomine solo regnantibus, consuluit. *Ann. Fuld. — Lantfridus moritur. Annal. Naz.*

121 752 Auctoritate Zachariæ papæ et, non multo post, Stephani, qui eidem in pontificatu sex annos succedebat, deposito ac detonso rege Childerico Merovingorum ultimo, Pippinus rex Francorum electus, et Suessionis a sancto Bonifacio archiepiscopo unctus et consecratus, regnavit annis XVII. *Ann. Fuld. Gest. reg. Franc. — Audogarius, primus Campidonensis cœnobii fundator et abbas, locum illum incolere cœpit (258).*

753 Pippinus rex perfidam rursus Saxoniam vastat, ibique Hildigarius Coloniensis archiepiscopus occisus est. *Ann. Fuld. — Gripho, cum Italiam petere moliretur, a comitibus Pippini in valle Maurienna interimitur. It. — Stephanus papa, pro auxilio contra Haistulfum Longobardorum regem po-*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

747 Carolus pro Dei amore mundo abrenuntians, in castro Cassino monachum se fecit.

750 Pippinus Griphoni... Neustriæ dedit.

751 Pippinus, missis... ignavis ejus regibus, consuluit. Idem Pippinus, rex effectus, XVII annis regnavit.

752 Auctoritate... Childerico Pippinus... unctus, regnavit annis XVII. Audogarius... incolere cœpit

753 Pippinus rex Saxoniam... occisus est. Stephanus papa... reges unxit.

754 S. Bonifacius Moguntinensis... Fresonibus prædicaret, marturizatus est ab eis... annis XXXII. Carlo-

NOTÆ.

(255) Gottwicensis id in monte Soracte factum scribit, uti etiam Regino, sed brevi post ex illo in Cassinum perrexit.

(256) Schœpflinus aliique Lantfridum hunc primi Lantfridi an. 750 mortui filium, et Alemanniæ ducem fuisse asserunt. Vid. Alsat. illustr. p. 751; Eccard. Rer. Franc. t. I, p. 487, Calles, Annal., t. II, p. 310.

(257) Legationem hanc ex Eginhardo parti suamimum addicto in alios annales derivatam gravibus ex causis de fide suspectam saltem habet Cointius

ascendo, ad Pippinum regem in Franciam venit, et filios ejus Carolum et Carlomannum (259) Parisius reges unxit. *Ann. Fuld. Met.*

754 Sanctus Bonifacius Moguntiensis archiepiscopus, cum Fresonibus evangelizaret, martyrio ab eis coronatus est anno episcopatus xxxvi et apud Fuldense cœnobium sepultus; pro quo Lullus archiepiscopus præfuit annis xxxii. *Ann. Fuld. an. 755. — Carlomannus frater Pippini, cum ad eum pro dissuadenda expeditione Italica venire vellet, Lugduno obiit. Al. an. 754. — Pippinus Italiam cum exercitu petit, et Haistulfum regem victum et Papiæ obsessum obsides dare, et res sancti Petri sacramento reddere compulit. Anast. Fred. append. — Stephanus papa duce Hieronymo Pippini fratre Romam rediit. Ann. Fuld.*

122 755 Haistulfus sacramentum contemnens Romam obsidet, omnia circum ferro et igne devastans; pro qua re papa legatos marino itinere ad Pippinum questum et denuo auxilium obsecratum mittit. *Annal. Fuld.*

756 Pippinus rex, iterum Italiam petens, Haistulfum Papiæ inclusum obsidet, et Ravennam cum Pentapoli, aliisque quæ pervaserat, sancto Petro et domno papæ per legatum suum Folradum reddere coarctat. *An. Fuld. Fredeg. cont. an. præc.*

757 Haistulfus rex, in venatu ex equo lapsus, interit; pro quo Desiderius regnavit (260). Constantinus imperator inter alia munera Pippino regi etiam organum misit. *Ann. Fuld.*

758 Pippinus Saxonibus item superatis annuatim CCC equorum censum imponit. *Ann. Fuld. — Romæ Stephano papæ Paulus successit annis X. Anast. a. 757; sic et Gottwic.*

manus... Lugduni obiit. Pippinus Italiam cum exercitu petens Haistulfum regem Papiæ obsessum obsides dare, et res S. Petri sub sacramento reddere coegit. Stephanus .. rediit.

755 Haistulfus... vastans; pro qua re papa legatos per mare ad Pippinum pro auxilio misit.

756 Pippinus... Papiæ obsidet, et Ravennam aliasque urbes pervasas eum S. Petro et domino papæ per legatum reddere compulit.

757 Constantinus imp... misit.

758 Romæ... annis decem.

Annal. eccles., t. V ad ann. 752, et Eccard. Rer. Franc., t. I, p. 497, uti et coronationem Pippini a S. Bonifacio factam. Vid. Pag. ad an. 751.

(258) Vid. Mabillon. Annal. Bened., t. II, p. 159, 229.

(259) Hæc coronatio anno sequente die 5 Aug. ad S. Dionysii facta. Anon. apud Henschen, Exeg. prælim., II, ad t. III Martii, c. 4, n. 35.

(260) Paulus Diac. obitum Haistulphi anno priore consignat, uti et codex Gottwicensis.

CODEX AUGIENSIS.

- 759 Waifarius, tyrannidem in Aquitania exercens, A pressuras ecclesiarum, prædas et incendia villarum facit. *Ann. Fuld. h. a.; al. a. seq.* — Sanctus Othmarus abbas, a Warino et Rudhardo (261), consensu Sidonii episcopi, iniique damnatus et in insulam Rheni Stein relegatus, migravit ad Dominum (262). Cujus abbatiam cum Sidonio episcopus et abbas temerario ausu invasisset, ante altare sancti Galli profluvio ventris percussus interiit (263); pro quo Joannes, Augiensis item monachus, episcopatum **123** et utramque abbatiam accipiens, præfuit annis XXI; qui primum Romanæ sedis privilegium Angiæ ab Adriano papa impetravit. *Hepid. an. 758; Gottw. an. 760.*
- 760 Pippinus Aquitaniam, seu Wasconiam invadens, Waifarium, quæ injuste invaserat, sacramento reddere compulit. *Annal. Fuld.*
- 761 Waifarius, sacramenta postponens, cuncta quæ potuit usque Cavillonem ferro, præda, igne vastavit. *Annal. Fuld.*
- 762 Pippinus, cum filio Carolo Aquitaniam item petens, plurimas urbes capit, et plures sibi rebelles domuit. *Annal. Fuld.*
- 763 Tassilo dux, de exercitu se subducens, Bajuvariam repetit. *An. Fuld.*
- 764 Hiems frigore sæva et ultra solitum prolixa hoc anno accidit. Pippinus magnum conventum Carisiaci habuit (264).
- 765 Roudgangus [*al.*, Hruodhgangus seu Chrodegangus], Metensis archiepiscopus (265), corpora
- A sanctorum Gorgonii, Naboris et Nazarii a Paulo papa impetravit. *Annal. Fuld.; Noëk. in Martyr.*
- 766 Corpus sancti Gorgonii in Gorza [*al.*, Gorzia] cœnobio (266) sancti Naboris in Novacella, sancti Nazarii in Lauresbam conditum est. *Annal. Fuld.; al. a. pr.*
- 767 Pippinus in Aquitania Lemovicam urbem expugnatam capit. *Annal. 124 Fuld.* — Romæ Paulus papa obiit, pro quo Stephanus sedit annis IV. —
- 768 Pippinus, occiso Waifario et subacta Aquitania victor rediens, viii Kal. Octob. Parisius obiit, ibique sepelitur anno ætatis LIV; pro quo filii ejus, diviso regno, Carolus Magnus annos XLVI, et Carlomannus IV annos regnavit. *Annal. Fuld. (267).*
- 769 Carolus et Carlomannus Hunoldum Aquitanicæ ducem bello victum capiunt. *Annal. Fuld.* — Corpus sancti Othmari abbatis, post X annos, in insula qua obiit, incorruptum repertum, ad monasterium sancti Galli translatum est. *Hepidan. an. 768, al. an. 770; Walafr. Strab.*
- 770 Carolus filiam Desiderii regis Longobardorum, adducente Bertha matre sua, uxorem duxit, sed statim eam repudiavit. *Annal. Fuld. Eginhard. in ejus Vita.*
- 771 Carlomannus rex obiit, et Remis sepelitur. Carolus synodum magnam colligit (268). *Eginh. Annal. Met. Franc.*
- 772 Carolus Saxones petit, Eresburg (269) castrum cepit, idolum eorum, Irminsul dictum, diruit, et laborantem siti exercitum, datis divinitus in sicco

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

- 759 Waifarius tyrannidem in Aquitania exercuit. C S. Othmarus... temerarie invasisset... ventris obiit, etc., ut Aug.
- 760 Pippinus... invaat, et Waifarium injuste usurpata sub sacramento reddere coegit.
- 761 Waifarius iterum tyrannidem exercuit.
- 762 Pippinus... petens multas urbes ibi cepit.
- 764 Pippinus... habuit.
- 765 Rudgangus Metensis episcopus, etc., ut Aug.
- 766 Corpus S. Gorgonii in Gorzia, etc., ut Arg.
- 767 Romæ Paulus... annis IV (270).
- 768 Pippinus, subacta Aquitania, viii Kal. Oct. obiit, anno ætatis LIII...; IV annis regnavit.
- 769 Corpus S. Othmari... inventum... translatum est.
- 770 Carolus... Longobardorum, uxorem duxit, sed postea repudiavit.
- 771 Carlomannus obiit... collegit.
- 772 Carolus Saxones petit, unde acceptis obsidibus rediit. Romæ post Stephanum Adrianus primus papa sedit annis XXIV.

NOTÆ.

- (261) Hos cameræ nuntios fuisse scribit Goldstus, D ex Ekkehardo De casibus S. Galli, cap. 1, qui, teste Walafrido in Vita S. Othmari, tunc temporis tot us Alamanniæ curam administrabant. Vid. Gerberti Hist. Nigr. Silv., t. I, p. 58 seqq.
- (262) Vid. Iso De mirac. S. Othmari l. 1, c. 5.
- (263) Walafridus Sidonium quidem ita percussum scribit, non tamen ibi, sed in Angia defunctum an. 761; obitus autem S. Othmari ex Isone l. c. ad annum 760 pertinet. Vid. an. 720.
- (264) Regino habet conventum Wormatiensem, qualis etiam fuit. Vid. Concil. Germ. t. I, p. 123, et Vita S. Chrodegangi.
- (265) Talem jam an. 753 a Stephano II papa in Gallis præserte cum usu pallii fuisse ordinatum scribit Anastasius in Vita ejusdem papæ. De hac vero translatione vid. Baronius ad an. 761, et Pagius, qui eam ad hunc annum revocandam censet.
- (266) Historiam hujus translationis in Gorziense Lotharingiæ olim monasterium scripsit anonymus quidam ejusdem monachus, quam legere est apud Mabillon. sæc. III. Bened. p. II, p. 204. Cæterum Novacella Hilariacense est monasterium ad Mosellam, a S. Fridolino conditum, quod etiam S. Naboris in antiquis documentis vocatur, uti et Laurishaimense S. Nazarii et Gorziense S. Gorgonii.
- (267) Post annum 768 codices Murensis et Engelbergensis interserunt genealogiam S. Arnulfi, prout eam Hermanno præmisimus.
- (268) Est is conventus principum Valentianensis.
- (269) Aliis Herisburg in Westphalia. Vid. Meibom. de Irminsula Saxonica, t. III Rer. Germ.
- (270) Electio Stephani contigit 5 Aug. a. 768.

CODEX AUGIENSIS.

quodam torrente aquis, rescere meruit, acceptisque pro pace XII obsidibus, rediit. *Ann. Fuld.* — Romæ post Stephanum Adrianus papa sedit annis XXIV.

775 Carolus, ab Adriano papa pro defensione rerum sancti Petri rogatus, Italiam petit, et, claustris Alpium vi potitus, Desiderium fugientem Papæ **125** obsedit, et ipse Romam orandi gratia adiens, Pascha inibi celebravit (271). *Annal. Fuld.*

774 Longobardi cum Desiderio rege suo Carolo se tradunt, anno ex quo Italiam cum Alboino rege intraverant CCV, ipseque regno eorum et thesauris potitus, abducto secum rege cum conjuge, victor rediit. *Annal. Fuld. Met.*

Saxones pactum frangentes Hessios petunt; sed ecclesiam apud Fritleslar, a sancto Bonifacio dedicatam, Deo prohibente incendere nequeunt. *Al. a pr.* — Corpora sanctorum Gordiani et Epimachi de Roma in Alamanniam translata sunt (272). — Ecclesia sancti Nazarii Lauresham dedicata est. *Annal. Fuld.*

775 Carolus late Saxonum terras vastat, et duobus eos præliis vasta strage superat. Roudgandus (273) Longobardus Italiæ regnum affectat. *Annal. Fuld. Reg.*

776 Carolus item Italiam petit, et Roudgandum victum occidit. Saxones item rebellantes Caroli præsidia bello petunt. *Annal. Fuld.*

777 Saxones multa tandem cæde perdomiti Carolo subduntur, et Christiani efficiuntur, se suaque omnia tradentes, si ultra fidem violarent. *Annal. Fuld.*

778 Carolus Hispanias bello petit, et, obsidibus acceptis, Wasconibusque et Narbaris (Navarris) subactis, rediit. *Annal. Lauresh.* — Interim **126** Saxones item rebelles duce Widikindo Francorum terminos usque ad Rhenum vastant; sed insequente regis exercitu magna ex parte cæsi fugiunt. *Annal. Fuld.*

779 Carolus item Saxonibus pugna victis et su-

A bactis, obsides accepit. Fuldus Sturm abbas obiit, et Bagolf [al., Baugulfus] successit. *Annal. Fuld. Laurish.*

780 Carolus, habito in Saxonia conventu, et dispositis tam Saxonum quam Sclavorum rebus, ipse Romam orandi gratia adiit. *Annal. Fuld.*

781 Pippinus filius Caroli Romæ ab Adriano papa baptizatus est, et cum fratre Ludovico rex unctus. Tassilo, dux Bajoariæ, fidem subjectionis Carolo sacramento et obsidibus firmat. *Annal. Fuld.* — Constantiæ episcopus et abbas Joannes obiit; pro quo Eginus episcopus annos XXXII, et Petrus Augiæ abbas annos V, et apud sanctum Gallum Roudpertus abbas annu I præfuerunt. *Hepid.* — Inter alia prodigia, cruces multis in vestibus apparent. Sanguis et terra B et aere fluxisse dicitur. *Annal. Fuld.*

782 Carolus item in Saxonia conventum habens, legatos Danorum et Hunnorum audivit. Quo reverso, Saxones legatos ejus, in Sclavos cum exercitu missos, persuadente Widikindo, commisso prælio, non sine magna clade sua interimunt; ob quorum vindictam Carolus Saxonum quatuor millia et quingentos decollare jussit. *Annal. Fuld. Met.* — Apud sanctum Gallum Waldo abbas præfuit annu I et dimidium. *Hepid.*

783 Hiltigard regina uxor Caroli II Kal. Maii (274), et Bertha mater ejus IV Id. Jul. obiit. Carolus item Saxones bis acie conficiens magna **127** strage vicit, Fastradamque eo anno duxit uxorem. *Annal. Fuld. et Met.*

C 784 Junior Carolus a patre in Saxoniam missus Westfaldos prælio vicit, et domuit. *Annal. Fuld.* — Apud sanctum Gallum Werdo abbas præfuit annos XXV. *Hepid.*

785 Widikind Saxo, ad deditionem Carolo veniens, baptizatus est, et tota Saxonia subacta est. Conjunctio orientalium Francorum contra Carolum orta et compressa est. *Annal. Fuld. Eginh.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

775 Carolus ab... petiit, et, Desiderio rege obsesso Papæ, ipse Romam... ibi celebravit.

774 Longobardi cum Desiderio rege eorum Carolo se tradunt, anno CCV ex quo Italiam cum rege Alboino intraverant. Corpora SS... translata sunt.

775 Carolus Saxoniam iterum rebellantem vastat.

776 Carolus Rudgandum regnum Italiæ affectantem occidit.

777 Saxones tandem, multa... efficiuntur.

778 Carolus Hispanias petiit, quibus subactis rediit. Saxones iterum rebellant.

779 Carolus iterum Saxones superavit.

780 Carolus dispositis rebus Saxonum et Sclavorum, ipse... adiit.

D 781 Pippinus filius Caroli Romæ ab Adriano papa baptizatur, et ab eodem a baptismo suscipitur, et cum fratre Ludovico rex ungitur. Constantiæ... præfuerunt. Hoc tempore cruces apparuerunt multis in vestibus. Sanguis... dicitur.

782 Carolus Saxonum 4500 decollare jussit. Apud S. Gallum Waldo abbas præfuit anno uno.

785 Hildigart... Julii obiit.

784 Junior Carolus... Westphalos bello domuit.

785 Widikind... baptizatus est.

NOTÆ

(271) Hoc ultimum spectat ad annum sequentem.

(272) Locum indicat Gottwicensis codex, nempe Campidonam. Vid. Bolland., t. II. Maii ad diem 10, et Mabill. *Annal. Bened.*, t. II, p. 228, seq.; it. t. IV,

p. 448.

(273) Rotgandus, seu Rotgausus, dux erat Fero-Julienis. Vid. Cointii *Annal.* ad h. 2.

(274) Vid. Bolland. 30 April.

CODEX AUGIENSIS.

786 Carolus misso per Autulfum [*al.*, Audulfum] A exercitu Britones domuit, et ipse Romam orandi gratia adiit. Auctores conjurationis contra Carolum diversis pœnis multantur. Lullo Moguntiensi archiepiscopo Richulfus successit annis [*suppl.* xxvii]. Augiæ post Petrum Waldo abbas octavus præfuit annis xx. *Annal. Fuld.*

787 Carolus, Beneventum petens, obsides accepit. Ruodrud [*al.*, Rotrudis] filia ejus Constantino imperatori desponsatur. Eclipsis solis xv Kal. Octob. *Annal. Fuld.*

788 Tassilo dux Bajoariæ, infidelitatis et perjurii convictus, a Carolo ducatu privatur. Græcorum exercitus a Francis et Italis vincitur. Item Hunni, qui et Avars, a Carolo vincuntur exercitu. *Annal. Fuld. Naz.*

789 Carolus, valido undique collecto exercitu, Albiam fluvium transit, et Sclavos, qui Wilzi dicuntur, præliis protritios subjugavit. *An. Fuld. Eginh.*

790 Hunc annum Carolus sine bello Wormaliæ quietus transegit. *Annal. Fuld.*

791 Carolus, trifariam diviso exercitu terras Hunnorum ingrediens, ferro et igne devastat. *Annal. Fuld. Loisel.*

128 792 Synodo Ratisponæ collecta, hæresis Feliciana damnata est. *Concil. Germ. t. I, p. 287.* — Conjunctio Pippini contra patrem Carolum detecta et supplicio auctorum punita est. *Annal. Fuld. Eginh.*

793 Pugna inter Sarracenos et Francos in Gothia, Sarracenis superioribus, commissa est. Saxones item more suo rebellant. *Annal. Fuld.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

786 Carolus iterum Romam ivit orandi gratia. *Aug. C. gior... annis viginti.*

787 Rudrud filia Caroli... desponsatur.

789 Hoc anno Carolus lxxxiii pene canonum capitula totius regni sui episcopis transmisit, ut ejus auxilio corrigenda corrigere possent (277).

790 Hunc annum Carolus Wormaliæ quietus transegit

791 Carolus terram Hunnorum devastat.

792 Synodo... damnata est.

794 Synodo magna in Franconortur habita, hæresis item Feliciana damnata est. *Annal. Lauresh.* — Fastrada regina mortua et Moguntiaci sepulta est. Pseudosynodus Græcorum (275), pro adorandis imaginibus habita, ab episcopis damnata est. Carolus item Saxonibus subactis tertiam virorum partem transtulit. His temporibus Alwinus, qui et Albinus, apud regem ceterosque vita et doctrina clarus habetur. *Annal. Fuld. Eginh.*

795 Saxones, cum Witzam ducem Abodritarum ad regem Carolum venientem peremissent, vastata item regione sua puniti obsides tradunt. Hunni quoque missis legatis se cum terra sua ipsi tradunt; Christianitatem promittunt. *Annal. Fuld. Eginh.*

129 796 Romæ, defuncto (276) Adriano papa, B Leo III papa sedit annis xx. Principibus Hunnorum, Cagano et Jugurro, civili bello peremptis, terra eorum omnibusque thesauris Carolus, per Ehericum Forojuliensem ducem et Pippinum filium suum, positus est. Tudun quoque princeps eorum, ad ipsum veniens, cum populo suo baptizatus est et honorifice ad sua remissus est. Saxonia etiam iterum rebellis ab ipso pervasa vastatur. *Annal. Fuld. Eginh.*

797 Barcinona urbs Hispaniæ Carolo reddita est. Constantinopoli Constantinus imperator a Græcis excæcatur. Saxonia item a Carolo usque ad Oceanum vastata, et in deditioem per obsides recepta. *An. Fuld. Theoph.*

798 Carolus in Saxonia cum exercitu hiemavit, et Transalbianos Saxones, qui legatos ejus comprehenderant, late vastavit, et per legatos suos conserto prælio quatuor millia ex eis occidit, reliquos

795 Saxones... rebellant.

794 Synodo... Feliciana damnata est. Pseudosynodus... damnata est. His temporibus Alwinus... habetur.

795 Hunni missis legatis se cum terra sua Carolo tradunt, et Christianitatem promittunt (278).

796 Romæ, defuncto... annis xx.

797 Constantinopoli... excæcatur.

798 Helena mater... pace misit.

NOTÆ.

(275) Inte agitur hic concilium Nicænum II, an. 787, pro cultu SS. imaginum habitum, et a Patribus Francofordiensibus perperam intellectum. *Conc. Germ. t. I, p. 288.*

(276) Scilicet VIII Kal. Jan., cui altera nox die successit Leo; quod adeo adhuc ad finem prioris anni pertinet.

(277) Sunt hæc capitularia Aquisgranensia hujus anni, quæ exstant in editione Baluziana et passim in collectionibus conciliorum.

(278) Circa hæc tempora in margine codicis Bavarici legitur sequens nota, primæva, ut videtur, manu ascripta. « Sciendum Carolo magno Adrianum papam Romæ librum dedisse continentem Canones apostolorum cum conciliis Nicæno, Ancyrano, Neocæsariensi, Gangrensi, Antiocheno, Laodicensi, Constantinopolitano, Chalcedonensi, Sardicensi, et quoddam excerptum ex Africanis conciliis continen-

tem cum decretis S. Romanorum pontificum Siricii, Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Cælestini, Leonis, Hilarii, Simplicii, Felicis, Gelasii, Anastasii, Symnachi, Hormisdæ, Gregorii. Hunc librum quidam Adrianum cognominant. » Codicem hunc Harzheim suæ collectioni Conciliorum Germaniæ, t. I, p. 191, inseruit; in quo tamen pontificum decreta non habentur, quæ vero exhibet inter epistolas pontificias ad Ecclesias Germaniæ destinatas. Pergit citata nota: « Idem Carolus duos libros ex tractatibus seu sermonibus SS. Patrum per Paulum Diaconem suum collegit, eo quod qualibet apocrypha nollet legi in ecclesia. Nam prædicti duo libri per circulum anni singulis festivitibus pene sive jejuniis ad nocturnales lectiones sufficere possunt cum Bibliotheca. Perfecti sunt autem illi duo libri anno Domini 808. » Hoc Homiliarium Pauli Diaconi passim editum prostat.

CODEX AUGIENSIS.

pacem postulare et obsides dare compulsi. Hædofuns A — Augiæ sancti Petri basilica ab Eginone Veronensi (280) episcopo constructa et dedicata est.

[*al.*, Alfonsus] rex Gallæciæ Carolo prius munera pretiosa itemque manubias suas pro munere misit. Helena [*al.* Irene] mater Constantini imperatoris cæci legatos Carolo pro pace misit. Mauri piraticam exercere incipiunt. *Annal. Fuld. Lauresh.*

799 Leo papa, ut fama est, in Litaniam maiore a Romanis lingua præcisa excæcatur, sed per Wirundum abbatem et Winigisum Spoletanum ducem ereptus atque in Saxoniam ad Carolum perductus est. *Anast. Met.* — Ehericus dux Foro-Julienensis a Liburnis per insidias occisus est. *An. Mei. Eginh.* — Geroldus (279) quoque præfectus Bajoariæ, signifer et consiliarius Caroli pius et religiosus, contra Hunnos pugnans occubuit, Augiæque. **130** quam multis auxerat donis et prædiis, sepultus. — Baleares insulæ, victis auxilio Caroli Mauris et Saracenis, liberatæ sunt. Britannia cismarina minor per Widonem ducem Carolo subicitur. Patriarcha Hierosolymitanus reliquias de sepulcro Domini, et Azan, præfectus civitatis quæ dicitur Osca, claves urbis et alia præclara munera Carolo mittunt. *Ann. Fuld. Eginh.*

799 Leo papa... excæcatur, et per quosdam liberatus in Saxoniam ad Carolum est perductus. Geroldus præfectus... sepultus est. — Patriarcha... Domini mittit Carolo regi.

800 Carolus Hierosolymam insignia dona transmisit, et Romam petens, Leonem papam se de ei illa-

Augiæ sancti Petri basilica ab Eginone Veronensi (280) episcopo constructa et dedicata est. 800 Carolus Hierosolymam ad sancta loca insignia dona transmisit. **131** Ipse, dispositis per Gallici maris littora contra piratas præsiidiis, ad sanctum Martinum gratia orandi venit, ibique defunctam Luigardam (281) conjugem sepelivit. Inde Romam petens, Leonem papam se de illatis, et non probatis, criminibus sacramento purgantem sedi suæ restituit, ibique hiemavit; Pippino filio in Campaniam prædatum misso. *Ann. Fuld. Eginh. Anast.*

801 Carolus, in die natalis Domini (282) a Leone papa corona imposita, primus regum Francorum Cæsar Augustus imperator, Romanis laudes succelamantibus, appellatus est. Qui postea juxta teges Romanas temeratores Leonis papæ capitali sententiæ addixit; sed, precibus ejusdem papæ vita concessa, in exsilium eos relegavit. Terræmotus magnus ii Kal. Maii factus est. *Annal. Fuld.*

802 Helena [Irene] imperatrix de Constantinopoli legatos item ad Carolum imperatorem pro pace misit, et ille vicissim missis ad eam Jesse episcopo

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI:

tis... restituit.

801 Carolus... eos relegavit. Terræ motus factus est secundo Kal. Maii.

802 Aaron rex Persarum inter alia munera elephantem Carolo imperatori misit.

NOTÆ.

(279) Codex Gottwicensis: Gerolt Pussinius signifer Caroli in pugna occiditur ab Hunnis. Suspiciamus scriptorem, litterarum similitudine deceptum, Pussinium exarasse pro piissimus, quod habet Mellicensis: verum Martinierius in Lexico testatur Geroldum hunc Hildegardis reginæ fratrem, Bajoariæ ac Sueviæ præfectum, arcem in monte Bussen habuisse, atque se ab eo comitem de Bussen seu Bussinium nuncupasse.

Firmari id videtur ex quacunque charta Caroli magni pro monasterio Augiensi data Wormatiæ an. 811, in qua memoratur Bertholdus comes Bussensis, Geroldi nostri filius, qui tenuerit prefecturas Tirmendingensem, Oëffingensem, Unlingensem, Alheimensem et aliorum locorum ad eas perinentium, quive in illo montis Bussen tractu siti sunt. Hildegardis regina, Geroldi soror, abneptris erat Godefridi ducis Alemannorum, teste Thegano de vita Ludovici Pii c. 2. (Duchesne Script. Franc., t. II p. 274), filia scilicet Imnæ, quam genuit Nebi princeps, de quo supra ad an. 724, qui patrem habebat Punctingum Godefridi Alemanniæ ducis filium; unde ipsa ex nobilissimo genere Suevorum orta dicitur coævus scriptoribus, qui tamen ejus patrem haud nominant. Geroldum vero ejus fratrem fuisse constat ex visione Wetini Augiensis monachi a Walsfrido Strabo an. 825 scripta (Canisii Lect. antiq., t. II, l. II, p. 75), ubi simul ejus epitaphium habetur, quod illum Kalendis Septembris peremptum memorat. Alium quoque Hildegardæ reginæ fratrem Uldaricum seu Puldericum sistit anonymus San Gallensis monachus, l. II de gestis Caroli M. a. 14 (Duchesne, t. II, p. 107, et Bouquet, t. V, p. 104), quin tamen ejus dignitatem exprimat. Suevorum regulum appellat Adlreitter, p. I, l. VIII, n. 23, plurimis, juxta cita-

tum anonymum, in Oriente et Occidente opibus et honoribus auctum. Forte is ipse est Odatrich comes ad d. 3 Febr. notatus in Necrologio Augiensi. Geroldum quoque Pussenium comitem ex Augiensibus Annalibus nominat Raderus in Bavaria Sancta, p. 76. De eo plura avertit Cointius, *Annal. Franc.*, t. VI, p. 22. De patre vero Geroldi et Hildegardis altum apud scriptores silentium, ex quibus id unum constat, nobilissimum Suevum seu Alemannum fuisse, quem unus, quod sciam, Bruschius (*Chronol. monast. Germ.* p. 65) Hildebrandum potentissimum Suevorum ducem appellat, patrem Hildegardis conjugis Caroli M., et Adelindæ, quæ Bucchaugiense cœnobium condidit. Cum vero ex Hermanno, ad an. 902, hic parthenon ab Adelinda primum ineunte sæculo x sit fundatus, assertum istud a se ipso corrui.

(280) Mabillonius, *annal.* t. II, p. 390, exinde suspicatur Eginonem prius fuisse monachum Augiensem; de quo tamen præter nomen nil habet Ughellus, *Ital. Sac.* t. V, p. 740. Poterat facile a Carolo M. Longobardis tunc imperante ex dilecta sibi Augia Veronensibus episcopus dari Eginone: qui utrum jam hoc anno episcopatu relicto in Augiam concesserit, ac cellam inferiorem ibi condiderit, ut asserit D. Wendenthal, *Austr. Sac.* p. 1, p. 106, incertum adhuc est; ipsum saltem a. 796 synodo Foro-Julienensi interfuisse testatur Cointius, *Annal.*, t. VI, p. 546. Juxta Panvinium tamen circa ann. 800 jam episcopus erat Rataldus seu Ratoldus, quo procurante S. Zenonis basilicam si non ædificavit, restauravit saltem Pippinus Italici rex.

(281) Gottwicensis diem mortis addit secundo Nonas Junii.

(282) Qui ad priorem adhuc annum nostro computandi modo pertinebat.

CODEX AUGIENSIS.

a nbianense et Helingaudo comite pacem firmavit. Aaron rex Persarum inter alia munera elephantum imperatori Carolo misit. Franci Transalbianos Saxones vastant. Fullis Baugolfo abbati Ratgarius successit. Paulinus patriarcha Forojuliensis, seu Aquileiensis obiit. *Ann. Fuld.* — Egino quoque Veronensis episcopus hac vita decessit Augiæque in basilica cellæ suæ sepultus est (285).

803 Constantinopoli deposita Helena Niciferus [*al.*, Nicephorus] imperator factus, legatos Caroli imperatoris suis adjunctis firmata pace remisit. Quos ille suscipiens, compacto pacis litteris mandato dimisit. *Ann. Fuld.* — Sanguis Domini Mantuæ inventus Carolo imperatori nuntiatur; cuius rei veritatem perquirendam Leoni papæ imperator demandavit. Qua occasione arrepto itinere papa ad imperatorem venit, et cum eo natalem Domini Carisiaci celebravit. *Annal. Fuld. a. 804.*

132 804 Dominus papa magnis ab imperatore muneribus donatus per Bajoariam rediit. Carolus imperator Transalbianos Saxones cum mulieribus et uatis in Franciam transtulit, et pagos eorum Abodritis dedit. Richpoto Trevirensis archiepiscopus obiit. *Annal. Fuld.*

805 Carolus Junior a patre missus Boemiam, occiso rege Lechone, subjugavit. Imperator Cagano apud Hunnos priscum honorem reddidit. *Annal. Fuld.*

806 Carolus imperator inter tres filios suos regnum divisit (284). Carolus Junior Sorabos vastavit et Miliduch ducem eorum occidit. Item misso exercitu Boemia vastatur. Pippinus rex filius Caroli Mauros de Corsica insula pepulit. *Ann. Fuld.* — Angiæ, Waldone abbate ad regendum S. Dionysii cœnobium transposito, Hetto (235) nonus abbas præfuit annos xvii.

807 Aaron rex Persarum inter alia multa et pre-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

803 Sanguis Domini... celebravit.

804 Dominus papa magnis muneribus ab imperatore donatus Romam rediit.

805 Carolus junior a patre missus Boemiam subjugavit.

806 Carolus imperator regnum inter tres filios divisit.

807 Aaron rex Persarum cum aliis muneribus ar-

tiosa munera artificiosum satis Carolo imperatori misit horologium. Classis a Carolo imperatore missa Mauros item in Corsica commisso prælio multis cæsis, fugavit. *Annal. Fuld.*

808 Godafridus, rex Danorum et Nortmannorum, multo militum suorum damno cum Abodritis bello confligit et vicit. Carolus Junior Linones et Smeldingos, qui ad Godafridum detecerant, vastavit. Eardolf, rex Nordaunbrorum, regno pulsus, primo ad Carolum imperatorem ac deinde Romam questum venit. *Annal. Fuld.*

809 Ludovicus filius imperatoris Hispaniam petiit. Eardolf in regnum **133** suum per legatos papæ et imperatoris remittitur. Quæstio de processione Spiritus sancti synodo habita (286) ventilatur. Imperator contra Godafridum castrum Esesfeld (287) trans Albiam ædificat. Trasico dux Abodritarum cum fortiter multa contra perfugas Godafridi suasque desertores fecisset, a militibus ejus dolo occisus est. *Annal. Fuld.* — Apud sanctum Gallum Wolfleo (288) abbas præfuit annos iv.

810 Ruoddrud filia imperatoris viii Id. Junii obiit. Godafridus missa magna classe Fresonibus, ter prælio victis tributum imposuit: cui cum imperator Carolus jam cum exercitu occurreret, elphas quem Aaron miserat, subito moritur, classisque reversa, et Godafridus, qui se cum ipso imperatore acie conflicturum minitabatur, domi a suis peremptus nuntiat. Castellum quoque Hochbuech (289) super Albiam situm cum præsidio suo a Wilzis captum. Pippinum quoque Italiæ regem filium suum viii idus Julii defunctum didicit. Hispani, itemque Græci per legatos cum illo pacem firmant. Maxima boum pestilentia hoc anno facta. Hemmingus rex Danorum, filius Godafridi (290), pacem cum imperatore fecit. *Ann. Fuld.*

tificiosum Carolo misit horologium.

808 Eardolf rex Nordaunbrorum regno pulsus ad Carolum imperatorem questum venit.

809 Quæstio de... ventilatur.

810 Hispani et Græci per legatos cum illo pacem firmant. Pippinum filium suum, regem Italiæ, mortuum esse didicit.

NOTÆ.

(255) Sepulcrum ejus cum epitaphio adhuc visitur in ecclesia parochiali cellæ inferioris, quod cum ectypo sandaliorum ejus exhibetur in Cels. Gerberti itinerario. Obitus vero ejus in Necrologio Augiensi notatur iii Kal. Mart.

(284) Videnda Caroli charta divisionis regnorum apud Quercetanum et Baluzium.

(285) Ex Hepidanno ad an. 802. Hetto episcopus in consilio Caroli clarus habetur. Unde jam tum Basileensi cathedre adnotus fuisse videtur. Id saltem ex Waldone erunt Sanmarthani; Gall. Christ. t. V, p. 983, Hetonem prius fuisse episcopum quam abbatem, uti etiam habet Gottwicensis. Waldoni abbati Hetto Basilea episcopus successit.

(286) Synodus hæc est Aquisgranensis mense No-

vembri habita. *Conc. Germ. t. I, p. 390*

(287) Etiam Essensfeld dictum, quod nunc est Izehoe Holsatiæ oppidum

(288) In Raperto nullibi abbas vocatur Wolfleo, quamvis factus post Eginonem episcopus abbatia hinc fuerit insidiatus, eamque sibi contra Gozbertum an. 816, defuncto Werdone electum per vim arrogat, donec ei jussu Ludovici imp. renuntiare fuit coactus. (Goldast. Script. t. I, p. 5.)

(289) Apud Eginhardum Hochbucki et Hochbocki vocatur, ac hodiernum Hamburgum esse censetur, ubi Amatharius Trevirensis anno seq. ecclesiam dedicavit.

(290) In annalibus Fuld. et Metens. dicitur filius fratris ejus.

811 Hetto abbas Augiæ et episcopus Basilea, cum Hugone et Haiene, comitibus (291) Constantinopolim missus, Odoporicum [Hodæporicum] suum scripsit. Interim Niciforus [Nicephorus] imperator cum vulgaribus pugnans occisus est. Tandem Michael imperator factus legatos Caroli imperatoris remittit. Tres exercitus fausto omine in Linones, in Pannonias, 134 in Britones ab imperatore mittuntur. Carolus rex filius imperatoris ii Non. Decem. obiit. *Annal. Fuld.*

812 Hemmingo rege mortuo, orto inter Danos de regni primatu prælio, decem millia nongenti et quadraginta cecidisse feruntur. Michael imperator, legatis Caroli remissis, suos etiam pacem confirmatum misit. Beneventani viginti quinque millia solidorum auri tributum Carolo persolvunt. Classis Danorum Hiberniam invadens a Scotis victa est. *An. Fuld.*

813 Carolus imperator Amalharium Treverensem archiepiscopum et Petrum Nonantulanum abbatem item Constantinopolim misit, quorum Odoporicum item scriptum habetur (292). Ipse Ludovicum filium consortem imperii, Bernhardum (295) quoque Pippini filium, nepotem suum Italiæ regem fecit. *Thegan.* — Quina (294) permagna concilia Mogontiæ, Rhemis, Turonis, Cavillonis, Arelati pro statu Ecclesiarum fieri jussit. Pons Mogontiæ super Rhenum a Carolo structus incendio periit. *Annal. Fuld.* — Constantiæ Eginus episcopus obiit. Post quem Wolleoz episcopus factus est, qui cœnobium quoque S. Galli iv jam annis tenuit (295). Apud sanctum Gallum Gozpertus abbas præfuit annis xxvii.

814 Carolus imperator magnus, cum prius thesauros suos inter xxi archiepiscopatus regni sui cæterosque episcopatus et Ecclesias divisisset, febre

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

811 Hetto abbas Augiæ et episcopus Basilea, missus Constantinopolim, Hodæporicum suum scripsit.

812 Michael imp. legatis Caroli remissis, suos etiam pacem confirmatum misit. Beneventani 25000 solidorum auri tributum Carolo persolvunt.

813 Carolus imperator... misit, quorum liber itineratus, Hodæporicum item scriptum habetur. Ipse Ludovicum filium regni consortem fecit. Mortuo Pippino filio ejus rege Italiæ, filium ipsius Bernhardum, nepotem suum regem fecit Italiæ. Permagna concilia Mogontiæ, Rhemis, Turonis Cavillonis,

et pleuresi pulsatus. v Kal. Febr. Aquisgrani obiit, ibique honorifice 135 sepultus est anno ætatis lxxi, regni xlvii, subjectæ Italiæ xlv, imperii xiv, indictione vii. Pro quo filius ejus Ludovicus, cognomento Pius, regnavit annis xxvii. Qui statim anstis et absolutis gentium diversarum legatis, generale colloquium Aquisgrani habuit, et multa per totum regnum perperam gesta correxit. *Annal. Fuld., Eginh., Thegan.*

815 Exercitus Herioldo Danorum regi ad auxilium a Ludovico rege missus xl (296) obsides ab hostibus accepit. Quidam ex Romanis primoribus in necem Leonis papæ conjurantes puniuntur. *Ann. Fuld., Laurish.*

816 Sorabi, itemque Wascones rebellare molientes compruntur. Leone papa in viii Kal. Junii (297) defuncto, Stephanus sedit mensibus vii. Qui ad Ludovicum regem in Franciam veniens, Remis eum imperatorem coronavit, muneribusque et amicitia mutuo illi junctus Romam rediit. Imperator synodo (298) collecta multa de statu et religione cœnobiorum bene disposuit. *Ann. Fuld.* — Augiæ basilica S. Mariæ, a Heltone abbate et episcopo constructa, delicata est

817 Stephano papa ix. Kal. Febr. defuncto, Paschalis sedit annis vii. Eclipsis (299) solis Nonis Febr. facta, et cometa visa est. Legati Leonis imperatoris de Constantinopoli pro pace ad Ludovicum veniunt imperatorem. Ludovicus imperator Lotharium (300) primogenitum suum imperii consortem,

Ludovicum et Pippinum filios suos Bajoriæ et Aquitanicæ reges præfecit. Sclomir dux Abodritarum rebellat. Bernhardus rex Italiæ rebellare molitur, cum rebus suis desperaret, patruo imperatori ad

CODICE BERNOLDI.

Arelati pro statu Ecclesiarum fieri jussit

814 Carolus imperator... qui statim generale colloquium Aquisgrani habuit, et multa perperam gesta per regnum correxit.

815 Quidam ex Romanis primoribus... puniuntur.

816 Leone papa defuncto viii Kal. Junii... coronavit, deinde Romam rediit. Imperator synodo... bene disposuit.

817 Stephano papa... annis vii. Legati Leonis... veniunt imperatorem.

NOTÆ.

(291) Turonensi scilicet et Forojulensi. Hetto subscribitur in testamento Caroli M. hoc anno condito. Testamentum hoc, ut perhibet Eginhardus (Baluz. Capit. t. I, p. 487), conscriptum est anno 811. Heltoneis Hodæporicum interierit, Legatio Michaelis altero anno facta. *Eginh.*

(292) Nuspiam editum legitur hoc Hodæporicum.

(293) Id jam anno priore factum.

(294) Cuncta hæc concilia una serie recenset Labbeus in sua collectione t. VII, p. 1259, et Moguntiacum Harzheim in conc. Germ. t. I, p. 404.

(295) Vid. ad an. 809. Juxta Ratpertum Gozbertus primum an. 816, abbas electus est, ex Hepidanno

autem an. 815.

(296) Annales Fuld. lx obsides numerant.

(297) Annales Fuldenses habent viii Kal. Julii, manifesto errore, cum Stephanus ejus successor jam 22 Jun. fuerit ordinatus, obiit autem Leo iii Idus Junii.

(298) Est hæc synodus Aquisgranensis. Conc. Germ. t. I, p. 450.

(299) Eclipsis lunæ fuit hac die, illa autem solis contigit 19 Febr.

(300) Vid. charta divisionis apud Baluzium Capit. t. I, p. 573.

CODEX AUGIENSIS.

deditionem venit. Ratgarius Fuldensis abbas a fratribus accusatus et convictus deponitur. *An. Fuld.*

136 818 Bernardus rex, item rebellionis convictus, iudicio Francorum excæcatus moritur, complicesque ejus diversis modis puniti episcopique depositi sunt. Ludovicus imperator Cismarinos Britannos rebellantes, exciso Mormanno duce eorum, domuit. Eclipsis solis VIII Id. Julii facta (301). Irmingard imperatrix obiit v Non. Octob. Fuldus Eigil abbas constituitur. *Annal. Fuld., Thegan.*

819 Sclaomir dux Abodritarum exsilio damnatus et regnum ejus Ceaddrogo Trasconis filio datum. Synodo Aquisgrani (302) habita multa de statu Ecclesiarum et cœnobiorum tractata sunt. Imperator Judith filiam Welfli comitis duxit uxorem, ex qua Carolus genuit. Exercitus in Pannonias contra Liudwidum [*al.*, Liutwitus et Liutulfus] Selavum rebellantem parvo effectu mittitur. Pippinus filius imperatoris Vascones rebellantes subjicit. Fuldus ecclesia sancti Bonifacii ab Heistolfo archiepiscopo dedicata est. *Annal. Fuld.*

820 Tres exercitus contra Liudwidum ex diversis partibus immissi Pannoniam magna ex parte devastant. Bera comes Barcinonæ, reus majestatis, duello convictus, exsilio damnatur. Ex inundatione pluviarum nimia pestilentia magna et fames facta. *Annal. Fuld.*

821 Ludovicus imperator regnum inter filios dividit, exsilia relaxavit, debita cunctis dimisit, possessiones in fiscum redactas restituit. Lotharius filius ejus uxorem duxit. *Thegan.* — Ceaddrogo duce Abodritarum perfidiæ notato, Sclaomir, exsilio revocatus tactusque morbo, percepto baptismate obiit. *Ann. Fuld.*

822 In Thuringia cespes longitudine L pedum, latitudine XIV, altitudine XVIII, de loco suo XXV pedes translatus integer invenitur. In orientali Saxonia nocte quadam, juxta lacum Aruseo (303), tellus per

A spatium leucæ unius in modum aggeris intumuit.

137 Ludovicus imperator de publicis peccatis suis publicam pœnitentiam egit et quæque in regno suo corrigenda correxit. Lotharius in Italiam, Pippinus ducta uxore in Aquitaniam reges missi sunt. Fuldus Eigil abbas obiit, cui Rabanus, vir doctus et divinorum librorum tractator egregius, successit. *Annal. Fuld.* — Augiæ Hettone abbate et episcopo privatam et quietam vitam adoptante, Erlebaldu abbas X præfuit annis XIII. Ebbo Remorum archiepiscopus genti Nortmannorum verbum Dei prædicat. *Annal. Fuld.*

823 Lotharius rex Italiæ, rogante papa Paschale, imperator ab eo Romæ coronatur. Luidwicus Pannoniæ tyrannus, in Dalmatiam transfugiens, dolo ducis Provinciæ peremptus est. Inter alia prodigia terræmotus Aquense palatium concussit. In territorio Tullensi puella quædam duodennis triennio (304), fere sine cibo et potu sana et manibus suis laborans, permansit. In pago Saxonici Firihazi (305) XIII villæ, et in aliis provinciis ultra solitum plures fulmine crematæ. Fulgura crebro sereno cœlo cecidere, agri præter solitum multi grandine vastati, veris inter ipsam et magnis lapidibus quibusdam in locis decidentibus. Pestilentia quoque ingens facta. *An. Fuld.*

824 Rex Vulgarorum Omortag pro pace ad imperatorem Ludovicum misit. Romæ Eugenius papa post Paschalem sedit annis III. Hiems præter solitum frigida et proluxa. In territorio Augustodunensi glacies de aere cecidisse dicitur XV pedum longa, VII lata, II grossa. Ludovicus imperator filium Lotharium pro quibusdam corrigendis Romam misit. Ipse rebellantem Britanniam ferro et igne vastans domuit. *Annal. Fuld.* — **138** Augiæ Wetinus monachus, e corpore ductus et reductus, post triduum obiit; cujus visiones Heito episcopus prosa, et Walahfridus heroico metro scripsit (306).

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

818 Ludovicus imperator Cismarinos Britannos domuit.

819 Synodo Aquisgrani habita, multa de statu Ecclesiarum disposita sunt.

820 Ex inundatione pluviarum pestilentia magna facta est.

821 Ludovicus imp. regnum inter filios divisit, exsilia relaxavit, debita cunctis dimisit.

822 Ludovicus... egregius successit. Augiæ Het-

tone abbate et episcopo quietam vitam adoptante, Erlebaldu abbas decimus successit.

823 Lotharius rex... Romæ coronatur. Agri multi præter solitum grandine sunt vastati, magnis lapidibus alicubi decidentibus.

824 Romæ Eugenius papa post Paschalem sedit annis tribus. Augiæ Wetinus monachus e corpore ductus post triduum... Heito... scripsit.

NOTÆ.

(301) Eclipsis ista pertinet ad 7 Jul., non vero ad d. 8.

(302) Conc. Germ. t. II, p. 11.

(303) Inde nomen habet oppidum *Arntsee*, seu *Arusee* in veteri marchia Brandenburgica, lacui huic adjacenti.

(304) Annales Fuldenses decem tantum menses habent, uti et Annales Eginhardi, sed ad ann. 823 triennium ponunt.

(305) Pagus hic aliis *Frisazi* dictus vulgo in

Saxonice confinibus in Westphalia collocatur, de quo consulendum Chronicon Gottwicense, p. 600. Ex hoc autem loco erroris convincitur Paullinus, eundem pagum in marchia Brandenburgica constituens.

(306) Hettonis descriptio prosaica desideratur; Walahfridi autem carmen exstat in Canisii Lect. Antiq. t. II, p. II, p. 204, nov. ed. Vid. Coitt., *Annal. t. VII, p. 733.*

CODEX AUGIENSIS

825 Item rex Vulgarorum legatos pro terminis A-
regnorum dirimendis imperatori mittit. Wiomarcus
Britto, Francorum terminos infestans, a militibus
Lantperti comitis in domo propria percipit. Imperator cum filiis Godofridi pacem fecit. *Annal. Fuld.*

826 Item Vulgarorum rex legatos insolentius pro
terminis sine mora statuendis imperatori mittit; quos
imperator negligentius remisit. Herioldus rex Dano-
rum cum uxore et filiis et magna suorum multitu-
dine Moguntiaci (307) baptizatus est. Georgius qui-
dam presbyter Veneticus organum hydraulicum
Aquisgrani fecit. Rizo Gothus de palatio ad Sarrace-
nos se conferens rebellare tentavit. Hidowinus de
S. Dionysio abba ab Eugenio papa ossa beati mar-
tyris Sebastiani impetravit, quæ, Suessionis in ba-
silica sancti Medardi locata, variis et innumeris re-
falsere miraculis. *Annal. Fuld., Laurish.*

827. Exercitus Sarracenorum Rizoni ad auxilium
missus, Pippino rege tardius resistente, territoria
Barcinonensium et Gerundensium vastavit. Vulgari
turbata pace Pannoniam per Dravum fluvium navi-
bus invadunt, vastant sibi que subjiciunt. — Corpora
sanctorum martyrum Marcellini, et Petri (308) in
Franciam translata sunt mense Novembri. Romæ
post Eugenium (309) Valentinus papa sedit die-

bus xl, et post hunc Gregorius IV papa sedit an-
nis xvi. *Annal. Fuld.*

139 828 Reliquiæ sancti Marcellini Aquisgrani
allatæ plurimis glorificantur miraculis. Imperator
Lotharium filium ad terminos Hispaniæ contra Sar-
racenos, Ludovicum vero contra Vulgaros in Pan-
nonias cum exercitu misit. Rupto incaute pacto
cum Nortmannis cedere, castra nostrorum ab ipsis
direpta sunt. *Annal. Fuld., Laurish.*

829 Aquisgrani terræmotus Sabbato sancto Pas-
che factus. Generalis conventus mense Augusto
Wormatiæ ab imperatore habitus. Vulgari item na-
vibus per Dravum inveci Pannoniam vastant. Lo-
tharius filius imperatoris in Italiam proficiscitur.
Bernardus comes Barcinonensis camerarius impera-
toris contra voluntatem Francorum factus. *Annal. Fuld.*

830 Dissensio principum contra imperatorem pro-
pter Bernardum mota, ipso depulso, ad tempus modi-
cum sedatur. *Annal. Fuld., Vita Walæ.* — Corpus
S. Marci evangelistæ sub nomine Valentis martyris
Ratoldus Veronensis episcopus a duce Venetiæ imp-
travit, et cum corpore Genesii martyris in Augiam
insulam attulit (310). Basilica sancti Galli a Gor-
perto abbe incepta.

140 831 Imperator, conventu Noviomagi (311) ha-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

826 Herioldus... baptizatus est. Hidowinus abbas C
de S. Dionysio... Medardi collocavit.

827 Corpora... translata sunt. Hoc in anno An-
segisus abbas in quatuor libellos collegit tam sæc-
ulares quam ecclesiasticas leges, quas Carolus M. et
Ludovicus atque Lotharius imperatores promulgave-
runt (312).

828 Romæ post Eugenium Valentinus papa sedit

dies xl, et post hunc Gregorius papa sedit annis xvi
Reliquiæ... miraculis.

829 Aquisgrani terræmotus Sabbato sancto Pasche
factus.

830 Corpus S. Marci... insulam attulit.

831 Imperator omnes sibi contrarios honore pri-
vando animos tam filiorum quam caterorum contra
se irritavit.

NOTÆ.

(307) Nigellus et Theganus hoc apud ingelheim
factum scribunt.

(308) Vid. Einhardi historia hujus translationis
t. I Jun. Bolland. d. 2.

(309) Paschali a 823 defuncto, Eugenius a. 824
successit, huicque ann. 827 Valentinus et Grego-
rius. *Pag.*

(310) De interpolatione suspecta est hæc narra-
tio, forte ex codice San Georgiano seu Bernol-
lo postea addita; certe character a primæva manu
scribere videtur. Antiquus codex apud Urstisium tan-
tum habet: *Corpora SS. Valentis et Sinesii in
Augiam insulam deferuntur*, seu, ut habet breve
chronicon San Gallense (Duchesne, t. III), *corpori
SS. Valentis et Sinesii Augiam devenerunt*: quod ad
an. 829 jam refert Chronicon Augiense: *pretiosa
corpora S. Valentini et S. Senesii in Augiam insulam
venerunt v idus Aprilis*. Annalista vero Saxo a. l
an. 831: *Corpora SS. Valentis, Sinesii et Theoponti
in Augiam insulam delata sunt*. Quod Valente[m] spec-
tat, potius mihi persuaserim illum esse episco-
pum Veronensem an. 531, 26 Jul. defunctum, quo
ille adhuc colitur. Cujus certe corpus, utpote
Veronæ conditum, facilius obtinere et in Augiam

mittere potuit Ratoldus ejusdem pariter urbis epi-
scopus, quam illud S. Marci primum ante biennium
Alexandria Venetiæ translatum (Pagius in Crit.
ad an. 820), etsi illius partem Augiensibus concedat
Cointius *Annal. t. VIII, p. 164. seqq.*, ubi pluribus
quoque agit de SS. Senesio et Theopompo, quorum
pariter reliquiæ eadem occasione primum Augiæ,
deinde Ratholdi cellæ fuerint illatæ. Has ex Oriente
advectas et an. 807 in monasterio S. Fuscæ recondi-
tas scribit, ubi Ratholdo quædam earum pars multo
ante obtigerit, quam a. 911, exinde Nonantulam
transferrentur, quod fuse describit Ughellus *Ital.
Sac. t. V, p. 491, seqq.* Uterque in Martyrologio
Rom. notatur 21 Maii, in Calendario autem Peter-
shusano die 19 April., et in Rhenaugiensi die 20
ejusdem mensis. Vid. Gerberti *Itin. Aleman. Ratoldi
cella. et t. I Monum. Liturg. Alem., p. 404,
472. Tillemont, t. II Observat. eccl., p. 98 et
513.*

(311) Juxta Theganum factum, id est in conventu
Aquisgranensi.

(312) Hæc collectio libris vii comprehensa exstat
in Capitularibus regum Francorum, ex editio[n]e
Baluziana.

CODEX AUGIENSIS.

hito, omnes qui sibi contrarii fuerant, honoribus privavit, quosdam etiam prædiis spoliavit, quosdam exsilio relegavit, animosque tam filiorum quam cæterorum contra se et Judith uxorem suam graviter irritavit. *Annal. Fuld.*

832 Imperator contra filium Ludovicum cum exercitu Augustam Vindelicam venit: quo resistente, contra Pippinum alterum filium ad Aquitaniam se convertit eumque regno privavit. Sed inde rediens, timore filiorum uxore abdicata (313), difficulter Aquense palatium repetiit. Eclipsis solis II (314) Non. Maii et Lunæ XIII Kal. Junii facta. *Annal. Fuld.*

833 Imperator, recepta uxore, contra filios ad se venire volentes, collecto exercitu in Alsatiam arma commovit: ubi veniente cum filiis Gregorio papa, Imperator a suis proditus ac relictus in filiorum suorum potestatem devenit. *Annal. Fuld.*

834 Imperator iudicio episcoporum armis depositis, ad agendam pœnitentiam includitur (315), et uxor ejus in Italiam relegatur; sed mox æstate recepta uxore, et armis Lotharium filium in Italiam repulit (316). *Nithard. Theg.* — Eodem anno pugna contra Matfredum et Lantpertum facta, in qua inter alios plures cecidit Odo comes Aurelianensis, et Theodo abbas Turonensis. *Ann. Fuld.*

835 Imperator cum filiis Pippino et Ludovico Lugduni (317) magnum habuit **141** conventum. Nortmanni Dorestatum (318) vastant. *Annal. Fuld.* — Basilica sancti Galli dedicata est. *Hepid.*

836 Imperator conventum apud Theodenhove (319) C palatium habuit, ad quem Lotharius filius ejus gravi morbo detentus venire non potuit (320). Nortmanni

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

832 Imperator contra filios suos exercitum movit: uxorem timore filiorum abdicavit.

833 Imperator item contra filios in Alsatiam venit: ibi veniente Gregorio papa cum filiis imperator, a suis relictus, in filiorum potestatem devenit

834 Imperator iudicio... includitur.

835 Imperator... magnum conventum habuit.

(313) Alii hoc ad annum 830 referunt. *Vit. Ludov. Pii.*

(314) Annales Fuldenses habent, v *Nonas Maii*, sed nulla hoc anno solis defectio contigit, et illa luna fuit 18 April.

(315) Facinus hoc anno priore patrum produnt gesta exauctorationis apud Duchesne, t. II, p. 332, ubi etiam legitur Ludovici Pii desuper conquestio.

(316) Fugiente Lothario Ludovicus jam in Quadragesima imperio restitutus est. *Astron. ad. an. 831.*

(317) Videtur hic indicari conventus Wormatiensis anno seq. habitus. *Thegani append. Lambec. Bibl. Cæs. I. II, c. 5.*

(318) Hodie *Wyck Duerstede*, Belgii urbs in Ultrajectina provincia.

(319) Est hæc *Theodonis villa*, aut *Totonis villa*,

A Antwerpam urbem, et in ostiis Mosæ situm Witlam [al., Witlam] emporium incendunt, et a Fresonibus tributum accipiunt. *An. Fuld.* — Augiæ Heito Basileæ episcopus obiit et sepelitur (321).

837 Ticinum III Kal. Jan. octies noctu tremuisse dicitur. Multi principum Italiæ morbo absumpti. Cometa in signo Libræ visa (322). Nortmanni in Walera [al., Walacria] insula commissa pugna xv Kal. Julii multos interimunt; itemque Dorestatum vastantes tributum a Fresonibus accipiunt. *An. Fuld.*

838 Terræmotus xv Kal. Febr. vespere factus. Naves contra Nortmannos ædificatæ. Imperator optinam partem regni filio juniori Carolo dedit. *Annal. Bertin. an. pr.* — Lotharius et Ludovicus fratres in Tridentina valle inter se colloquium habuere. *Annal. Bertin. an. pr.* — Imperator, habito Noviomagi conventu, consilio quorundam Ludovico filio regnum orientalium Francorum, quod ab eo acceperat, interdixit: quod ille invidia pravorum factum sciens, cum idem regnum invasisset, imperator collecto exercitu vi eum expellere statuit. Pippinus rex Aquitanicæ, filius imperatoris, mense Novembris (323) obiit. *Annal. Fuld.* — Apud sanctum Gallum Gzperto abbati Bernwicus successit. *Ratpert.* — Augiæ Erlehaldo abbate cedente, Ruodhelm abbas xi præfuit annis iv.

142 839 Ludovicus patri imperatori cedendum ratus, in Bajoariam rediit. Imperator celebrato juxta Brigantium lacum (324) Pascha, postea habito Wormatiæ conventu, Lothario filio de Italia advenienti reconciliatur, ipsique et Carolo filio regnum partitur. *Annal. Bertin.* — Bajoaria tantum Ludovico quia eum offenderat relicta: Lotharioque Italiam repetente, ipse

837 Ticinum tertio Kal. Januarii octies noctu tremuisse dicitur.

838 Imperator habito conventu Noviomagi Ludovico filio regnum Francorum interdixit. Puoto [al., Bodo] diaconus palatii in Judaismum lapsus. *Annal. Bertin. ad an. 839.*

839 Imperator filio suo Lothario repacificatur. Ebbo Remorum archiepiscopus degradatur (325).

NOTÆ.

nunc *Diëdenhofen* ducatus Luxemburgici civitas ad Mosellam. Pertinet vero hic conventus ad annum priorem. *Thegan., Annal. Bertin.* — Substituendus hic est conventus Aquisgranensis. *Annal. Bertin.*

(320) Spectat id ad Wormatiensem conventum hoc anno celebratum.

(321) Sudanus in *Basilea sacra* illum jam a. 850 mortuum dicit.

(322) Astronom. ponit in signo Virginis.

(323) Alii obitum ejus mensi Junio ascribunt. *Vid. Pagi Crit., a. 838, et Bonan., Reichshistoriet. III, p. 175 seq.*

(324) Nempe in Bodoma palatio regio. *Annal. Bertin.*

(325) Pagius in *Critica Baronii* depositionem hanc ad an. 835 refert. *Vid. Gallia Christ. t. IX, p. 36.*

cum filio Carolo ad disponendam proficiscitur Aquitaniam. Cometa in signo Arietis, cælum instar sanguinis rubrum igniculi per aera discurrere visi. *Annal. Fuld.*

840 Ludovicus se privatum dolens, multis sibi adunatis per Alamanniam, quasi debitum repetens regnum, Franconofurt venit, contra quem pater imperator Ludovicus relicta Aquitania copias colligit eumque per Thuringiam ad barbaros pulsam per Sclavorum gentes laboriose Bajoariam repetere cogit. *Annal. Bert., Nith.*—Aer quasi sanguis coagulatus in Paschæ tempore rubeus apparuit. Eclipsis solis vii Idus Maii post sextam dici horam facta (326). — Imperator Ludovicus morbo correptus, et in quamdam Rheni insulam prope Ingelheim ductus, designato in imperium Lothario filio, xii Kal. Julii obiit, et Metis in ecclesia sancti Arnolphi sepultus est. Lotharius de Italia rediens regnum suscepit: quod fratribus ejus Ludovico et Carolo non ferentibus, primus ei Ludovicus cum copiis orientalium Francorum prope Moguntiaci occurrit; vixque pugna dilata, cum Lotharius contra Carolum Gallias peteret, Ludovicus sibi Francos orientales, Saxones, Thuringios, Alamannos Bajoariosque confederat. *Annal. Fuld., Nithard.*

841 Ludovicus cum orientalem Rheni ripam præsiidiis occupasset, Lothario 143 omnia Caroli insecutione redeunte, et mense Aprili juxta Wormatiam clam Rhenum cum exercitu transiente, a quibusdam suis pene proditus et a fratre circumventus, in Bajoariam redire compulsus est, Lothariusque relicta ad præsidium Rheni copiarum parte ad persequendum rediit Carolum. *Nithard., Annal. Bert.*— Interim Ludovicus ad auxilium Caroli per nuntios revocatus, occurrentibus in Rhatiensi territorio relictis Lotharii copiis, iii Idus Maii pugna conflixit, et Adalbertum comitem cum multis aliis victor prostravit. Inde transitu Rheni, adunatis cum fratre Carolo copiis, cum Lothario monarchiam appetente, de partitione regni concordare non possent, juxta Fontinatam (327) villam vii Kal. Julii acie configunt, et innumera

COMPENDIUM EX

840 Imperator, filio suo Lothario ad imperium designato, xii Kal. Julii obiit et Metis sepelitur.

841 Ludovicus Junior, adunatis cum fratre suo Carolo copiis, cum Lothario monarchiam appetente, de partitione regni concordare non possent, juxta Fontinatam villam vii Kal. Julii acie configunt; Ludovicus et Carolus castris potiti sunt, fugato Lothario.

842 Tandem cunctis pacem optantibus regnum in

(326) Annales Fuld.: iv Idus Maii in vigilia Ascensionis, quæ hoc anno erat iii Nonas Maii, seu die quinta Maii, qua eclipsis hæc facta est: et sic quoque habet annalista Bertinianus.

(327) Fontaniacum habent Annales Fuld. Met., Fontenai in pago Autissiodorensi.

(328) Argentoratum habent Annales Fuld.

A strage facta Ludovicus et Carolus castris potiti sunt. Lotharius vero fugiens Aquense palatium petiit, et recollectis undique copiis, digressos a se invicem fratres, primo Ludovicum autumnino et hieme Carolum in Galliis frustra persequi laboravit. Cometa in signo Aquarii viii Kal. Jan. visa. *Annal. Fuld., Nithard.*— Grimaldus archicapellanus Ludovici cœnobium sancti Galli beneficii loco ab eo accipiens, tenuit annis xxxi. *Hepid.*

842 Visa fratris pertinacia, Ludovicus et Carolus copiis collectis apud Argenturacum (328) conveniunt eumque persequi statuunt, et apud Sentiacam (*Sinzick*) villam inventum, cum a suis desereret, xvii Kal. April. fugere compellunt regumque ejus cis Alpes inter se dispartunt; qui rursus collecto exercitu apud Madaconam Galliarum urbem eos expectat; tandemque cunctis pacem quam bellum mallentibus, ter quadragesis proceribus juratis regnum in tria partiendum die statuta mandant. *Nithard.*— Ludovicus in Saxonia conjugationem libertorum contra dominos, auctoribus capite plexis, compescuit. Cum legati statuta die concordare non possent, partitio in aliud tempus differtur. *Annal. Fuld.* 144 Augiæ Walachfridus Strabo vir doctus, abbas xii præfuit annis vii, qui multa ingenii sui monumenta metro et prosa reliquit.

843 Descripto regno et in tria diviso, fratribusque Viriduni convenientibus, Lotharius cum imperatoris nomine Italiam et Galliam Belgicam, quæ nunc usque ab eo regnum Lotharii dicitur (329); Ludovicus Germaniam, Pannonias, Noricum et Alemanniam; Carolus reliquas Galliarum provincias accipit: firmataque sacramento pace, digressi sunt. *Annal. Bertin., Fuld.*— Carolus Aquitaniam Pippino, fratris sui Pippini filio, auferre moliens eumque infestans, plurima proprii exercitus damna pertulit. Judith imperatrix obiit. *Annal. Fuld.*— Romæ Gregorius papa defuncto, Sergius II sedit annos iii (330). Mauri Beneventum occupant. *Al. a. seq.*

844 Carolus rex Galliarum Bernhardum Barcinonensem ducem nihil mali suspicantem occidit. Exercitum

CODICE BERNOLDI.

D tria parti constitui. Augiæ Walachfridus. . . . præfuit, qui metro et prosa conscripsit multa.

845 Lotharius cum imperatoris nomine Italiam accepit et Belgicam Galliam, quæ nunc usque ab eo regnum Lotharii dicitur; Ludovicus Germaniam, Carolus Gallias obtinuit.

844 Defuncto Gregorio papa Sergius secundus sedit annis tribus (331).

NOTÆ.

(329) Seu Lotharingia. Celebre hoc est pactum Virodunense, a quo Ludovicus Germanicus regni sui annos in pluribus diplomatis numerare consuevit.

(330) Gregorius primum xxv Januarii anno sequente obiit. *Anast. Pag*

(331) De morte Gregorii IV variant auctores, cui hoc anno Sergius successit.

CODEX AUGIENSIS.

citus eiusdem a Pippini ducians pugna victus est VII Id. Junii ceciditque cum multis aliis nobilibus Rhaban signiferejus, et Ingo Richbotoque abbates (332). — Ludovicus rex Germaniæ Abodritos defectionem molientes, occiso rege eorum, bello perdomuit et per duces disposuit. *Fuld.*, *Pith.* — Rhabanus Fuldensis abbas librum, quem De laude sanctæ crucis variis figuris metroque composuit, Sergio papæ (353) transmisit. *Annal. Fuld.* — Remis post Ebbonem Hinemarus vir doctus archiepiscopus ordinatur (334). *Flodoard.*, *Hincm.*

145 845 Nortmanni regnum Caroli vastantes Parisius usque per Sequanam navigio veniunt, acceptaque ab eo magna pro pace pecunia discedunt. *Annal. Bert.* — Item in Fresia semel victi et bis victores magnas hominum strages faciunt. Item in Saxonia Hemneburg (355) populati, non inulti redeunt. — Carolus rex inita cum Britonibus pugna, pluribus amissis, vix cum paucis effugit. *Annal. Bert.* — Ludovicus rex XIV ex ducibus Boemanis ad fidem conversos baptizari fecit. Lotharius imperator Burgundiones rebellare molientes ad deditionem coegit. *Annal. Fuld.*

846. Gisalpertus Caroli miles filiam Lotharii imperatoris vi rapuit; unde iratus Lotharius cum Carolo, licet Ludovico satagente, pacificari noluit. *Nithard.*, *Annal. Met.* — Ludovicus, Marahensibus (356) Selavis compressis, Rastizen ducem constituit et per Boemiam cum gravi damno exercitus rediit. *Annal. Met.* — Mauri, cum Romam petentes urbem ipsam capere non possent, ecclesiam sancti Petri vastaverunt. *Annal. Fuld.* — Romæ Leo IV sedit

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

843 *Rhabanus Fuldensis abbas librum, quem de S. cruce... transmisit, ut Aug. a. pr.*

846 *Lotharius imp. Burgundiones rebellare molientes ad deditionem coegit. Aug. a. pr.*

847 *Romæ Leo quartus papa CV sedit annis IX, mensibus III, qui Romæ munitionem, quam Leoninam dicunt, fecit, eamque apostolica benedictione dedicavit et sub anathemate in perpetuum confirmavit. Moguntiaci Rhabanus, Fuldensis abbas doctissimus, ordinatur archiepiscopus, qui mox, Ludovico jubente, synodum magnam Moguntiaci (341) collegit. Tempore Leonis*

(332) Juxta Annales Bertinianos Hugo abbas S. Quintini filius fuit naturalis Caroli M. et Richboto abbas Centulensis ejusdem Caroli ex filia nepos.

(333) Imo Gregorio papæ. sed eo defuncto Sergio successori redditi sunt duo hi libri. Vid. Mabill. *Sæc. IV Bened. p. II, p. 40.*

(334) Hæc ordinatio anno sequente facta est.

(335) In Annalibus Fuld. et Met. *Hammaburgum* vocatur.

(336) Marahenses iidem sunt, qui nunc dicuntur Moravi.

(337) Sergius Leonis antecessor nonnisi 27 Jan. insequentis anni fati cessit. *Anast.*

(338) Acta hujus synodi habentur in conciliis Germaniæ, t. II, p. 151.

(339) Vid. de hac synodo Concil. Germa., t. II, p.

annis IX, mensibus III, qui castrum, quod Leonianum vocatur, ad ecclesiam sancti Petri communendam construxit (337). *Annal. Bert. a. 851.*

847 Lotharius et Ludovicus se vicissim invitantes, mutuo conviviis regiis muneribusque fruuntur. Nortmanni iterum Dorestatum incendunt. Moguntiaci Oigarius archiepiscopus obiit; pro quo Rhabanus Fuldensis abbas doctissimus archiepiscopus promotus sedit annis IX, qui mox Ludovico **146** jubente synodum magnam (338) Moguntiaci collegit, ubi inter alia Thiota pseudoprophetissa ex Salomonis Constantiensis episcopi parochia correpta et publice flagellis cæsa, tandem a vaticiniis quæstum quærentibus, obtinuit. *Annal. Fuld.*

848 Ludovicus rex, misso filio Ludovico, Boemos compressit et obsides dare compulit. — Goteschalens quidam presbyter, quosdam homines ad vitam, quosdam ad mortem inevitabiliter a Deo prædestinatos dogmatizans, in conventu episcoporum Moguntiaci (339) convictus de regno Ludovici pellitur et Remis ad Hinemarum episcopum suum mittitur. *Annal. Fuld.*, *Hincm.*

849 Exercitus a Ludovico rege contra Boemos item rebellantes missus, cum pactum et obsides hostium pacem petentium accipere contempsisset, turpiter ab ipsis cæsus et spoliatus, obsides dedit et cum dedecore rediit. *Annal. Fuld.* — Terræmotus factus est. Augiæ (340) Walachfridus Strabo abbas obiit, pro quo XIII Folcwinus præfuit annis IX.

850 Nortmanni Gotefrido duce per Sequanam ascendentes regnum **147** Caroli vastant: contra quos Lotharius imperator in auxilium evocatus, cum

papæ et Rhabani Moguntiacensis archiepiscopi in conventu episcoporum Moguntiaci, confutata est hæresis Prædestinatorum, quorum capita B. Augustinus confregit atque contrivit in libro De correptione et gratia et prædestinatione sanctorum.

848 *Goteschalcus quidam... convictus regno expellitur.*

849 *Augiæ Walachfridus abbas Strabo obiit, pro quo Folcwinus abbas XIII præfuit annis IX.*

850 *Magna fames circa Rhenum, in qua Rhabanus archiepiscopus multos pauperes aluit*

NOTÆ.

1463. De Goteschaleo autem pluribus agit Mabillon. *Annal. Bened. l. xxx, c. 5; l. xxxiii, c. 70, etc., et Natal. Alexander Hist. eccl., dissert. 5; Bernin. Hist. hæres. t. II, c. 7; Annales Bertiniani ad an. 849; Hinemarus adversus Goteschalcum apud Labb., Conc. t. IX.*

(340) Walachfridum non Augiæ, sed in Gallia obiisse testatur Ermenricus monachus Augiensis, ejus discipulus (Mabill. *Annal. p. 420*), *beatissimo præceptore meo Walachfredo pro re, onso quodam domni regis (Ludovici) ad Carolum Germanum suum pergente, ibique defuncto, etc.*

(341) Confundi haud debent duæ hæc synodi Moguntinenses, quarum prima ad hunc annum, altera contra Prædestinatianos ad annum sequentem spectat.

CODEX AUGIENSIS.

se pugnaturum cum hostibus crederet, Carolus timore percussus Gotefridum cum suis in societatem regni assumit eisque terram ad inhabitandum dedit. Fames magna Germaniam et maxime circa Rhenum oppressit, et Rhabanus archiepiscopus multos pauperes aluit. *Annal. Fuld.*

851 Ludovicus rex Sorabos terminos Francorum infestantes, vastata regione eorum perdomuit. Pippinus rex comprehensus a suis et patruo Carolo traditus et ab eo tonsus, Suessionis in monasterium sancti Medardi retrusus est (342). Similiter et Carolus frater ejus junior, cum ad ipsum proficisci vellet, a comitibus Caroli ejusdem captus eoque juvente tonsus, in Corbeicense cœnobium custodiæ traditus est (343). *Annal. Fuld.*

852 Magna synodus et generalis conventus Moguntiaci a Rhabano archiepiscopo et Ludovico rege habitus, multaque correctæ sunt. *Conc. Germ. t. II, p. 165.* — Herioldus Nortmannus diu bene a Ludovico tractatus, suspicione proditionis a quibusdam Francis perimitur. *Annal. Fuld.* — Translatio sancti Remigii Remorum archiepiscopi ab Hincmaro ejusdem urbis archiepiscopo Kalendis Octob. facta. *Boll. t. I, Oct. die 1.*

855 Nortmanni per Ligerim ascendentes et Gallias vastantes, basilicam quoque sancti Martini Turonis incendunt. Aquitani Caroli injurias questi, Ludovicum, ut super se regnet, vel filium regem donet, sollicitant. *Annal. Fuld.*

854 Ludovicus æquivocum filium Aquitaniam mittens, instabiles eorum animos deprehendens, contempsit. Nortmanni ex diversis, quas jam per xx annos vastabant, regionibus collecti, vulgus innumerum totumque genus regum usque ad unum puerum mutua cæde mactaverunt. *Annal. Fuld., Bertin.*

855 Apud Moguntiacum terra vicies tremuisse

A fertur. Insoliti aeris turbine et grandines, fulgura, et tonitrua facta. Ecclesia sancti Chilianii (344) fulmine cremata Non. Junii, et postea muri turbine diruti sunt. Gozpaldu ipsius urbis episcopus obiit, cui Arnus successit. *Annal. Fuld.* — Ludovicus rex Rastizen ducem Marahensium Sclavorum petens, vastata ex parte regione, subjugare nequivit: quo reverso, Marahenses secuti, contigua trans Danubium loca vastant. Lotharius imperator relicto mandato divisoque inter filios regno, monachum se Pruniæ fecit, et non multo post iii. Kal. Octob. ad regnum cœleste migravit. Post quem filii ejus Ludovicus imperator Italian, et Lotharius Cisalpinas partes regni tenuere. Igniculi crebri instar spiculorum ab Oriente in Occidentem per æra ferri xvi Kal. Novemb. per totam noctem visi. *Annal. Fuld., Bertin.*

856 Rhabano Moguntiacense archiepiscopo ii. Non. Febr. defuncto, Carolus Pippini regis Aquitanie filius, qui e custodia Corbeiensis cœnobii ad patrum Ludovicum transfugerat, archiepiscopus ab ipso promotus, præfuit annis viii. Hiltigart (345) regina obiit. Fuldus Hatto abbas obiit Thiotique successit. Ludovicus rex per Sorabos transiens auxiliaque inde assumens, Dalmatas (346) bello victos tributarios facit, et per Boëmanos nonnullos eorum in deditiorem accipiens, rediit. *Annal. Fuld., Bertin.* — Romæ Leone defuncto, Benedictus papa sedit annis ii, mensibus vi (347). *Anastasius.*

857 Exercitus item a Ludovico rege in Boëmiam missus Sclavitas (348) tyrannum in Marahenses pepulit. Synodus a Carolo archiepiscopo Moguntiacæ collecta (349). Tempestas valde terribilis Colonie xvii. Kal. Octob. facta, et fulmen instar ignei draconis ecclesiam S. Petri penetrans, tres homines diversis in locis exstinxit, plures prostravit. *Annal. Fuld.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLD.

852 Magna synodus... habitus.

855 Nortmanni basilicam sancti Martini Turonis incendunt.

855 Lotharius imperator... partes regni tenuerunt.

856 Moguntiaci Rhabano archiepiscopo defuncto

successit Carolus filius Pippini regis Aquitanie. Romæ Leone papa defuncto Benedictus papa tertius sedit annis ii, mensibus vi.

857 Synodus a Carolo archiepiscopo Moguntiaci colligitur

NOTÆ.

(342) Juxta annalistam Bertinianum id anno sequente contigit.

(343) Chronicon Fontanellense hoc jam ad annum 849 refert

(344) Est hæc cathedralis Wurceburgensis. Vid. Eccard. Franc. Orient. t. II, p. 442.

(345) Hiltigarda regina dicta, quia Ludovici Germaniæ regis filia erat, circa an. 855, Turicensi virginum Parthenoni præfecta, uti ex ejusdem regis diplomate (Guilliman. Helvet. l. III, c. 5) constat. Obitum ejus annal. sta Saxo ad an. 857, Chronica S. Pantalonis ad an. 859 consignant. Sed anno 858, adhuc in vivis erat, quo xvi. Kal. Maii aliud diploma concessit idem Ludovicus. Obiit vero x. Kal. Jan. uti

ex veteri codice S. Galli eruit Mabillon., *Annal. Bened. t. III, p. 63.*

(346) Dalemencios in Misnia intelligunt alii.

(347) Obitus Leonis papæ ad annum priorem spectat. Hic sequioris ævi scriptores Joannam pissam intrudunt, refutati a Labbeo, *Conc. t. IX, p. 1173.* Eckart, *Rer. Wurzburg., l. xxx, c. 117* et alii.

(348) In Annalibus Fuld. *Scalajugatus* vocatur.

(349) Vid. concil. Germ. t. II, p. 243, quamvis concilium hoc circa an. 859 ibi statuat. Illud tamen ab altero an. 857 distinguit Mansi, in *Suppl. concil. t. I, p. 979.*

CODEX AUGIENSIS.

858 Terræmorus magnus Kalendis Jan. factus est. A Lotharius rex filius Lotharii imperatoris contra Ludovicum regem patrum suum cum Carolo rege alio patris suo conjuravit. Ludovicus rex legatione populi, de tyrannide Caro'i flebilis conquesti, sollicitatus, diu cunctabundus Gallias tandem cum exercitu intrat, cunctisque penè ad eum conversis, Carolus fugit. Ipse plus æquo securus, proprio exercitu remisso, regnum illud, prout voluit, disposuit. Sed fraus quorundam, fratrisque Caroli versutia incautum ibi circumvenisset, nisi fama rebellantium Soraborum proprio auxiliatum regno maturius eum revocasset; quo redeunte, Carolus regnum suum recepit. *Annal. Fuld., Pith.* — Augiæ Folcwinno abbati Waltheri xiv, successit annis vi. Villam quamdam juxta Moguntiam et Rhenum, Cammunti (350) vocatam, nequam spiritus, primo invisibiliter responsa dando, furta prodendo, deinde etiam lapidibus jactis et domorum incendiis homines persequendo, per triennium infestans vastam reddit. *Annal. Fuld., Met.* — Romæ post Benedictum Nicolaus papa sedit annis ix. *Anast.*

859 Ludovicus rex frequentibus missis legatis cum fratre Carolo, et Lothario rege fratrucele pacificari satagens, tandem cum denominatis viris ad secretum cum eis colloquium venit diemque pacificationis condixit. Legatos etiam Nicolao papæ et Ludovico imperatori fratrueli suo se de invaso fratris regno excusatum misit. Crebri terræmorus Moguntiacum 150 concutiunt; ibique Probus presbyter religiosus et sanctus vii Kal. Julii (351) obiit. *Annal. Fuld., Pith.*

860 Hiems nimis sæva et prolixa terræque frugibus noxia facta est, adeo ut et Ionium mare glaciatum usque in Venetiam equis et carpentis se mea-

bile præbuerit. Ludovicus et Carolus Lothariusque reges in Confluente castro convenientes pacificantur, mutuum sacramento pactum confirmantes. *Annal. Fuld.*

861 Ludovicus rex habito Ratisponæ conventu, aliquot primates suos infidelitatis accusatos deposuit. Item contra majorem filium suum Carlomanum Carantani ducem, quasi res novas contra se molientem, iratus est. Fames validissima hoc anno facta. *Annal. Fuld.* — Meginradus Augiæ monachus et primus incola eremi, quæ Turicino adiacet lacui, a quibusdam latronibus inibi xii Kal. Febr. peremptus, post mortem virtutibus claruit Augiæque sepultus est: a quo usque hodie eremus ipsa a sanctis et religiosis culta viris, in nobile et famosum jam dudum excrevit cœnobium (332). *Hepid. Chron. S. Galli.*

862 Lotharius rex, faventibus archiepiscopis, Gunthario Coloniense et Theotgaudo Treverense, repudiata Tiothpirga [al., Thietberga] uxore legitima, Waldradam concubinam sibi conjunxit; synodo ad hoc quasi jure machinandum Mettis (255) collecta. Carlomannus objecta excusans, 151 cum patre pacificatur. Ludovicus rex Abodritos rebellantes petens, obsides dare coegit. *Annal. Met., Hincmar.*

863 Karlomannus item apud patrem adeo innocens accusatus est, ut patrem contra se venientem, a suis proditus et ducatu privatus, vix innocentiam probans, placaverit. — Synodus coram Arsenio (354) legato Nicolai papæ Mettis habita, et Guntharius Theotgaudusque archiepiscopus, pro roboranda quam machinati sunt Lotharii regis causa, Romam missi, synodo Romæ (355) ab Nicolao papa collecta ab ordine depositi et cum synodo sua anathematizati

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

858 Villam quamdam juxta Moguntiacum et Rhenum, Camunti vocatam, nequam spiritus, homines multipliciter infestando, devastavit. Romæ post Benedictum... sedit annis novem.

859 Crebri terræmorus Moguntiacum... obiit

860 Hiems maxima etiam Ionium mare usque in Venetiam per glaciem equis meabile fecit.

861 Meginradus... claruit, Augiæ sepultus: a quo usque hodie eremus ipsa a sanctis et religiosis viris D est.

culta in nobile excrevit cœnobium.

862 Lotharius rex... Trevirensi repudiavit Tiothpirgam uxorem legitimam, synodo ad hoc machinandum collecta.

863 Synodo Romæ collecta, Guntharius et Theotgaudus archiepiscopi illuc transmissi, a Nicolao papa depositi sunt, et cum synodo sua anathematizati, Lothariusque rex nisi resipisceret, excommunicatus est.

NOTÆ.

(350) Locus hic in citatis annalibus vocatur *Capumontium*, unde vulgus corrupte *Cammunzi* fecit, prope Pinguiam seu Bingam.

(351) Quædam exemplaria Annalium Fuld. habent vii Kal. Jun. seu 26 Maii, ad quem diem etiam de Probo agit Mabillonius *sec. iv Bened.*, p. ii, p. 56, et Bollandiani inter prætermissos.

(352) Celesterrimum hoc est Einsillense Benedictini ordinis in Helvetiis monasterium, eremus quoque B. Mariæ virginis et cella Meginradi in vetustis monumentis dictum. Vita S. Meginradi a Berone Augiensi conscriptum existat in Mabill. *sec. iv Bened.* p. ii. Vid. Eckart, *Franc. Or. l. xxxi, c. 80.*

(355) Synodus hæc non Mettis, sed Aquisgranis facta habita jam anno 860, ubi et alia in eadem causa acta est hoc anno iii Kal. Maii, ac Lothario aliud inire conjugium permissum est. Bouquet t. VII, p. 79. Vid. Natalis Alexander, *Hist. Eccl.*, dissert. ix, t. VI; Labb. *Conc. t. X*, p. 206. *Concil. Germ. t. II*, p. 246, seq. Metensis ad annum sequentem pertinet. *Ibid.* p. 285.

(354) Non Arsenius, sed Rodoaldus et Joannes papæ erant legati, a Lothario rege corrupti. *An. Bert.*

(355) Vid. *Concil. Germ. l. c.*, p. 287, seqq

CODEX AUGIENSIS.

sunt, Lothariusque rex, nisi respiceret, excommunicatus est. Moguntia Carolo archiepiscopo defuncto, Luitpertus successit. *Annal. Fuld., Bert.*— Nonnulli ex Hunnis Christiani effecti sunt.

864 Guntharius Co'oniensis, quia contumeliose domo papae rescripterat (355), et contra interdictum ejus officium episcopale usurpaverat, poenitentia ductus, Romam ad eum venit; sed minime reconciliari meruit. *Annal. Fuld. a. pr.*— Ludovicus rex Germaniae Rastizen Marahensium ducem petens, et apud Dowinam castrum obsidens, jussos obsides dare et in jusjurandum subjectionis iterare coarctat. Ipse item Ludovicus et frater ejus Carolus, rex Galliarum convenientes, debita sibi invicem relaxant et foedus pactumque innovant et confirmant (357). *Annal. Fuld.*— Augiae post Waldkarium abbas Hetto xv praefuit annis vii. Translatio S. Othmari in basilicam sancti Galli (358). *Hepid.*

865 Ruodolfus Fuldensis presbyter et monachus, doctor, poeta 152 et historicus satis doctus, viii Idus Martii obiit (359). Arsenius episcopus, domni papae Nicolai legatus, pacem inter Ludovicum regem et fratruales ejus Ludovicum Italiae imperatorem (et) Lotharium redintegravit. Ipsique Lothario fidem connubii per sacramenta xii principum suorum pollicenti, Thiotpirgam conjugem reconciliatam reddidit: Waldradam concubinam in Italiam relegavit; multis etiam apud Carolum per Gallias dispositis, honoratus a regibus et donatus Romam rediit. *Ann. d. Fuld., Bertin.*

866 Ludovicus Junior propter quaedam beneficia sua fratri Carlomanno data, patri Ludovico regi rebellare multo studio molitus, et facile victus, tandem mediante Luitperto archiepiscopo patri reconciliatus est. Gandpaldus [al., Guntpoldus] miles Carlomanni contra ipsum pugnare ausus, amissis copiis victus, vix aufugit. Vulgari missis a Nicolao papa et Ludovico rege praedicatoribus fidem Christi suscipiunt. *Annal. Fuld.*

867 Lotharius rex, promissis suis principumque sacramentis posthabitis, conjugem Thiotpirgam denno injurians, Waldradae revocatae clam se miscuit. Unde motus papa Nicolaus, missis ad diversos litteris, cum cunctis illum (360) complicibus suis excommunicavit. Ruopterus (361) fortissimus de regno Caroli comes, alter sui temporis Machabetae, qui Nortmannos et Brittones magnis saepe protriverat praelis, apud Ligerim fluvium cum Nortmannis fortiter dimicans, occubuit. Terræmotus magnus vii Idus Octob. factus. *Annal. Fuld.*

868 Synodus magna Wormatae coram Ludovico rege collecta, et 153 multa inibi pro statu Ecclesiae decreta. *Concil. Germ. t. II, p. 307.* Mense Maio (362) Romae defuncto papa Nicolao, Adrianus II seclit annis v, ad quem cum Lotharius rex venisset, et frustra opitulante fratre Ludovico imperatore pro Waldradae matrimonio satagisset, nihil profuit. Cometa visa, inundatio et illuvio magna facta, famaeque, et pestilentia ingens secuta est. *Annal. Fuld.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

864 Guntharius Colaniensis episcopale officium post interdictum usurpans, sed postea ductus poenitentia, Romam venit, sed minime reconciliari meruit.

865 Arsenius episcopus, Nicolai papae legatus, ipsi Lothario fidem connubii per sacramenta duodecim principum suorum pollicenti Thiotpirgam conjugem reconciliatam reddidit. *Annal. Fuld.*

866 Vulgari missis... Christi suscipiunt.

867 Lotharius rex posthabitis principum sacramentis Thiotpirgam repudiavit, iterum se priori concubinae commiscens: unde eum papa Nicolaus cum suis complicibus excommunicavit, litteris ad diversos missis.

868 Synodus magna coram Ludovico rege colligitur Wormatae. Romae defuncto papa Nicolao Adriano II sedit annis v. Ad quem... pro Waldradae concubinae suae matrimonio satis egisset, nihil profuit. Ea quidem conditio ei dabatur, ut si innocens esset, fiducialiter corpus Domini perciperet; sin vero, illud nullatenus accipere praesumeret. Sed ipse temerarius accessit, et cum suis complicibus inevitabile iudicium sibi suoque regno, heu nimium demens! percepit. Nam tanta cludes hanc praesumptionem divinitus subsecuta est, ut in ejusdem Lotharii regno tota virtus ac nobilitas non peste, sed quasi hostili gladio deleta esse videretur. *Annal. Bert., Met., anno seq.*

NOTAE.

(356) Legitur ipsius epistola ad papam Nicolaum in Annalibus Fuldensibus ad. an. 863, et Bertinianis ad annum 864.

(357) Hoc primum anno sequente factum. Baluz. Caput, t. II, p. 201.

(358) Ita et Gottwicensis. De secunda hac translatione vid. *Concil. Germ. t. II, p. 295.*

(359) Ruodolfi mortem anno sequente consignat Petrus Bibliothecarius. Illum Ludovicus Germanicus oratorem confessoremque suum ac scholarum Fuldensium praefectum appellat, teste Browero, Antiq.

D Fuld. l. II, c. 14.

(360) Juxta Annales Fuldenses et Metenses papa non Lotharium, sed Waldradam excommunicavit. Vid. Nicolai papae epistola a. 866 data; Labb. *Concil. t. IX, col. 4513.*

(361) Rotbertus iste cognomento Fortis, ex genere S. Arnulfi, per Rothertum filium, Franciae postea regem, caput exstitit tertiae stirpis, seu Capetiorum. Mabil. lib. xxxv, *Annal. Bened. n. 154.*

(362) Nicolaus jam anno priore, mense Nov., defunctus, eique Adrianus successit.

CODEX AUGIENSIS.

869 Boemani Bajoariæ fines infestant. Sorabi, et A Suisli, itemque Boemani Thuringiam vastant. Carlomagnus bis numero copiis Rastizi pugna congressus vicit, et prædas ingentes abduxit, Gundac umque (365) perjurum refugam suum, divinitus in pugna debilitatum, inibi occidit. *An. Fuld.* Lotharius rex cum complicitibus suis se apud Adrianum papam de illatis criminibus excusans, et corpus Domini temerarie ab eo accipiens, domumque rediens, mense Julio (364) Placentiæ periit, fautoresque sceleris pene omnes obiter (365) interiери, regnumque ejus patrius Carolus invadens, Mettis se coronari, imperatoremque jussit appellari. *An. Met. et Fuld.* Interim Ludovicus rex usque ad desperationem Rastionæ ægrotans, thesaurosque suos ecclesiis pauperibusque dispensans, tres filios suos cum totidem exercitibus contra diversos miserat hostes : a quibus Carolus cæteris junior, cunctis Rastizi munitionibus captis, totam Marahensem regionem 154 ferro, igne prælaque vastavit. Carlomannus regnum Zuentibaldi nepotis Rastizi nihilominus depopulatur. Ludovicus vero Sorabos, et eorum complices bis pugna victos ad deditionem compulsit. Fames valida et pestilentia facta. *Annal. Fuld.*

870 Ludovicus rex ex infirmitate convalescens multos ex regno Lotharii ad se venientes suscepit : postea ad colloquium obviam fratri Carolo venturus, de solario quodam (366) cum multis aliis, cadente ædificio, corruit, et graviter colliso corpore, costisque contractis, dissimulato tamen dolore, crastino ad condictum venit, et cum fratre regnum Lotharii æqualiter divisit (367). Zuentibaldus cum regno suo Carlo anno se tradidit; unde Rastiz iratus, prius eum dolo perimere, et hoc non procedente, manifeste eum persequi statuit. Ille vero superior factus, Rastizem victum comprehendit, et Carlomanno vincitum tradidit : a quo pervaso regno et Gazissius (368)

in carcerem missus, et Ludovico regi exhibitus, judicioque Francorum morti addictus, luminibus tantum oculorum privari jussus est. Ipso anno Willipertus Agrippinæ Colonix archiepiscopus a Liutperto Moguntiense ordinatus, (369) synodusque magna Colonix (370) collecta, et multa pro statu Ecclesiæ decreta, et ecclesia sancti Petri dedicata est. Inter alia prodigia terræmotus facti sunt, et duæ rutilæ nubes, quasi ignea inter se tela emittentes, se instar pugnantium commiscere visæ. *Annal. Fuld., Pith.*

871 Ludovicus et Carolus propter quædam beneficia sua, Carlomanno 155 fratri donata, contra patrem Ludovicum regem rebellare molientes, vix tandem ab eo placari pacarique consentiunt. Zuentibald, perfidiæ incusatus, a Carlomanno in custodiam mittitur; sed crimine non probato, relaxatus ab eo et muneribus donatus exercitusque ei auxilio contra Sclagamarum presbyterum, quem Marahenses invitum pro ipso ducem fecerant, missus est. Qui dolose rediens et se in civitatem recipiens, ipsum auxiliatorem exercitum dolo circumventum, paucis fuga elapsis vel comprehensis, prorsus delevit. Boemienses eruptionem molientes oppositis prædiis [leg. præsidii] reprimuntur. *Annal. Fuld.*—Constantiar Salomon episcopus obiit. Augiæ Heitoni abbati Ruodho xvi (succeedens) præfuit annis xvii. Apud sanctum Gallum Yso magister obiit. *Hepid.*

872 Basilius imperator Græcorum inter alia munera crystallum grandem cum portione Dominicæ crucis non mollica, auro et gemmis pretiosis ornatum Ludovico regi misit. Ludovicus rex, pacificatis secum et inter se filiis, regni post se partitionem disposuit. Exercitus contra Marahenses missus, cum sine duce sibi dissentiret, ab hostibus victus, cæsus et ludibrio habitus, turpiter aufugit. Liudpertus archiepiscopus cum exercitu in Boemanos missus, quinque duces

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

869 Lotharius rex... temerarie ab eo accipiens, cum rediret domum Placentiæ periit, fautoresque sceleris omnes pene obiter periere, regnumque ejus Carolus patrius ejus invasit.

870 Synodus magna Colonix collecta, et multa pro statu Ecclesiæ decreta.

871 Ludovicus imp. Adalgiso tyranno per sacra-

mentum pacificatur : quo tamen sacramento eum post Joannes (371) papa absolvit, et cum contra eundem tyrannum incitavit ad bellandum. *Annal. Fuld. a. seq.*

872 Basilius imp. Græcorum portionem Dominicæ crucis Ludovico regi transmisit.

NOTÆ.

(365) Gundaccarus nuper Carentaniæ a Ludovico prefectus erat, hostibus deinde se conjungens.

(364) Annales Metenses habent vi Idus Aug., alii pridie Nonas Junii. Vid. Pag. Crit. h. a.

(365) Leg. obitu, ut in Bernoldo.

(366) Locum Flameresheim in pago Ripuario nominant Annales Berliniani, quem Metenses regiam villam vocant, nunc in ducatu Juliacensi prope Munster-Eiff.

(367) Divisionis charta exstat apud Baluzium Capit. t. II, c. 221.

(368) Legendum ex Annalibus Fuld. Rastizes.

(362) Ordinatio hæc xvii Kal. Febr. facta, juxta

Annales Colonienses apud Eckart, Franc. Or, t. II, p. 918.

(370) Male hic confunduntur duo concilia Coloniensia, diversis temporibus habita, unum hoc anno pro consecratione Williberti archiepiscopi, et alterum an. 875, pro dedicatione ecclesiæ, prout in ipsis actis notatur Conc. Germ., t. II, p. 355 seqq.

(371) Id non a Joanne, sed ab Adriano papa factum probat Pagius, quamvis et Metensis annalista Fuldensi consentiat. Adalgisus erat dux Beneventanus.

CODEX AUGIENSIS

eorum pugna vicit et regionem ex parte vastavit. Carlomannus Marahenses vastat; sed custodes navium ejus ab hoste trucidati sunt, Embricone Ratisbonæ episcopo vix fuga elapso. — Æstas pene tota fulminibus, tonitruis grandinibusque horrida homines multos frugesque pessumdedit. Wormatiæ eccles. a S. Petri fulmine incensa et diruta est. Terræmotus magnus in Non. Decemb. factus Moguniacum diruit. *Annal. Fuld.*—Apud sanctum Gallum, defuncto Grimaldo, Hartmuot abbas præfuit annis xii. *Hepid.*

156 873 In conventu a Ludovico rege apud Franconolurt habito, Carolus filius ejus arreptus a demone graviter vexatur (372). Carolus Galliarum rex Carlomannum diaconum filium suum (373) tyrannidem exercentem, excæcari jussit. *Annal. Bert.* Pax cum Danis petentibus a Ludovico rege firmatur. Nortmanni Fresiam superbe classe petentes et tributum exigentes, pugna victi, et duce Ruodolfo cum dccc amisso, et cuncta pecunia multati, turpiter redierunt.—Fames magna facta est. Tanta multitudo inaudite magnitudinis locustarum ab Oriente gregatim more exercituum veniens, has pertransiit regiones ut per duos continuos menses sæpe radios solis per unius spatium milliarii volitantes, obnubilarent et in

A una hora, quidquid in centum vel amplius jugeribus viride invenerant, depascerentur, et postremo in inare vento actæ et fluctu rejectæ, fetore corrupto aere non modicam gignerent pestilentiam. In pago Italiæ Brixiense sanguis tribus noctibus pluisse fertur. Item Græci, missis per Agathonem archiepiscopum muneribus, amicitiam cum Ludovico rege confirmant. Romæ defuncto Adriano Joannes papa sedit annis x (374). *Annal. Fuld. Bert.*

B 874 Hiems valde prolixa, sæva et nivosa multos homines et jumenta frigore exstinxit. Sorabi et Suisli defectionem molientes a Liutperto archiepiscopo facile comprimuntur.—Ludovicus rex in Quadagesima visione admonitus multas pro liberatione animæ patris sui Ludovici imperatoris elemosynas et orationes patravit. Idem in Italiam veniens cum Joanne papa et Ludovico imperatore fratris sui filio colloquium habuit. Idem cum Zuentibaldo duce Marahensium subjectionem per legatos promittente et fidem censumque annuum pollicente, **157** pacem fecit Boemanosque idem facientes suscepit. Idem cum fratre Carolo colloquium habuit. Fames magna et pestilentia per Gallias et Germanias facta tertia fere pars hominum interiit. *Annal. Fuld.*—Ratolfus (375).

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

873 Romæ defuncto Adriano Joannes papa sedit annis x, cujus præcepto Joannes diaconus Romanæ Ecclesiæ vitam S. Gregorii authentice de-

scribit.

874 Ratolfus Veronensis episcopus obiit, qui sui nominis cellam construxit juxta Augiam

NOTÆ

(372) Item factum aliis circumstantiis narrant Annales Bertiniani, quod in penam ejus rebellionis contra patrem factum asserunt Fulenses. Carolus vero hic cognomento Crassus erat, postea imperator.

(373) Rem fusius describunt Annales Bertiniani, nec non Chronicon Epternacense apud Mariene, Collect. ampliss. t. IV, col. 509.

(374) Joannes VIII papa jam d. 14 Dec. anno priore fuit ordinatus.

(375) Obitum hunc Necrologium Augiense in Gerberti Monum. Liturg. Alem. t. I, p. 489, ad diem 15 Sept. consignat. Successisse videtur Eginoni, qui teste Hermanno an. 799 Ecclesiam Augiensem dedicavit, et an. 802 Augiæ mortuus et sepultus est. Ughello (Ital. sacr. t. V p. 704) Rotaldus dicitur, qui una cum Pippino rege Italiæ an. 810 defuncto cœnobium S. Zenonis reparavit ejusque sancti corpus in illud transtulerit a. 807, unde dein ejus reliquiæ ad Ulmam Augiensi monasterio tum subditam translate sunt, ut perhibet Hermannus ad an. 830. Rotaldi nonnullas chartas a. 814 datas idem producit Ughellus, qui ultimam ejus memoriam exstare ait in synodo Mantuana an. 824, vel potius an. 827 juxta Mansium, Suppl. Concil. t. I. Ast oppido fallitur, adhuc enim memoratur an. 830 supra in Hermanno, et in præcepto Lotharii imperatoris an. 834, quod idem Ughellus (l. c. p. 717) exhibet, Rotaldo secundo illud tribuens, perperam tamen, ut notat Coletus ejus editor, unicum duntaxat Rotaldum episcopum Veronensem statuens. Unde hic is ipse videtur Ratholdus episcopus, qui juxta Annales Bertinianos, an. 834 Ludovico Pio imperatori Juditham ejus conjugem, a filii in Italiam relegatam, ad Aquisgranum reduxit, atque anno sequente 835 con-

C ventui Theodoni Villano pro ejusdem Cæsaris restitutione interfuit, cui Rothaldus subscribitur (Concil. Germ. t. II, p. 65). Hic etiam procul dubio Rothaldus episcopus est, qui Bernardi Italiæ regis conjugationem eidem Ludovico an. 817 primus dedit, ut habet hujus imperatoris Vita. (Bonquet, t. VI, p. 101.) Quin a Peroto adhuc an. 840 Rotaldus Veronensis episcopus nominatur. (Coint., t. VIII, p. 375.) Exinde jam an. 844 Anastasius in Sergio II profert Aginum seu Agnimum, aut Eginonem Veronensem episcopum in coronatione Ludovici regis. (Coint. l. c. p. 710.)

Ratoldus igitur interea temporis senio jam gravatus, episcopatu abdicato, exemplo antecessoris sui Eginonis, in Augiense suum cœnobium recessisse videtur. Certe utrumque Augiæ alumnos seu monachos arguit Mabillonius (Annal. Bened. t. II, p. 590 et 534), vix enim alia foret ratio, cur ambo hi Veronenses episcopi tantum erga monasterium hoc affectum ostenderint atque inibi vitam claudere voluerint. Facto annorum computo Ratoldus ut minimum centenarius an. 874 obiisse dicendus est, siquidem Eginoni an. 802 suffectus sit. Idem annus 874 Ratoldi emortalis habetur etiam in Annalibus Weingartensibus (Mabill., Ann. l. c. p. 368), qui cum post an. 877 terminentur, obitum hunc extra dubium ponunt. Hic idem annus legitur etiam in Chronico S. Galli apud Duchesne, t. III. Unde mirum quod in libello Fratemitatum San-Gallensium (Goldast. t. II, p. II, p. 152) legitur: Anno incarnat. Dom. DCCCLXXI, indict. II (III), venit Rathold pontifissimus Alamanorum Veronensis Ecclesiæ pontifex ad monasterium S. Galli et depositionis ejus festivitatem... celebravit... quem abbu Bernhardus... in orationis suæ communionem suscepit. Quod certe de Ratoldo priore intelligi

CODEX AUGIENSIS

158 Veronensis episcopus obiit, qui sui nominis A cellam juxta Augiensem insulam construxit. Hemma (376) regina paralysi dissoluta est.

875 Inter Francos et Saxones seditio pene usque ad eadem mutuam mota, a Ludovico Juniore sedata est. *Annal. Bert.* — Cometa plus solito scintillans VIII Idus Junii visa. Villa quædam in pago Nitense (377) Ascabrunno dicta, nocte, v Nonas Julii subita tempestate et nimbis, LXXXVIII hominibus extinctis, ita absumpta et deleta est, ut nec vestigium ejus remaneret. — Ludovicus Italiæ imperator defunctus Mediolani, in basilica sancti Ambrosii sepultus est, anno regni xx, cujus thesaurus et regnum patruus ejus Carolus rex Galliarum, quasi soli sibi debitum invasit ac diripuit. Unde motus frater ejus Ludovicus rex Germaniæ filium suum Carlomannum (378) B

divisione expectaturum jurans : quo credulo et reverso, ipse Romam tendit, conciliatisque sibi dolo et pecunia Romanis, imperatorem se a Joanne papa coronari fecit, Italianque, uti voluit, quasi suam disposuit. *Annal. Fuld.*

876 Ludovicus rex precibus populi annuens, de Gallis, ne eas vastaret, rediit. Hemma regina Ratisbonæ obiit, et in basilica sancti Emmerammi sepulta est. Fresones item Nortmannis pugna victis, plurima spolia diripere. *Annal. Fuld.* — Carolus fraudulenter imperator de Italia Gallias repetens, nova habitus, actuum et verborum vanitate, jactantia et levitate usus, Ludovico fratri procaciter et stulte minitabatur; sed Ludovico exercitum colligente perterritus, crebros et supplices pro pace petenda legatos ad eum mittebat. *Idem.* — Interim ipse Ludovicus rex fortis et religiosus morbo tactus apud Franconofurt v Kal. Septemb. vita decessit, anno regni xxxvi, et apud Laresham cœnobium sepultus est regnumque ejus tres filii Carlomannus Bajoariam, Ludovicus Germaniam, Carolus Aleman-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

875 Ludovicus imperator Italiæ defunctus Mediolani sepelitur anno regni vicesimo. Cujus regnum patruus ejus Carolus rex Galliarum invadens, a Joanne papa se imperatorem coronari fecit.

876 Ludovicus rex religiosus apud Franconofurt v

Kal. Sept. obiit, anno regni xxxvi, regnumque ejus tres filii Carlomannus Bajoariam, Ludovicus Germaniam, Carolus Alemanniam, singuli cum adjacentibus provinciis, acceperunt.

NOTÆ.

nequit, quippe jam ante decennium defuncto, præterquam quod ætas nimis protracta id non permittat; nec ipse San-Gallensis communione indignisset, utpote cœu Augiensis monachus ejusdem jam particeps. Nullus quoque hujus nominis episcopus Veronæ tunc erat, sed Adalardus : nisi id de Rotaldo secundo accipi velit, quem Ughellus ex Peroto inter illius Ecclesiæ episcopos ad an. 840 numerat. Cum vero ab an. 844 filii episcopi ibidem præfuerint, non video ubi interea per 40 annos delituerit iste Rotaldus II. Unde aut annus et abbas in citato textu, aut Rotaldi nomen in mendo cubat (a). Quod postremum mihi vero admodum simile videtur ex Ekkeharde Juniore, qui in Vita B. Notkeri Balbuli cap. 14 (Goldast t. I, p. 251) Petrum Veronensem episcopum inopinatum ad S. Gallum venisse scribit, et quidem eodem modo quo scilicet Adalbero Augustensis auctores locum S. Galli in die festivitatis ejus orandi gratia adhasse cap. præc. perhibetur. Quod in libello Fraternalitatum ad annum 908 refertur, ut tamen quæ de Petro narratur, prius fieri potuerint; nec enim ordine semper observat Ekkehardus; mox enim cap. 15 refert factum sub novo abbate Bernardo an. 885, quo Carolus Crassus teste Hermannno apud S. Gallum erat. Ut enim ex tota narrationis serie

C liquet, quæ hic describuntur, Notkeri Balbuli temporibus contigerunt, qui teste Hermannno an. 912 obiit. Cum igitur Petrus Veronensis circa hæc tempora S. Gallum inviserit, Rotaldus autem tum mortuus jam fuerit, forte haud multum aberraverit, qui Rotaldum loco Petri positum fuisse diceret. Sed et hic prior redit difficultas, nullus enim Petrus legitur in Veronensium episcoporum catalogo, nec ante nec post hæc tempora; nisi quis sustinere velit, Adalardo episcopo a. 877 a papa excommunicato Petrum fuisse suffectum, de quo tamen nulla alibi memoria.

(376) Hæc uxor erat Ludovici Germanici regis.

(377) Nitensis pagus, etiam *Niddegowe* dictus, in Wetteravia erat, de quo vid. Besseli Chron. Gottwic. t. II, p. 709. In eo situm erat *Ascabrunnon* seu *Aschenbrunnon*, uti in diplomate Henrici II imp. a. 1008 vocatur, quod hodie est *Eschborn*, inter Francofurtum et arcem Cronbergam.

(378) Annales citati Carolum filium a patre primo D in Italiam missum perhibent, cui tamen postea Carlomannus in auxilium submissus est. Verum totam rem pro partium studio diversimode narrant Annales Fuldenses et Bertiniani. Medius incedit Andreas presbyter, Ravennas synchronus, in Chronico apud Mencken t. I.

(a) Quæ hic de Rotaldo dixerat, in *Addendis et corrigendis replicariis Ussermannis his verbis* : « Notavit Hermannus ad an. 874 obitum Rotaldi Veronensis episcopi, quem tamen in subjunctis notis adhuc an. 885 in vivis fuisse ex libello Fraternalitatum San-Gallensium apparere vidimus, simulque mendum quoddam ibi subesse conjectimus; quod etiam interea aliunde deprehensum. Inter antiqua enim confraternitatum monasterii S. Galli documenta in vetusto regulæ codice membranaceo notatur copia confraternitatis inter illud monasterium et episcopos Ratpolum Trevirensis et Lutwardum Cumanorum, an. 885, sub Bernardo abbate. Utrique vel codex, vel ejus

emittor Goldastus pro Ratpoldo seu Ratbodo Trevirensi legisse videtur *Ratholt Veronensis*; quod eo verosimile est cum mox postea apud Goldastum viii Kal. Julii anno 885 legatur obitus Lutwardi Cumanæ episcopi, cum San-Gallensibus confederati, ubi nec in anno, nec in nominis difficultatem reperio: facile enim in cifris Romanis numerus unarius I addi vel omitti potuit, prout etiam quæ hic Ratpoldus vocatur, in Galia Christiana, tom. XIII, *Ratbodus* dicitur, pro diverso nempe nominis propria affinitate exprimensi modo. Cæterum Lutwardus hic in serie Cumanorum episcoporum in Ughelli Italia sacra tom. VI suppleendus est. »

CODEx AUGIENSIS.

niam singuli cum adjacentibus provinciis acceperunt pacemque inter se sacramento firmanere. — Sed Carolus Galliarum tyrannus (379), comperta fratris morte gavisus, statim collecto exercitu regnum ejus Rheno contiguum invasit: quem cum Ludovicus Junior per legatos redire pacemque servare frustra postulasset, eumque sibi dolo insidias struere comperisset, transitu Rheno, viii Idus Octob. in (380) Ribuarum [*leg. Ripuarum*] bello inito vicit, multisque occisis et comprehensis, illum pene nudum cum paucis turpiter fugere compulit et castra ejus cum innumeris spoliis diripuit. *Annal. Fuld., Bert.*

160 877 Linones et Suvisi eorumque confines, defectionem molientes, a Ludovici missis facile compressi sunt. *Annal. Fuld.* — Carolus Galliarum imperator tyrannicus ætate item Italiam ingressus, cum Carlomannum quoque fratris sui filium se invito transiens Alpihus pugna secum congregari velle cognovisset, fugam more suo inivit et inter fugiendum dysenteria correptus periit anno regni xxxvii, et in Burgundia Agauni (381) sepultus est. *Annal. Bert.* — Post quem filius ejus Ludovicus Balbus regnum Galliarum accepit, et apud patruales de omnibus patris injuriis se per legatos excusans, pacem cum eis fecit; Carlomannus vero disposita, prout voluit, Italia, in Bajoariam rediit et fratri Ludovico partem suam de regno Lotharii reddidit. — Febris Italica, tussis et dolor oculorum, et pestilentia, multos graviter vexavit et exstinxit. *Annal. Fuld.*

878 Ludovicus rex Germanie cum fratre Carolo regnum Lotharii divisit. Lantpertus (382) et Adalbertus comites Romam cum manu valida petentes, Joanne papa sub custodia retento, principes Romanorum fidem Carlomanno sacramento firmare coegerunt: unde idem papa commotus ecclesiam sancti Petri, omnibus thesauris Lateranis translatis, clausit divinaque inibi officia celebrare prohibuit, ipseque per mare Tyrrenum Gallias adiens, totum pene inibi moratus est annum. Deinde assumpto secum Bosone quodam, qui propria uxore veneno necata,

A filiam Ludovici Italie imperatoris vi rapuerat, quemque Carolus Provincie præfecerat, Romam rediit ipsique regnum Italie subjecerat et Carlomanno auferre studuit. Eclipsis solis vii (385) Kal. Novemb. post nonam horam facta, magnaue hominum et bonum pestilentia. *Annal. Fuld.*

879 Carlomannus rex Bajoarie paratysi dissolutus usum loquendi amisit: ad quem Ludovicus frater visendum veniens, regnum Bajoarie disposuit. *Annal. Fuld.* — **161** Ludovicus Balbus filius Caroli rex Galliarum vii Idus April. (384) Compendii obiit ibique sepelitur; Carolo filio posthumo relicto duobusque aliis non legitima conjuge natis, Ludovico scilicet et Carlomanno in regnum illi succedentibus. *Annal. Bert.* — Quo mortuo Ludovicus rex Germanie statim contiguum sibi Galliam Belgicam petit, indeque rursus in Bajoariam a quibusdam vocatus, quæ videbantur, disposuit, fratremque Carlomannum agrotum, scripto ei res suas, quia lingua non potuit, commendantem invisit, eique ministraturos principes nonnullos deputavit. Itemque missis copiis Hugonem Lotharii regis ex Waldrada filium, in Gallia Belgica tyrannidem exercentem, cum suis compressit. Boso Burgundia invasa tyrannidem exercet. *Ann. Fuld. Met.*

880 Hiems prolixa et nimis frigida facta. Ludovicus rex Germanie in Gallias veniens et filios Ludovici Balbi ad se venientes suscipiens, pacem cum eis fecit totumque Lotharii regnum sibi subjecit. C Ipse inito cum Nortmannis qui in Scilla (385) fluvio residebant, prælio plus quam quinque millia ex eis occidit ibique Hugo ex concubina filius ejus cecidit. Item Nortmanni inita cum Saxonibus pugna victores, duos episcopos (383), xii comites, xvii regios milites cum secuta magna multitudine peremerunt et captivos multos duxerant. Sorabi, Dalmatae, (Dalmatincii) et Boemani Sclavi collecto exercitu Thuringiam juxta fluvium Salam populati, a Popone marchione circumventi, omnes perempti sunt. — Carlomannus rex Bajoarie fortis, prudens et pius, xi Kal.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

877 Carolus rex Galliarum obiit anno regni xxxvii post quem filius ejus Ludovicus Balbus regnum Galliarum accepit.

878 Ludovicus rex Germanie cum fratre Carolo regnum Lotharii divisit.

879 Ludovicus Balbus, filius Caroli, rex Galliarum, vii Id. April. Compendii obiit.

880 Carlomannus rex Bajoarie apud villam Ottingam obiit xi Kal. April.

NOTÆ.

(379) Ita Carolum Calvum passim appellat annalista Fuldensis, scriptor nempe Germanicus; mitius vero sentit Bertinianus: unde in hujus temporis scriptoribus merito quis primariam veri historici dotem desideret, animum nempe a partium studio alienum.

(380) De amplissimo hoc olim Austrasie seu Lotharingie pago Ripuarum vid. Chron. Gottwis. t. II, p. 749.

(381) Potius in Nantuacensi monasterio.

(382) Lambertus Spoletii dux erat, Adalbertus

D vero Tuscie marchio

(383) Annales Fuld. melius iv Kal. Nov.

(384) Alii ponunt iv Idus Aprilis seu 10 April. quæ fuit Parasceve, ut habent Annales Vedastini.

(385) Annales Fuld. habent *Scalla*, qui nunc est *Scaldis fluvius*.

(386) Theodoricum scilicet Mindensem et Marquardum Hildesheimensem. Omnes hi ceu martyres Ebbekesterpienses, a loco pugne dicti, coluntur. Quorum tamen acta (Leibnit., t. I, Script. Brunsvic.) fabulosa sunt. Vid. t. I Bolland., die 2 Febr.

CODEX AUGIENSIS

(387) April. **162** apud villam Otingam obiit et sepelitur. Ludovicus rex Germaniæ frater ejus, missis item contra Hugonem in Gallias copiis, cruentam adeptus est victoriam. Ejus item auxilio freti filii Ludovici Balbi, Bosonem tyrannum ultra Rhodanum persecuti, in Viennam compellunt et Madasonam urbem captam subjiciunt.

Nortmanni Gallias itemque Fresiam igne, prædæque vastantes, tandem Noviomagum muniunt et in palatio regis hiemare disponunt: contra quos Ludovicus moto exercitu, impediende hieme, parum proficere potuit. Magna sterilitas frugum Germaniam afflixit. *An. Fuld., Reg. a. seq.*

881 Hiems item sæva et proluxa magnaue fames facta. Ludovicus rex Germaniæ Hugonem ad dedicationem venientem benigne suscepit, rursumque rebellantem persecutus in Burgundiam pepulit. Ludovicus rex Gallie cum Nortmannis pugnans novem millia equitum victor prostravit; illi vero collectis rursum copiis regnum Ludovici regis Germaniæ petunt; Cameracum, Trajectum, Hispanicum [*leg. Hasbanicum*] pagum, Ripuariam totam, Pruniam, Stabulaum, Mamularium [*leg. Malmundarium*], Indam et alia perplura loca vastant; Aquisgrani in capella regis equos suos stabulant; Coloniam Agrippinam et Bunnam una cum ecclesiis incendunt; contra quos Ludovicus rex cum morbo detentus

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI

881 Nortmanni multas provincias in Gallia vastant. Carolus rex, frater Ludovici, Romam veniens una cum regina Richarda imperiali unctione a Joanne papa coronatur, et omnes Italorum episcopi, præter papam, imperatori jurejurando subjiciuntur; *an. præc.*

venire non posset, exercitum misit. Terræmotus interim magnus in Kal. Jan. Moguntiaci factus. Eodem anno Carolus rex frater Ludovici Italiam petens Romanque veniens, una cum regina Richgarda imperiali unctione a Joanne papa coronantur (588). *Annal. Fuld., an. præc.*

163 882 Cometa ultra modum comas spargens xv Kal. Febr. visa. Ludovicus rex Germaniæ, crescente morbo, xiii Kal. Febr. (389) defunctus, et Laresham, juxta patrem æquivocum sepultus est. Quo audito exercitus contra Nortmannos missus, infecto negotio, rediit. Nortmanni vero, nullo resistente, residua circumcirca vastantes, Walach (390) Metensem episcopum incaute occurrentem occidunt; et inter alia Treverensem quoque urbem, fugatis et occisis civibus, Nonis Aprilis (391) incendunt, vastaque et incensa regione in munitionem suam, quæ Ascaloha (392) dicitur, juxta Mosam fluvium redierunt. *Annal. Fuld.* — Carolus imperator de Italia reversus, habito Wormatiæ conventu regnoque fratris accepto, magno collecto exercitu Nortmannos cum regibus suis per xii dies obsedit: cumque magno æstu et feiore præter mutua tela utriusque vexarentur, et immensa tempestate horridaque grandine xii Kal. Augusti exorta perturlarentur, visa expugnandi difficultate, petentibus hostibus pacemque deinceps regno ejus sacramento pol-

882 Ludovicus rex Germaniæ xiii Kal. Febr. obiit. Carolus imperator Nortmannos, circumquaque vastantes, pacem regno ejusdem deinceps sacramento firmare compulsi, et regem eorum Christianitatem professum, de baptismo suscepit, sicque firmata amicitia digressi sunt

NOTÆ.

(387) Ughell., Ital. Sac. t. II, p. 145, exhibet diplomata Carolomanni regis, dat. v Idus Maii anno incarnat. 872, domini vero Carolomanni regis in Bajoria iv et in Italia iii, ind. v. Act. apud Huotingam curtem regiam: ubi anni regni annum 880 indicant, etsi indicio fallat. Inde vero eruitur Carolomanum eodem anno 880 xi Maii adhuc in vivis fuisse, nec adeo xxii Martii obiisse. Emortualem vero eundem Carolomanni patris sui diem notat filius ejus Arnulphus rex in præcepto anni 889, quo abbatiam Lanbiensem donat Franconi Leoliensi episcopo (Miræi Opp. diplom. p. 650. Conf. Mabill. *Annal. Bened.* t. III, p. 275) ea conditione, ut in Kal. Octobr. die, quo Carolomannus venerandæ memoriæ piissimus rex et genitor noster præsentem finivit vitam, ejus commemoratio fiat. Obiit ergo xxii Sept. a. 880, apud Hodingas sepultus (*Annal. Met.*). Qui locus idem est cum Huotinga, vel Otinga, nunc Otinga, curte olim regia in Bajoria (*Chron. Gotwic.* t. II, p. 500).

(388) Diem Nativitatis Domini addit annalista Fuldensis ad an. 880, quod dein Hermannus, qui annum ab illo festo incipit, ad an. 881 retulit. Carolum certe jam imperatorem appellat ipse Joannes VIII in epistola ad eum data iv Kal. April., indictione xiv, quæ annum 881 notat. (*Epist.* 269 in Labb. *Collect. concil.* t. IX, p. 194.) Muratorius (*Antiq. I. L. t. I, p. 456 et t. III, p. 755*) hde diplomatum protulit, Carolum Crassum ante medium mensis Mar-

cii anni 881 imperatorem haud fuisse coronatum. Eecardus vero (*Res. Franc.* t. II, p. 634) ex Cadoldi Novariensis episcopi charta instituta apud Augienses dicti Cæsaris annuæ commemorationis (Mabill. *vet. Annal.* p. 427) in die consecrationis suæ, id est, Epiphaniarum die, ipsam hanc coronationis diem statuendam putat, maxime, quod ipse Carolus in diplomate pro Ecclesiâ Fuldensi dat. ix Kal. Oct. a. 885 (Schannat., *Tradit. Fuld.* p. 212) eandem annuam consecrationis suæ diem appellet. Verum dubitat Saxius in notis ad Sigonium de regno Italia, p. 544, ejusnam dies coronationis ejus hic intelligenda veniat, Italicæne, Romanæ, an Germanicæ, maxime cum ea die 6 Jan. an. 880 Mediolani rex Italiæ sit coronatus. Vid. supra in Breviario regum Franc. ad finem.

(389) Hunc diem 20 Jan. Ludovico emortualem statuunt *Annales Fuldenses* et *Necrologium Fuldense*, Pitheæani autem et Regino 19 Nov., et Metenses 20 Aug. perperam notant.

(390) *Al., Walo seu Wala.*

(391) Quæ fuit Cœna Domini juxta *Annales Metenses.*

(392) *Annal. Fuld. Ascaloha, Regino Haslou,* quod Struvius de *Hassfeld* intelligit, ahi melius de Hasla urbe ad Mosam, quatuordecim a Rheno miliaribus juxta citatos *Annales* dissita.

CODEX AUGIENSIS.

licentibus, datis obsidibus, cum rege eorum Sigefrido (393) mutuum colloquium **164** habuit, eumque Christianitatem professum de baptismo suscepit, datisque mutuo muneribus et firmata amicitia digressi sunt. Orto inter Saxones et Thuringios bello, Saxones superiores exstiterunt. Pestilentia magna in Bajoaria facta. *Annal. Fuld., Bert., Met., Reg.*

883 Carolus imperator, celebrato in Alamannia Natale Domini, ad sancti Galli quoque cœnobium venit ibique petente Hardinoto abbate jam sene Bernhardum pro eo abbate constituit, qui eidem loco vii annis præfuit: ipseque Ratisbonæ Pascha egit. *Ratpert.* — Romæ Joannes papa, dato sibi a quodam propinquo suo veneno, cum adhuc victurus putaretur, malleo percussus in cerebro exspiravit; percussorque ejus, concurrente turba, eadem hora a nullo læsus cecidit mortuus; et Martinus (**394**) archidiaconus papa cx, factus, præfuit anno i, mensibus vi. Imperator Carolus iterum in Italia obviam papæ pergit et Widonem ducem reum majestatis accusatum fugientem persequi jussit. Pestilentia exercitum vexavit. Item Saxones cum Thuringiis et Popone (**395**) pugnantes vincunt. Nortmanni item Prumiam petentes a Heinrico marchione Poponis fratre ad internecionem cæsi sunt. — Ludovicus rex Galliarum, postquam regnum fortiter rexit et defendit, defunctus et Parisius sepultus est sexto regni anno (**396**). Zuentibald dux Marahensium Pannonias, quibus Arnolfus dux filius Carlomanni regis præfuit, crudeliter vastat. *Annal. Fuld.*

884 Bajoarii in Italiam contra Widonem missi. Item Zuentibald Pannonias immanissime vastans, quosdam ex Bajoariis juxta Rabam [*al.*, Raabam] flumen incaute congressos vicit, occisisque aliis, nonnullos comprehendit. — **165** Carlomannus rex Galliarum, filius Ludovici Balbi, cum multam pecuniam Nortmannis pro pace dedisset, in venatu ab apro percussus interiit anno regni vii, et regnum Galliarum ad Carolum imperatorem rediit. *Chron. Normann.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

883 Romæ Joannes papa a quodam toxicatus, etiam a quodam alio percussus malleo obiit, statimque percussor ejus a nemine læsus moritur: et Martinus archidiaconus papa cx profuit anno uno, mensibus sex. Ludovicus rex Galliarum obiit.

884 Carlomannus filius Ludovici Balbi, rex Galliarum, obiit et regnum Galliarum Carolus imperator obtinuit.

A *Regino.* — Carolus imperator in citeriore Pannonia conventum habens Zuentibaldum ducem Marahensium per manus se dominio ejus tradentem, pacemque et servitium promittentem suscepit. Itemque Brazlavonem ducem, qui inter Dravum et Savum fluvios Pannoniæ præfuit, nihilominus se tradentem accepit. Ipse per Carentanum in Italiam veniens, Natalem Domini Papæ celebravit. *Annal. Fuld.*

885 Imperator Carolus, habito in Italia conventu, Widonem ducem Spoletanum, se excusantem seque subdentem suscepit: inde Gallias adiens susceptisque orinoribus, regnum illud, ut videbatur, disponens, ad conductum cum papa placitum Wornatiam venit. Sed papa, arrepto ad eum veniendi itinere, obiit (**397**); Romæque pro eo Adrianus III papa cxi, sedit anno i, mensibus iv. *Suppl. Lambec.* — Gotfridus rex Nortmannorum, perfidiæ contra regnum Francorum insimulatus, ab ipsis accusatoribus solo peremptus est. Hugo quoque notbus Lotharii regis, cum incaute contra imperatorem agitare, oculorum luce privatus est, *Reg.* — Pax inter Arnolfum Carentani et Pannoniæ ducem et Zuentibaldum Marahensem ducem confirmatur. *Annal. Fuld.*

886 Imperator, celebrato Ratisbonæ Natale Domini, Italiam a papa invitatus adiit, et Liutwardum Versellensem episcopum pro quibusdam quærendis Romam misit. Tumulus Papæ inter cives regionisque milites gravi utrorumque damno movetur. — Imperator habito post Pascha Papæ conventu, per Burgundiam Gallias contra Nortmannos petiit. Ubi cum male contra eos pugnatum esset, et Heinricus marchio Neustriæ occubisset, rebus minus prospere gestis, discessit. **166** Peringarius [*al.*, Berengarius] dux Forojuliensis, cum Liutwardo episcopo dissentiens, Vercellensem urbem exspoliavit. Insolita inundatio autumnus tempore facta, exundantibus aquis, plurimas villas everit et multis in montibus vias diruit, multaque mortalibus damna intulit. Romæ quintus Stephanus (**398**) papa cxii post Adrianum ordinatus, sedit annis vi. *Annal. Fuld.*

NOTÆ.

(393) Reliqui Annales regem Godefridum appellant.

(394) Annales Fuld. recte *Marinus*, qui id ad annum priorem referunt.

(395) Thuringiæ ducem.

(396) Juxta Annales Bertinianos Ludovicus Fran-

cia rex jam mense Augusto anno priore defunctus est.

(397) Papa, qui in itinere obiit, Adrianus fuit, non Marinus ejus antecessor, jam mense Maio anno 884 mortuus.

(398) Stephanus V jam mense Septembri anno priore suffectus est Adriano.

CODEX AUGIENSIS.

887 Imperator Carolus in Alsatia gravi infirmitate A detentus jacuit et parum convalescens incisionem capitis pertulit (399), habitoque in Alamannia conventu in villa Weiblinga (400), Peringarium ducem ad deditionem venientem et Liutwardo episcopo satisfacientem suscepit. Mortuo Bosone, filius ejus ex filia Ludovici Italiæ imperatoris puer Ludovicus ad Carolum imperatorem veniens, benigne ab eo susceptus et in filium adoptatus est. *An. Fuld.* —

167 Richgarda [al., Richarda] imperatrix adulteri- B cum Liutwardo Vercellensi episcopo, qui apud eam et imperatorem familiariter in palatio vivebat, ab imperatore et aliis incusata, divino judicio ab omnium se virorum commistione integram et eatenus virginem comprobavit, quamvis jam XII annis in conjugio imperatoris apparuerit: moxque ab eo separata in Andelabense (401) cœnobium virginum a se constructum secessit, ibique sedula in divino servitio virgo regina permansit. *Annal. Met. Reg.* — Dein Carolus imperator graviter infirmatus, mente etiam, ut videbatur, minus valuit, omnesque regni principes averso jam ab eo animo, cum apud Franconofurt conventum habuisset, unanimiter eum deseruere, et Arnolfum fratris ejus Carlomanni

filium non ex legitima conjuge, sed tamen nobili (402) natum, Carentani scilicet ducem, super se regem constituere. Carolus vero cum se cunctis omnino ministris, etiam et servis suis deserui, et a solo Liutperto Mogontiense archiepiscopo adhuc vidisset sustentari, supplex jam Arnolfo munera misit, et pauca ab eo in Alamannia usque ad obitum suum prædia postulans impetravit. *Annal. Fuld. Met. Regino.*

888 Carolus imperio jam privatus, Deo devote serviens in villa Alamanniæ Nidinga (403) infirmatus, et, ut quidam perhibent, a suis strangulatus, Idus Januarii vita mortali decessit, et quibusdam videntibus, cœlo aperto et lumine super eum apparente, Augiam (404) delatus juxta altare S. Mariæ sepultus est. *Annal. Fuld.* — Arnolfo rege Nartalem Domini Paschaque Ratisbonæ morante, multis regulis emergentibus, Perengarius filius Eberhardi in Italia regem se fecit; Ruodolfus filius Conradi in Burgundia; Ludovicus filius Bosonis, et Wido filius Lantperti, in Gallia Belgica et Provincia; Olo filius Ruodperti (Rotberti) in Gallia usque ad Ligerim, et in Aquitania utraque in Gallia 168 Ramnolfus (405) regium nomen nihil [forte nihilo-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

887 Richarda imperatrix adulteri cum Liutwardo Vercellensi episcopo incusata, aquino judicio se ab omni virorum commistione integram et virginem... regina permansit. Imperator autem ab omnibus deseritur, et Arnulfus fratris sui Carlomanni filius rex C

eligitur.

888 Carolus imperator jam privatus, Deo devote serviens, ut quidam dicunt, a suis strangulatus, obiit Idus Januarii, et Augiæ (406) sepelitur.

NOTÆ.

(399) In Bodoma palatio ad lacum Bodamicum. (400) Weiblinga seu curtis regia occurrit in *Annal. Fuld.* ad an. 894; memoratur quoque in diplomate ipsius hujus Caroli Crassi imp. ann. 885 actum ad Weiblingam, et in altero ejusdem dat. *Non. Maii a. 887, indict. iv, anno vero regni domini Caroli xi, imperii autem vii. Actum Weiblinga villa.* De situ vero ejus discrepant inter sese magni nominis viri. Besselio enim, in *Chronico Gottwicensi* t. II, p. 520, videtur esse modernum monasterium Wiblingen, in Sueviæ ducatu, olim ad pagum *Albegowæ* pertinens, ad confluentiam Danubii et Illaræ. Alii vero Weiblingam intelligunt in ducatu Wurtembergico in valle Remsthal prope Nicrum fluvium, sede Hohenstaunorum ducum Sueviæ et Gibellinorum origine illustrem. Quæ quidem posterior præferenda videtur, cum vix credibile sit a Carolo potius in loco Ulmæ tam vicino, uti est Wiblingense monasterium, conventum fuisse habitum, quam in ipsa Ulma villa regali, prout appellatur in diplomate Caroli M. an. 813 pro monasterio Augiensis.

Neutram ex dictis villis hic indicari arbitramur, sed aliam Wibelungam in Palatinatu inferiori pariter ad Nicrum inter Heidelbergam et Maunheimium in pago Lobodunensi sitam, cujus frequens in monumentis Laureshamensibus occurrit mentio. Firmari id videtur, quod teste annalista Fuldensi post illud placitum in Weiblinga imperator ad Rhenum Bosonem suscepit in villa *Chirchein* seu *Kirchein* in eodem pago sita, ubi etiam datum censeo supra citatum diploma Caroli Crassi pro monasterio Ottinga a. 885 *viii Kal. Sept. Actum ad Weiblingam.* Quod de nostro hoc loco intelligendum esse

suadet aliud ejusdem diploma triduo post seu v *Kal. Sept.* eodem anno datum in monasterio, quod dicitur *Lauresham.* Hoc exstat in Gallia Christ. t. IV, inter instrumenta p. 133, quod breve temporis spatium utriusque loci vicinitatem, adeoque Weiblingam Palatinam satis aperte indicat.

(401) Celebre id est nobilium virginum collegium in Alsatia, a Richarda regina circa an. 880 fundatum.

(402) Luitswindam scriptores appellant, nobilem ex Carinthia feminam.

(403) *Nidingen*, *Nydingen* seu *Neidingen*, villa in antiquo Alemannici ducatus pago Bertoldeshara, sive hodierno Landgraviatu Baarensi, sepultura familiæ Furstenbergicæ nobilis.

(404) Reicheaugiense scilicet monasterium, ubi solemnem imperatoris hujus commemorationem instituit Cadolus Novariensis episcopus, ejusdem cœnobii antea monachus, et Liutwardi episcopi Vercellensis germanus. *Mabill. ann. Bened. t. III, p. 264.*

(405) Ramnolfus hic comes erat Pictaviensis et dux Aquitaniæ, qui Aquitaniam, Septimaniam et Marcam Hispanicam invadens, regium sibi nomen vindicavit.

(406) In Necrologio S. Germani Paris. notatur *Nonis decembris depositio domni Caroli imperatoris.* Quod quidem de depositione a regno accipiunt Socii Palatini apud Muratorium *Script. rer. Ital. t. II, p. 1, p. 416. l.* melius tamen de sepultura ejus in Augia tunc primum facta intelligendum videtur, cum nomen ejus die 5 Dec. in Necrologio Augiensi habeatur, et ipse a regno die 2 Nov. anno priore sit depositus.

CODEX AUGIENSIS.

minus] invasere: e quibus Odo Arnolfum regem Franciam petentem humiliter adiens et benigne susceptus, permissio ejus invasum retinuit regnum. Itidem Rodolfus Ratisbonam ad eum veniens favore ejus pervasam impetravit Burgundiam (407). Nihilominus cum Italiam vellet rex Arnolfus petere, obviam venienti Peringario, qui paulo ante cum Widone pugna conflixerat tyranno, paucis exceptis, totam concessit Italiam. In (ea) expeditione ingens equorum pestilentia facta. *Annal. Fuld. Regin.* — Augiæ Ruodhoho abbati Hatto succedens præfuit annis xxv, qui cellam et basilicam sancti Georgii in insula construxit.

889 Liutpertus venerabilis omnique laude dignus Mogontiæ sedis archiepiscopus hac vita decessit; cui Sunderold successit. Calamitosus iste annus morbis ac pestilentia, aquarum inundationibus, insolitis tempestatibus, turbinibus et grandinibus multis, fame, peste et quaquaversum bellis socialibus comprovincialium fuit. In Thuringia torrentis modo nimbus defluens, tres in momento villas absumpsit, et ccc homines cum pecoribus multis exstinxit. *Annal. Fuld.* — Arnolfus rex Zuentibaldo et Ratoldo filiis suis ex concubina natis subjectionem a Francis promitti vix effecit, si ei legitimus non nasceretur filius. Magna contra Abodritos expeditio ab eo, sed parvo effecto, mota est. *Annal. Fuld. Met.*

890 Arnolfus rex, habito in Pannonia de diversis colloquio, a Zuentibaldo duce Marahensi ex verbis apostolici obnixè rogatur, ut Romam veniens Italiamque sub ditione sui retinens, a tantis eam eruat tyrannibus. **169** Quod ille, aliis præpeditus, ad præsens facere distulit. Iterum conventu apud Forcheim acto, Ludovici imperatoris Italiæ filiam, Bosonis viduam, ad se cum muneribus venientem benigne suscepit. Inde Constantiam, Augiamque, orandi gratia, adiit indeque Ratisbonam rediit. *Annal. Fuld.* — Apud sanctum Gallum post Bernihardum Salomon abbas præfuit annis xxx. Salomon secundus Constantiæ venerabilis episcopus obiit: pro quo tertius Salomon de cœnobio sancti Galli abbas episcopus promotus, præfuit annos xxx. *Hepid. Annal. Met. al. a. seq.*

891 Embricho Ratisbonensis episcopus vita et ætate verendus obiit, ipsaque urbs, exceptis divinitus sancti Emmeramii sanctique Cassiani ecclesiis, iv idus Augusti incendio tota conflagravit. Nort-

manni item Franciam Rheno contiguam vastant, contra quos exercitu misso, prælioque incaute consero, Sunderolt Mogontiensis archiepiscopus cum aliis multis preemptus occubuit, cæterique fugerunt (*Regino*): pro quo Hatto Augiensis abbas, vir ingeniosus, archiepiscopus promovetur. *Annal. Fuld.* — Arnolfus vero rex Nortmannos victoria elatos, et regnum Lotharii vastantes, cum exercitu insequens, juxta fluvium Dila (408), palustribus locis munitos, nianumque pugna conserere trepidantes, offendit. Qui milites adhortatus, equis propter loci difficultatem dimissis, pedes eos aggreditur; clamor attollitur, res deinde gladiis cominus geritur, unoque tantum milite ex nostris preempto, duo Nortmannorum reges, Sigifridus et Godafridus, totusque eorum exercitus multis millibus numerosus, ferro trucidatus, et in flumine fugam impediende demersus, ad internecionem deletur. Et rex eadem die, litanis celebratis, et Deo laudibus redditis, multisque hostium spoliis direptis, in Alamanniam venit, et Natalem Domini Ulmæ celebravit. *Annal. Fuld. Met.*

892 Apud Gallias Carolus adolescens Ludovici Balbi posthumus filius, a quibusdam primatibus rex affectus, multa deinceps Odoni mala fecit, **170** et ab eo vicissim sustinuit. *Flodoard. an. seq.* — Arnolfus rex Pannonias adiens, cum Zuen ihaldum ducem Marahensem iterum sibi rebellantem cognovisset, colloquio cum Brazlavone duce Pannoniæ ulterioris habito, trifariam cum tribus exercitibus, Ungariis etiam auxiliatoribus, nuper illas in partes de Aquilone adventantibus, per continuum mensem Marahensem devastat regionem: ipse etiam eodem tempore prisecam cum Vulgaris renovat amicitiam. Popo ducatu Thuringiæ privatus est. *Annal. Fuld.* — Romæ post Stephanum Formosus, prius Portuensis episcopus, papa CXIII, sedit annis iv, mensibus vii (409).

893 Engiscalcus marchio Pannoniæ judicio Noricorum execratus, et patruelis ejus Wihelmuus decollatus est. Arnolfus rex Marahensem iterum vastat regionem. Ipsi regi ex Vola (410) regina Ludovicus filius nascitur, et a Hattone archiepiscopo Mogontiense, et Adalberone Augustense episcopo nobili, baptizatur, et sacro chrismate ungitur. — Formosus papa, missis epistolis et legatis, Arnolfum regem ad suscipiendam, et eruendam a tyrannibus, maximeque a Widone, Italiam, magnopere invitat.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

890 Arnolfus rex ex parte apostolici rogatur ut, Romam veniens, Italiam sibi de tyrannis defendat.

891 Arnolfus rex Nortmannos ad internecionem delevit.

892 Romæ post Stephanum . . . mensibus septem.

893 Formosus papa Arnolfum regem ad suscipiendam et a tyrannis eruendam Italiam invitat.

NOTÆ.

(407) Non omnia hic recensita hujus anni sunt; Ludovicus enim primum 890 rex Arelatensis creatus est.

(408) Annalista Fuldensis fluvium *Clyla* appellat, in loco qui *Lovonium* dicitur; quod alii quidem

varie interpretantur: verosimilius autem est fluvius *Dyla* seu *Thylia* in Brabantia, qui *Lovanium* urbem interfuit, uti etiam vocatur in *Annal. Metensibus*.

(409) Hoc ad annum priorem spectat.

(410) Aliis Oda dicitur vel Uta.

CODEX AUGIENSIS.

Quod ille annens legatos muneribus donatos remittit. Niems sæva, et diutina hoc anno facta. *Annal. Fuld.*

894 Tonitruum magnum v Kal. Febr. factum. *Annal. Fuld.* — Widone Italiæ tyranno mortuo, Angildruda [*al.*, Agiltruda] vidua ejus cum filio Lantperto tyrannidem invasit. *Regino. Luitprand. (411).*

895 Arnolfus rex Hildigardam Ludovici regis patris sui filiam, cujus maxime molimine, dejecto Carolo, rex factus fuerat, exsilio damnat. *Annal. Met. an. præc.* Synodus magna apud Triburiam collecta. *Conc. Germ.*, tom. II, p. 388. Arnolfus rex cum Odone, tunc Galliarum rege, ad se veniente pacem firmat, Caroloque filio regis Ludovici Balbi non 171 multo post adveniendi et munera offerenti, auxilium denegat. Ipse etiam Zuentibaldum, ex concubina filium suum, regem super Lotharii regnum ungi fecit: itemque per epistolas a Formoso papa rogatus Italiam autumnum petit, Peringariumque perterritum ad deditionem venientem regnumque pervasum Italiæ reddentem suscepit, et Waltfredo Meginfredoque comitibus Italiam cis Padum distribuit, et omnia vastando, divisisque ad superum inferumque mare copiis transiens, ipse Natalem Domini lunæ [*forte*, Lucæ] celebravit. *Annal. Met. Fuld.*

896 Magna pluviarum inundatione exercitu fatigato, et plurimis equis inde amissis, Perengario etiam a fidelitate ejus deficiente, et ad Lantpertum se conferente, Arnolfus rex tandem Romam venit, eamque, Angildruda Widenis vidua cum filio Lantperto machinante, obseratam inveniens, mandato Formosi papæ intus inclusi, celebratis apud sanctum Pancratium litanis, eam oppugnat, expugnataque citius urbe, ingressus, a domno papa honorifice susceptus, imperatorque coronatus est (412), et dispositis ibi rebus, primoribusque sacramento subactis, Angildrudam persequi statuens, infirmari cœpit; metuensque morbum graviorem, de Italia statim redire acceleravit. Quo reverso, Perengarius ac Lantpertus, diviso inter se regno Italiæ, tyrannidem exercere, Lantpertusque Megenfredum co-

mitem decollare jussit. *Annal. Fuld.* — Formosus papa die Paschæ obiit, pro quo sextus Bonifacius papa CXIV ordinatus decima quinta die podagra defunctus est: cui sextus Stephanus, Campaniæ prius episcopus, papa CXV, substitutus sedit annum 1. Qui tyrannis favens, et Arnolfum odiens, Formosum papam octavo post obitum mense effossum, et in sella positum, loquente pro eo diacono, criminatum 172 et quasi convictum degradavit, et per crura protractum, in Tiberim, projici præcepit. Sed divinis per merita ejus miraculis territi cives Romani, non multo post Stephanum digne cruciatum ejecerunt, Formosumque in sepulcrum suum reposuerunt. *Annal. Fuld. Luitpr.* — Eodem anno Græcis cum vagantibus hostibus Hungariis pacem facientibus, Bulgari irati Græciam invasam Constantinopolim usque devastant. Interim Græca astutia Hungarii inducti, terram Vulgarorum ferro, præda igneque pessumdant. Bulgari reversi, bis ab eis pugna victi et cæsi, terga vertunt. Tertio demum divinam enixius gratiam precati, xx millibus suorum amissis, cruentam, vix profligatis hostibus, meruere victoriam. Tanta etiam fames hoc anno facta, ut innumeri inedia perirent, hominesque Christiani nonnulli se invicem comederent. Arnolfus imperator, quodam ædificio cadente, cum multis aliis graviter conterens corpus, cecidit. *Annal. Fuld.*

897 Magna fames in Bajoaria multos consumpsit. Boemani contra Marahenses ab Arnolfo imperatore auxilium petunt. — Romæ post Stephani interitum Romanus papa CXVI sedit mensibus paulo plus iv, et post hunc Theodorus secundus papa CXVII sedit dies xx. Post quem nonus Joannes papa CXVIII ordinatus sedit annos ii (413). Arnolfus imperator, habito conventu, nulli fidens, sacramentum fidelitatis denuo sibi et filio parvulo Ludovico a cunctis exigit. *Annal. Fuld.*

898 Discordia capitalis inter fratres Zuentibaldum et Moymarium [*al.*, Moymirus] Marahenses duces facta. Luitpaldus (414) marchio cum aliis Marahenses imperatori rebelles vastat. *Annal. Fuld.*

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

896 Arnolfus rex tandem Romam venit, et a Formoso papa imperator coronatus est. Formosus papa die Paschæ obiit: pro quo sextus Bonifacius papa CXIV ordinatus, decima quinta die podagra defunctus est. Cui sextus Stephanus papa CXV substitutus sedit annum unum, qui tyrannis favit.

898 Romæ post Stephani interitum Romanus papa CXVI sedit mensibus paulo plus iv, et post hunc secundus Theodorus papa CXVII sedit dies xx. Post quem nonus Joannes papa CXVIII ordinatus sedit annos duos.

NOTÆ.

(411) Gottwicensis: Arnolfus Italiam Burgundiamque suo regno subiecit; quod pariter referunt Annales Metenses et Fuldenses a Bouquetio restituti; in editis enim hic integrum folium deest, ex manco nimirum codice, quali et Hermannus usus videtur, qui ad hunc annum tam pauca habet, et Arnulphi expeditionem Italicam plane præterit.

(412) Id quidam mense Aprili factum scribunt, quod vix credibile, cum Formosus papa jam quarta

die ejusdem mensis obierit, ut adeo hæc solemnitas in triduo sacro fieri debuisset. At cum Arnulphus in diplomate pro cœnobio Amiatino Romæ dato iv Kal. Martii anno Incarnat. Dom. 896 (Ughell, Ital. Sac., t. III, p. 614) se jam imperatorem Augustum nominet, ante diem 27 Febr. coronari jam debuit.

(413) Hæc partim annum sequentem spectant.

(414) Austriæ nimirum marchio Luitpaldus.

CODEX AUGIENSIS.

899 Item Bajoarii fines Marahensium hinc vastant. Vota regina, adulterii crimine cum quibusdam viris infamata, LXXII (415) principum juramento Ratisbonæ in conventu absoluta est. Arnolfus imperator paralyti **173** dissolutus est, et nonnulli inde veneficii, vel maleficii criminati, et puniti sunt. Item Bajoarii Marahensium terram vastant. Isanricus (416) imperatori rebellans, obsessusque et ad deditiōem vi coactus, ad Marahenses item confugit. Romæ Benedictus quartus, papa CXIX, sedit annis III, mensibus V (417). *Annal. Fuld.*

900 Arnolfus imperator Ratisbonæ, ubi frequentius manebat, ægrotans, obiit (418) et in basilica S. Emmerami sepultus est, anno regni XII. Pro quo filius ejus Ludovicus puer in regnum constitutus est; cujus frater ex concubina, Zuentibaldus Galliæ Belgiæ rex, cum crudeliter et temere ageret, res Ecclesiarum affectaret, Ratpotonemque etiam Treverensem archiepiscopum baculo in caput percuteret, a suis spretus ac desertus, cum incaute viribus impar pugna eis congredi vellet, preemptus est. *Regin. chr. Annal. Fuld.* — Bajoarii per Boemanos transeuntes, ipsis secum assumptis, Marahensem item devastant regionem. Hungarii, hostes novi, Italiam magna ex parte vastaverunt et, conserto prælio, victores viginti millia ex Italis una die peremerunt. Itidem exploratam Bajoariam invadentes, circa Anesum [al., Anasum, Ens] flumen plurimas prædas abducunt. Item Pannonias depopulatas occupant. — Luitpaldus (419) marchio, quibusdam copiis Hungariorum cum paucis Noricorum

^A congressus, uno tantum ex suis amisso, MCC peremit (420). *Ann. Ful.*

901 Hungarii, Carentanum petentes, commissa pugna, victi cæsique fugerunt. Eodem anno Moymarus dux Marahensis et Isanricus Noricus comes, **174** qui ad ipsum transfugerat, cum Ludovico rege pacificati sunt. *Suppl. Annal. Fuld.*

902 Hungarii Marahenses petunt, pugnaque victi terga verterunt. *Ann. Saxo.* — Ipso anno, Beringer, Reginolf et Gerhard nobiles Germani fratres, filii Atonis comitis et Adellindæ, non longe a Buochaugiensi cœnobio virginum in pago Alamanniæ Erichgawe (421), a matre per ipsum tempus (422) studiose in honorem sancti Cornelii et sancti Cypriani martyrum constructo, cum sororem virginem nuptum tradere molientes clam inde abducerent, ab inimicis circumventi, et occisi sunt et a matre sua apud ipsum cœnobium sepulti; ubi etiam ipsa, postquam Hierosolymam aliaque sancta loca causa orationis adiit et rediit, divinis intenta servitiis et animarum inhians lucris, feliciter hanc vitam finiens condita est, ipsa filia virgine æquivoca sua abbatissa inibi constituta.

904 Romæ post Benedictum Leo quintus (423), prius presbyter forensis, papa CXX, sedit mensibus ferme II. Post quem, ut in quibusdam inveni, Christophorus, prius cardinalis, papa CXXI, sedit mensibus IV, qui dejectus est et monachus factus (424).

905 Romæ Sergius III, papa CXXII, sedit annis VII, mensibus IV, al., a. pr.

906 Adalbertus nobilis et bellicosus de Babenberg

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

899 *Uta regina, adulterii incusata, LXXXII principum juramento absoluta est. Romæ Benedictus... mensibus quinque.*

900 *Arnolfus imperator Ratisbonæ, ubi frequentius manebat, obiit VI Id. Decembr. (425). Anno regni XII, pro quo filius ejus Ludovicus puer regnavit.*

902 *Beringer, Reginolfus et Gerhardus, nobiles*

Germani, filii Atonis comitis et Adellindæ occisi, apud Buchaugiense cœnobium virginum, a prædicta Adellindu constructum, sepeliuntur, ubi et ipsa mater postea est sepulta.

904 *Romæ, etc., ut Aug.*

905 *Ut Aug.*

906 *Adalbertus nobilis et bellicosus de Babenberg*

NOTÆ.

(415) Alii LXXXII principes numerant.

(416) Illic Arbonis Austriæ marchionis filius erat.

(417) Benedicti IV electio primum ad finem anni sequentis contigit.

(418) Regino, Annales Metenses alique obitum ejus ad III Kal. Decembr. anni præcedentis rejiciunt. Quem item annum assignat Necrologium Fuldense apud Leibnit. script. Brunsv. t. III, p. 765.

(419) Luitpaldus Austriæ marchio.

(420) Illic desinunt Annales Fuldenses, unde et Hermanus deinceps brevior est.

(421) Alius ejusdem fere nominis pagus occurrit in chartis San-Gallensibus apud Goldastum, scilicet *Argangawe* et *Arguna*, cum Helvetico pago *Argovia* hanc confundendus.

(422) Verior hæc est, etsi posterior, celebris lupus parthenonis origo quam fabulosa illa a Bruschio et Bucellino jam iude a Carolo M. deducta. Vid.

Brunnerus *Annal. Boic.*, p. 1, p. 305. Item Crusius *Annal. Suev.* p. 1, l. XI, cap. 8, p. 307, cui jam sublesta quoad hoc fides inluit. Cuncta hæc inagis, non satis tamen studiose tractarunt Bolland ani t. VI, Aug. die 28, in Vita B. Adellindæ abbatissæ, p. 492. Vid. ad annum 799. Ato sive Hatto aut Otto comes Kesselburgensis in tractu lacus Plumarii fuisse traditur.

(425) Contigit hoc anno priore.

(424) Nempe in monasterium detrusus.

(425) Eundem diem 6 Dec. plerique assignant, uti et lamina plumbea in aperto ejus sepulcro an. 1671, reperta in monasterio S. Emmerami, quamvis Regino illum apud Ottingam sepultum memoret. Vid. Otto Fris. l. VI, c. 13. Cæterum id de anno priore esse intelligendum ostendit etiam præceptum Ludovici ejus filii dat. IV Id. Octobr. an. 900, apud Schatten *Annal. Paderborn.* l. III, p. 256.

CODEX AUGIENSIS.

Francus (426), commissa **175** cum ænulo suo A Courado pugna, vicit eumque eum multis aliis peremit (427). *Regin. an. pr.*

907 Adalbertus, cum prædia ejus, utpote rebellantis, a Ludovico rege vastarentur et castrum oppugnaretur, perfidia, ut fama est (428), Hattonis archiepiscopi et cujusdam Luitpaldi, de quibus plurimum confidebat, ad Ludovicum regem spe pactionis adductus decollari jussus est. *Reg. a. 905, al. an. 996.* — Bajoarii cum Hungariis commissa pugna victi sunt. *Annal. Met.*

908 Hungarii Saxoniam et Thuringiam late vastant. *An. Saxo. a. 996.* Luitpaldus occisus est (429).

909 Hungarii Alamanniam invadentes vastant. *Regin. contin. Hepid.*

910 Hungarii Franciam (430) petentes, commissa pugna, superiores fuerunt. *Hepid. Reg. cont.* — Adalbero venerabilis, et famosus Augustæ Vindeliciæ episcopus, obiit; post quem Hiltine annis XIII præfuit. *Hepid.*

911 Ludovicus rex adolescens moritur et Ratisbonæ sepelitur. *Hepid.* Post quem, deficiente nostris in partibus regio stemmate, Conradus filius Conradi (431) rex electus, et unctus regnavit annis VII.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

Conradus æmulum suum, victum pugna, cum aliis multis peremit.

907 Adalbertus, perfidia Hattonis archiepiscopi et Luitpaldi ad Ludovicum regem spe pactionis adductus, decollari est jussus.

908 Hungarii Saxoniam et Thuringiam vastant. Luitpaldus occisus est. *Regin. a. 907.*

909 Hungarii Alamanniam vastant.

910 Hungarii Francos devincunt.

911 Ludovicus... annis septem. Burchardus dux

Regin. cont. — **176** Burchardus dux Alamanniæ, in conventu suo orto tumultu, occisus est; pro quo Erchanger ducatum invasit (432).

912 Hungarii item Bajoariam petentes, congregatis Bajoariorum et Alamannorum copiis, juxta fluvium Ine (433) congressi magna strage profligantur. *Chron. Aug. a. 913.* *Hepid.* — Cometæ hoc anno visæ. Ruodolfus rex Burgundiæ obiit, et Ruodolfus filius ejus regni illius jura disposuit annis xxv. *Al. a. 911.* — Romæ Anastasius (434) secundus, papa CXXIII, sedit annis II, mensibus II. Apud sanctum Gallum Notkerus magister doctus obiit (435). Otbertus (436) episcopus occiditur. Einhard excecatur. *Cont. Reg. Annal. Sazo.*

913 Item Hungarii egressi Alamanniam vastant. B Mongontiæ Hattone (437) archiepiscopo Augiensi- que abbate mortuo, Heriger in episcopatu succedens annis XIV, in abbacia vero Hug abbas XVIII annum I præfuit. *Chron. Aug.*

914 Salomon Constantiæ episcopus et abbas cœnobii sancti Galli a quodam protervo captus et in custodiam missus est (438). Augiæ post Hugonem Thientigus abbas XIX præfuit annis III.

177 915 Romæ Lando, papa CXXIV, sedit mensibus V, post quem Leo VI, papa CXXV, mensibus

C *Alemanniæ in conventu suo occiditur.*

912 Hungarii a Bajoariis et Alemannis juxta flumen Ine occiduntur. Ruodolfus rex Burgundiæ obiit, pro quo Ruodolfus filius regnavit annis xxv. Romæ Anastasius secundus, papa CXXIII, sedit annis II, mensibus II. Apud S. Gallum Notkerus, magister doctus, obiit.

913 Hungarii Alemanniam vastant.

914 Salomon Constantiensis episcopus est captus.

915 Romæ, etc., ut Aug.

NOTÆ.

(426) Henrici Franciæ orientalis ducis filius. Vid. a. 883, 886. Conradus Hassiæ seu Wetteraviæ comes. *Regin.*

(427) Annales Metenses, obitum Conradi senioris comitis, patris Conradi postea regis, referunt ad annum 905, III Kal. Martii apud Fritestlar.

(428) Ex fama scribit Hermannus, sed Ekkehardus de casibus S. Galli factum id vulgo concinnari et cani tradit. Vid. Eccard., *Rer. Franc. t. II, p. 811*, ubi factum hoc cum aliis negat, de quo pariter silent Annales Metenses, qui castrum istud Terrassam, alii Bibenberg vocant. Marianus et Sigebertus perfidiam illam pariter memorant, uti et Luitprandus *Hist. t. II, c. 3*, præcipue autem Otto Frisingensis *l. VI, c. 15*. Vid. Calles *Annal. t. IV, p. 33 seq.*

(429) Scilicet in pugna contra Hungarios. Erat hic Luitpoldus dux seu comes Bajoarici limitis, qui idem esse videtur de quo anno superiore. *Aventin. l. IV, c. 21*.

(430) Francia orientalis hic intelligitur, seu Franconia.

(431) Franconiæ comitis, ab Adalberto a. 905, occisi, et Glismodæ filii Arnulphi imperatoris.

(432) Duo Burchardi duces circa hæc tempora occisi memorantur, a scriptoribus nonnunquam

confusi. Primus est Burchardus dux Thuringorum, seu præfectus limitis Thuringici, cum aliis ab Hungariis in prælio occisus, ut refert chronicon Saxonium ad an. 908, et probat Eccard *Rer. Franc. Or. t. II, p. 819*; alter vero Burchardus primus hujus nominis Alamanniæ dux juxta Hermannum h. a. 911 in conventu suo interemptus; post quem Erchanger ducatum invaserit. Hunc una cum fratre suo Bertholdo, qui ambo an. 917 decollati sunt, Cameræ nuntios in Suevia appellat Ekkehardus Junior De casibus monasterii S. Galli c. 1.

(433) Ad Oenum nimirum. †

(434) Est Anastasius III, priore anno electus.

(435) Cognomento *Balbulus*. Ekkehardus minime vitam ejus scripsit.

(436) Otbertus episcopus erat Argentoratensis, anno 913 a cæcibus occisus; Eberhardus seu Einhardus Spirensis sedem tenebat.

(437) Ex Reginonis continuat. et chronico Wirceburg. Hatto a. 912 obiit.

(438) Factum hoc esse ab Erchangelo et Bertholdo cameræ nuntiis, qui Sueviæ ducatum invaserant, scribit Ekkehardus Jun. De cas. monast. S. Galli c. 1.

ferme II, et post hunc Joannes X, papa CXXVI, annis XIV, mensibus II (439).

916 Hungarii item egressi inter alia mala totam pene Alamanniam igne et gladiomiserabiliter vastant. *Annal. Saxo. an.* 915. — Ipso anno apud Altheim coram misso apostolico synodus habita. — Augiæ Thietingo abbate defuncto, Heribraht abbas XX, præfuit annis X. Apud sanctum Gallum beata virgo Wiborada arctius inclusa est. *Hepid.*

917 Hungarii pervasa, ut cœperant, Alamannia, Basileam urbem destruunt; indeque Alsatia vastata, Lotharii regnum, multa mala facientes, invadunt. *Reg. Cont.* — Erchanger, qui ducatum Alamanniæ invaserat, cum fratre Bertholdo regi Conrado rebellantes, eique tandem ad deditionem spe pactionis venientes, ipso jubente apud villam Adingam (440) decollantur XII Kal. Febr. *Chron. Aug. Ekkeh. jun.*

918 Burchardus (441), dux Alamanniæ factus, tyrannidem invasit. Conradus rex obiit (442) *Reg. cont.*

178 919 Henricus comes natione Saxo in regnum electus, sine regali unctione regnavit annis XVIII. *Witichind.* — Pugna apud Winterturum inter Ruodolfum regem Burgundiæ et Burchardum ducem Alamanniæ commissa, rex a duce victus fugatur. *Hepid.* — Salomone episcopo Constantiense abbate-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

916 Hungarii totam Alemanniam igne et gladio vastant. Synodus coram misso apostolico Petro Ostiensi (450) episcopo apud Atheim est habita, in qua synodo generali decreto sancitum, ut quicumque deinceps bannum ab episcopo impositum corrupisset, per jejunium XL dierum in pane tantum et aqua et sale commissum lueret. Apud S. Gallum... est inclusa.

917 Ab Hungariis Basilea destruitur. Erchanger dux et frater ejus decollantur.

918 Burchardus dux Alemanniæ constitutus, etc., ut Aug.

919 Henricus comes... regnavit annis XVIII. Burchardus dux Alemanniæ Rudolphum regem Burgun-

A que cœnobii sancti Galli defuncto, Notingus in episcopatu annis XV, Hartmannus in abbacia quatuor ferme annis successerunt. *Al. a.* 920.

920 Carolus rex Galliarum in Franciam (443) venit. Apud sanctum Gallum Rachildis virgo inclusa est. *Hepid.*

922 Liuthardus a Burchardo duce, oppresso Heriberto (444), Augiæ præpositus, et fratres in exsilium missi sunt.

923 Sanguis Domini in Augiam insulam a quadam matrona defertur, sicuti litteris inibi historica relatione (445) continetur. Apud sanctum Gallum Engelbertus abbas constitutus annis IX præfuit (446).

924 Sanctus Voldaricus Augustæ Vindeliciæ episcopus ordinatus (447), mira pietate et religione præfuit annis L.

925 Hungariis item Alamanniam vastando pervagantibus, et ad cœnobium quoque sancti Galli pervenientibus, Wiborada virgo inclusa, fracta cella, a quodam ex eis perempta et martyrio coronata, Rachildisque contactalis ejus illæsa divinitus conservata est (448).

179 926 Hungarii, vastata Alamannia, totam Franciam, Alsatiam atque Galliam igne et gladio sævientes percurreunt. *Reg. cont.* — Burchardus dux occiditur (449). *Luitpr.*; *Hartman.* — Henricus rex

diæ vicit.

920 Carolus rex... inclusa est.

923 Sanguis Domini... sicuti litteris inibi manifestatur.

C 924 S. Udalricus Augustæ Vindeliciæ episcopus præfuit annos L.

925 Hungariis item Alemanniam vastantibus... virgo inclusa, a quodam eorum perempta, martyrio coronatur... conservata est.

926 Hungarii, vastata Alemannia, per totam Franciam, Alsatiam atque Galliam igne et gladio desæviunt. Burchardus dux occiditur, pro quo Herimannus Alemanniæ dux efficitur.

NOTÆ.

(439) Hic ordo inversus est; Lando enim an. 914 obiit, cui eodem anno successit Joannes X, et huic primum an. 928 Leo VI, qui non duobus, sed septem mensibus præfuit.

(440) Quæ sit hæc villa *Adinga*, haud notatum reperi; videtur autem esse *Ottinga* vicus in eodem pago Rhetiensi ad Wernizam amnem.

(441) *Sueviæ principum assensu* statuitur Alamanni dux primus Burchardus gentis illius nobilissimus et virtutum dote probatissimus; verba sunt Ekkehardi Junioris p. 19. De eo vid. Tentzelius in vindictis p. 218, 228.

(442) X. Kal. Jan. ex Mariano Scoto et Necrologio Fuldensi.

(443) Carolus simplex Gall. rex contra Henricum in pagum Wormatiensem movit. *Frodoard. Witich.*

(444) Abbas hic Augiensis ad a. 916 Heribraht vocatur. Vid. Mabill. *Annal. Bened.* t. III, p. 371.

(445) Historiam hujus translationis ex membranaceo Augiensi codice dedit Mabillonius l. c. Cod.

Engelberg. notat diem VI Id Nov. Vid. *Annal. Saxo.*

(446) Hepidannus hoc ad annum sequentem fert.

(447) Scilicet die 28 Dec. an. 923. *Pag. ad an.* 924.

D (448) Vid. Hopidannus Junior de Vita et miraculis S. Wiboradæ apud Goldastum *Rer. Germ.* t. I, p. 206.

(449) Scilicet in Italia Rudolfo Burgundiæ regi auxilium ferens. *Chron. Sax.* In libro fraternitatum S. Galli (GOLDAST., t. II, p. 153) ubi solemnitas quoque commemoratio pro eo instituta est, notatur die obitus III d. Nov. a. 925. Sed in Chronico S. Galli (DUCHESNE, t. III, p. 471) equo delapsus obiisse scribitur a. 926, 2 Maii, feria II, quæ nota annum præcedentem indicat.

(450) Vid. de hac synodo Conc. Cern. t. II, p. 588, et Pagius in Critica ad h. a. ubi tamen decretum in cod. Bav. allegatum non comparet; ibi etiam pro *Ostiensi* legendum *Ortensis* vel *Hortanus*

CODEX AUGIENSIS.

Magnum conventum Wormatiæ habuit. Herimannus (451) Alamanniæ dux promovetur. *Reg. cont.* — Augiæ Liuthardus abbas XXI effectus præfuit annis viii.

927 Heriger Moguntiensis archiepiscopus obiit, et pro eo Hilpertus archipræsulatum accepit (452).

929 Romæ Stephanus VII, papa CXXVII, sedit annis ii, mense i. *Frodoard.*

930 Henricus rex Boemiam petit. *Annal. Saxo a.* 928.

931 Romæ Joannes XI, papa CXXVIII, sedit annis iv. *Luitpr.* — Henricus rex reges Abodritarum et Nordmannorum Christianos fieri effecit ipseque Gallias petiit. *Chron. Aug.; Reg. cont.*

932 Hungarii Soraborum provinciam petentes, ab exercitu regis Henrici cæde profligati, fugati B multique ex eis capti sunt. *Frod. a. seq.; Reg. cont. a.* 934.

933 Apud sanctum Gallum Thieto abbas præfuit annis ferme x.

934 Constantiæ Notingo episcopo defuncto, Conradus genere et 180 vita prænobilis præsul ordinatus, xli per annos illam nobiliter rexit Ecclesiam (453). Augiæ quoque post Liuthardum Alawicus venerabilis abbas XXII præfuit annis xxv. Eberhardus Argentinensis præpositus primus incola (453) cellæ Meginradi venit (455).

935 Romæ Leo VII, papa (456) CXXIX, sedit annis iii, mensibus vi. *Frod.*

936 Henricus rex obiit, et in Saxonia apud Chutilineburg (457) cœnobium virginum sepultus est; C pro quo Otto filius ejus, regni gubernacula accipiens,

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

927 Heriger Moguntiensis archiepiscopus obiit, pro quo Hildebertus.

929 Romæ Stephanus... annos duos, mensem unum.

930 Ut Aug.

931 Ut Aug.

932 Henricus Hungarios in Suirbia interfecit.

934 Constantiæ Conradus, genere et vita clarus, præsul ordinatus præfuit annos xli.

935 Romæ... mensibus ii.

936 Henricus... apud Chutilineburg sepelitur; pro D quo Otto filius ejus regnavit ferme annos xxxviii.

937 Hungarii Franciam, Alemaniam, et Burgun-

xxxviii ferme annis strenue rexit. *Chron. Aug.; Luitpr.*

937 Hungarii per Bajoariam, Alamanniamque et orientalem Franciam prædis, gladio igneque furendo vagantes, transito Wormatiæ Rheno, Alsatiam, regnum Lotharii et adjacentes usque ad Oceanum Gallias vastantes, per Burgundiam Italiamque tandem in Pannoniam redierunt. *Witich. Frod.* — Monasteria sancti Bonifacii sanctique Galli incendio conflaurant. *Reg. cont.; Ekkeh. Jun.* — Ipso anno Rodolfus Burgundiæ rex defunctus, Agauni apud S. Mauricium sepultus est, filiusque ejus Conradus (458) regnum pro eo suscepit. Arnolfo etiam Bajoariæ duce mortuo, ducatum ejus Bertolfus (459) accepit. *Necrol. Fuld.; Reg. cont.* — Bajoarii cum multis aliis Ottoni regi rebellant.

181 938 Otto rex contra Bajoarios procinctum movit. Interim frater ejus Henricus ab Eberhardo (460) comprehensus est; quo liberato, Eberhardoque in exsilium relegato, denuo Noricos cum exercitu invasit omnesque præter Arnolphi ducis filium Arnolfum subjugavit. Interim Hungarii, Saxoniam invadentes, a Saxonibus pugna victi cæsique fugantur. *Witich.* — Romæ Stephanus VIII, papa CXXX, sedit annis iii, mensibus iv (461).

939 Otto rex, Lotharingos rebellantes petens, usque ad Caprimontem cum exercitu venit. *Reg. cont.* — Interim Ludovicus rex Galliarum Caroli filius Alsatiam invasit; sed mox Ottone, hoc comperto, redeunte, perterritus regnum suum repetiit: cumque castrum Brisacha ab Ottone rege obsessum oppugnaretur, capita rebelliosi Eberhardus dux occisus et Gisalbertus (462) dux in Rheno submersus inter-

diam vastantes, tandem per Italiam redierunt in Pannoniam. Monasteria S. Galli et S. Bonifacii concremantur. Rudolfus rex Burgundiæ obiit, pro quo filius ejus Conradus regnum suscepit. Arnolfus dux Bajoariæ obiit, ducatumque ejus accepit Bertolfus. Bajoarii cum multis aliis regi Ottoni rebellant.

938 Otto rex contra Bajoarios procinctum movit, peneque omnes sibi subjugavit. Romæ Stephanus... mensibus iv.

939 Otto rex omnes sibi rebelles, præter Metensem episcopum, subjugavit.

NOTÆ.

in Hetruria (Ughell. Ital. Sacr. t. I, p. 733). Altheim locus est in pago Rhetiensi seu Riesa in ducatu Neoburgico. Vid. Eccard. Rer. Franc. t. II, p. 850). (451) Hermannus hic filius erat Gerardi, seu Gebhardi, Franciæ orientalis ducis, cognatus Conradi I regis. *Clem.*

(452) Hoc ad annum 924 cum quibusdam chronicis consignat Gallia Christiana. Sed Necrologium Fuldense et Chron. Wirzburg. rectius ad h. a.

(453) Vita apud Pistor. t. III et Leibnit. t. II; Heppidannus ad annum seq.

(454) Alii ad annum præcedentem.

(455) Vita S. Udalrici c. 50, et Guillelmannus in Ru-

thardo Argent. episcopo.

(456) Ordinatus est initio anni sequentis.

(457) Quedlinburg, ubi cœnobium ædificare cœperat.

(458) Cognomento *Pacificus*, frater Adelhaidis postea conjugis Ottonis I.

(459) Frater Arnulphi *Mali*.

(460) Eberhardus erat dux Francorum, et frater Conradi I regis.

(461) Spectat ad annum seq.

(462) Gisalbertus Lotharingiæ superioris dux uxorem habuit Gerbergam Ottonis M. sororem.

CODEX AUGIENSIS.

ierunt, episcopique et alii qui cum eis contra A regem venerant, fugati et dispersi sunt. Otto vero rex, dedito castro, in regnum Lotharii reversus cunctos sibi rebelles præter Metensem episcopum subjugavit. *Witich.*; *Reg. cont.* — Henricus quoque frater ejus, projectis armis, ipsi se subdidit. *Frodoard.*; *Reg. cont.*

940 Otto rex, Gallias contra Ludovicum regem petens, magnam Provinciæ partem usque ad Sequanam annem vastavit, et Hugonem Heribertumque, principes ad se venientes, suscepit. *Frodoard.* — Hiems sæva hoc anno facta et pestis animalium subsequuta. Hugo filius Richardi moritur (463).

942 Otto rex cum Ludovico rege Galliarum pacificatur. *Frod.* — Cometa per noctes xiv visa, et immensa animalium pestilentia facta. *Reg. cont.* — Romæ Marinus secundus, papa CXXXI, sedit annos iii, menses vi.

182 945 Hungarii, item Bajoarios invadentes, pugna cum eis commissa victi terga verterunt. Apud sanctum Gallum Gralo [*al.*, Cralo] abbas præfuit annis xvii. *Hepid.*; *Chron. Salzburg.*

944. Terræmotus factus est xvi Kal. Maii. *Hepid.*

945 Romæ Agapitus secundus, papa CXXXII, sedit annis ferme x. *Al. anno seq.* — Otto rex Galliam inferiorem petit. *Frod. a. seq.*

946 Apud sanctum Gallum Rachildis virgo inclusa migravit ad Dominum. *Hepid.*

947 Bertolfo duce Bajoariæ defuncto, Henricus frater Ottonis regis ducatum illum accepit. *Reg. cont. a. 945.* — Luitolfus filius regis Itam laudabilem feminam (464) duxit uxorem. Mirmidona (465) igne consumitur. *Annal. Sax. a. seq.*

948 Herimannus dux Alemanniæ, qui provinciæ sibi creditæ cultum, habitum, mores et instituta

multum, ut fertur, honestaverat, defunctus, Augiæque in capella sancti Chiliani sepultus est; et Luitolfus filius regis Ottonis, vir omnium sui temporis universo populo acceptissimus, dux pro eo a patre suo constitutus est. *Witich.*; *Hepid.* — Synodus magna xxx episcoporum coram Ottone et Ludovico regibus apud Ingelheim habita est (466). Ipso anno Lindaugia incendio conflagrat. *Hepid.* — Capella in cœnobio sancti Meginradi cœlitus consecrata est xviii Kal. Octobr. (467).

183 949 Lothario rege Italiæ mortuo (468), Beringarius regnum invasit, viduamque ejus Adalheidem Rodolfi II regis Burgundiæ filiam multis injuriis afflixit et coarctavit; quæ vix fuga elapsa Ottonis regis adventum in multis angustiis præstolatur. *Leo Ost. Sigon. a. 951.*

950 Otto rex Italiam petiit, eamque subjiciens sibi Beringarium regem resistere non valentem pepulit domnamque Adalheidem suam futuram conjugem liberavit. *Reg. cont. an. seq.*

951 Synodus (469) xxv episcoporum magnusque totius regni principum conventus apud Augustam Vindelicam coadunatur, ibique Beringarius Ottoni regi ad deditionem venit et subjectionem promittit. *Witich.* — Inter alia prodigia ignitus lapis, quasi massa candentis ferri, ab occidente per aera venit et draco visus est ambulans.

952 Otto rex Boemiam, et filius ejus Luitolfus dux Italiam petunt (470). Otto rex una cum filio suo Luitolfo Italiam item ingreditur, et nuptiæ regales Papiæ celebrantur. Discordia inter Luitolfum ducem et patruum ejus Henricum ducem agitata. *Witichind.* — Fridericus Moguntiæ archiepiscopus et Harlpertus Curie episcopus Romam a rege missi sunt.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

940 Otto rex Gallias contra Ludovicum regem petit. Hiems sæva et mortalitas animalium.

942 Otto et Ludovicus reges pacificantur. Romæ Marinus... mensibus sex.

943 Hungarii Bajoarios invadentes vincuntur.

944 Terræmotus, etc., ut Aug.

945 Romæ... ferme x. Otto rex Galliam ingreditur.

946 Apud, etc., ut Aug.

947 Bertolfus dux Bajoariæ obiit, cui Henricus frater Ottonis regis in ducatu successit.

948 Hermannus dux Alemanniæ obiit, cujus ducatum Luitolfus Ottonis regis filius accepit. Synodus magna... facta.

949 Lothario rege... injuriis afflixit.

950 Otto rex Italiam petit sibi que eam subjecit, et pulso Beringario dominam Adalheidem liberavit.

951 Synodus... ad deditionem venit. Inter alia... quasi candentis ferri... ambulans.

952 Otto rex cum filio suo Luitolfo Italiam intrat, et nuptiæ regales Papiæ celebrantur.

NOTÆ.

(463) Hugo, cognomento Niger, Richardi Burgundiæ ducis filius et Rodulphi Galliæ regis frater, primum anno 951 obiit.

(464) Herimanni Alemanniæ ducis filiam.

(465) Civitas scilicet Monasteriensis, nisi Mindam quis intelligere velit, cum in synodo Ingelheimensi, au. 948, legatur Eberisus *Mimidonensis* episcopus, seu Mindensis. Unde forte legendum hic *Mimidona*.

(466) Vid. Conc. Germ. t. II, p. 610. Acta ejus dedit Canisius Lect. Antiqq., t. III, p. 1, p. 8, ex codice Weingartensi.

(467) Additamentum hoc, si tamen sit, satis an-

tiquum et codici cœvum videri in dissertatione prævia monuimus.

(468) Mortuus est Lotharius primum anno 950 exeunte. Murat Antiqq. Italiæ ad an. 949 et seq.

(469) Tam Synodus Augustana quam cetera hic relata ad annum sequentem pertinent. Vid. Conc. Germ. t. II, p. 622. Unde duo hi anni fere invicem permutati videntur. Vid. Regin. cont. a. 952. Acta vero hujus synodi ex codice Weingartensi sistit Canisius Lect. Antiqq. t. III, p. 1, p. 2.

(470) Hæc ad annum 950 spectant. *Reg. cont.* a. 950 et seq.

CODEX AUGIENSIS.

953 Otto rex fratri Henrico favens filium contra se incitavit Luitolfum, magnaque totius regni turbatio diversarum studiis partium facta est. *Reg. cont.*; *Witichind.* — 184 Arnolfus filius Arnolli, quondam ducis Noricorum, partibus se Luitolfi contra regem jungens, Augustensem urbem episcopatumque deprædatur, et beatum Vodalricum episcopum, regi fidum, in castello Mandichinga (471) obsessum capere vel occidere nititur; sed, superveniente cum copiis militum Adalperto de Marhtale comite (472), et Theodpaldo episcopi fratre item comite pugna victus et turpiter repulsus est divinaque ultione cum cunctis fautoribus non multo post digne punitus. In ea congressione Adalpertus comes parum vulneratus moritur et a sancto episcopo Augustæ honorifice sepelitur. *Vita S. Udalrici.* — Secuto tempore, cum invalescente discordia Otto rex et filius ejus Luitolfus dux, collectis contra se invicem exercitibus, juxta fluvium Hilaram (475), et villam vocabulo Tussam, jam jamque pugna conflicturi consedissent, intercurrentibus sanctis episcopis Vodalrico Augustensi et Adalperto Curienti, Deo donante, pacificati et confœderati sunt. *Frod. an.* 954.

954 Hungarii item egressi Franciam, Bajoariam Italiamque devastant. *Reg. cont.*; *Frod.*

955 Hungarii cum tantis ut nunquam antea copiis percursa Bajoaria Licum flumen transeunt, basilicam sanctæ Afræ Augustæ incendunt, sanctum episcopum Vodalricum, multa instantia divinam implorantem auxilium, Augustæ cum suis obsessum

armis circumstrepunt; sed, superveniente cum exercitu Ottone rege iv Idus Augusti pugna valida nimis committitur, multum humani sanguinis funditur, cædes Hungariorum immensa sequitur, 185 alveus fluminis fugientium et morientium cadaveribus oppletur, et paucissimis fuga elapsis, innumerabilis eorum exercitus ad interfectionem deletur; ipsique, qui tunc effugere poterant, per totam postea passim Bajoariam capti trucidatique sunt: inter quos reges eorum comprehensi, Ratisbonæ in patibulis suspensi sunt. In ipsa pugna ex nostra parte inter alios multos Conradus dux bellicosus, et pius gener regius (474), et sancti frater episcopi, comes Theodpaldus (475), sororisque ejus (476) filius Reginbaldus comes, aviæ (477) mex Berthæ patruus, occubere. *Reg. cont.* *Hepid. Frod. Witich.* — Romæ Joannes XII, qui et Octavianus, papa CXXX, sedit annis viii, mensibus iv: qui tanti ordinis, heu proh dolor! oblitus, vanitati et spurcitiæ vitam suam deditus duxit. *Al. an. seq.* — Mogontiæ Fridericus archiepiscopus decessit ei que Hatto (478) successit. Henricus quoque frater regis Bajoariæ dux moriens filium æquivocum successorem reliquit. *Reg. cont.*

956 Luitolfus dux Italiam hostiliter invasit, fugatoque Beringario et filio ejus, Papiæ urbe provinciaeque potitus est. *Reg. cont.*

957 Luitolfus dux commissa pugna Adalpertum vicit, cunctisque sibi 186 una eum regno Italiæ subjugatis, ipse eodem anno apud Plumbiam (479) immaturo obitu vita decessit et magno multorum

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

953 Luitolfus dux Ottoni patri suo rebellat, sed a sanctis episcopis reconciliati sunt.

954 Hungarii, etc., ut Aug.

955 Hungarii, totam Bajoariam depopulantes, juxta Augustam Alemanniæ urbem, Deo juvante, ab Ottone rege pugna victi immersa cæde necantur iv Idus Augusti. Ex nostris etiam Conradus dux cum aliis multis occubuit. Hungarii etiam, qui tunc effugere

poterant, per totam Bajoariam trucidati sunt. Reges eorum Ratisbonæ in patibulis suspensi sunt. Romæ Joannes... vanitati et spurcitiæ fuit deditus.

956 Luitolfus dux Italiam hostiliter invadit, et Beringarium cum filio ejus fugavit.

957 Luitolfus dux Adalbertum bello vicit, et ipse eodem anno obiit, et Burchardus ducatum ejus accepit.

NOTÆ.

(471) Castellum hoc in *Vita S. Udalrici* t. II Jul. Bolland., p. 108, *Monichingen* dicitur, quod hodie *Schwahmünchen* appellatur ad fines Bavarix, haud procul Augusta.

(472) Videtur esse Adelbero filius Bertholdi, juxta *Hepidannum* h. a. occisis. Bertholdum vero Adalberti patrem Eckhart t. II *Rer. Franc. orient.*, p. 813, filium facit Henrici, fratris Adalberti Babenbergensis a. 905 decollati: qui Henricus principem sedem habuerit Martalam, vel Mertelam aut potius Amardelam, Sulzbaco propinquam; unde et ejus nepos Adalbertus comes de Marhtale sit dictus.

(473) *Hilara* seu *Hilarus* Sueviæ fluvius, unde pagus *Hargome* dictus, cui fluvio adjacet oppidum *Tussen* seu *Tassen* aut *Hertissen*.

(474) Hic erat dux Wormatiensis Franconix et Lotharingix, maritus Luitgardis filix Ottonis I, antea regi rebellis. *Otto Fris.*

(475) Scilicet Kiburgensis et Diligensis.

(476) Luitgarde nimirum, Burchardi III, seu Ju-

nioris Alemanniæ ducis primæ uxoris.

(477) Primam hic mentionem facit Hermannus suæ familiæ, de qua pluribus infra ad ejusdem Vitam.

(478) Anachronismus hic est; Friderico enim ad an. 954 defuncto non Hatto, sed Guillelmus successit, ut ipse fatetur in fine Chronici Augiensis (t. I, *Miscell. Baluzii*) his verbis, quæ etiam ad illustranda priora faciunt: « Anno Dom. Incarnat. 954, indict. xii, beatæ memoriæ domnus Frithuricus sanctæ Moguntianensis Ecclesiæ archiepiscopus viii Kal. Nov. obiit. Eodem vero anno ego Willelmus, tantæ successionis indignus, loco ejus cum consensu cleri et populi ejusdem sancte sedis xvi Kal. Jan. ipsoque die pacem inter regem Ottonem et filium ejus Luitolfum facta in loco Aranstedt, sum electus, et in ix Kal. Jan. Moguntix ordinatus. » Cæterum de hoc conventu in Arnstad vid. *Conc. Germ.* t. II, p. 624. (479) *Plumbinum* seu *Piombino* Italiæ urbs in Etruria.

CODEX AUGIENSIS.

luctu Moguntiae sepultus est, Ottone filio adhuc parvulo superstite relicto. Et Burchardus Alamanniae ducatum accepit (480). *Reg. cont. Witich.*

958 Alawico Augiæ abbate defuncto, Egghardus abbas XXIII præfuit annis xv, qui ecclesiam sancti Joannis Baptistæ formoso inibi artificio construxit. *Hepid. a. 959.* — Nonnullis hominibus signa crucis in vestibus apparent. Eberhardus Argentinensis præpositus cum magno apparatu in cellam sancti Meginradi veniens ibique regularem vitam instituens, post ejus introitum xxv anno ad Dominum migravit (481).

959 Apud sanctum Gallum Anno (482) abbas præfuit anno paulo plus uno.

960 Apud sanctum Gallum Burchardus abbas præfuit annis xiii (483).

961 Otto rex filium suum æquivocum ex Adalheide regina regem eligi fecit, et ipse Italiam cum exercitu petiit. Signum in sole apparuit.

962 Otto rex Romam veniens a Joanne seu Octaviano papa imperiali unctione coronatur, ipseque papam pro sceleribus, quæ fama de illo vulgabat, arguens, ejus corrigere turpitudinem non valebat.

187 963 Otto imperator Natalem Domini Papie moratus ipso anno, cum propter alia, tum maxime propter papæ Joannis scelera, quæ magis magisque infamari audiebat, dijudicanda Romam venit. Quo

A comperto idem papa fugiens Campaniam petiit, ibique in silvis et montibus latitavit: in cuius locum a Romanis et imperatore electus vir venerabilis Leo VIII, papaque CXXXIV, ordinatus est (484).

964 Imperator Otto Natalem Domini Romæ egit, eoque alias inde Italiæ partes lustrante, Romani, non multo post contra Leonem papam insurgentes, eum neci dare et Joannem reducere moluntur. Papa vero fugiens ex urbe in partes Spoleti ad imperatorem venit, suas illi conquestus injurias; cumque iratus imperator Romam infesto exercitu repeteret, mors illi Joannis scelerati nuntiatur et Benedictus diaconus a Romanis papa postulatur. Abnuente vero imperatore, idem Benedictus ejus nominis V, papa CXXXV, nolente imperatore ordinatus sedit mensibus ii, et civitas ab imperatore obsessa est tantaque fame oppressa ut modius furfuris xxx veniret denariis; nec multo post, afflictis subactisque Romanis, imperator dedita urbe traditoque Benedicto, Leonem papam restituit eique subjectionem **188** et fidelitatem a Romanis sacramento promitti fecit. Qui tamen papa multis postea ab ipsis affectus est injuriis. *Regin. cont. Luitpr. hist. l. vi, c. ii.* — Eodem anno, rege Romæ morante cum cæteris principibus, idem papa consecrationem capellæ, cælitus factam in cœnobio sancti Meginradi, coram principibus scriptis confirmavit (485).

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

958 Cruces in vestibus quibusdam apparuerunt.

961 Otto rex Ottonem filium suum ex... apparuit.

962 Otto rex Romam veniens a Joanne seu Octaviano papa imperator coronatur, ipseque papam pro sceleribus suis arguens, minime eum potuit corrigere.

963 Otto imperator, Natalem Domini Papie moratus, iterum Romam venit pro sceleribus Joannis papæ dijudicandis. Sed eodem Joanne imperatorem in Campaniam fugiente, in ejus locum a Romanis et imperatore vir. . . ordinatus est (486).

C 964 Romani Leonem papam expellunt, mortuoque Joanne papa priore, Benedictus diaconus a Romanis, nolente imperatore, ordinatur sui nominis quintus, papa CXXXV, et sedit menses duos. Et civitas ab imperatore obsessa est et tanta fame oppressa ut modius furfuris veniret xxx denariis. Nec multo post, dedita urbe traditoque Benedicto, imperator papam Leonem restituit et Romanos ei fidem per sacramentum promittere coegit.

NOTÆ.

(480) De hoc Burchardo III agemus infra ad Vitam Hermannii.

(481) Vid. Hermanus an. 954 et Annales Einfill. Mabillon. vet. Anal. p. 368, et t. III Annal. p. 539, ac sæc. v Bened. p. 241.

(482) Obiit jam an. 954 post Cralo ejus frater et antecessor restitutus est an. 959 defunctus.

(483) Spectat ad annum priorem ex Hepidanno.

In codice Aug. interpolator adlidit: *Gregorius abbas efficitur*; pro quo Chronicon S. Blasii *Gregorius primus abbas cellæ S. Meginradi præficitur*; quod tamen fallit. Jam enim ad an. 945 in eodem Aug. alia manu notatur: *Thietlandus pater venit primus abbas hujus loci*. Sed et hæc nota perperam posita, cum jam Eberhardus abbas vocetur in diplomate Ottonis I imp. an. 946 (Hartmann. Annal. eremi p. 46). Huic an. 958 mortuo successit Thietlandus, abbas modo regens nominatus in alio diplomate ejusdem Ottonis an 961 (l. c. p. 65) ut a Leo Gregorius nec primus, nec an. 960 abbas esse poterit.

(484) Ita quoque rem enarrat continuator Regi-

nonis ad h. a.; a quo tamen nonnihil dissentit Frodoardus in Chronico ad a. 963. Cæterum synodus in qua depositus est Joannes, Romæ habita est a die 6 usque 22 Nov., cujus acta quædam habentur in fine Historiæ Luitprandi. Hanc et in ea acta illegitima censet Baronius; legitimam vero Fleurius, Turrecremata et alii veteres. Vid. Luitprandi Hist. lib. vi, cap. 6 et seqq.

(485) Bullam hanc, d. iii Id. Nov. a. 964, scriptam profert Hartmannus in Annalibus Eremit., p. 71, cui multa opponunt critici in novo Chronico Einsidl. p. ii examinata.

(486) Chron. S. Blasii: *Hoc anno datum est edictum Ottonis anno regni ejus xxvii, imperii autem ii, indict. vi, actum Veronæ Nonis Junii*. Respexisse videtur chronographus ad diploma Ottonis imp., quo cellam Reginberti, unde dein monasterium S. Blasii prodit, confirmavit quodque anno 983 datum esse probavit Cels. Gerbertus Hist. Silvæ Nigr. t. I, p. 179 seqq. Ipsum diploma exhibetur ibid., t. III, p. 15.

CODEX AUGIENSIS.

965 Otto imperator, Natalem Domini item Papiæ manens, indeque per montem Cenerum de Italia rediens octavam Epiphaniæ Curia egit. Burchardus vero dux Suevorum, Italiam hostiliter invadens, Adalpertum pugna victum fugavit, fratremque ejus Widonem occidit et ad imperatorem victor rediit. — Ipso anno Brun Colonix Agrippinæ venerabilis archiepiscopus, frater Ottonis imperatoris, obiit; cujus Vita litteris edita a quibusdam habetur (487).

966 Romæ defuncto Leone, Joannes XIII, prius Narnien-sis episcopus, papa CXXXVI, in ordine sedit annis plus minus VII (488).

968 Eclipsis solis XI Kal. Decemb. facta (489).

969 Hoc tempore, Rodfredus comes et Petrus præfectus cum aliis quibusdam Romanis Joannem papam comprehensum, et in castellum sancti Angeli retrusum, et in exsilium demum in Campaniam missum per X vel 189 amplius menses affligunt, donec, Rodfredo occiso a Joanne quodam Crescentii filio, ad suam sedem vix tandem relaxatus rediret (490). *Regin. cont. a. 965.*

970 Otto imperator Italicas iterum invasit provincias, Romanque veniens injurias domni papæ gravi er in auctoribus sceleris, partim exsiliis, partim patibulis, variisque pœnis et abominationibus vindicavit. *Al. 967.*

971 Otto imperator, cum in Italia moraretur, beatus Vodalricus Augustensis episcopus, jam grandævus et infirmus, cum Romam causa orationis petisset, eum adiit et episcopatum suum Adalberoni

A clerico, sororis suæ Luitgardæ et Pei-re comitis filio, ab eo impetravit (491). Signum quoddam ignei coloris in cœlo apparuit.

972 Augiæ Eggehardo abbate ob res ecclesiæ in paupertatem relictas incusato et ab imperatore Ot-tone privato, Ruodmannus præpositus, abbas XXIV, promotus præfuit annis XXIV nimisque abbatiam ditavit. — Synodus apud Ingelenheim ab episcopis collecta est, ibique beatus episcopus Vodalricus et Adalbero sororis ejus filius transgressionis canonum accusati, causa sua dicta et excusata, absoluti revertuntur (492). — Romæ Benedictus VI, papa CXXXVII, præfuit anno I, mensibus X. Apud sanctum Gallum Notkerus abbas IV annos præfuit.

973 Cum beatus episcopus Vodalricus apud Dillingam castrum cum Richwino comite, fratris sui Theobaldi filio, Pascha ageret, Adalbero clericus futurus post eum, ut sperabatur, episcopus, ibidem phlebotomatus subita morte periit Augustæque in basilica sanctæ Afræ ab avunculo suo 190 episcopo sancto sepultus est. Ipse beatus episcopus inter alia bona abbatiam Uttenburam (493), sibi subditam, libertatis privilegio ab imperatore Ot-tone absolvi impetravit. — Otto imperator, per ipsum tempus Non. Maii subito mortuus, apud Parthenopolim, quæ Magedeburg dicitur, ubi archiepiscopatum summo studio fecerat, sepultus est, et filius ejus Otto secundus regni pro eo jura suscepit. Sanctus quoque Vodalricus Augustensis episcopus, longa infirmitate decoctus, anno ætatis LXXXIII, episcopatus vero L, feria sexta IV Non. Julii felici obitu

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

965 Imperator de Italia redit, et Burchardus dux Suevorum in Italia rebelles imperatori vicit.

966 Romæ defuncto Leone, Joannes tredecimus, prius Narniensis episcopus, ordinatus est.

968 Ut Aug.

969 Hoc tempore Joannes papa, a quibusdam multum afflictus exsilio, vix tandem a quodam Joanne suæ sedis restituitur.

970 Otto imp. Romam veniens injurias domni papæ in auctoribus scelerum graviter vindicavit.

971 S. Udalricus episcopus infirmus Adalberoni sororis suæ filio episcopatum suum ab imperatore

impetravit.

972 Synodus, etc., ut Aug. Romæ Benedictus... mensibus decem.

973 Adalbero clericus, futurus, ut sperabatur, episcopus, obiit. Otto imp. Nonis Maii subito mortuus, apud Parthenopolim, id est Megedeburg, ubi ipse archiepiscopatum fecerat, sepultus est, et filius ejus Otto regnavit pro eo. S. Udalricus Augustensis episcopus migravit ad Dominum anno ætatis LXXXIII, episcopatus L, quarto Nonas Julias. Burchardus dux Alemanniæ obiit, et Otto filius Luitolfi paternum pro eo ducatum accepit.

NOTÆ.

(487) Primus hanc Vitam S. Brunonis, jubente Folcomaro ejus successore, scripsit Rotgerus seu Rogerus monachus S. Pantaleonis Colonix, quæ exstat t. V Octobris Bolland. p. 698, et in Leibnitii scriptoribus Rerum Brunsvicensium t. I, p. 275.

(488) Hoc jam anno priore factum.

(489) Nulla hoc anno eclipsis solis die 21 Nov.; bene vero 22 Dec., seu XI Kal. Januarii contigit, uti etiam in nostris codicibus restituendum videtur. Hepidannus diem recte notat; in anno 970 fallitur.

(490) Cuncta hæc et sequentis anni Pagius cum Reginonis continuatore ad annum 965 et sequentem refert.

(491) Otto an. 969 contra Græcos in Calabriam

movit, demum a. 972 in Germaniam redux. Quæ autem hic de S. Udalrico narrantur, Ravennæ contigisse scribit Vitæ ejus auctor cap. 9, uti et cap. 10 ea quæ mox de Ingelenheimensi concilio subjiciuntur, t. II, Jul. Boll. p. 115, etc. Infra in Vita Hermannii pluribus examinabitur Pei-re comes, seu Adalberonis parentela.

(492) Concil. Germ. t. II, p. 654.

(493) Ottenbura D. Benedicti monasterium in Guntiana valle prædicto Adalberoni concessa erat; quo mortuo S. præsul sibi eam impetravit et postea liberam monachis restituit. Vid. ejus Vitæ cap. 10, t. II Jul. Boll.

CODEx AUGIENSIS.

migravit ad Dominum, et in basilica sanctæ Afræ A iuartyris a venerabili Wolfango Ratisbonensi episcopo tumultus innumeris usque hodie claret miraculis; post quem Henricus Augustæ episcopus factus præfuit annis ix. Burchardus (494) etiam dux Alemanniæ defunctus Augiæque in capella sancti Erasmi conditus est, et Otto filius Luitolfi paternum pro eo ducatum recepit.

974 Romæ Benedictus papa, criminatus a Romanis et a Crescentio Theodoræ filio in castello sancti Angeli custodiæ mancipatus ibique strangulatus est, et eo vivente Bonifacius Ferrucii filius, papa ordinatus et post unum mensem expulsus, Constantinopolim postea petiit, et Benedictus VII, Sutriæ prius episcopus, papa CXXXVIII ordinatus, sedit annis ix (495). Constantiæ, sanctæ memoriæ Conradus, B episcopus vi Kal. Decembr. hac vita 191 decessit, et pro eo Gamenolfus annis plus minus iv præfuit (496).

975 Dissensio inter regem Ottonem et patrualem ejus Henricum ducem Bajoariæ commota est (497).

977 Apud sanctum Gallum Immo abbas præfuit annis viii, qui templum patroni sui pro viribus adornare studuit juxta distychon illud in archæ ecclesiæ scriptum (498). Discordia inter Ottonem ducem Sueviæ (493), et Henricum Bajoariæ ducem agitata.

978 Otto imperator contra Lotharium regem in Gallias duxit exercitum. Henricus dux Bajoariæ, et alius Henricus dux (500). Augustensis quoque episcopus Henricus rebellantes imperatori capti et exilio mancipati sunt, ducatumque Bajoariæ Otto dux Suevorum accepit.

979 Constantiæ Gamenolfus episcopus obiit, eique Gebehardus nobilis et venerabilis præsul succedens xvi annis Ecclesiam rexit; qui basilicam sancti Gregorii in ripa Rheii abbatiamque suis ex prædiis construxit (501).

981 Otto imperator, peragrata Italia, Campaniam Calabrosque fines cum exercitu ingreditur.

982 Græci cum magnis copiis, conductis etiam pretio Sarracenis, Calabriam contra Ottonem imperatorem defendere aggressi, magnis utrinque 192 viribus conserta (502), primo victi, et deinde nova manu succurrentibus Agarenis, exercitum nostrum perimunt, vel capiunt. Ipseque imperator in mari natando fugiens, ab hostibus captus, cum non agnosceretur, ab eis ad quoddam castrum maritimum pro pretio, ut rogabat, adductus, a suis redemptus est. In eo conflictu nostris infaustissimo inter alios innumeros Henricus etiam Augustensis interceptus disparuit (503), eique Etich in episcopatu successit. — Ipso anno Otto dux Suevorum et Noricorum obiit, et post eum Conradus (504) dux Alemanniæ factus est, Henricusque ducatum Bajoariæ recepit. *Annal. Saxo.*

983 Otto imperator Romæ murmatus vi Idus Decemb. moritur; ibique honorifice in porticu sancti Petri tumulatur. *Annal. Saxo.*

984 Otto tertius, secundi Ottonis ex Græca conjugis filius, adhuc infantilibus annis rex pro patre, quibusdam primoribus iavitis, constitutus est, et magna cura educatus summa indole crevit. — Romæ C Joannes XIV, qui et Petrus, Papiæ prius episcopus, papa CXXXIX, sedit mensibus viii; cumque Bonifacius Ferrucii filius, prius relegato Benedicto, male

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

974 Romæ Benedictus papa criminatus a Romanis strangulatus est, et eo vivente Bonifacius papa... sedit annis novem. Constantiæ, etc., ut Aug.

976 Dissensio inter regem Ottonem, et Henricum, etc.

977 Discordia... agitata, ut in Aug.

978 Otto imperator... duxit exercitum.

979 Constantiæ, etc. ut in Aug.

981 Otto imperator, peragrata Italia, Calabriam

cum exercitu ingreditur.

982 Otto rex apud Calabriam, occiso a Græcis et Sarracenis exercitu, de navi exsiliens, in qua captus erat, aufugit. Otto dux Suevorum obiit, et Conradus sibi successit.

983 Otto imperator, etc. ut in Aug.

984 Romæ Joannes... papa invasit. Otto III, secundi Ottonis ex Græca conjugis filius, adhuc puer rex pro patre regnat.

NOTÆ.

(494) *Manu recentiore additur*: Iste Burchardus D fuit fundator monasterii montis Duelli, deinde a. 1005 illud monasterium a divo Henrico Rom. imperatore ad Stein nuncupatum translatum est. Vid. de hoc Burchardo supra ad annum 957 et infra ad Vitam Hermanni.

(495) Pagius cum aliis eidem Donum II præponit, eodem adhuc anno post tres pontificatus menses defunctum, cui Benedictus VII successit.

(496) Vitam ejus scripsit Udalricus I episcopus item Constantiensis, an. 1028 mortuus; quæ exstat apud Pistorium t. III, et alia in Leibnitii Script. Brunsvic., t. II.

(497) Henricus Rixosus filius Henrici fratris Ottonis I, et pater Henrici sancti, postea imperatoris. *Annal. Sax.*

(498) Habet hoc Burchardus de Casibus monasterii S. Galli (GOLDAST. t. I, p. 66): *Hoc abbas Immo picturis composuit et auro.*

(499) Otto filius Luitolfi dux Alemanniæ. Vid. an. 973.

(500) Henricus cognomento *Minor*, Carentani dux, Bertoldi et Eike filius. *Annal. Saxo.*

(501) Alio nomine Petri Domus, seu Petershausen nuncupatur, cujus monasterii chronicon infra post Hermannum dabimus.

(502) Legendum *conserta pugna.*

(503) De hoc cæterisque episcopi istius sætis plura leguntur in Vita S. Udalrici, cap. ult.

(504) Conradus iste filius erat Udonis, seu Ottonis, fratris Hermanni I, an. 926 Alemanniæ ducis.

CODEX AUGIENSIS.

ordinatus, Constantinopoli, quo fugerat, reversus comprehendit, et in castellum sancti Angeli relegatum, fame, et, ut perlibent, veneno enecuit ejusque sedem CXL papa invasit.

985 Romæ Bonifacius VII, postquam XI (505) mensibus male invasam sedem occupaverat, subita morte periit; et mortuus, a suis cæsus, confossus et triviatim pedibus tractus, vix tandem clericis miserantibus humatus est. — Augiæ Ruodmanno abbate defuncto, Witegowo, XXV abbas, præfuit annis XII. Apud sanctum Gallum post Immonem Vodalricus abbas præfuit annis V.

193 986 Romæ Joannes XV (506), papa CXXI, sedit annis X, mensibus VII; qui clericos suos parvipendens odio ab ipsis habitus est.

987 Fames magna hoc anno facta.

990 Apud sanctum Gallum Vodalricus abbas et Eggehardus magister doctus obierunt, et Gerhardus abbas factus præfuit annis XI.

991 Theophania Græca imperatrix, mater Ottonis regis, nono viduitatis anno obiit. Apud sanctum Gallum Foillanus Scottus eruditus hac vita decessit.

994 Conrado rege Burgundiæ mortuo (507), et apud sanctum Mauricium sepulto, Rodolfus filius, licet ignavus, regium ibi nomen per annos circiter XXXVIII occupavit; sub quo, cessante jure, violentia et rapinæ in illo regno, ut non facile propelli pos-

sint, adolevere, ibique, ut hodie apparet, cum suis complicitibus regnum obtinuerunt.

995 Henricus dux Bajoariæ obiit, et filius ejus ex Gisela Conradi regis Burgundiæ filia, idem Henricus, imperator postea futurus, ducatum interim obtinuit. Hujus soror Gisela Stephano regi Hungariorum, cum se ad fidem Christi converteret, quasi vere, juxta nomen suum, fidei obses (508), in conjugium 194 data, eleemosynis cæterisque bonis operibus inibi intenta consenuit. Constantiæ Gebhardus episcopus venerabilis obiit, et in basilica sancti Gregorii papæ a se constructa sepultus quiescit, eique Lantpertus habitu et professione monachus, in episcopatu succedens, præfuit annis XXIII; qui templum sanctæ Mariæ ex parte diruens ampliavit.

996 Otto rex Italiam cum exercitu petiit sibiq; rebelles coarctavit.

997 Otto rex, subactis rebellibus, Italia Romaque potitus est. — Et Gregorius V, qui et Bruno, filius Ottonis ducis (509), papa CXXIII ordinatus, et Otto ab eo imperator coronatus est. Qui venerabilis papa, canonicam ibi disciplinam reparare satagens, sedit annis III, mensibus IX. Augiæ Witegowone abbate privato, Alawicus, abbas XXVI promotus, Romæ ab ipso papa consecratus et privilegio donatus est. — Conradus Alamannorum dux obiit, et pro eo Herimannus (510) ducatum 195 accepit, qui et ipse

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

985 Romæ Bonifacius... humatus est.

986 Ut Aug.

987 Ut Aug.

991 Theophania Græca imperatrix, mater Ottonis regis, obiit.

992 Aquisgrani in generali synodo (511) coram legatis Joannis papæ sancitum est ut, quatuor hebdomadis ante Natalem Domini, et a Septuagesima ante Pascha, et XIV diebus ante festum S. Joannis Bapti-

stæ, nullus sæcularia placita agere, aut conjugium contrahere præsumat.

994 Conrado Burgundiæ rege defuncto successit Rodolfus filius ejus in regnum (512).

995 Constantiæ Gebhardus... præfuit anno XXIII. Henricus dux Bajoariæ obiit, cujus ducatum filius ejus, ejusdem nominis, obtinuit.

996 Ut Aug. (513).

997 Otto rex... mensibus IX. Augiæ Alawicus

NOTÆ.

(505) Alii septem tantum menses numerant.

(506) Alii XVI dicunt, altero post mortem Joannis XIV electo brevi demortuo. Pag. Crit. ad an. 985.

(507) Alii eum a. 993 mortuum scribunt.

(508) Alludit Hermannus ad nomen Germanicum Geisel, quo obses etiam indicatur.

(509) Ottonem hunc Guillelmus, cum filius passim, ducem Alemanniæ filium Luitolfi ex Ottone M. progeniti staterunt. Ast Annales Hildesheimenses ad 4 a., et Annal. Saxo (LEIBNIT. Script. Brunsv. t. I.) Brunonem filium dicunt Ottonis, qui Marcham Veronensem servabat. Hic vero teste eodem Saxone ad an. 902 filius fuit Conradi ducis Wormatiensis et Franconiæ anno 955 ab Hungariis cæsi, cui conjux erat Luitgarda filia Ottonis I (Supr. 955) quorum filius Otto Carantanorum dux et Veronensium comes fuit. Qui quidem Otto chartam an. 977 dedit, in qua Graevenhuse monasterium instituit, suadente, inquit, Juditha conthorali mea, cum assensu trium filiorum meorum Henrici, Brunonis. Chunonis. Tractus autem Spirensis non ad Alemaniam, cujus dux erat filius Luitolfi, sed ad Franconiæ ducatum pertinebat. Vid. Pagi Critica ad an. 1024 et Gregorii V epitaphium apud Leibnitium l. c. p. 576, ubi :

Ante tamen Bruno Francorum regia proles
Filius Ottonis de genitrice Judith.

Ut adeo Gregorius V Ottonis III imp. nepos fuerit, non ex patruo suo Luitolfo, sed ex amita Luitgarda Luitolfi sorore. Vid. Wippo in Vita Conradi Salici, et Herm. a 1012.

(510) Annalista Saxo ad an. 1002: *Erat hic Herimannus dux filius Udonis ducis, qui apud Calabriam cum multis occubuit, quando imperator Otto secundus contra Saracenos pugnavit, scilicet an. 982; quo anno duo Ottones duces in Italia obierunt: unus Luitolfi filius Alemanniæ dux, qui tamen, cum sine liberis masculis decesserit, hic intelligi nequit. Alter igitur Udo, seu Otto, fuit Franconiæ dux, et Hermannus II*

(511) Concil. Germ. t. II.

(512) Chron. Virj. cum aliis hoc ad annum priorem refert.

(513) Augiensis interpolatus: *Gregorius sanctus abbas obiit, pro quo Chron. S. Blasii: Gregorius primus abbas cellæ S. Meguradi obiit, cui Wern in regimine successit. Hic aliis Wirandus dicitur. Vid. supra ad an. 960.*

CODEX AUGIENSIS.

filiam Conradi regis Burgundiæ Gerbirgam in matrimonio habuit; ex qua filium æquivocum tresque filias reliquit.

999 Otto imperator iterum Italiam cum exercitu invisit.

1000 Mortuo in Italia Wideroldo (514) Argentinae Ecclesie episcopo, Alawicus Augiensis abbas episcopus pro eo ab imperatore, et Werinhardus Augie abbas XXVII statutus præfuit annis vi.—Romæ quoque defuncto Gregorio papa, Silvester secundus, qui et Gerbertus, primo Remorum, post Ravennatum archiepiscopus, sæculari litteraturæ nimium deditus et ob hoc curioso imperatori admodum amatus, papa in ordine CXLIII ordinatus sedit annis v. *Annal. Saxo an. præc.*

1001 Otto imperator Italiam sibi quaquaversum subditam lustrat. Apud sanctum Gallum Burchardus abbas præfuit annis xxiii.

1002 Otto imperator in Italia in castro Paterna (515) anno regni xix, x Kal. Febr. immaturo obitu decessit, et inde asportatus, intestinis Augustæ conditis, Aquisgrani sepelitur. Et Henricus Bajoariæ dux, assumptis insignibus regni, rex pro eo regnavit annis xxiii. *Ditm.*

1003 Henricus rex. Henricum marchionem (516) sibi rebellantem petens, plurima ejus diruit castella.

A Ernst comprehenditur, Brunone regis fratre et Henrico vix fuga dilapsis. Argentina a Herimanno (517) duce Alamanniæ 196 regi rebellante spoliata, et divinitus in auctores sceleris graviter vindicatum est et ab ipso duce sacro loco satisfactum. *Ditm.*

1004 Henricus rex, per Veronam Italiam cis Padum petens, omnes sibi partium illarum civitates subjecit. Papiam ipsa qua coronatus est die irrumpeus gladio et igne perdomuit. Inde, acceptis obsidibus, in Saxoniam reversus post paucos dies in Sclavos arma convertit, Boemanisque ad pristinam servitatem tributumque redactis, Bolizlaum etiam ducem Sclavorum Bolanorum cum tota gente sua subjugavit, et in Saxoniam victor rediit. *Ditm.*—
B Herimannus dux Alemanniæ obiit, eique filius ejus Herimannus, puer (518) omni populo acceptabilis, in ducatu successit. *Al. an.* 1003.

1005 Fames magna facta est. Romæ post Gerbertum Joannes XVI, papa CXLIV, sedit anno i (519).

1006 Augiæ Werinhardo abbate defuncto, fratres Henricum monachum elegerunt. Sed rex Henricus ejus insolentiam, quamvis ab eo pecunias accepisset, detestatus, fratribusque apud se accusatis infensus, Immonem quemdam Gorziensem abbatem, qui et Prumiam ipso tempore tenebat, virum austerum (520),

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI

abbas... donatus est. Conradus... ducatum accepit.

999 Otto imp.... invasit.

1000 Romæ defuncto Gregorio... sedit annis quinque.

1001 Otto imp... lustrat.

1002 Otto imp. in Italia x Kal. Febr. obiit, et intestina ejus Augustæ, reliquum vero corpus Aquisgrani sepelitur; pro quo Henricus dux Bajoariæ rex effectus regnavit annis xxiii.

1003 Argentina a Herimanno... satisfactum. Hen-

C ricus rex Henricum marchionem, et alios sibi resistentes, cum exercitu petit.

1004 Henricus rex Italiam petens sibi eam subjecit. Papiam ipsa die qua coronatus est irrumpeus gladio et igne perdomuit. Inde in Saxoniam rediens, Boemiam et Bolizlaum ducem Sclavorum cum tota gente subjugavit.

1005 Ut Aug.

1006 Romæ Joannes XVII, qui et Fasanus, papa CXLV ordinatur, et sedit annis sex.

NOTÆ.

manni II ducis pater et frater Hermanni I Alemanniæ, ac Conradi Lotharingiæ ducis, qui a. 955 apud Augustam occubuit (HEAM. a. 955; LUTPR. l. iv, c. 40.) Hunc Udonem ducem, matris suæ avunculum an. 982 a Græcis in Calabria cæsum Ditmarus l. iii commemorat, Ottone imp. cum Ottone Luitolfi fratris sui filio ad mare fugiente: quo ipso ambo hi Ottones duces satis distinguuntur. Cæterum Gerbirga Hermanni II ducis conjux, Conradi [non Rudolphi II ut scribit Guillimannus] Burgundiæ regis et fratris Adelheici Ottonis M. uxoris, filia fuit.

(514) Ex Necrologio Fuldensi apud Leibnitium Script. Bruns. t. III, p. 766, jam anno priore obiit. Vid. Vita S. Heriberti Colon. Archiep., cap. 2, n. 8, die 16 Mart. apud Bolland.

(515) Legendum Paterno, castellum Romanicæ, ex Annal. Sax.

(516) Henricus Sweinfurtensis marchio; Ernestus Austriæ marchio, dein dux; Bruno vero Augustensis postea episcopus. *Annal. Sax.*

(517) Annalista Saxo ad an. 1002 eum ducem Alemanniæ et Alsatiæ vocat, bene timoratum et humilem hominem, sed seductum ab his quibus lenitas

D ejus placebat; ibi etiam Argentinae deprædationem ab ejus milite factam describit, uti et damni ab eo illati reparationem.

(518) Ut refert chronographus Saxo, Hermanno duce Alemanniæ jam anno priore defuncto, Henricus rex anno 1004 ex Italia redux, inter Pentecosten et Nativitatem S. Joannis Baptiste, Alemanniæ fuit filio ejus adhuc puerulo ud regendum commisit, Hermanno pariter dicto.

(519) Joannes iste an. 1003 electus et mortuus est, cui Pagius duntaxat menses v cum xxv diebus tribuit.

(520) Hæc oppido diversa sunt a laudibus, quibus Immonem hunc mactat scriptor Vitæ Adalberonis II, Met. ep. (*Gall. Christ.* t. V, p. 986, et t. XIII, p. 887); nec tamen Hermanno hujus temporis scriptori omnis deneganda fides, nam et in codd. Gotwic. et Mur. ad h. a. *monasterii destructor et fratrem expulsor* audit. Forte austeritate in Augia opus erat, cuius tamen limites excesserit Immo. Nimis quoque liberaliter Simonie crimen impingitur S. Henrico, quod aliquibus aulicis potuisset imputari, si quod fuisset.

CODEX AUGIENSIS.

Ipsis invitis præposuit. Unde nonnullis ex ipsis A sponte locum illum relinquētibz, quibusdam etiam ab eo jejuniis, 197 verberibus exsilioque graviter afflictis, nobile monasterium in magnis viris, libris et ecclesie thesauris grave, peccatis exigentibus, pertulit detrimentum, sicuti Ruodpertus monachus nobilis et docte facetus, matris meæ patruus (521) prosa, rhythmo, metroque flebiliter deplangit (522). Romæ Joannes XVII, qui et Fasanus, papa CXLV ordinatur (523).

1007 Henricus rex summo studio apud castrum suum Babenberg nobilem et divitem episcopatum construxit, primusque ibi hoc anno episcopus promotus est Eberhardus.

1008 Luitolfo viro docto Trevirensi archiepiscopo defuncto, Megingaudus pro eo archiepiscopus a rege promovetur; sed Adalbero clericus, reginæ Cunegundia (524) germanus, quibusdam faventibus, ad archipræsulatum quasi ex regio promisso sibi debitum admissus, Trevirensis palatium præsidii occupat, et cum fratribus suis Theoderico Metensi episcopo et Henrico (525) Bajoariæ duce, Fridericoque comite (526), aditente etiam cum aliis multis Gerardo item comite (527), contra regem rebellavit; qui tamen omnes a rege post aliquod temporis spatium subacti sunt, et Henricus ipse Bajoariæ ducatum privatur. *Ditm.*—Ipso anno Henricus rex, cognita tandem post duos annos Immonis crudelitate, remoto eo, Bernardum virum doctum et pium, Pruniensem monachum, Augiæ constituit abbatem; qui gratanter

susceptus fratres dispersos 198 recolligit, et a Lantperto Constantiensi episcopo abbas ejus loci XXIX consecratus, magna insignis scientia et pietate præfuit annis xl.

1009 Wolferadus comes Hiltrudem Piligrini, et Berhtradae filiam (528) uxorem duxit, ex qua postea, in Herimanno annumerato, xv liberos procreavit.

1010 Senior Wolferadus comes, paternus avus meus, clemens et justitiæ tenax, inter suosque præclarus, iv Non. Martii jam senex moritur (529).

1011 Willigisus Moguntiensi archiepiscopo obiit, eique Erchenbaldus successit. — Theodericus dux partis (530) Lotharingorum sub ipsa pene præsentia regis a Henrico Bajoariæ dudum duce, et quibusdam B Lotharingis captus et abductus est; quo tamen postea relaxato, Henricus ipse gratiam regis ducatumque suum recepit. *Ditmar.*

1012 Conradus dux Carentani, filius Ottonis ducis fraterque Brunonis (531) dudum papæ, obiit, et privato filio ejus puero Conrado, Adalbero (532) ducatum accepit. *Al. an. pr.*—Herimannus quoque Junior dux 199 Alemanniæ (533) defunctus Ernestum sororis suæ Giselæ maritum successorem accepit. *Ditmar.*

1013 Romæ defuncto Sergio papa, Benedictus VIII, papa CXLVII, sedit annis ferme xii. *Al. an. præc.* Herimannus ego xv Kal. Aug. natus sum. Henricus rex Italiam cum exercitu petit.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1007 Henricus... episcopatum in honore S. Georgii C martyris construxit... Eberhardus.

1008 Augiæ remoto Immon abbate crudeli, Bernardus vir doctus et pius, Pruniensis monachus, Augiæ abbas constituitur; qui, gratanter susceptus, a Constantiensi episcopo Lamberto abbas ejus loci XXIX consecratus, pietate et scientia clarus præfuit annis xl.

1009 His temporibus Ebbo comes de Nellenburg

consobrinam Henrici regis, Hedewigam nomine, de curia regis duxit uxorem (534).

1010 Romæ Sergius IV, papa CXLVI, ordinatus. *Al. an. præc.*

1011 Willigisus... successit.

1012 Conradus dux Carentani moriens Adalberoni ducatum reliquit. Heremannus dux Alemanniæ obiit, cujus ducatum Ernest accepit.

1013 Romæ defuncto. . . ferme xii.

NOTÆ.

(521) De hoc vid. infra Vita Hermanni.

(522) Titulus operis deperditi erat: *De ruina monasterii Augiensis ex incendio.*

(523) Ordinatus est 26 Dec. an. 1003, seditque annos quinque, menses quinque.

(524) Cunegundis, Henrici II uxor, filia fuit Sigefridi comitis Luxemburgensis et Hedwigis. Vid. *Bolland. t. I, Martii die 3.*

(525) Henricus Hezelo ob sororem suam Cunegundem an. 1004 Bajoariæ ducatu donatus, et postea restitutus.

(526) Fridericus comes Mosellanus et patris successor, ejusdem Cunegundis ac suprascriptorum frater, an. 1019 mortuus. *Annal. Saxo.*

(527) Hic videtur esse Gerardus comes Metensis a S. Henrico an. 1002 renuntiatus Conradi Salici avunculus. Vid. an. 1017.

(528) Conf. Vita Hermanni.

(529) Hic ipse videtur esse Wolferadus comes legatus imperatoris in electione successoris S. Udalrici an. 973, cujus ex sorore neptis erat Bertha Wolferadi hujus uxor, Hermanni avia. Vid. an. 955, et infra in Vita.

(530) Superioris.

(531) Is erat Gregorius V filius Ottonis Franciæ Rhenanæ et Carinthiæ ducis, ac Luitgardæ filiæ Ottonis I imperatoris, ut supra ad an. 997 dictum.

(532) Comes de Murztal et Alsenz, postea etiam dux Istriæ.

(533) Ernestus I Alemanniæ dux, patrem habebat Leopoldum primum Austriæ marchionem. *Annal. breves Einsidl.*

(534) Ista procul dubio a Bernoldo adjecta sunt, dum in Schafhusensi debebat cœnobio, a Nellenburgicis condito. Vid. ad an. 1052. Eppe hic pater fuit Eberhardi, qui istud cœnobium condidit.

1014 Henricus rex Romæ imperiali a Benedicto A papa coronatur benedictione. *Ditmar.*

1015 Ernstus dux Alemanniæ in venatu ab Adalberone comite feram appetente sagitta vulneratus interiiit, et ducatum ejus filius æquivocus, viduam vero Giselam Conradus filius Henrici filii Ottonis ducis, futurus postea imperator, accepit. *Ditmarus.* Megin-gaudus Trevirorum archiepiscopus obiit eique Poppo, vir venerabilis, frater ipsius ducis Ernusti (535), successit.

1017 Godefridus dux partis Lotharingorum (536) Gerhardum comitem (537), Conradi, postea imperatoris, avunculum commisso prælio vicit. *Ditm.*

1018 Constantiæ Lantperto episcopo defuncto, Ruodhardus præsulatum accepit, annisque ferme v præfuit. *Ditmarus.*

1019 Conradus adolescens, filius Conradi quondam ducis Carentani, auxiliante patruale (538) suo Conrado, postea imperatore, Adalberonem tunc **200** ducem Carentani, apud Ulmam pugna victum fugavit. *Vid. supra a. 1012.*

1020 Benedictus papa ab imperatore invitatus Babenberg venit ibique ecclesiam sancti Stephani dedicavit (539). Werinarius Argentiniæ episcopus; auxiliantibus quibusdam Suevis, Burgundiones invasisit et conserto prælio vicit. *Annal. Saxo a. 1019.* Ego Herimannus litteris traditus sum xvii Kal. Octobr.

1021 Terræ motus magnus iv Idus Maii, feria vi, factus. Heribertus (540) Coloniae Agrippinæ archi-

episcopus, vir magnæ sanctitatis, hac vita decedens multis miraculis claruit, eique Piligrinus successit. Erchenbaldo defuncto Aribonarchipræsul efficitur. *Necrol. Fuld.* — Post Wolfpotonem [Wollodonem] (541) quoque Leodicensem Durandus antistes promovetur. Irmendrudis etiam Buochaugiensis abbatissa venerabilis x Kal. Martii obiit, eique Aharhild abbatissa successit. Ex quo tempore, locus ille magis magisque in deterius defluere cœpit. Henricus imperator in Italiam expeditionem movit. Werinarius frater meus Kalend. Novem. nascitur.

1022 Henricus imperator, Campaniam petens, Beneventum intravit, Trojam oppugnavit et cepit, Neapolim, Capuam, Salernum aliasque eo locorum civitates in deditionem omnes accepit, et Nordmanis quibusdam, qui tempore ejus illo confluerant, quoddam, ut fertur, illis in partibus territorium concessit; sicque per urbem transiens Romanam victor rediit in Germaniam. *Hepid.; Leo Ost. l. II.* Pestilentia in exercitu orta multos exstinxit; inter quos Ruodhardus Constantiæ episcopus et Burchardus abbas de cœnobio sancti Galli obierunt. *Necrol. Fuld.; Hepid.; Burchard. de Casibus.* Et pro his Heimo episcopus **201** annis ferme iv, Theodebaldusque abbas xi annis præfuerunt. Notkerus (542) quoque magister, et alii præstantes fratres, apud sanctum Gallum decesserunt.

1025 Ratisbonæ post Gebehardum episcopum castum virum, et singularibus quibusdam moribus et munditiarum ornatusque insueto quodam amore

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1014 Henricus, etc., ut Aug.

1015 Ernstus dux. . . accepit. Megin-gaudus. . . pro quo Poppo.

1017 Godefridus dux partis Lotharingorum Gerhardum comitem bello vicit.

1018 Constantiæ, etc., ut Aug.

1019 Conradus. . . ducis Carentani Adalberonem. . . victum fugavit.

1020 Benedictus papa. . . dedicavit.

1021 Heribertus. . . archipræsul efficitur. Henricus imp. in Italiam expeditionem movit.

1022 Henricus imp. Campaniam petens Trojam, Neapolim, Capuam civitates. . . in Germaniam. Ruodhardus Constantiensis episcopus obiit, pro quo

C Heimo ferme annis iv præfuit. Notgerus quoque magister de S. Gallo obiit

1025 Ratisbonæ post Gebehardum, virum laude dignissimum, alter Gebehardus inthronizatur. Hoc anno convenit synodus Moguntia (543), in qua constitutum est ut plebs Christiana quatuordecim dies ante festum S. Joannis Baptistæ a carne et sanguine abstinent, nisi infirmitate cogente, aut festivitate, quæ in illo episcopio celebris habetur; similiter quatuordecim dies ante Natale Domini. Item ibi constitutum est ut vigilia Epiphaniæ, vigilia omnium Sanctorum, vigilia Assumptionis S. Mariæ, vigilia S. Laurentii jejunetur, ita ut una refectionis hora admittatur.

NOTÆ.

(535) Senioris scilicet et Junioris, seu Ernesti II D p. 89. patris.

(536) Godefridus III dux Lotharingiæ inferioris.

(537) Gerardus comes de Egesheim in Alsatia, ejus filia Adelhaidis Conradi Salici imperatoris mater fuit ex Henrico Franconiæ duce. *Calmet Hist. Lothar. l. xviii, c. 69.* P. Clement Adelhaidem Gerardi sororem dicit, filiam Eberhardi IV Nordgaviæ seu inferioris Alsatiæ comitis, qui hoc modo Conradi Salici juxta Hermannum vere fuit Avunculus.

(538) Conradus Salicus patrem habuit Henricum Franconiæ Rhenanæ comitem, fratrem Conradi seu Cunonis Carinthiæ ducis, et Ottonis ducis filii. Hujus igitur filius Conradus fratruelis erat Conradi Salici. *Vid. supra an. 1012. Vid. t. VI, Jun. Boll,*

p. 89.

(539) *Vid. Vita S. Henrici, et Leo Ostiens. l. II, c. 46.*

(540) Vita S. Heriberti Coloniensis scripsit Rupertus Tuitiensis abbas, quam exhibent Bollandiani hagiographi t. II, Mart. ad d. 16.

(541) *Vid. Reinerus monachus S. Laurentii Leodiensis in ejus Vita, apud Bolland. t. II, April. die 21.*

(542) *Labeo cognominatus, ejus nonnulla Opera exstant in Schilteri Antiquitatibus Teutonicis. Vid. Mabill. Annal. t. IV, p. 287.*

(543) T. III Concil. Gerin.; concilium hoc in Salegungstat anno 1022 celebratum fuisse dicitur, ubi canon hic citatus primo loco comparet.

CODEX AUGIENSIS.

famosum, et in divinis officiis nimis studiosum ab hac luce subtractum, alter item Gebehardus Augustensis canonicus successit (544).

1024 Romæ defuncto Benedicto, frater ejus Joannes XVIII ex laico papa CXLVIII ordinatus sedet annis ferme ix. — Henricus quoque imperator, III Idus Julii absque filiis diem obiit, apud episcopatum Babenbergensem, a se constructum, quem omnium prædiorum et thesaurorum suorum reliquerat hæredem, in basilica Sancti Petri sepelitur. *Vita.* — Deinde cum Conradus Senior (545), filius Henrici et Adelheidæ, et patruelis ejus Conradus filius Conradi ducis (546) ex Mathilde (547) ad regnum 202 præcipue aditerentur, habito apud villam Kambam (548) principum conventu. Senior Conradus rex promotus, et ab Aribone archiepiscopo Moguntiaci unctus est VI Idus Septembr. Nec multo post uxor ejus Gisela a Pilgrino archiepiscopo Coloniae (549) regina nihilominus benedicta XI Kal. Octob. *Wippo.*

1025 Rebello et discordia multa contra Conradum regem a patruela ejus Conrado et Ernusto duce Alamanniæ, privigno (550) ejus; Welf (551) quoque Suevigena comite, et aliis pluribus facta. *Hepid.*

1026 Rex Conradus, sedatis ex parte rebellibus, circa tempus Quadragesimæ cum exercitu Italiam adiit et, Pascha Vercellis actio, totam, præter Luccam urbem Tuscar, Italiam in cis Romanis partibus sibi subjugavit. Ernst dux Alemanniæ, cum eo ipso anno, interpellante matre, pacificatus, Campidonensem loco beneficii abbatiam accepit suisque militibus distribuit, nec multo post, pravo aversus consilio, iterum rebellavit. *Wippo.* — Ipso anno Constantiæ Heimo episcopus subita morte pleuresi tactus decessit, eique Warmannus successit, annis ferme viii. Burchardus quoque Campidonensis et Rhenaugiensis

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1024 Romæ defuncto. . . ferme novem. Henricus quoque... S. Petri sepelitur, habitoque conventu apud villam Kambam Conradus Senior, filius Henrici, rex promotus ab Aribone. . . benedicta XI Kal. Octob.

1025 Rebello contra Conradum regem a patruela ejus Conrado et Ernisto duce Alemanniæ et aliis pluribus facta est.

1026 Rex Conradus Italiam petens, totam sibi pene subjugavit ex hac parte Romæ. Constantiæ post Heimonem episcopum Warmannus præfuit annis ferme octo (554).

A abbas obiit, eique Rhenaugiæ Pirhtilo abbas substituitur. Brun Augustensis episcopus et Welf comes prædis et incendiis inter se mutuo debacchantur. *Wippo.*

1027 Conradus rex, acto Yporegiæ (552) Natali Domini, in ulteriora 203 progressus, Luccam cum Reginhero Marchione in ditionem accepit, Romamque perveniens a Joanne papa in die sancto Paschæ imperator coronatus est, subactaque Italia tota reversus, in Alemannia apud Ulmam placitum habuit ibique ad ditionem Ernstum ducem privignum suum et Welf comitem cum aliis accipiens per aliquod tempus exsilio deputavit. *Wippo; Hepid.* Kyburg castrum Werenharii comitis adhuc renitentis aliaque nonnulla rebellium castra capta sunt. Conradus etiam patruelis ejus sese imperatori tradens in exsilium nihilominus mittitur. *Hepid. an. 1033.* — Werinharius Argentiniæ præsul Constantinopolim ab imperatore legatus dirigitur, ibique insequenti anno defunctus Wilhelmum successorem accepit. Hiltegart Buochaugiæ abbatisa efficitur.

1028 Henricus filius imperatoris Aquisgrani in die sancto Paschæ rex a principibus cunctis adhuc puer electus, a Pilgrino Coloniense archiepiscopo unctus est (553). *Wippo.*

1029 Imperatore Ratisbonæ paschale festum agente, Brun Augustensis episcopus, summus symmista ejus vita inibi decessit, Augustæque in incepta sancti Mauricii sepultus basilica Eberhardum accepit successorem. *Wippo.*

C 1030 Ernst dux, cum exsilio relaxatus ducatum suum recepisset, pravorum consilio usus, et denuo imperatori refragatus ducatu privatur, et frater ejus Junior Herimannus, dux Suevorum efficitur. *Hepid.* — Conradus imperator, jam dudum inimicitis cum Stephano Ungariorum rege conflatis, Pannoniam

1027 Conradus rex, Romam perveniens, a Joanne papa in die sancto Paschæ imperator coronatur. Inde in Alemanniam reversus, apud Ulmam Ernstum ducem et Conradum se illi dedentes exsilio deputavit.

1028 Henricus filius... rex electus, a Pilgrino... unctus est.

1029 Bruno Augustensis episcopus obiit, et Eberhardum accepit successorem.

1030 Ernst dux exsilio relaxatus iterumque imperatori rebellans, cum multis aliis occiditur XVI Kal. Sept.

NOTÆ.

(544) Vid. Conradi de Monte puellarum; Chronicon episcoporum Ratisbonensium; Eccard. Corp. hist. med. ævi t. II.

(545) Vid. ad an. 1017 et 1019.

(546) Vid. an. 1012, 1019.

(547) Hermanni II Alemanniæ ducis filia.

(548) Inter Moguntiam et Wormatiam. *Wippo.*

(549) Chronicon Quedlinburgense id pariter Moguntia ab Aribone factum asserit. Vid. Schaten p. 1, l. v. p. 461.

D (550) Gisela enim mater Ernesti Conrado regi nupserat.

(551) Est hic Welfo II Altorffensis in Suevia comes, Hepidanno Welfhardus dictus.

(552) Eporegiæ, quæ hodie Ivrea dicitur.

(553) Electio jam an. 1026, sed coronatio hoc anno in Paschate facta.

(554) Chron. S. Bl. sii: Wern abbas S. Meyinradi obiit.

petiit, et, quantum fluminibus et paludibus non obstantibus poterat, Rabam usque devastavit. *Wippo*. — Interim in Alemannia cum Ernest dudum dux, ejusque complices parvis viribus contra imperatorem agitantibus, prædis circa silvam Martianam (555) populares **204** infestarent, a Manegoldo (556) comite ex Augiensi militia observati, et xvi Kal. Septemb. conserto prælio victi sunt. Ipsoque Manegoldo ibidem perempto, Ernest pridem dux, et Werinhere comes caput rebellionis, Adalbertus quoque et Werin nobiles milites cum aliis ceciderunt; et Ernest Constantiæ, Manegoldus vero Augiæ sepulti sunt. *Wip*. — Burchardus Augiensis monachus Ratisbonæ apud sanctum Emmerammum abbas promovetur.

1031 Pax cum Stephano rege Hungarorum redintegrata (557). Aribo Moguntinæ sedis archiepiscopus, Romam orandi gratia petens, hac vita decessit; eique in archipræsulatu Bardo vita et habitu monachi venerandus successit. *Wippo*.

1032 Rodolfus ignavus Burgundiæ regulus obiit, et diadema ejus regniq[ue] insignia Conrado imperatori per Seligerum allata sunt. Imperatoreq[ue] ipsis diebus contra Misiconem Sclavorum, qui Boloni vocantur, regem exercitum ductante, Odo, sororis ejusdem Rodolphi filius, princeps Gallicæ Campaniæ, regnum Burgundiæ invasit, captisque Nuenburg et Murtena castris, sua in eis præsidia imposuit. *Hepid. Wip*. — Bern. Augiæ abbas, missis Romam cœnobii sui privilegiis, a papa Joanne item privilegium (558), cum sandaliis ut episcopaliibus indumentis missas **205** ageret, accepit. Unde permoto Warmanno Constantiensi episcopo apud imperatorem, quasi sui pervasor officii et honoris, accusatus, eousque ab utrisque

A coarctatur, donec idem [Bern. *supp'et*: cum sandaliis privilegium ipsi episcopo traderet, publice in synodo sua, id est] in Cœna Domini sequentis anni incendiandum. Ipso anno Buochaugiense cœnobium in Idus Januarii incendio flagrat. Bertha avia mea femina satis religiosa xxiii viduitatis anno, xi Kal. Jan. decessit.

1033 Imperator post Natale[m] Domini Burgundiam petiit, Murtenam obsedit; sed, impediante hiemis algore, nihil inibi se dignum potuit efficere. Unde rursum æstate ipsam Odonis provinciam, Gallicam invadens Campaniam, prædis et incendiis devastavit, donec ipse Odo supplex ad eum veniret et clementer susceptus satisfactionem, licet ficte, promitteret. *Hepid.*; *Wip*. — Romæ, defuncto Joanne, Benedictus IX, qui et Theophylactus, papa CXLIX ordinatus, licet indignis tanto ordini moribus et factis, sedet annis plus xii. Eclipsis solis in Kal. Julii circa vii diei horam facta (559).

1034 Imperator, iterum Burgundiam cum magnis petens copiis, omnia cis Rodanum castella subiecit; Murtenam diruit, Genuensem [Genevensis] urbem intravit, Lugdunensem archiepiscopum Burchardum (560), hominem genere nobilem et strenuum, sed per omnia scelestum et sacrilegum cum multis aliis principibus in deditionem accepit, subjugatoque Burgundiæ regno rediit. *Wippo*. — Ipso anno Warmanno Constantiensi episcopo mortuo (561) frater ejus Eberhardus **206** succedens plus xii præfuit annis. Megenbarde quoque præsule Wirzburgense defuncto, Brun, patruelis imperatoris, filius scilicet ex Mathilde Conradi ducis, episcopatum die Paschæ accepit. — Apud sanctum Gallum etiam Theopaldo

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1031 Aribo Moguntiensis archiepiscopus obiit, cui Bardo monachus vita et habitu venerandus successit.

1032 Bern. Augiæ... incendiandum. Ipso anno Buochaugiense cœnobium in Idus Julias (562) incendio flagrat. Rodolphus rex Burgundiæ ignavus obiit, et Conrado imp. diadema suum transmisit; cujus regnum Odo sororis suæ filius princeps Gallicæ Campaniæ invasit.

1033 Imperator Odonis provinciam, Gallicam in-

vadens Campaniam, tandiu vastavit donec ipse Odo supplex adveniens satisfactionem, licet ficte, promitteret. Romæ... licet tanto ordine indignus, sedit annos plus xii.

1034 Imperator Burgundiam petens sibi eam subiecit. Constantiæ Warmanno episcopo defuncto successit Eberhardus. Meginhardo Wirzburgensi episcopo Brun, filius Machtildis, successit.

NOTÆ.

(555) Hepidannus ad an. 1036 castrum ab Ernesto occupatum *Flackenstein* vocat, quod ipsum est *Falckenstein*, cujus rudera adhuc in confinibus Marcianæ, seu Nigræ Silvæ visuntur, de quo in ejusdem Silvæ historia actum.

(556) Manegoldus iste comes Veringensis fuisse videtur, Wolferadi Senioris sive frater sive filius. *Vid. supra a. 1010*. Suadet id locus sepulture Augiæ. Quod enim Calles., *Annal. Eccl.*, t. V, p. 298 sciscit. de Manegoldo Dillingensi comite, monasterii Donauwerdani fundatore, ex Bruschio refellitur, qui illum æque ac alios ejusdem familiæ Manegoldos in fundato et dotato a se cœnobio sepultos scribit. *Vid. Crus. Annal. Suev.* p. II, l. III, c. 2.

(557) *Wippo* hoc ad annum priorem refert.

(558) Videtur hoc primum esse hujusmodi con-

D cessi privilegii exemplum.

(559) *Vid. Bernoldi Chronicon infra p. II ad an. 1093*.

(560) Hic non de Burchardo archiepiscopo circa an. 1031 jam defuncto (*Gall. Christ.*, t. IV, p. 83) sermo est, sed de æquivoco ejus nepote, qui, relicto Augustæ prætorix episcopatu, Lugdunensem invaserat, ac, post multas perpetratas nequitias, captus a militibus imperatoris perpetuo est condemnatus exilio, ut scribit Rodolphus Glaber *hist.* l. v, c. 4.

(561) Scriptor Chronici Petershusani, Warmannum in itinere Romano cum comitibus suis defunctum scribit.

(562) Quædam edita habent *pridie Idus Januarii*, Bruschi tamen et Crusii cum Bernoldo id *mensis Julio* factum asserunt.

CODEX AUGIENSIS.

abbate decedente, Nordpertus successit. Pagani Scavi, Leutizi dicti, Saxonie terminos infestant. *Annal. Hildesh.*

1035 In Italia miores milites, contra dominos suos insurgentes et suis legibus vivere eosque opprimere volentes, validam conjurationem fecere. Ad quos coercendos cum primores adunati pugnam inirent, multi utrinque ceciderunt: inter quos etiam Astensis episcopus vulneratus interiit. *Hepid.* — Adelberto dux Carentani et Histriae, amissa imperatoris gratia, ducatu quoque privatus est (563). Leutizi Wirbinam castellum clam proditum capiunt multosque nostrorum occidunt, vel captivos abducunt. Imperator, vi transito Albia flumine, provinciam eorum ingrediens late vastat. *Annal. Hildesh. Wip.* — Synodus magna apud Triburiam ab imperatore collecta est (564).

1036 Piligrinus Coloniensis archiepiscopus decessit eique Herimannus Ottonis secundi imperatoris ex filia nepos successit. *Wipo.* — Gebhardus secundus Ratisbonensis episcopus xvi Kal. Martii obiit; pro quo tertius Gebhardus, Conradi imperatoris ex matre Adelheide frater, episcopus ordinatur. *Chron. August.*; *alii an. pr.* — Henricus rex, filius imperatoris, Chuniildem Cnutonis, Danorum et Anglorum regis filiam, regalibus sibi apud Noviomagum nuptiis copulavit uxorem. *Annal. Hildesh.* — Conradus patruelis imperatoris patris sui ducatum in Carentano et in Histria, quem Adelbero habuerat, ab imperatore recepit. *Iidem.* — Heremannus quoque dux Alemanniae marcham soceri sui Meginfridi (565) in Italia ab imperatore accepit. Leutizi Scavi imperatori vectigales facti. **207** Burchardus, Lugdunensis archiepiscopus, imo tyrannus, et sacrilegus ecclesiarum deprædator, adulter, incestuosus, cum Vodal-

rici Selegeri filium bello peteret, ab ipso victus et captus, imperatorique adductus, ferro compeditus et custodiae mancipatus multis annis detinetur in vinculis. *Glaber.* — Imperator hieme Italiam petit. Sanctimonialia a domna Irmingarda, Welf comitis vidua apud Altorf pro clericis collectæ sunt (566.)

1037 Imperator, celebrato Veronæ Natale Domini, per Brixiam et Cremonam Mediolanum pervenit; inde Papiam adiens, Herebertum Mediolanensem archiepiscopus, infidelitatis accusatum apprehendi jussit, eumque Popponi patriarchæ Aquilejensi custodiendum commendavit; qui fuga elapsus cunctis viribus eidem imperatori rebellare contendit. *Wip.*; *Otto Fris.* — Imperator, paschali festo Ravennæ acto, territorium Mediolanense repeliit, urbem obsedit, castella, villas omniaque circum ad rebelles pertinentia vastavit. Conjuratorum vero manum facile compescuit, eisque legem, quam et prioribus habuerant temporibus, scripto roboravit. *Hepid.* — Papa Benedictus Cremonam ad imperatorem venit. Episcopi Placentinus, Cremonensis et Vercellensis inculati ab imperatore, captique et in exilium missi sunt. *Annal. Hildes.*; *Wip.* — Ipso anno pugna inter Odonem Gallicæ Campaniæ principem, et Gozzilonem (567) Lotharingorum ducem commissa, Odo victus et cum suis fugatus in ipsa fuga peremptus interiit. *Rod. Glaber. his. l. iii, c. 9.*

208 1038 Cum imperator Natalem Domini Parmæ ageret, orto inter Parmenses cives et exercitum tumultu, multi ceciderunt, et pluribus civium trucidatis, ipsa civitas incendio consumpta est. *Wippo*; *Otto Fris.* — Papa archiepiscopus Mediolanensem imperatori adhuc rebellantem excommunicat. *Wippo.* — Imperator cum ultra Romanas partes peragrasset, indeque per Adriatici maris oras remearet, mense Julio

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1035 Synodus magna apud Triburiam ab imperatore collecta est. *Al. an. seq.*

1036 Piligrino Coloniensi archiepiscopo Hertmannus, Gebhardo secundo Ratisbonensi episcopo defuncto tertius Gebhardus successit. Henricus rex... copulavit uxorem. Leutizi... vectigales facti, ut Aug. Imperator hieme Italiam petit.

1037 Imperator, Papiam adiens, Herebertum Mediolanensem archiepiscopus infidelitatis accusatum in custodiam misit, qui, fuga elapsus, cunctis viribus imperatori rebellare contendit, Imperator Mediolanum obsedit, et circumquaque quælibet ad rebelles pertinentia devastavit. Odo princeps, Gallicæ Campaniæ a

Gozzilone Lotharingorum duce pugna victus fugiensaque, a quodam milite occiditur.

1038 Imperator, cum Natalem Domini Parmæ ageret, orto tumultu inter Parmenses et exercitum, utrinque multi, sed ex Parmensibus plures, ceciderunt, et ipsa civitas incendio consumpta est. Papa archiepiscopus Mediolanensem imperatori rebellem excommunicavit. Chuniildis (568) regina, uxor Henrici regis, xvii (569) Kal. Aug., et Hertmannus dux Alemanniæ v Kal. Aug. cum multis aliis in Italia obiere. Stephanus rex Hungarorum bonæ memoriæ obiit, qui seipsum cum tota gente ab fidem Christi convertit; pro quo Petrus regravit.

NOTÆ.

(563) Vid. supra an. 1012.

(564) Concil. Germ., t. III, p. 103, ex *Annal. Hildes. et Sax.* ad annum sequentem; Pagius vero ad hunc annum refert.

(565) Meginfridus marchio de Susa erat, cujus filiam Adelheidem duxerat Hermannus IV.

(566) Jam antea a Guelfis comitibus apud Altmünster in Bavaria Benedictinum virorum, apud Altorf vero in Suevia aliud virginum fuit conditum,

ad Vineas postea nom natum. Circa hæc autem tempora sedes suas invicem permutarunt; quod Hess Prodr. Mon. Guelf. ad annum 1047 consignat.

(567) Gozilo seu Gothelo I utriusque Lotharingiæ dux a Conrado imp. constitutus.

(568) Aliis etiam Elifrud aut Cnigunt dicitur, mutato nomine in coronatione. *Wippo.*

(569) Codd. Murænsis et Gottwicensis melius habent. xv Kal. Aug.

CODEX AUGIENSIS.

ingens exercitum pestilentia invasit, et plurimos A nos regni sui invadens, prædis, incendiis et captivitate depopulatur. *Al. an. seq.*

1040 Henricus rex, Boemiensem ducem iterum rebellantem petens, ad præstructionem seu munitiorem silvæ citra et ultra expugnandam, partem expeditam exercitus per devia saltus in provinciam misit; sed cum xi Kal. Sept. istac, crastina vero die illac milites, silvosa difficilia et obstructa loca ingressi, casso labore jam fatigabundi, firmissimam quamdam machinam oppugnatam aggredi frustra tentarent, irruentibus undique Boemanis cæsi, capti fugatique sunt; et qui in provincia adhuc ex nostris remanserant, interveniente Gunthario Eremita (575) incolumes educti redierunt. Rex vero **210**, plurimis militum et procerum amissis, infecto interim negotio discessit. *Annal. Saxo; Heptid.*—Eberhardus Babenbergensis Ecclesiæ primus episcopus anno promotionis xxxiii decessit, cui Suidegerus, natione Saxo, vir laudabilis successit. *Necrol. Fuld.*

209 1039 Conradus imperator, apud Trajectum Friesiæ urbem Pentecosten agens, iii (575) Nonas Junii inopinata morte subito decessit, et Nemetum allatus ibique sepultus est; et filius ejus rex Henricus gubernacula regni suscepit. — Reginaldus quoque Nemetensis episcopus, vir vita et habitu monachico verendus, iii Idus Octob. (574) decessit, eique Sibicho fama longe dissimilis successit. Conradus etiam dux Carentani, et Adelbero æmulus ejus, qui ante cum ducatum tenuerat, ipso anno obierunt. *Annal. Hildes.* — Henricus rex, mota in Boemiam expeditione, cum dux gentis Brezizlaus filium suum ei obsidem misisset, seque ipsum venturum et imperata facturum, licet fecte, promisisset, C statim rediit. Petrus rex Hungarorum hicine termi-

1041 Henricus rex, reddito Boemano duci obside filio suo, captivos in silva captos redemit, secutaque æstate collecto grandi exercitu provinciam ipsam per devia ingressus prædis et incendiis cuncta devastat, donec dux malis subactus pacem postularet, sui deditiorem et cum tota gente subjectionem, Ratisbonamque se ad regem venturum, et imperata facturum, fidelibus regis ad se vocatis, promitteret, quod etiam rege discedente mox factis implevit. *Heptid.* — Ipso anno Hungari perfidi, Ovonem quemdam regem sibi constituentes, Petrum regem suum occidere moliantur. Qui, vix fuga lapsus, primo ad marchionem nostrum Adelbertum sororis suæ mari-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1039 Conradus imperator iii Nonas Junii obiit, pro quo Henricus rex filius ejus regnavit.

1040 Henricus rex ducem Boemiæ bello petit, sed, multis proceribus et militibus in præstructione silvæ citra et ultra occisis vel captis, nil dignum efficere potuit (576). Eberhardo primo Babenbergensi episcopo defuncto Suidgerus successit.

1041 Hungari, quemdam Ovonem sibi regem consti-

tuentes, Petrum regem suum expellunt. Qui profugus et exsul Henrici regis gratiam, cui priori anno rebellaverat, querit et invenit. Henricus rex, Boemiam cum exercitu ingressus, igne prædaque cuncta devastat, et rebellem ducem obsides dare, et ipsum post se Ratisbonam ad deditiorem humiliter venire, sibi iurejurando fidelitatem servitiumque confirmare coarctat. Ita et Mur. ac Gottw.

NOTÆ.

(570) Wippo habet xv Kal. Aug., castrum vero D Lindburg, quod hic præposituram dicit, prope Spiram situm est.

(571) Fidem Hermannii hic labefactare tentat Guichenon, Hermannii ducis mortem anticipans, perpetram tamen, ut ad annum 1092 in Bernoldo dicimus.

(572) Aloldus in Chronico hanc Stephani sororem Gisela vocat, Guilielmo comiti Pictaviensi nuptam; at eam haud reperire est in comitum istorum serie (*L'art de vérifier les dates*, t. II, p. 348 seqq.), nec etiam in Hungariæ regum chronologia (*ib.*, p. 49), tibi Stephano regi duæ tantum sorores tribuuntur, Sama Abæ, seu Owoni, Petri successoris copulata, et altera anonyma, conjux Ottonis Urseoli Venetorum ducis ex qua adeo natus fuerit Petrus, si de Venetia sit ortus, ut asserit Hermannus et msc. Mellicense. Vid. Pray *Annal. reg. Hung.*, p. 1, p. 40. Alii Petrum ex Guilielmo Burgundo et S. Stephani sorore prognatum contendunt, unde et *Alemannus* sit dictus. Calles., *Annal. Eccl.*, t. v, p. 351.

(573) Chronogr. Saxo melius ii Non. Jun., vii et Annales Hildes. Wippo.

(574) *Annal. Saxon.* xiiii, Kal. Sept.

(575) B. Guntheri monachi et eremitæ vitam scripsit Wollherus sæc. xi, Altahensis monachus, quæ exstat in Canisii *Lection. antiq.* t. III, p. 1, p. 485.

(576) Gottw. et Mur. addunt: « Petrus quoque Hungarorum rex eidem duci contra Henricum regem auxilia mittit. »

CODEX AUGUENSIS.

tum (577) profugus venit, indeque ad regem Henricum veniens, pedibusque ejus provolutus veniam et gratiam inploravit et impetravit. *Hepid.*; *Annal. Hildes.*

1042 Henricus rex hieme Burgundiam invasit multosque principum se illi subjicientes suscepit, nonnullaque legitime dijudicavit. — Ovo Hungarorum tyrannus ob susceptum a rege nostro Petrum divisit bifariam exercitum suum; fines Bajoariæ ex utraque Danubii parte deprædans et incendens populatur; sed una pars exercitus ejus a septentrionali parte Danubii 211 ab Adelberto marchione, et filio ejus Luitpoldo ad interuersionem cæsa est. *Chron. August.*

— Henricus quoque, autumno Pannonias petens, Heimenburg et Brezesburg evertit, septentrionalem Danubii partem, quia flumina australem et paludes munierant, usque ad Grana flumen vastavit. seu in deditionem accepit; et pars exercitus, bis numero Hungariam incurstantibus congregiens, strages magnas effecit, et subactis partium illarum Hungaris, cum Petrum recipere nollent, quemdam alium ex illis, apud Boemanos item exsulantem, ducem eis constituit; quem tamen Ovo statim post discessum regis resistere non valentem in Boemiam repulit. *Annal. Hildes.* — Poppo patriarcha Aquileiensis obiit, eique Eberhardus Augustensis canonicus a rege promotus successit.

1043 Gisela imperatrix apud Goslare, quamvis, a sortilegis nonnunquam vera sibi prædicentibus decepta, filio regi se supervicturam crederet, dysentericæ morbo xvi Kal. Martii decessit, et Nemetim

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1042 Ovo, Hungarorum tyrannus, cum Bajoariæ fines devastaret, maxima pars exercitus ejus ab Adelberto marchione bello devicta periit. — Henricus rex Pannonias petens, urbes munitas delevit, et plures deditione subjecit, et, dum Petrum regem suum recipere nollent, ducem eis quemdam præfecit, quem statim post ejus discessum Ovo in Boemiam repulit (580).

1043 Henricus rex, iterum Pannonias petens, ab Ovone vix impetrante pactum suscepta satisfactione et muneribus discessit. Inde in Alemanniam veniens, in synodo Constantiensi cunctis qui contra se deliquerant ipse debitum omne dimisit. Hocque et alios suis debitoribus facere adhortans, inauditam multis sæculis pacem effecit. Post, Agne'em Wilhelmi Pictaviensis filiam accipiens, et Moguntia reginam ungi faciens, regales apud Ingelheim nuptias celebravit. Ibi Luitpaldus Adalberti marchionis filius obiit.

1044 Gozzilo dux Lotharingorum moriens Gozze-

(577) Adalbertus hic est Austriæ marchio, Ernesti I, Alemannicæ ac Suevicæ ducis, nec non Popponis Trevirensis archiepiscopi (Vid. an. 1015) frater, cujus conjugem alii Adelheidem dicunt, Henricus vero rex in diplomate anni 1051 Troizam vocat. Una fuerit, an duæ diversæ, haud disquirimus; illa saltem vel alterutra Petri regis soror fuisse convincitur. Vid.

A juxta maritum imperatorem sepulta est. Ætas pluviosa frugum et vindemiarum penuriam effecit. Henricus rex, iterum Pannonias petens, ab Ovone vix impetrante pactum, satisfactionem, obsides, munera regni que usque ad Litha flumen partem accipiens discessit. Inde in Alemanniam veniens, in synodo Constantiensi, cunctis qui contra se deliquerant primum ipse debitum omne dimisit; deinde precibus et adhortationibus omnes præsentis Suevigenas, 212 postea, in aliis regni sui provinciis idem actum iri satagens, dimissis debitis et inimicitias sibi invicem reconciliavit, pacemque multis sæculis inauditam efficiens per edictum confirmavit. Exin Wilhelmi Pictaviensis filiam sponsam suam accipiens, et Moguntiaci reginam ungi faciens, regales apud Ingelheim nuptias celebravit, et, in vano histrionum favore nihili pendendo, utile cunctis exemplum, vacuos eos et mœrentes dimittendo, proposuit. *Chron. August.* — Ubi etiam Luitpaldus Adelberti marchionis filius, magnæ virtutis et pietatis adolescens, ab ipso rege marchio promotus et post paucos dies defunctus Treviri a patruo suo Poppone archiepiscopo sepultus est. *Hepid.*

1044 M. G. Maxima pestis pecudum: et hiems satis dura et nivosa magnam vinearum partem frigore perdidit, et frugum sterilitas famem non modicam effecit. — Gozzilo dux Lotharingorum (578) moriens Gozziloni filio, quamvis ignavo, ducatum suum a rege Henrico promissum relinquere disposuit. Sed alter filius ejus Godefridus jam dudum dux (579), cum ducatum fratri debitum contra fas

C loni filio suo, quamvis ignavo, ducatum suum a rege Henrico promissum reliquit. Sed alter filius ejus Godefridus, jam dudum dux, cum ducatum fratri debitum a rege obtinere nequisset, pio regi rebellare præsumit. — Henricus rex parvo exercitu contra gravissimam Hungarorum gentem fortiter pugnavit et vicit, Ovonem tyrannum fugavit, et Petrum expulsam pristinae dignitati restituit. Postea vero Petrus in regno confortatus eundem Ovonem cum uxore et filiis comprehensum decollavit. — Magna vis famis homines immunda animalia comedere coegit. — Romani Benedictum papam pro sceleribus suis expellunt, et quemdam Silvestrum papam et temere constituunt; quem tamen Benedictus papa quorundam auxilio expellit, ipseque, suæ sedi redditus, sponte a papatu discessit et Gratianum, nomine Gregorium, papam CLI, pro se ordinari permisit, anno Domini 1046.

NOTÆ.

supra ad an. 1058. Calles., *Annal. Germ.* t. 1, p. 350 et Pray, *Annal. reg. Hung.*, p. 1, p. 44.

(578) Lotharingæ scilicet inferioris et superioris.

(579) Superioris Lotharingæ cum patre. Vid. Calmet, *Hist. Lothar.*, l. xviii, c. 67.

(580) Gottwic. et Mur. fere cum Augiensi conveniunt, uti et anno 1045.

a rege sibi obtinere nequisset, jusjurandum a fideique postponens, rebellare pio regi præsunit.—
213 Ovo rex cum jusjurandum pactumque infregisset, Henricus rex cum paravis copiis Pannonias petit; quem Ovo, qui maximum paraverat exercitum, in tantum despexit ut eum, quasi facile occidendum seu capiendum, provinciam ingredi sineret. Sed Henricus cum parte copiarum Rabam fluvium festine in divino confusus auxilio transvadavit, pugnam cunctis militibus passim festinantibus inicit, et in prima congressione innumerabilem Hungarorum exercitum fugavit et prostravit, et paucissimis suorum amissis ipsemet fortissime pugnans gloriosissimam victoriam adeptus est in Nonas Julii. Et, Ovone rege vix fuga elapso, omnes Hungari ad deditionem Henrico regi catervatim concurrunt subjectionem servitiumque promittunt. Ipse vero, ut erat per omnia piissimus, Petrum jam dudum expulsam regno suo restituit, Hungaros petentes lege Bajoarica donavit ipseque cum triumpho in regnum suum rediit. Nec multo post idem Ovo, a Petro rege comprehensus, scelerum suorum pœnas capite plexus persolvit (581).

Eodem anno Ludovicus comes (582) Reginoldum principem, reginæ Agnetis avunculum, sed Henrico regi inimicum, dum quoddam castellum ejus, quod mons Piligardæ dicitur, magna cum manu expugnare pararet, cum parva militum suorum copia pugnam iniens vicit, multisque cæsis reliquos fugavit. — Romani Benedictum (585) papam multis criminibus sede sua pellunt et Silvestrum quemdam in locum ejus statuunt; quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi faventibus, excommunicatum depulit, sedique suæ redditus seipsam postea privavit et alium

pro se ob avaritiam contra canones ordinavit (584).— Heribertus Mediolani archiepiscopus obiit. Beggelheim castellum Godefridi **214** a rege destruitur. Gebehardus Ravennas archiepiscopus obiit, et pro eo Wideger constituitur (585).

1045 M. G. Reginolt (586), et Gerolt Burgundiones regi apud Solodorum ad deditionem venerunt. Otto (587) palatinus comes paschali hebdomada dux Alemanniæ apud Goslare a rege constituitur. Petrus rex Henricum regem in festivitate Pentecostes ad se invitatum magno apparatu suscepit, et maximis muneribus donavit, eique regnum Pannoniarum, principibus Hungarorum fidelitatem illi et successoribus ejus juramento firmantibus, reddidit; quod tamen ab eo ipse, dum viveret, possidendum recepit. In quo videlicet itinere rex quoddam vetus solarium (588) ascendens cum multis aliis, ædificio cadente, corruit, ipsoque, Deo protegente, illæso, Brun Wirzburgensis episcopus lethaliter cum aliis collapsus, post unam hebdomadam (*Codd. ibidem*) vii Kal. Junii obiit, et, ad sedem suam reportatus ibique sepultus, Adalberonem successorem suscepit. *Avent. Brunner.* Godefridus dux (589) rebellionem suam desperans, regique ad deditionem veniens, in custodiam mittitur (590). Wido Mediolani archiepiscopus constituitur. Selavi, qui Luitici (591) dicuntur, Saxoniæ terminos inquietantes regi, illo cum copiis militum venienti, se tradunt, et solitum censum promittunt. — Autumnali tempore Guticharius [*ad.*, Guntharius] eremita (592) ad Christum migravit, et in Braga Boemiæ urbe sepultus quiescit. Per idem tempus regale colloquium, apud Triburiam conductum, gravis regis infirmitas præpedit. Quo etiam tempore Agnes regina filiam regi peperit.

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1045 Otto, palatinus comes, dux Alemanniæ constituitur. Petrus rex Hungarorum Henrico regi ad se invitato regnum Pannoniarum tradidit, quod tamen ab eo ipse, dum viveret, possidendum recepit. Brun, Wirzburgensis episcopus, obiit vii Kal. Junii. Gode-

fridus dux, ad deditionem regi veniens, in custodiam mittitur. Luitici se regi dedunt, et solitum censum promittunt. Guntharius eremita ad Christum migravit, et in Praga Boemiæ sepultus quiescit.

NOTÆ.

(581) Hepidannus, qui hic Annales suos absolvit. Vid. Rod. Glaber, Hist. l. v, c. 4.

(582) Ludovicus hic comes fuit Montis Belligardi, Reginaldus vero, seu Renaldus, dux Burgundiæ, hujus nominis primus.

(585) Benedictum IX jam an. 1038 a Romanis sede sua fuisse pulsum, sed a Conrado imp. restitutum ex Glabro, l. iv. c. 8. probat Pagius in Critica. Anno tamen 1044; rursus ejectus est, substituto sibi Joanne Sabinensi episcopo sub Silvestri III nomine; quo post tres menses fugato, Benedictus selem repetiit; tandem, accepta a Joanne Gratiano archiepiscopo pecunia, eidem pontificatum cessit, qui Gregorius VI fuit. Ita rem narrat Victor III papa lib. iii Dialogi.

(584) M. G.: « Maxima vis famis homines animalia immunda comedere persuasit. Heribertus Mediolanensis archiepiscopus huic vitæ terminum imposuit, et illius dignitatem Wido suscepit. Beggelheim,

castellum Godefridi, a rege captum destruitur. »

(585) Ab hoc anno ambo codices Gottwicensis et Murensis cum Augiensi ad verbum fere concordant.

(586) Renaldus is est dux Burgundiæ antea rebellis, de quo mox anno priore.

(587) Hic Ezone seu Ehrenfrido palatino ad Rhenum comite, et Mathilde filia Ottonis II imp. natus erat.

(588) Aventinus aliique scriptores Boici castrum Bosenberg nominant Austria superiore situm.

(589) Lotharingæ nimirum de quo a. 1044.

(590) Locum addit msc. Murense: *Kihichenstein*.

(591) Hi Lusatii fuisse nonnullis videntur.

(592) Mur. G. eremita *viruculis carnis absolutus apud sanctos martyres Adelbertum et Venezianum in Braga*, etc. Est hic Guntherus, de quo supra ad an. 1040.

CODÆX AUGIENSIS.

215 1046 *M. G.* Rex Natalem Domini in Saxonia apud Goslare celebravit. Magna mortalitas multos passim exstinxit. Eggehardus marchio (593) ditissimus subito moriens prædiorum suorum regem reliquit hæredem. *An. Sax.* — Rex paschale festum apud Trajectum Fresiæ urbem egit, et subsecutis diebus, navali expeditione in Philadiringam (594) fretum trajiciens, pagum quemdam, quem Theodericus marchio sibi usurpaverat, ab eo eripuit; unde idem postea rebellionis causam sumpsit. Sanctum autem Pentecosten Aquisgrani faciens Godefrido duci e custodia relaxato, sibi que procedenti terra tenus prostrato ducatum suum (595) misertus reddidit. Quibus etiam diebus Widgerum, qui Ravennæ præsulatum jam biennio inepte et crudeliter, nondum consecratus, tenebat, ad se vocatum episcopatu privavit (596). Sequenti tempore rex in Italiam expeditionem parat. Fridericus frater Henrici ducis Bajoriæ, dux Lotharingorum (597), pro Godefridi fratre ignavo Gozzilone constituitur. — Subsecuto autumno Hungari, pristinae perfidiæ suæ memores, Andream quemdam regem sibi statuunt, Petrum regem, multis advenarum qui pro eo pugnaverant occisis, variis cum conjugæ sua [Gott., injuriis affectum postremo oculis

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1046 *Rex Aquisgrani in Pentecoste Godefrido duci custodia relaxato ducatum reddidit, et Widgero Ravennæ præsuli nimium crudeli, nondum consecrato, episcopatum abstulit. Hungari regem suum Petrum oculis privant, et pro eo quemdam Andream regem statuunt. Henrico regi, cum expeditione in Italiam venienti, Gratianus papa, quem Romani expulsis prioribus staturerunt, Placentiæ obvians honorifice suscipitur; qui tamen postmodum apud Sutriam in synodo non inritus pastorale officium deposuit. Pro quo Suid-*

NOTÆ.

(593) Ekkardus II Misniæ marchio, Henrico III imp. in paucis charus, de quo Eccard in *Hist. genal.* principum Saxon. super. p. 229.

(594) Nunc Vlaeringen, Hollandiæ vicus ad Mosam, sedes olim Hollandiæ comitum, inter quos Theodericus hic quartus ejus nominis notatur.

(595) Lotharingiæ nempe inferioris.

(596) Henricum propterea reprehendit Baronius, D prædicat vero B. Petrus Damiani l. vii, ep. 2. ad eundem.

(597) P. Clement Gozzilone II seu ignavo ad hunc annum defuncto in Lotharingiæ superioris ducatu ab imperatore susceptum scribit Albertum Alsatam ex comitibus de Egisheim, anno 1048 a Godefrido in pugna occisum. Godefrido igitur rursus ob rebellionem exauctorato an. 1048 in Lotharingia inferiore substitutus est Fridericus Luxemburgicus, de quo Hermannus.

(598) Nihil de Papiensi hujus anni synodo in Labbei Collectione conciliorum occurrit. Illam tamen revera celebratam fuisse ex veteri tabularii Veronensis documento aperte eruitur. Exstat id apud Ughellum (*Ital. Sacr.*, t. V, p. 760) ex antiquo ms. Decretorum Burchardi Wormatiensis episcopi bibliothecæ Vaticanæ publicæ file an. 1583, desumptum, in quo hæc leguntur: Anno D. incarn. 1046, indict. xv [scil., inchoata] octavo Kal. Novembris, regnante

gerus Babenbergensis episcopus, nimium reluctans, omnium consensu eligitur. In tempore hujus apostolici innumerabiles terræmotus et maximi in Italia sunt facti; et hoc fortassis ideo, quia idem apostolicus non canonice subrogatus est antecessori suo, non canonice deposito: videlicet quem nulla culpa deposuit, sed simplex humilitas ab officio cessare persuasit (602). Eberhardus Constantiensis episcopus Romæ obiit, pro quo Theodericus.

domino nostro invictissimo rege Henrico III, præcepto ejusdem gloriosi congregata est Papiæ generalis synodus; cumque multe res in eadem synodo juste atque rationabiliter in ejusdem gloriosi regis præsentia, archiepiscoporum illius et episcoporum pertractarentur, etc. Sequuntur dein nomina omnium episcoporum qui concilio huic interfuerunt, tam Italorum quam Germanorum, quos ultimos enumerat Calles. *Annal. Eccles. Germ.* t. V, p. 422. Vid. Sigonius de Regno Italiæ l. viii.

(599) Sub nomine Gregorii VI.

(600) Quæ in hoc Sutrinum concilio acta sint, unus cœvus scriptor Hermannus prodit, quæ fusius dein recenset Victor III, p. 1. 3 dialog.

(601) Imo, ut habet Bernoldus, postea Victor III, l. c., ipse ultro pontificiam dignitatem deposuit. Ubi vero nova Clementis electio facta sit, scriptores in diversa abeunt, Hermannus id Sutrii adhuc factum perhibente, dum econtra laudatus Victor papa, nec non Leo Ostiensis (*Chron. Cassin.* l. II, c. 79) id Romæ primum contigisse affirmant. Id ex eodem Victore certum est, electionem hanc ab iisdem episcopis qui in Sutrinam synodum convenerant, ubicunque demum fuisse peractam.

(602) Gregorium VI inter injustos apostolicæ sedis invasores connumerat ipse Victor III, l. c. Vid. uterque Pagius in Gregorio VI. Juste ergo et cano-

CODEX AUGIENSIS.

217 1017 *H. G.* In ipsa Natalis die Domini (602*) A præfatus Suidgerus, natione Saxo, apostolicæ sedi papa ex more consecratus et nomine auctus Clemens secundus vocatus est. Qui mox ipsa die Henricum regem et conjugem ejus Agnetem imperiali benedictione sublimavit; peractisque missarum solemnibus, ipse dominus papa et imperator cum imperatrice ita, ut erat coronatus, ad Lateranense palatium cum ingenti gloria proficiscuntur, cunctis civibus Romanis mirantibus, honoremque singulis quibusque pro facultate obiter impendentibus, completisque Romæ cum summa pace aliquot diebus, imperator magnam exercitus partem patriam redire permittens, ipse cum reliquo ad ulteriora contendit. — **218** Circa idem tempus imperator præsules nonnullos constituit, inter quos Ravennati Ecclesiæ Hunfridum cancellarium suum in Italia; Constantiensi Theodericum per alias provincias cancellarium suum et archicapellanum, et Aquisgranæ præpositum; Argentinæ Heranum Spiræ præpositum pro Willehelmo (607) autumnali tempore defuncto; Virudunensi Theodericum Basileæ præpositum et capellanum suum, pontifices præfecit. Imperator vero Roma egressus nonnulla castella sibi rebellantia cepit; provincias, prout videbatur, disposuit; duces Nortmannis, qui in illis partibus commorantur, et aliis eo locorum urbibus constituit. Sed socru (604) imperatoris de monte Gargano Beneventum reversa, orto tumultu Beneventani cives quibusdam

eam injuriis afficiunt. Unde, severam ab imperatore vindictam metuentes, eique se subdere non præsumentes, rebellionem ineunt (605). Sed imperator, qui magna, ut dictum est, ex parte exercitum jam reniserat, et ad alia occupato animo jam patriam tendebat, tantam tunc temporis civitatem expugnatam aggredi distulit, interimque eo infecto negotio, sed alias universa Italia parente pacataque, redire disposuit. Interea imperatrix Agnes, quæ Romæ ab imperatore digressa fuerat, in Ravennati territorio filiam peperit. — Imperator vero cœpto redeundi itinere, Mantuæ paschale festum in gravissima decumbens ægritudine commoratur. Postea convalescens corpus beati Widois Pomposiæ monasterii abbatis in magna sanctitate ante non integrum annum defuncti, plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi, ubi sepultus fuit, civitate ad urbem Spiram transferendum, magno secum cum honore de Italia rediens devexit. In quo itinere Augustam Vindelicam in Iltaniis (606) ante Ascensionem Domini veniens, Eberhardo urbis ejusdem **219** episcopo, in adventu ejus defuncto, Henricum capellanum suum successorem constituit; actoque inibi eodem festo, Pentecostes solemnibus Spiræ celebravit, ibique colloquium cum regni principibus habuit et corpus præfati abbatis in incepta extra urbem basilica (607) tumulari fecit. — Quo tempore Welf comitem Suevigenam (608), Welf dudum comitis filium, Carentani ducem promovit. Avunculum quoque ejus Adelberonem,

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1047 In ipso Natali Domini die Suidgerus papa **CLII** ex more consecratus, Clemens secundus est vocatus; sedit mensibus novem. Qui mox ipsa die Henricum regem cum conjugem suam Agnetem imperiali benedictione sublimavit. Hunfridum Ravennatensem efficitur archiepiscopus. Beneventani cives, socrum imperatoris de monte Gargano reversam male tractantes, rebellant. Imperator corpus B. Widois, Pomposiæ abbatis, de Parmensi civitate Spiram secum transtulit. Poppo Tre-

verorum archiepiscopus obiit, pro quo Eberhardus, Godofridus dux et Bulduinus de Flandris imperatori rebellant. Item Theodericus de Phladirtingen marchia rebellat imperatori, contra quem imperator exercitum movens parum profecit. Clemens, qui et Suidgerus, papa VII Id. Oct. obiit. Godofridus dux, inter alia quæ contra regem fecit, Viridunensem civitatem combussit, cujus ducatum imperator Adalberto cuidam tradidit.

NOTÆ.

nice cessit, ac legitime eidem synodali judicio subrogatus est Suidgerus, secus ac Bernoldo nostro, Baronio, Ottoni Frisingensi aliisque visum. Medius incedit Angelus de Nuce abbas Cassinensis in dissertatione ad Chron. Cassin. l. II, c. 79, et tam Gregorii VI abdicationem quam Clementis II electionem et Henrici imp. factum tuetur, quod Muratorius *Annal. Ital.* ad an. 1046, cum Sigismundi imp. laudatis in simili casu conatibus comparat; et ipse Petrus Damiani, *opusc. VI, c. 27, Opp. t. III, p. 54*, Henricum ob indefessum eliminandæ simoniæ studium summis laudibus deprædicat. Cujus vitii suspicio cum in Gregorium VI caderet ob transactionem, optimo licet sine, cum aliis duobus pontificibus initam, dignitate tamen sponte cedere maluit, quam propterea synodali judicio deponi, aut schismati ansam dare. Ceterum ipse Henricus III, in diplomate a. 1047, in Nonas Jan., quo privilegia monasterii Perusini confirmat, Gregorium VI æque ac Benedictum IX inter legitimos pontifices recenset (t. II

D Bullarii Cassin.) nempe usque ad voluntariam abdicationem.

(602*) Annum pro more auspiciatur Hermannus a Natali Domini præcedentis anni, ad quem adeo hæc spectant.

(603) Frater is erat Gregorii V, olim papæ, VII Idus Nov. priore anno defunctus.

(604) Hæc fuit Agnes, filia Ottonis Guillelmi Burgundie ducis, tertia uxor Guillelmi magni Pictaviensis et ducis Aquitanie jam an. 1030 defuncti, ac mater Agnetis imperatricis, Henrici III conjugis. *Clement.*

(605) Interdicto propterea a Papa suppositi. *Leo Ost.*

(606) Rogationum feriæ hoc anno in 25 Maii incidebant.

(607) Ecclesia hæc dein collegiata ab eodem S. Guidone nomen accepit. Vid. *Bolland. t. III, Martii die 31.*

(608) Welfonem nempe III, filium Welfonis II.

CODIX AUGIENSIS.

ducum videlicet Henrici et Friderici (609) fratrem. Metensis Ecclesiæ episcopum post Theodericum nuper defunctum constituit. Item, Poppone archiepiscopo ipsis diebus defuncto, Trevirensi urbi Eberhardum Wormatiæ præpositum archipræsulem præfecit. — Per idem tempus, cum expeditionem in Pannonias ad Petrum ulciscendum disponeret, Godfridus dux cum Balduino (610) de Flandris et aliis nonnullis rebellionem innovasse bellumque copiis collectis paravisse; Theodericus quoque de Phladirtinga marchio rebellavisse, et episcopatus sibi contiguos ad injuriam imperatoris populatus esse nuntiatur. Præterea Andreas, qui regnum Petri obtinuit, jam crebro legatos supplices miserat, regnum se ab Hungaris coactum suscepisse confirmans, de Petri sese injuriis excusans, quique adversus eum conjuraverant, partim a se trucidatos, partim imperatori tradendos denuntians, suamque imperatori subjectionem, annum censum et devotam servitutem, si regnum se habere permitteret, mandans. Quibus ex causis dilata expeditione illa, cum Godfridus quoque dux rebellionem suam callidis legationibus dissimularet, autumnali tempore navali exercitu collecto contra Theodericum in Phladirtingam arma commovit. — Interea Otto Sævorum dux, qui provinciam sibi traditam pie ac strenue tertio jam anno regebat, immaturo obitu diem clausit extremum. Ipsis quoque diebus Henricus Bajoariæ dux defunctus Treveris sepelitur. Clemens etiam, qui et Suidegerus papa, in Romanis partibus nono mense promotionis suæ diem (611) obiens, ad episcopatum suum Babenberg reportatus tumulatur. — **220** Imperator expeditione in Phladirtingam trajectus, aquis impediens locis, parum proficere potuit, et revertens, adversariis marino cursu levibus scaphis atrocitatis more sequentibus, et extremos quoque incursum cadentibus, non modicam in exercitu eladem pertulit. Ipso quoque tempore Godfri-

cus, inter alia quæ contra regem gessit, Viridunensem civitatem dolo captam incendit et evertit; cujus ducatum imperator Adelberto (612) cuidam tradit. *Gesta Viridun. epp. apud Calmet.*

1048 *M. G.* Imperator Natales Domini in Saxoniam moratus (613), confestim per Wirzeburg in Alemanniam venit, et Ulmæ colloquium habens, Ottonem de Svinvurt marchionem Suevis ducem constituit: indeque Bajoariam veniens, quadragesimale et paschale tempus exegit. Eadem Quadragesima sanguis, ut creditur, Domini apud urbem Mantuam divina per quemdam cæcum revelatione invenitur, et plurimis miraculis declaratur. Imperator Ratisbona, ubi Pascha cum Ottone et Brecizlao ducibus et multis aliis principibus egit, digressus, Alemanniam repetit, et in *Augiam nostram* (614) ingressus viii Kal. Maii, novam sancti Marci evangelistæ *patroni nostri* basilicam, a domino Bern abbate constructam, se præsentem a Theoderico Constantiensi episcopo dedicari fecit, et ejusdem sancti festo in litania majore *apud nos* acto, Ascensionem Domini Turego, Pentecosten autem Solodoro celebravit, habitoque ibi cum Burgundionibus colloquio, per Franciam orientalem in Saxoniam remeavit. — Per idem tempus dominus Bern, abba Augiæ, vir doctrina et moribus insignis, anno promotionis suo xi, in senectute bona morbo confectus, vii Idus Junii diem ultimum clausit, et in basilica sancti Marci sepultus quiescit. In cujus locum Vodelricus decanus a fratribus electus, abbas ab imperatore constituitur. — **221** Defuncto quoque viro docto Wazone (615) Leodii pontifice, Dietwinus successit. Sequenti Julio Poppo Brixienensis (616) episcopus, ab imperatore electus, Romam mittitur, et honorifice susceptus apostolicæ sedi papa CLII ordinatur (617), mutato nomine, Damasus secundus vocatus. Sed paucis diebus exactis defunctus, et ad sanctum Laurentium extra urbem sepultus est. Autumnali tempore Hen-

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1048 *Imperator Ottonem de Svinvurt Suevis ducem constituit. Sanguis Domini apud urbem Mantuanam divina per quemdam cæcum revelatione invenitur. Bernhardus abbas Augiensis, vir doctrina et moribus insignis, obiit: cui Udalricus successit. — Poppo Brixienensis episcopus, ab imperatore electus, Romam*

mittitur, et honorifice susceptus, papa CLII ordinatur, nomine Damasus, et sedit xxx [al., xxii] diebus. Henricus imperator, et Henricus rex Galliarum convenientes in Metensi territorio, pacem inter se juramento confirmarunt. Godfridus Adalbertum ducem occidit; cujus ducatum Gerardo imperator dedit.

NOTÆ.

(609) Henrici VI, scilicet Bavarie, et Friderici Lotharingæ inferioris ducum, ex patre Friderico I, comite Luxemburgensi, quorum soror erat Judith Welfonis uxor *Clementi*.

(610) Balduinus V, Flandriæ comes.

(611) Lambertus Schafn. cum Bernoldo vii Idus Octobris ponit, seu diem nonam ejusdem, quem B. Leo IX per totum Bambergensem episcopatum festivum esse voluit. Mortuo autem Clemente Benedictus IX, rursus sedem invasit ac per octo menses tenuit, quibus exactis ad vitam privatam rediit.

(612) Hic est Albertus, jam anno priore superioris Lotharingæ dux creatus.

(613) Res hoc anno gestas unicus fere Hermannus describit.

(614) Ex his verbis, quæ etiam Gottwicensis ac Murensis codices habent, liquet utrumque ex Augiensi fuisse descriptum quoad posteriores annos, quibus inter se conveniunt.

(615) Wasonis episcopi laudes Anselmus in Gestis Leodiensium episcoporum pluribus deprecatur.

(616) Brixienensis sive Sabionensis episcopus erat Poppo.

(617) Damasus 17 Julii ordinatus, sequente die 8 Aug. obiit.

CODEX AUGIENSIS.

ficus imperator, et Henricus Galliarum rex, in Me- A tensi territorio (618) convenientes, pacem pactum- que inter se juramento confirmant. Quibus diebus terræmotus magnus factus est nocte in Idus Octo- bris. Ipsis item diebus Agnes imperatrix filiam im- peratori peperit. — Eodem etiam tempore Gode- fridus Adelbertum ducem de præstantem perse- cutus, et dimissa multitudine cum paucis inventum, cum aliis qui repugnare tentabant, occidit. Post quem Gerhardus dux (619) ab imperatore consti- tuitur. Ipsis imperator diebus Argenturacum, et inde prope Natalem Domini Ulmam venit, sicque in Bajoariam proficiscitur.

1019 *M. G.* Imperator Natalem Domini Frisingæ, et Purificationem sanctæ Mariæ Ratisbonæ agens, B. joariæ ducem Conradum (620) constituit, et circa B quadragesimale tempus inde in Saxoniam recessit. Godebaldus Nemetensis (621) præpositus Aquileiæ patriarcha post Eberhardum his diebus defunctum ab imperatore promovetur. — 222 Interea, glaciali hieme suppeditante, nonnulli de partibus maritimis milites et principes, cum Leodiensi (622) episcopo, et Trajectensi, atque Metensi congregati, Theodoricæ in Phladingam insidias tendunt, commissaque pugna victum occidunt (623), et provinciam illam imperatori subjiciunt; quam tamen non multo post Godefridus occupans, ab eisdem pugna petitus et victus vix aufugit. — Per idem tempus Brun, id est, de Tullo Leucorum episcopus, ab imperatore electus Romanque missus summo honore suscipitur, et in

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1049 *Imperator Conradum ducem Baviaræ con-* C *stituit, et Godebaldum Aquileiæ patriarcham post Eberhardum nuper defunctum promovit. — Nonnulli principes et episcopi Phladingam intrantes Theodoricum pugna victum occidunt, et provinciam illam imperatori subjiciunt. — Brun Leucorum episcopus, ab imperatore electus, Romam mittitur et papa CLIV nonus Leo vocatur, et sedit annis v, qui in proximo Pascha Udalricum Romæ Augiensem consecravit ab-* *batem, et monasterii ejusdem privilegia, a sede apo-*

NOTÆ.

(618) Locum hujus conventus indicat Andaginensis monasterii Historia, Ivodium Trevirensis diœcesis oppidum, duabus a Mosomo leucis distitum.

(619) Gerardum comitem Alsatiæ, superioris Lotharingiæ ducem, Calmetus, Hist. Lothar. t. I, l. xviii, c. 69, Augustæ nunc Lotharingiæ domus parentem constituit.

(620) Filius is erat Luidolphi, cujus pater erat Ezo seu Ehrnfridus comes palatinus Rheni, mater Mathildis Ottonis II imp. filia.

(621) Gottwicensis relictus habet *Metensis*.

(622) Theoduno scilicet, Bernoldo seu Bernulfo Ultrajectino, et Adalberone.

(623) Factum id d. 14 Januarii, *Clem.* quod melius cum hiemali tempore convenit, quam 15 Maii, quo illum obiisse scribit Chron. Holland. apud Anton. Matthæum, t. V.

(624) Nempe die 12 Febr. Dominica prima Qua- dragesimæ, ut habet Wibertus in ejus Vita.

(625) Quædam ejus acta referunt Wibertus et

stolica tradita, confirmavit et innovavit. Idem papa Romæ synodum maxime contra Simoniacam hæresim celebravit. Hic in plenaria synodo constituit ut Romanorum presbyterorum concubine ex tunc et deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ; emptiones et venditiones altarium sub anathemate prohibuit. Inna (629) obiit anno Dominicæ incarnationis 1049, 11 Nonas Aprilis. Odilo Cluniacensis abbas venerabilis migravit ad Dominum 14 Non Jan. Godefridus et Balduinus reconciliantur imperatori.

Quædam hæc Inna fuerit, place ignoramus.

stolica tradita, confirmavit et innovavit. Idem papa Romæ synodum maxime contra Simoniacam hæresim celebravit. Hic in plenaria synodo constituit ut Romanorum presbyterorum concubine ex tunc et deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ; emptiones et venditiones altarium sub anathemate prohibuit. Inna (629) obiit anno Dominicæ incarnationis 1049, 11 Nonas Aprilis. Odilo Cluniacensis abbas venerabilis migravit ad Dominum 14 Non Jan. Godefridus et Balduinus reconciliantur imperatori.

B. Petrus Damiani opusc. vi, c. 25 et 37.

(626) Mur.: ciii Kal. Jan. migravit ad Dominum, cui bonæ conversationis Hugo ejusdem cœnobii frater successit.

(627) Nempe die iii Oct. Labb. Conc. t. IX, p. 1028.

(628) Mur.: c Ubi inter alia Bertholdus Vesontionensis archiepiscopus, a multis sede sua propulsatus annis, hic tandem canonicè victus depositus est. At hoc, ut videtur, perperam; nam hoc anno quidem Hugo episcopus Bisontinus concilio aderat, Wiberto testante, qui jam ab anno 1031 usque 1071 illi cathedræ præfuit; nec quidquam de re illa in actis concilii, t. III, Concil. Germ., p. 112, memoratur. Forte tamen id de Bertaldo intelligendum, qui in catalogo Vesontionensis Ecclesiæ archiprasulur (Chiffletii illustrat. Claudianæ t. I, Jun. Boland., p. 693), ante hunc Hugonem vocatur pseudoepiscopus intrusus, sed non receptus.

(629) Quænam hæc Inna fuerit, place ignoramus.

CODEX AUGIENSIS.

Dominicam ante adventum vi Kal. Decemb. egit, ac per Augustam Bajoariamque transiens Natalem Domini Veronæ coluit.

1050 Imperator vero idem festum in Saxonia mansit. Ipsa hieme cum episcopus Ratisbonæ Gebhardus, qui Campidonensem abbatiam nuper beneficii loco ab imperatore acceperat, in Pannoniarum terminis moraretur, cedentibus Hungaris fines eorum ingrediens, prædas inde abduxit. Sed, ipso discedente, plurimus Hungarorum exercitus fines nostros invadens, plurimam partem captivavit, incendit atque vastavit. — Imperator paschale festum apud Trajectum moratur. Dominus papa post Pascha synodum item Romæ collegit, et subsecuto tempore ultra Romam progrediens, nonnullos locorum principes et civitates tam sibi quam imperatori iurando subiecit, Beneventanosque adhuc rebellantes excommunicavit (630). Nonnulli etiam exterarum principes gentium, missis 224 ad eum, utpote apostolicum virum, legatis, subjectionem ipsi promittunt. Imperator contra Gaznerum (631) ducem Bolanorum, rebellionem molientem, expeditionem parat, gravique infirmitate detentus, pacem pactumque eum petentem suscipiens, discessit. — Gebhardus Ratisbonensis episcopus cum Conrado duce Bajoariæ, et Adelberto marchione aliisque quibusdam episcopis et principibus Bajoariæ Heimenburg reædificant, et magnam Hungarorum copiam se invadentem prosernunt, et usque ad innumerabiles exercitus eorum præsentiam refugientem persequuntur, cunctisque Hungarorum agminibus, divinitus immisso terrore, terga vertentibus, ad castra, Deo gratias reddentes, revertuntur (632). — Ipso autumno dominus papa

A synodum Vercellis (633) collegit, et Hunfridum archiepiscopum, pro quadam inter Ravennatem et Romanam Ecclesiam contentione, ab officio suspendit; indeque Gallias et episcopatum suum Leucorum civitatem revisit. Quo etiam tempore Agnes imperatrix tandem imperatori filium peperit.

1051 M. G. Imperator Natalem Domini in Saxonia apud Goslare egit, et multos ex principibus filio suo iurejurando fidem subjectionemque promittere fecit. Nec multo post ipse et dominus papa cum multis episcopis et principibus apud Augustam Vindelicam convenientes Purificationem Dei Genitricis celebraverunt, Ravennateque archiepiscopo (634) apud papam 225 inibi reconciliato, charitative a se invicem discedentes, papa Romam revertitur, imperator Nemeti partem Quadragesimæ, paschale vero festum Colonix demoratur, ibique filius ejus Henricus ab archiepiscopo Herimanno baptizatur. — Post Pascha item dominus Leo papa synodum Romæ colligit, ubi inter alia Gregorium Vercellensem episcopum propter adulterium cum vidua quadam avunculi sui sponsa admissum, et perjuriam perpetrata, absentem et nescientem excommunicavit. Quem tamen non multo post, Romam venientem et satisfactionem promittentem, officio priori restituit. — Per idem tempus imperator Lantpertum comitem (635) rebeliare molientem ad deditonem compulit. Eadem æstate Bardo (636) venerabilis Mogontinæ sedis ex monacho archiepiscopus, omni pietate et sanctitate mirabilis, in Idus Junii ab hac luce subtractus, multis post obitum claret miraculis; pro quo imperator Luitpaldum Babinbergensem præpositum constituit. Item pro Theoderico Constantiensi episcopo

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1050 Dominus papa synodum Romæ post Pascha collegit, in qua hæresim Beringerianam, nuper ad apostolicam sedem delatam, damnavit (637). Item in autumno synodum Vercellis collegit, in qua eandem hæresim anathematizavit (638). Quo tempore Agnes imperatrix filium imperatori peperit.

1051 Imperator Nativitatem Domini apud Goslare egit, et multos ex principibus filio suo iurejurando fidem promittere fecit. Hunfridus Ravennas archiepiscopus domino papæ apud Augustam se reconciliavit. — Post Pascha synodum Romæ collegit Leo papa,

ubi Gregorium Vercellensem episcopum, propter quoddam adulterium et perjuriam perpetrata, excommunicavit: quem tamen postea, Romam venientem et satisfactionem promittentem, priori officio restituit. — Eadem æstate Bardo venerabilis Moguntinæ archiepiscopus, in Idus Junias defunctus multis claret miraculis, pro quo Luitpaldus Constantiæ, Theoderico episcopo defuncto successit Rumaldus. — In autumno imperator regnum Hungariæ devastavit. — Hoc tempore Tuta, nobilis et religiosa vidua, Buochaugiensis et Lindaugiensis cenobii abbatissa ab imperatore præficitur.

NOTÆ.

(630) Leo Ostiensis l. II, c. 84. Beneventanos ab excommunicatione Clementis II tunc absolutos scribit; forte brevi ob novam rebellionem eidem a Leone X immodatos.

(631) Est hic Casimirus, ex monacho Cluniacensi et diacono Poloniæ rex factus, dispensante Benedicto IX papa.

(632) Vid. Aventinus, l. v, c. 8; et Brunnerus, p. II, l. v.

(633) Vid. Lanfrancus libro De corpore et sanguine Domini c. 4.

(634) De hoc S. Leonis cum archiepiscopo Ravennate dissidio alia nonnihil scribit Wibertus in Vita, c. 7.

(635) Comitem hunc aliis indagandum relinqui-

D mus. (636) Anonymus Vitæ scriptor (Mabill., sæc. VI Bened. p. II) in Idus Junii cum feria VI conjungit, unde et Papebrochius obitum ejus ad annum 1055 differt, ubi dies II Jun. erat feria sexta. Verum ab hoc anno 1051 recedere vix patitur tot æqualium scriptorum auctoritas.

(637) Fusius de hoc ipso argumento agit idem Bernoldus in Tractatu de multiplici Berengarii damnatione, quem inter ejus opuscula inferius producemus, ab aliis sub nomine anonvni Chilletiani hucusque citatum.

(638) Id ipsum contra Berengarium affirmat Lanfrancus lib. De corpore et sang. Dom. c. 4.

CODEX AUGIENSIS.

x Kal. Julii, quinto præsulatus sui anno post longam ægrotudinem defuncto, Rumaldum promovit. Ravennas quoque archiepiscopus Hunfridus veneno, ut iunt, subito periit. — Sequenti autumnno magno cum exercitu imperator, pactum Andree regis, ut per legatos offerrebat, accipere contemnens, Pannonias petiit, Gebehardoque Ratisbonense episcopo, et Welf Brezizloque ducibus ad septentrionalem Danubii partem depopulandam transmissis, ipse, delecto e navibus, quantum in equis poterat, sumptu, longo propter fluviorum illuvionem **226** circuitu per Carentani fines transiens, perjurumque regnum invadens, hac et illac Hungarico exercitu latrocinantium more fugitante, et nusquam æquo Marte conferre manum audente, omnia circumquaque,

A quoad sumptus militi suppetebant, vasta reddidit. Sed, cum laboranti jam penuria et fame exercitui Hungari jam reditum pararent intercludere, oppositisque per ripas fluminum præmunitas vadosasque padules copiis suis, omnes se vel ad ditionem cogere, vel inedia munitarentur extinguere, milites interriti hostes, per fluvios obsistentes incunctanter transvadantes, fugant, quamdamque munitionem firmissimam, ad pontem Rabaniza fluminis structam, in qua maximam hostis fiduciam habebat, quidam ex Burgundionibus, Saxonibus et Bolanis milites, non sine sui periculo flumine transito, in brevi expugnatam capiunt, cæsis palatisque Hungaris, reliquo exercitui.....

(*Hic rescissis ultimis foliis truncatus est Augiensis codex, perinde ac descripti ex eo Einsidlensis et Augustanus; pergunt vero Gottwicensis et Murensis.*)

CODD. GOTTWICENSIS ET MURENSIS.

viam pandunt, quæ pertranscuntibus pene cunctis incensa, aliquot de postremis in magno periculo hostibus insequentibus [suppl. aditum] interclusit; sicque redeunte imperatore illisque quos ultra Danubium transmiserat, rebus prospere gestis jam dudum reversis, Andreas a nostro marchione Adalberto pacem postulatum mittit, eamque vicissim tribuit. Ipsis diebus, defunctis uno tempore Lindaugiense et Buchaugiense abbatissis, Tota nobilis, prudens et religiosa vidua utriusque loco recuperando ab imperatore præficitur.

B dogmata Manichæa secta omnis esum animalium **227** exsecrantes, consensu cunctorum, ne hæretica scabies latius serpens plures inficeret, in patibulis suspendi iussit. — Eodem tempore v Idus Januarii mater mea Hiltrudis, Wolfradi comitis uxor (639), admodum pia, mitis, liberalis et religiosa femina, marito septemque liberis substitutibus, devoto et felici, uti hominibus apparere poterat, exitu diem ultimum clausit, anno ætatis circiter sexagesimo primo, conjunctionis vero cum marito quadragesimo quarto, et apud villam Alleshusan sub capella S. Udalrici a se constructa in sepulcro, quod ipsæ sibi præparaverat, condita est.....

1052 Imperator Natalem Domini Goslare egit, ibique quosdam hæreticos, inter alia pravi erroris

(*Hic desinit parvus codex Gottwicensis, pergit adhuc Murensis.*)

CODEX MURENSIS.

Cui ut pro epitaphio hos subscribere versus libuit :

Mater egenorum, spes auxiliumque suorum,

COMPENDIUM EX CODICE BERNOLDI.

1052 Imperator Goslare Nativitatem Domini agens, quosdam ibi hæreticos Manichæos, omnis esum animalis exsecrantes, consensu omnium, ne hæretica scabies serperet in plures, in patibulo suspendi fecit. — His diebus Bonifacius, Italiæ marchio ditissimus, Beatricis nobilissimæ comitissæ maritus, a duobus militibus sagittis toxicatis vulneratus moritur, et Mantuæ honorifice sepelitur. — Reliquiæ S. Zenonis con-

fessoris, a Waltario (640) Veronensi episcopo in Alemanniam ad villam Ulmam allatæ, plurimis miraculis claruere (641). — Hoc anno (642) B. Eberhardus comes de Nellinburc Scafhusenem locum construere cepit, in quo S. papa Leo nonus x Kal. Dec. altare in honore Dominicæ resurrectionis consecravit, et locum suis sanctis benedictionibus initiavit et confirmavit. — Andreeque, rege Hungarorum, minus minusque pro

NOTÆ.

(659) Vid. supra ad an. 1010.
(640) Waltherus natione Germanus, a 1036 a Conrado imp. episcopus Veronensis constitutus, S. Zenonis urbis illius olim episcopi reliquias Ulmam transtulit, uti etiam refert Ughellus (*Ital. Sac. t. V, p. 680 et 734*) indeque illum Ulma oriundum fuisse suspicatur. Cum vero Ulma tunc Augiensi cænobio paret, æque respectu huius abbatie fieri potuit ista donatio, quippe quæ antea jam duos Veronenses episcopos benefactores habuit. De S. Zenone agit Baronius in notis ad Martyrolog. Rom. die 12 April., et Bolland. ad eamdem diem, ubi etiam de hac ipsa translatione.

bum fere convenit Bavaricus codex Bernoldi autographus; in quo tamen nulla habetur sive Hermanni finientis, sive Bernoldi incipientis nota, sed omnia continuato filo decurrunt. — Cum vero Hermannus, teste Vitæ ejus scriptore, Chronicon usque ad annum 1054 perduxerit, duos sequentes annos ex Murensi codice supplere visum est, quosque finem Hermannus imponit.

(642) Ista de Scafhusensi olim celeberrimo S. Salvatoris monasterio ipse Bernoldus, qui eidem ibi moriens codicem suum tradiderat, addidit, prout jam ad annum 1009 observatum. Leonem vero papam hæc anno in Germania cum imperatore fuisse, ex Hermannus aliisque certum habemus.

(644) In Urstisio hic desinit codex S. Georgianus minusculis litteris editus, quocum lucusque ad ver-

Hoc Hiltrud tumulo debita reddit humo.
 Quæ præpollentes generosa stirpe parentes
 Nobilitans claris extulerat studiis,
 Atque colens castam reverenter monogamiam
 Vixit divinis prona ministeriis.

228 Inque bona Marthæ satagens consistere parte,
 Practica quod docuit vita sequi studuit.
 Veste, cibo, lingua, pede, totis nisibus ipsa
 Se miseris largam præbuit atque piam.
 Religione pios præ cunctis fovit amicos,
 Cunctis morigeram se dedit et placidam.
 Atque manens mitis, patiens ac nescia litis,
 Complacuit mundo ; o ! utinam Domino.
 Carnem castigans, precibus loca sancta frequentans,
 Quærere cœlestem sedula suevit opem.
 Crede, penegyricis non hæc me fingere vanis,
 Nec matrem verbis tollere falsidicis.
 Consule rumorem quaquaversum popularem
 Dictaque de veris pauca, certus eris.
 Hanc quoque postremo mera cum confessio crebro
 Purgasset Domino dedita corde pio,
 Communita fide, spe tuta, vigens pietate
 Felix hanc vitam deseruit miseram,
 Cum mensis Janus quintas devolveret Idus ;
 Movit permultas morte sua lacrymas.
 Pro qua, quæso, precor, peto, postulo, flagito, le-
 [ctor,

Pulses supplicibus ut Dominum precibus,
 Quatenus ipsius pietate sui miseratus
 Abluat a cunctis mitis eam maculis ;
 Inque beatorum felici sorte suorum
 Largus ei stabilem cōtribuat requiem.

Sequenti tempore quadragesimali imperator Raven-
 natem archiepiscopum Henricum promovit, et Nitzo
 [at., Nitherus] Frisingensis episcopus, prius ex su-

A perbissimæ vitæ habitu ad humilitatis et religionis
 speciem conversus, ac denuo ad pristinae con-
 versationis insolentiam reversus, cum eum jussu
 imperatoris Ravennam perduxisset, subita inibi
 morte periit (645). — Imperator paschale festum
 Nemeti egit, indeque, ut aiunt, locum illum,
229 patris matrisque suæ sepultura præditum,
 magis magisque parvipendens, subiratus episcopoque
 loci illius infensus discessit. — Iisdem diebus Boni-
 facius, ditissimus Italiae marchio (644), imo tyran-
 nus, insidiis a duobus exceptus militibus sagittisque
 vulneratus, et mortuus Mantuæ sepelitur. — Cum
 imperator circa litaniarum tempus Solodori collo-
 quium haberet, quidam ex Burgundionibus offensi
 inde discedunt, sed non multo post aliqui ex illis ad
 B gratiam ejus redeunt. Inde ipse, cum Turegi Pente-
 costen peregisset, in Pannonicam itidem expeditio-
 nem proficiscitur (645). — Ubi, Andrea Hungarorum
 rege pacis pactum parvipendente, Brezzizburcli
 castrum imperator obsessum multis machinis oppu-
 gnavit, sed nullo modo capere potuit. Interim
 dominus papa Leo ab Andrea accitus, cum pro paco
 componenda laborasset, imperatorem ab obsidione
 devocavit, utpote sibi per omnia consentaneum. Sed
 econtra Andream, consiliis suis et versutiis sese
 experiens deludentem (646), illum excommunicare
 minatus est : et sic cum imperatore inde discessit,
 et aliquantulum temporis cum eo mansit. Ipsis die-
 bus imperatrix iterum filium, qui Conradus postea
 vocatus est, imperatori peperit.

C **230** Discordia inter Gebhardum Ratisbonensem
 præsulem et Conradum Bajoariæ ducem mota et
 agitata est. Reliquiæ S. Zenonis ad Ulmam a Verona
 translate sunt, et plurimis, ut fama divulgavit, cla-
 ruere miraculis. Constantiæ basilica S. Mariæ cor-
 ruit.

(Incipit hic alter codex Gottwicensis, cum Murensi per duos hosce annos conspirans, quamvis ipse hæc
 Bertholdo ascribat, cui etiam tribuuntur apud Urstisium, qui ab hoc anno Bertholdi, seu potius Bernoldi con-
 tinuationem inchoat. Vid. anno priore, p. 127. Ita autem Bernoldus ad hunc annum : Imperator cum domino
 papa... aliquandiu delinectur, ut Mur. Imperator Henricus habitu... subjectionem promitti fecit, ut Mur.
 Hazilinus etiam Babenbergensis episcopus infamis moritur.)

EDIT. URSTISII.

pacto pacis postulando allegante et promittente, Bre-
 zisburg castrum obsedit, et variis belli machinis diu
 oppugnatum, Deo obsessis se anxie invocantibus
 opitulante, frustratis semper nisibus, nullo modo
 capere potuit. Interim Dominus Leo papa ab Andrea
 accitus, cum pro pace componenda intervenisset, im-
 peratorem ab obsidione avocavit, eumque sibi per
 omnia consentaneum inveniens, sed econtra Andream
 consiliis minus parentem experiens, offensus, etque

excommunicationem. utpote delusa sede apostolica,
 minitans, cum imperatore discessit, et aliquantum
 cum eo temporis mansit. — Ipsis diebus imperatrix
 filium, quem Conradum postea vocaverunt, impera-
 tori peperit. Discordia inter Gebhardum Ratisbo-
 nensem præsulem et Conradum Bajoariæ ducem
 mota et agitata. Reliquiæ beati Zenonis confessoris, a
 Wulthario Veronensi episcopo in Alemanniam ad
 villam Ulmam allatæ, plurimis per hæc tempora cla-

NOTÆ.

(645) Hæc longe aliter narrat Wibertus in Vita S.
 Leonis, l. II, cap. 4, t. II, April. Bolland ad d. 19.
 Vid. Pagii Critica t. IV, p. 190, et Meichelbeck Hist.
 Frising. t. I, p. 1, p. 247.

(644) Tuscæ nimirum, secundis nuptiis an. 1036
 iunctus Beatrici filie Friderici II superioris Lotha-
 ringiæ ducis, ex qua celebrem Mathildem susce-

pit. Clem.

(645) Abhinc usque ad finem Murensis codex ab
 edito Urstisiano nonnihil discrepat. quem adeo hic
 subjungendum censuimus.

(646) Wibertus in Vita c. 8 culpam pacis haud
 secute non in Andream, sed in curiales imperatoris
 rejicit. Vid. uterque Pagius.

1053 Imperator cum domino Papa Natalem Domini Wormatiæ egit, ubi cum papa, sicut dudum incæperat, Fuldensem abbatiam, aliaque nonnulla loca et cœnobîa, quæ S. Petro antiquitus donata feruntur,

ab imperatore repossens exegisset, demum imperator pleraque in Ultraromanis partibus ad suum jns pertinentia pro Cisalpinis quasi per concambium illi tradidit, eique contra Normannorum violentiam

EINT. URSTISII.

ruerunt miraculis. Constantiæ basilica S. Mariæ corruit.

1053 Imperator cum domino papa multisque episcopis et principibus Natalem Domini Wormatiæ egit, ubi cum papa... illi per concambium tradidit. Cumque idem papa de Normannorum violentiis et injuriis, qui res S. Petri se invito vi tenebant, multa conquestus esset, ad hos etiam inde propulsandos imperator ei auxilia delegavit. Ea siquidem gens a temporibus prioris Henrici imperatoris in Calabria, Sannia Campaniæque partes paulatim ex Gallici oris Oceanum adventitia confluebat; et, quia bellicosior Italicis gentibus videbatur, primo gratanter accepta, crebro indigenis contra Græcorum et Sarracenorum incursiones audacter præliando auxiliabatur. Postea vero, pluribus eorum ad uberem terram accurrentibus, viribus adaucti, indigetes bello premere, injustum dominatum invadere, hæredibus legitimis castella, prædia, villas, domos, uxores etiam quibus libuit vi auferre, res ecclesiarum diripere, postremo divina et humana omnia, prout viribus plus poterant, jura confundere, nec jam apostolico pontifici, nec ipsi imperatori, nisi tantum verbo tenus cedere. — Ad horum igitur nefaria et inextricabilia scelera illis e partibus eliminanda, indigenasque ab eis liberandos, dominus papa animum intendens, summa cum charitate ab imperatore Romam reversurus digreditur. Secuti sunt autem eum plurimi Theutonicorum, partim jussu dominorum, partim spe quæstus adducti; multi etiam scelerati et protervi, diversasque ob noxas patria pulsii. — Quos ille omnes, tum consuetæ misericordiæ nimia compassione, tum etiam quia opera eorum ad imminens videbatur bellum indigere, clementer et gratanter suscipiebat (647). Transiens ergo per Alemanniam, Purificationem S. Mariæ Augustæ egit, Mantuæque Quinquagesima acta, et nonnullis suorum orto inibi tumultu occisis, intra dies Quadragesi-mæ Romam pervenit. Wibert. — Ipsi diebus in Italia quidam lacus, quos Julius quondam... mortales absumpti sunt. Imperatore in Saxonia apud Merseburg commanente, cum rege Danorum Pascha egit... ducatu privavit. Quo tempore regni tam primores quam inferiores, contra imperatorem magis magisque mussitantes, jam dudum eum ab inchoatæ justitiæ,

pacis, pietatis, divini timoris, multimodæque virtutis tenore, in quo de die in diem debuerat proficere, paulatim ad quæstum et incuriam quandam deficere, multumque se ipso deteriorem fore causabatur. Aldorfense cœnobium igne consumitur (648). Dominus papa, habita post Pascha synodo (649), contra Normannos, ut proposuerat, exercitum movit; cumque illi pacem petentes subjectionem servitiumque promitterent, et quæ prius injuste sibi usurpantes invaserant, ejus beneficio gratiaque retinere se velle dicerent, idque papa abnegans vi et injuria raptas res S. Petri reposseret, eosque perperam pervaso cedere loco juberet, illi, quia numero longe præstant, quasi rem impossibilem sibi propositam resutantes, se potius bello obviam ituros, armisque acquisitam patriam defensuros, vel morte occubituros denuntiant. Sicque xiv Kalend. Julii valida pugna confingentes prima acie a Theutonicis pene victi sunt; sed succenturiatis copiis ex insidiis nostros circumvenientes, Italis citius terga vertentibus, Theutonicis maxima ex parte, sed non invite, occumbentibus, occulto Dei judicio, sive quia tantum sacerdotem spiritualis potius quam pro caducis rebus carnalis pugna decebat; sive quod nefarios homines tam multos ad se, ob impunitatem scelerum vel quæstum avarum, confluentes contra itidem scelestos expugnandos secum ducebat; sive divina justitia alias, quas ipsa novit, ob causas nostros plectente, quamvis nimis cruentam, hostes adepti sunt victoriam. Ipseque dominus papa in quodam ab eis castello obsessus, cum, expugnata jam jamque munitione, necessitate coactus, communionem eis prius interdictam reddidisset, acceptus ab eis Beneventum cum honore reductus est, ibique tempore aliquanto detentus, nec redire permissus. Et hoc superiori anno frugum penuria facta est non modica. Werinharius frater meus (650), Augiensis monachus, admodum doctus et religioni veræ deditus juvenis, cum alio monacho Luithario, studio vitæ perfectioris flagrans, peregrinationem clam pro Christo aggreditur, litteris remissis licentiam abbatis postulans et impetrans. Et sequenti tempore, Richardus Renaugiensis abbas, et Henricus item Augiensis monachus, hoc exemplum secuti, relictis omnibus, idem propositum aggrediuntur. Imperator Henricus magno apud Tri-

NOTÆ.

(647) Fallor, aut infaustum hinc auspiciam sequentium dein Cruciarum contra infideles expeditionum infelici plerumque exitu repetendum est.

(648) Vid. ad an. 1036. Combustum vero cœnobium dein in collem Altorfio imminens, ceu antiquam principum sedem fuit translatum. P. Hess.

(649) Vid. Labb. Concil. t. IX, p. 1240.

(650) Hinc Hermannus adhuc elucet, qui Werin-

harii hujus fratris sui Natalem ad. an. 1021 notavit, cui tamen supremum ejus fatum haud innotuisse videtur, cum de eo sileat: quod postea adjecit Bernoldus, quique ex eo hauserunt codices. Atque hinc Urstisiana lectio Hermanni, illa vero codicum Bernoldi esse censetur, prouti etiam in autographo Monacensi habetur, qui pro more suo fusius ab Hermanno narrata in compendium reduxit.

CODD. GOTTWICENSIS ET MURENSIS.

propulsandam auxilia delegavit. Ea siquidem gens a temporibus prioris Henrici regis (651) in partes Calabriae, Samniae Campaniaeque confluit; et, quia indigenis contra **231** Græcorum et Sarracenorum incursiones auctacter praeliando auxiliabatur, primo gratanter accipitur. Postea vero pluribus eorum ad uberem terram concurrentibus, viribus adaucti ipsos indigetes, et eorum res violenter possidere. *Leo Ost. l. II, c. 84.* — Unde dominus papa cum pluribus Theutonicorum Romam rediens, post Pascha contra Normannos exercitum movit. Sed, exercitum ejus partim fugato, partim occiso a Normannis, ipse papa in quodam castello ab eis obsessus, cum, expugnata jam jamque munitione, necessitate coactus communionem eis prius interdictam reddidisset, acceptus ab eis, Beneventum tamen cum honore rediit ibique ne rediret, aliquandiu detinetur. *Otto Frising.* — Ipsi diebus quidam lacus, quos Julius Cæsar perpetuo, ut putabatur, quadro opere fertur obstruxisse, nimia aquarum inundatione effracti, Narniam flumen Tiberimque ultra modum exundare fecere, subitaque illuvione multa ædificia, ipse pons Narniensis dirutus, multique mortales **232** assumpti sunt. Imperator in Saxonia apud Meresipurch, commorante secundi regis Danorum, Pascha egit, ipsisque diebus Conradum Bajoarie ducem, cui jam prius infensus erat, incusatum, quorundam principum iudicio ducatu privavit. Quo tempore et majores et minores regni imperatorem se ipso multum deteriorem fore causabantur. Et hoc et superiori anno frugum penuria facta est non modica. **233** Werinbarius Augiensis monachus admodum doctus et vere religioni deditus, studio vitæ perfectioris flagrans, peregrinando in Jerusalem pro Christo peregre profectus est, et illic etiam in agro Achel-

demach [Haceldama] obiit feliciter sepelitur. Cujus exemplum plures tandem secuti — sunt. Imperator Henricus, habito apud Triburiam conventu, filium suum æquivocum regem a cunctis eligi, eique post obitum suum, si rector justus futurus esset, subjectionem promitti fecit. Ille Conradus dudum Bajoarie dux dum non venisset, et Hungaris se adjungere tentasset, quibusdam **234** suis possessionibus ab imperatore privatus est. Ibi etiam legati Andreae regis Hungarorum, qui pro pace componenda advennerunt, [re] composita ab imperatore remissi sunt. Hacinus Babinbergensis episcopus infamis moriens locum dedit (652).

1054 Imperator vero in Bajoariam veniens, ducatum ejus provincie filio suo æquivoco tradidit. Sicque, in eadem commorans provincia, Natalem Domini in villa Ottinga egit, ibique Babenbergensem episcopatum Adalberoni consobrino suo (655) donavit, et sic, per Alemanniam transiens, Turegi Quadragesimam inchoavit. Moguntiae autem Pascha celebravit, ubi Theobaldus Odonis filius, ad eum de Galliis adveniens, miles ejus efficitur. — Dominus papa tandem instante paschali tempore Romam reversus ægrotans, **235** invalescente in dies languore, glorioso exitu, cunctis prius benedicens et admonitis valedicens, et S. Petro peccata sua confessus, et devotissime se illi commendans, xvi Kal. Maii obiit, et in basilica S. Petri juxta S. Gregorii sepulchrum sepultus miraculis claruisse memoratur. — Gotfridus dux iterum rebellare imperatori molitur, et, clam Italiam ingrediens, ibique dominam Beatricem (654), viduam post mortem viri sui marchionis Bonifacii, sibi in conjugium copulavit. Balduinus imperatori rebellat.

BUCCUSQUE CHRONICA HERMANNI. ABHINC BERCHTOLDUS (655).

EDIT. URSTISH.

buriam conventu habito, filium æquivocum a cunctis eligi eique post obitum suum, si rector justus futurus esset, subjectionem promitti fecit. Ad quem conventum cum Conradus dudum Bajoarie dux venire nolens, cum expeditis militibus regi rebellare moliens, Hungaris se jungere tentasset, quibusdam inibi, quæ prius habuerat, possessionibus suis ab imperatore privatus est, eas quasi legaliter acquirente. Ibi etiam legati Andreae regis Hungarorum pro pace pactoque, cum, suffragante Ratisbonense episcopo immensam pecuniam, suæque provincie partem, et ad expeditiones omnes, præter Italicam, suos ituros promitte-

rent, imperator ea se accepturum fide data spondens eos remisit. Hadamuta (656) de Nuinburgo abbatiſsa venerabilis, quæ locum suum prius pene dilapsam, intra et extra laudabiliter recuperatum in optimum deduxerat statum, aliam pro se designans, et sororibus pie admonitis ultimum valedicens, iv Kal. Nov. feliciter, o utinam! decessit. Hazelinus etiam, Babinbergensis episcopus infamis, moriens locum dedit.

1054 Per idem tempus Conradus dudum dux, ab Andrea rege Hungarorum gratanter susceptus, ei, ne allegatum cum imperatore sædus perficeret dissuasit, et auxilio ejus quamdam Carentani partem, quorum-

NOTÆ

(651) Secundi videlicet. Vid. an. 1022.

(652) Hæc gratis de præſule alias haud infimæ laudis asserta videntur.

(653) Mathildis scilicet filio, quæ matris Henrici Gisela soror erat, nupta Conrado Carinthie duci.

(654) De hac Beatrice vid. mox an. 1052.

(655) Hoc modo Chronicon Hermanni claudunt Murensis et Engelbergensis codices, qui soli ex

reliquis illud ad finem usque perduxere, nempe ad an. 1054 quo obiit Hermannus die 24 Sept., et a quo dein prosequitur ejus continuator, Bertholdus ipsius discipulus.

(656) Bruschio Hademodis dicitur, quarta abbatiſsa parthenonis Neoburgensis prope Ingolstadtium, circa an. 1007, a S. Henrico imp. exstructi.

EDIT. URSTISII.

dam etiam primatum, qui eam possidebant, machinatione, aliis expulsis primoribus, invasam cepit. Imperator vero in Bajoriam veniens, ducatum ejusdem provinciae filio suo aquivoco tradidit. Sicque in eadem commemorans provincia Natalem Domini in villa Ottinga egit, ibique Babinbergensis Ecclesiae praesulatum consobрино suo Adalberoni donavit. — Deinde, habito Ratisbonae colloquio, per Alemanniam transiens, et furibus infestus, nonnulla eorum conventicula exuri jubens, Turegi Quadragesimam inchoavit, et, per ripales Rheni urbes paulatim descendens, Moguntiae paschale festum celebravit, ubi Theodaldus filius Ottonis, ad eum de Gallis veniens, et miles ejus effectus,

Auxilium suum illi pollicitus est. — Dominus papa, cum apud Beneventum, divino intentus servitio diu demoratus, tandem instante paschali tempore Romam agrotans reversus esset, invalscente in dies languore, glorioso exitu, cunctis prius benedicens et admonitis valedicens, sanctoque Petro peccata sua confessus, et devote se illi commendans, xvi Kalend. Maias obiit, et in basilica S. Petri juxta sepulcrum S. Papae Gregorii sepultus, miraculis claruisse memoratur. — Godesfridus iterum contra imperatorem tyrannidem invasit, Italiamque latenter adiens, Beatricem Bonifacii quondam marchionis viduam uxorem accepit.

FINIT HERMANNUS URSTISII.

CHRONICI HERMANNI

CONTINUATIO

AB ANNO MLIV USQUE MLXVI

Una cum ejus Vita scripta a Bertholdo ejus discipulo (656).*

(Ex mss. codicibus Murensi, Engelbörgensi et Gottwicensi collatis cum Urstisio.)

236-251 MONITUM.

Unde hanc continuationem hauserit, haud equidem indicat Urstisius, haud dubium tamen quin ex prioribus editionibus. Certe non habetur in autographo Bernoldi codice, quocum hucusque San-Georgianus ex asse conspiraverat. Nostri vero codices eandem separatim non exhibent, sed cum altera dicti Bernoldi ita commistam, ut tamen quæ primi, quæ secundi continuatoris sint, ex ipsa narrationis serie liqueat. Præmittimus igitur textum Urstisii, codicibus more hucusque solito subnotatis. Cæterum de Bertholdo ejus auctore diximus in dissertatione ad Hermannum.

EDITIO URSTISII.

1054 Herimannus (657), Wolferadi comitis filius, ab infantia omnibus membris contractus, sed omnes tunc temporis viros sapientia et virtutibus præcellens, in Aleshusan prædio suo defunctus (658) ac sepultus est. — Werinherus (659) et Liutherus in Hierosolymitano itinere defuncti sunt. — Conventus

B ab imperatore Moguntiae factus, in quo Gebehardus, Eistetensium 252 episcopus ab episcopis electus, Romamque missus, ibique honorifice susceptus, in sequenti Quadragesima (660) in Coena Domini CLIV papa ordinatus, Victoris secundi nomen accepit.

CODICES.

1054 Conventus ab. . . Gebchartus Aureatensis episcopus. . . nomen accepit.

NOTÆ.

(656*) Hanc Vitam dedimus supra in præmiis ad Hermannum.

(657) Hoc elogio destituuntur codices, qui integram ejus Vitam sistunt; nec etiam habetur in Bernoldi codice, qui Chronicon continuato filo usque ad an. 1100 perduxit, quin ullam Hermannii mentionem faciat. In Chron. S. Blasii ad h. a. legitur: *Hermannus Contractus, homo Dei, viii Kal. Octob. feliciter exspiravit.*

(658) Ibi quidem sepultus, at in Augia defunctus st.

(659) Illic frater erat Hermannii Contracti. Vid. supra ad an. 1053.

(660) Causam tandiu dilatæ ordinationis exponit anonymus Hasenriedanus in ejus Vita apud Gretserum, opp. t. X, p. 847 seqq. Gebehardus autem *patre Hartwigo, matre vero Biliza natus. Suecia oriundus exstitit, et etiam regalem, ut ipse Henricus imp. fatebatur, prosopiam ex parte attigit.* Frater scilicet erat Adalberti II comitis de Calwa, de quo pluribus infra in Bernoldo ad an. 1095 et 1099.